

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป
DEVELOPMENT OF PEOPLE' S POLITICAL AWARENESS IN DEMOCRACY
REGIME AFFECTING GENERAL ELECTION

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

ดุขุณินิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขุณินิพนธ์
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

ดุขฎีนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุขฎีบัณฑิต
สาขาวิชารัฐศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๔

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

Development of People' s Political Awareness in Democracy Regime
Affecting General Election

Miss. Sumalee Boonrueang

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirement for the Degree of Doctor of Philosophy
(Political Science)

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
C.E. 2021

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้นับคุณิพนธ์ เรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์

(พระมหาสมบุรณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบคุณิพนธ์

.....ประธานกรรมการ

(รศ.ดร.วัลลภ รัฐนัตรานนท์)

.....กรรมการ

(ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

.....กรรมการ

(รศ.อนุภูมิ ไชวเกษม)

.....กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

คณะกรรมการควบคุมคุณิพนธ์

รศ.อนุภูมิ ไชวเกษม

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(นางสาวสุมาลี บุญเรือง)

- ชื่อคุณูปนิพนธ์** : การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป
- ผู้วิจัย** : นางสาวสุมาลี บุญเรือง
- ปริญญา** : ปรัชญาคุณวุฒิบัณฑิต (รัฐศาสตร์)
- คณะกรรมการควบคุมคุณูปนิพนธ์**
- : รศ. อนุภูมิ ไชวเกษม, พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics)
 - : รศ. ดร.สุรพล สุยะพรหม, พธ.บ. (สังคมวิทยา), M.A. (Politics),
Ph.D. (Political Science), ปร.ด. (สื่อสารการเมือง)
- วันสำเร็จการศึกษา** : ๒๕๖๔

บทคัดย่อ

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และ ๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยการวิจัยเป็นแบบผสมวิธี ประกอบด้วย การวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๘ รูปหรือคน และสนทนากลุ่มเฉพาะ ๑๒ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์และวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา และการวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง ๔๐๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้วิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย

ผลการวิจัยพบว่า

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป มีดังนี้ ๑) สถาบันการกล่อมเกลากองการเมือง เช่น สถาบันการศึกษา จัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้กับนักศึกษา ปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและจัดกิจกรรมทางการเมือง กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มกระตุ้นและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ๒) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไม่ถึงประชาชน เข้าถึงเฉพาะบางกลุ่ม ผู้สมัครใหม่เป็นคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ทำงาน ๓) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หาเสียงแบบใช้หัวคะแนน มีตัวแทนหรือหัวคะแนนเป็นผู้คอยช่วยหาเสียง การใช้รถโดยติดเครื่องขยายเสียงและสิ่งต่าง ๆ เช่น วิทยุ การติดป้ายตามสถานที่ต่าง ๆ ๔) นโยบายของพรรคการเมือง การเสนอนโยบายของพรรคการเมืองเพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองซึ่งจะมีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ๕) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร พรรคการเมืองในประเทศไทยพัฒนาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๖) อิทธิพลของสื่อ สื่อมวลชนเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับข่าวสารทาง

การเมือง สื่อกระตุ้นทั้งคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ส่วนปัญหาการตื่นตัวทางการเมืองที่สำคัญคือ ขาดการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน ขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ปัญหาในการใช้ระบบอุปถัมภ์ใช้เครือญาติใช้พรรคพวกก่อให้เกิดกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีการประชาสัมพันธ์ที่ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง นโยบายของพรรคการเมืองไม่สามารถทำตามนโยบายที่ให้ไว้เน้นแค่หาเสียง ขาดผู้นำพรรคที่เข้มแข็ง กล่าวหาญ กล่าวตัดสินใจ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประชาชน สื่อออนไลน์ประชาชนเข้าถึงได้ไม่ครอบคลุม และเนื้อหาของสื่อก่อให้เกิดความรุนแรงทางการเมือง

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.56$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถาบันการกลุ่มเกลาทางการเมือง ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.66$) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.54, S.D. = 0.69$) อิทธิพลของสื่อ ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.64$) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.67$) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.52, S.D. = 0.66$) และนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.49, S.D. = 0.73$) ตามลำดับ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และหลักอิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑

๓. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่มุ่งให้เกิดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง การมีทัศนคติที่ดีทางการเมืองและการมีพฤติกรรมทางการเมือง โดยการใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการในการส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ทำให้เกิดมีความรักความชอบทางการเมือง มีความเพียรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีจิตใจฝึกฝนและมุ่งมั่นทางการเมือง และมีสติปัญญาควบคุมในการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่เสมอ

Dissertations Title : Development of People’ s Political Awareness in Democracy Regime Affecting to General Election

Researcher : Miss Sumalee Boonrueang

Degree : Doctor of Philosophy (Political Science)

Dissertation Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Anuphum Sokasem, B.A. (Sociology) M.A. (Politics)

: Assoc. Prof. Dr.Surapon Suyaprom, B.A. (Sociology), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science), Ph.D. (Political Communication)

Date of Graduation : 2021

Abstract

Objectives of this research were: 1.To study general conditions, problems and obstacles of people’s political awareness in democracy regime affecting general election, 2.To study factors affecting the development of people’s political awareness in democracy regime that affected general election and 3. To propose Buddhhadhamma integration for development of people’s political awareness in democracy regime that affected general election. Methodology was the mixed methods: The qualitative method, data were collected from 18 key informants by in-depth-interviewing and from 12 participants in focus group discussion and analyzed data by descriptive interpretation. The quantitative research, data were collected from 400 samples with Questionnaires and analyzed data with frequency, percentage, mean and standard deviation and Simple Linear Regression Analysis.

Findings were as follows:

1. General conditions, problems and obstacles of people’s political awareness in democracy regime affecting general election were found that: 1) political socialization institution, such as educational institution organized democratic promotion activities for students to cultivate good attitude, knowledge and understanding and political activities. Peer group was the group that encouraged and persuaded friends to go for election, 2) candidates; characteristics; candidates did not access to people in general, only some groups, new candidates lacked of

experiences in working, 3) election campaign; campaign by using canvassers or representatives, mobile vans with public address system or other devices such radio and billboards display, 4) political party policy; party policy presentation encouraged people to be politically awareness and used their rights to vote, 5) political party that the candidates affiliated; political parties in Thailand should develop the candidates' qualifications, 6) Media influence; mass media are good learning units that have important roles in political news and information dispatch. Mass media encourage both old and new generations to be politically awareness. As for important problems of political awareness were that: lack of people training for political knowledge and understanding. The problems of patronage system, kinship and relatives resulted pressure and interest groups. Election campaign still lacked full coverage public relations, parties policies cannot be implemented only for election campaign. Lack of strong party leaders who dare to make decision and unity with people, Online media cannot be accessed by all people and media contents indicted political violence.

2. Factors affecting development of people's political awareness in democracy regime were found that people's political awareness affecting general election, by overall, were at high level ($\bar{X} = 3.35$, S.D.=0.56). Each aspect: political socialization institution were at $\bar{X} = 3.58$, S.D.=0.66, candidates characteristics were at $\bar{X} = 3.54$, S.D.=0.67, media influence was at $\bar{X} = 3.53$, S.D.=0.64, election campaign was at $\bar{X} = 3.53$, S.D.=0.67, political parties that candidates affiliated was at $\bar{X} = 3.52$, S.D.=0.66, Political party policies was at $\bar{X} = 3.49$, S.D.=0.73 accordingly. Factors affecting people's political awareness affecting general election and Itthipadha4 affected the development of people's political awareness affecting general election at statistically significant level at 0.01.

3. Buddhadhamma integration for development promotion of people's political awareness in democracy regime affecting general election to create political knowledge and understanding, political good attitude and political behaviors by integrating Itthipadha 4 for political awareness resulting political love and like with effort to join political activities, political seeking and determining minds and mindfulness to always control political participation.

กิตติกรรมประกาศ

ดุष्ฎินิพนธ์เรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีเพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่เมตตาอนุเคราะห์ให้คำแนะนำและข้อเสนออันเป็นประโยชน์ต่อการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ รองศาสตราจารย์ อนุภูมิ ไชวเกษม ประธานกรรมการควบคุมดุष्ฎินิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม กรรมการควบคุมดุष्ฎินิพนธ์ ที่ได้เสียสละเวลา ช่วยเหลือให้คำปรึกษาแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ เพื่อให้เนื้อหาของการวิจัยมีความถูกต้องชัดเจน และสมบูรณ์ยิ่งขึ้นนับตั้งแต่ผู้วิจัยได้เริ่มทำงานวิจัยด้วยความตั้งใจเต็มใจปรารถนาดีตลอดมา

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ รองศาสตราจารย์ ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฎฐิติกาล นักวิชาการ กรมราชทัณฑ์ รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ปรานีต อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ และอาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำสาขาวิชา รัฐศาสตร์ ที่อนุเคราะห์ตรวจสอบความถูกต้องทั้งด้านภาษา เนื้อหา และตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสอบถาม ซึ่งเป็นเครื่องมือในการดำเนินการวิจัยในครั้งนี้ และขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกท่านที่ให้สัมภาษณ์เชิงลึกในการทำวิจัยครั้งนี้ ให้ลุล่วงสำเร็จไปด้วยดี

ผู้วิจัยขอขอบคุณคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ และผู้เกี่ยวข้องทุกท่านของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากดุष्ฎินิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบบูชาเป็นพุทธบูชา ธรรมบูชา สังฆบูชา กตเวทิตาคุณแก่คุณอุปฌาอาจารย์ บิดา มารดา ญาติสนิทมิตรสหาย และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้เอื้อนามและมีได้เอื้อนามที่มีส่วนต่อความสำเร็จของข้าพเจ้าด้วยความรู้สึกขอบพระคุณจากใจ

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

สารบัญ

บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญแผนภาพ	ญ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฎ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๗
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๗
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๗
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๙
๑.๖ นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย	๙
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๑๒
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๓
๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทางการเมือง	๑๔
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย	๑๗
๒.๓ การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย	๒๘
๒.๔ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย	๖๕
๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง	๘๒
๒.๖ หลักอิทธิบาท ๔	๙๑
๒.๗ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๙๕
๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๙๘
๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๑๒๕

สารบัญ (ต่อ)

บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๑๒๗
๓.๑	รูปแบบการวิจัย	๑๒๘
๓.๒	การวิจัยเชิงคุณภาพ	๑๒๘
๓.๒.๑	ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๑๒๘
๓.๒.๒	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๓๐
๓.๒.๓	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๓๑
๓.๒.๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๑
๓.๓	การวิจัยเชิงปริมาณ	๑๓๑
๓.๓.๑	ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๑๓๑
๓.๓.๒	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๑๓๓
๓.๓.๓	การเก็บรวบรวมข้อมูล	๑๓๗
๓.๓.๔	การวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๘
บทที่ ๔	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	๑๓๙
๔.๑	สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๑๔๐
๔.๒	ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๑๖๓
๔.๓	การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๑๘๐
๔.๔	ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๐๐
๔.๕	องค์ความรู้	๒๐๖
๔.๕.๑	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๒๐๖
๔.๕.๒	องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๒๑๐
บทที่ ๕	สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๒๑๓
๕.๑	สรุปผลการวิจัย	๒๑๔
๕.๒	อภิปรายผลการวิจัย	๒๒๒

สารบัญ (ต่อ)

๕.๓	ข้อเสนอแนะ	๒๒๙
๕.๓.๑	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๒๒๙
๕.๓.๒	ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๒๓๐
๕.๓.๓	ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๒๓๐
บรรณานุกรม		๒๓๒
ภาคผนวก		
	ภาคผนวก ก เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ	๒๔๖
	ภาคผนวก ข หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ	๒๕๗
	ภาคผนวก ค ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of item Objective Congruence)	๒๕๙
	ภาคผนวก ง หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น ของแบบสอบถาม (Try Out)	๒๖๑
	ภาคผนวก จ ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	๒๖๓
	ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ	๒๖๕
	ภาคผนวก ช หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ	๒๖๗
	ภาคผนวก ซ ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๒๗๐
	ภาคผนวก ฌ ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ	๒๗๓
ประวัติผู้วิจัย		๒๗๕

สารบัญตาราง

๒.๑	การพัฒนาทางการเมือง	๑๗
๒.๒	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของหลักการและลักษณะของประชาธิปไตย	๒๔
๒.๓	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของประเภทของประชาธิปไตย	๒๗
๒.๔	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความหมายของการกล่อมเกลາทางการเมือง	๓๓
๒.๕	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง	๓๕
๒.๖	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง	๓๖
๒.๗	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง	๓๘
๒.๘	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง	๔๒
๒.๙	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๔๓
๒.๑๐	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	๔๙
๒.๑๑	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของนโยบายของพรรคการเมือง	๕๑
๒.๑๒	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของพรรคการเมือง	๕๖
๒.๑๓	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความเข้าใจทางการเมือง	๗๑
๒.๑๔	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน	๗๔
๒.๑๕	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทัศนคติทางการเมือง	๗๗
๒.๑๖	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทัศนคติทางการเมือง	๘๒
๒.๑๗	แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง	๙๐
๒.๑๘	องค์ประกอบของอิทธิบาท	๙๕
๒.๑๙	แสดงสถิติผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในรอบ ๕ ครั้งที่ผ่านมา	๙๗
๒.๒๐	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง	๑๐๖
๒.๒๑	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง	๑๑๒
๒.๒๒	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลาทางการเมือง	๑๒๑
๒.๒๓	แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔	๑๒๕
๔.๑	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๑๖๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

๔.๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวม	๑๖๗
๔.๓	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองจำแนกเป็นรายข้อ	๑๖๘
๔.๔	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม	๑๗๒
๔.๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกเป็นรายข้อ	๑๗๓
๔.๖	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวม	๑๗๕
๔.๗	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป จำแนกเป็นรายข้อ	๑๗๖

สารบัญแนภาพ

๒.๑	แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNai	๖๔
๒.๒	กรอบแนวคิดการวิจัย	๑๒๗
๔.๑	ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	๑๙๒
๔.๒	ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	๑๙๕
๔.๓	ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น)	๑๙๘
๔.๔	ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น)	๒๐๑
๔.๕	ปัจจัยที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๒๐๔
๔.๖	การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๒๐๕
๔.๗	อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง	๒๐๖
๔.๘	องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย	๒๐๘
๔.๙	องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย	๒๑๑

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในรายงานการวิจัย ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, ทีฆนิกาย สีลขันธวรรค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

อักษรย่อที่ใช้ในที่นี้ มีดังนี้ คัมภีร์ภาษาบาลีบางคัมภีร์ ได้ใช้อักษรย่อ ๆ ไว้ ให้พิมพ์รายละเอียดแนบเชิงบรรณทั่วไปอักษรย่อเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทยพระไตรปิฎก

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

๑.๑.๑ ความเป็นมา

การปกครองที่เป็นประชาธิปไตย คือ รูปการปกครองที่ยึดถืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนไม่ว่าจะเป็นระบอบประชาธิปไตยแบบประธานาธิบดี (Presidential Democracy) หรือแบบรัฐสภา (Parliamentary Democracy) ถ้าอำนาจสูงสุดในการกำหนดการปกครองอยู่ที่ประชาชนแล้วก็เป็นกรปกครองแบบประชาธิปไตยทั้งสิ้น ปัจจุบันนี้ระบอบประชาธิปไตยโดยตรงแบบกรีกไม่สามารถที่จะนำมาใช้ได้อีกต่อไป เพราะจำนวนประชาชนของแต่ละรัฐแต่ละประเทศมีจำนวนมากเกินกว่าที่จะให้โอกาสแก่พลเมืองทุกคนเข้ามามีสิทธิโดยตรงในการวินิจฉัยตัดสินปัญหาของประเทศ ระบอบประชาธิปไตยที่ใช้กันอยู่ทุกวันจึงเป็นระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน (Representative Democracy) ได้แก่การให้สิทธิพลเมืองเป็นผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งผู้แทนราษฎรเข้าไปทำหน้าที่แทนตัวในรัฐสภา เจตจำนงของรัฐสภาถือว่าเป็นความต้องการของประชาชน ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบที่เชื่อถือความสามารถของมนุษย์ว่าเป็นสัตว์โลกที่มีเหตุผล และเคารพในศักดิ์ศรีของมนุษย์ว่าสามารถที่จะปกครองหรือคุ้มครองตนเองได้ เมื่อคนเข้ามารวมกันอยู่เป็นสังคมจึงควรให้เขามีสิทธิมีเสียงมีส่วนร่วมในการกำหนดความเป็นไปและกิจกรรมของสังคมที่เขาอาศัยอยู่ กฎหมายหรือมาตรการที่จะปกครองสังคมจะต้องเป็นสิ่งที่คนในสังคมนั้นยอมรับ และบัญญัติหรือกำหนดกฎเกณฑ์ขึ้นเองทั้งสิ้น ในปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมได้แก่การที่ให้สิทธิประชาชนทุกคนลงคะแนนเสียงเลือกผู้แทนจำนวนหนึ่งเข้าไปทำหน้าที่เป็นปากเสียงแสดงความคิดเห็นแทนประชาชนทั้งหมดในสภา^๑

การเลือกตั้งถือเป็นเรื่องสำคัญในกระบวนการทางการเมืองและการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ^๒ โดยเฉพาะรูปแบบการปกครองแบบประชาธิปไตยทางอ้อม (Indirect Democracy) หรือประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน (Representative Democracy) ซึ่งประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจ

^๑ สุขุม นวลสกุล, การเมืองและการปกครองไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๓), หน้า ๑๑ - ๑๙.

^๒ พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, การเลือกตั้งซ่อมสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดบุรีรัมย์ เมื่อวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๖, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๗), หน้า ๗๖.

อธิปไตยจะเป็นผู้เลือกผู้แทนเพื่อเข้าไปใช้อำนาจตัดสินใจแทนตน อย่างไรก็ตาม การที่จะได้ผู้แทนที่ดีและเหมาะสมมีวิสัยทัศน์ (Vision) ที่จะสามารถเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของประชาชนซึ่งถือว่าเป็นหัวใจสำคัญของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเริ่มต้นจากการมีกระบวนการเลือกตั้งผู้แทนที่ดี เป็นสากลและสอดคล้องกับหลักการและปรัชญาทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งหนึ่งในหลักการที่สำคัญของการเลือกตั้งดังกล่าว ได้แก่ หลักอิสระในการเลือกตั้ง กล่าวคือ ทุกคนย่อมใช้สิทธิของตนโดยอิสระปราศจากการบังคับความกดดันทางจิตใจหรือการกระทำใด ๆ^๓ รวมไปถึงการมีเสรีภาพบริบูรณ์ที่จะเลือกหรือไม่เลือกผู้สมัครคนใดคนหนึ่ง หรือบัญชีรายชื่อผู้สมัครรับเลือกตั้งบัญชีใดบัญชีหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ การเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง เมื่อเทียบกับพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองประเภทอื่นแล้ว ในระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยถือว่าการเลือกตั้งเป็นตัวบ่งชี้ที่สำคัญอันหนึ่งว่าในช่วงเวลาหนึ่ง ว่าคณะบุคคลใด ได้ทำหน้าที่บริหารประเทศไปในทิศทางใด โดยคณะบุคคลนั้นได้รับความเห็นชอบจากประชาชน ผู้ไปเลือกตั้งในจำนวนที่มากน้อยเพียงใด การเลือกตั้งจึงเป็นกิจกรรมพื้นฐานที่มีการปฏิบัติในระบบการเมือง ระบบการเลือกตั้งภายใต้ระบบรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ จึงเน้นในเรื่องการปฏิรูปการเมือง ซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อการแก้ไขปัญหาการเมืองทั้งระบบ ขจัดการทุจริตคอร์รัปชัน สร้างเสถียรภาพทางการเมือง สร้างและส่งเสริมประสิทธิภาพความเข้มแข็งขององค์กรทางการเมือง และสร้างองค์กรตรวจสอบและด้านตุลาการใช้อำนาจของรัฐ การเลือกตั้งระบบใหม่ ย่อมขึ้นอยู่กับความเข้าใจของประชาชนต่อระบบการเลือกตั้ง^๔

ในขณะเดียวกัน ประชาธิปไตยจะพัฒนาไปในทิศทางก้าวหน้าและยั่งยืนมากน้อยเพียงใด เงื่อนไขสำคัญขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนในประเทศนั้น ๆ ที่จะเข้าใจในสาระสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากการมีสำนึกทางการเมืองและการตื่นตัวทางการเมืองเป็นลำดับแรกก่อน เนื่องจากการตื่นตัวทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นวิธีการในการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น^๕ หากแต่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทางการเมืองให้เป็นไปได้

^๓ บุญศรี มีวงษ์อุโฆษ, การเลือกตั้งและพรรคการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๔๒), หน้า ๒๑.

^๔ กาญจนา พันธุ์เอี่ยม และคณะ, “ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้นำชุมชน เทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์”, รายงานวิจัย, (ประจวบคีรีขันธ์ : มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์, ๒๕๕๖), หน้า ๑.

^๕ วัฒนา แข่งไฟเราะ, “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ช่วงปี ๒๕๔๙-๒๕๕๔”, วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารทางการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕), หน้า ๓๐-๓๑.

ทิศทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับประชาธิปไตยสมัยใหม่ ทั้งนี้หากประชาชนในสังคมมีสำนึกและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอย่างต่อเนื่องย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพอย่างที่คาดหวังได้ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้แสดงทางการเมืองมากกว่าจะเป็นผู้ชมทางการเมือง ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมือง จึงต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผลอันเกิดจากมโนสำนึกของประชาชนที่เข้าใจสภาพการเมืองอย่างถูกต้อง แต่มิใช่เป็นการตื่นตัวที่เกิดจากการปลุกเร้าเพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพียงช่วงเวลาสั้น ๆ เท่านั้น

จะเห็นได้ว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่ผ่านมาบ่อยครั้งพบว่าเกิดจากการปลุกเร้าหรือปลุกกระดมให้เกิดการตื่นทางการเมืองเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่มมากกว่าจะเกิดจากการปลุกจิตสำนึกประชาชนให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมืองโดยรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในนโยบายรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลได้รู้ถึงความต้องการของประชาชนผ่านข้อเรียกร้องและข้อเสนอที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้การตื่นตัวทางการเมืองที่ดีต้องคำนึงถึงความเหมาะสม กล่าวคือ ไม่เป็นการตื่นตัวไปตามกระแสจนเกินไป จนทำให้กลายเป็นการปลุกกระดมทางการเมืองและก่อให้เกิดวิกฤติความวุ่นวายทางการเมืองของประเทศชาติ ซึ่งพบเห็นได้ในหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา การตื่นตัวทางการเมืองเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็งได้หากดำเนินการอย่างมีขอบเขตที่เหมาะสมเป็นไปตามกฎกติกาที่ร่วมกันกำหนดไว้ แต่หากการตื่นตัวทางการเมืองมีสูงจนเกินไป จนไม่อยู่ในกรอบกติกาและรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมดอาจนำไปสู่ความไร้ระเบียบของระบอบประชาธิปไตยได้ในที่สุด^๖

รูปแบบการมีส่วนร่วมในลักษณะนี้ที่เห็นได้ชัด คือการที่ภาคประชาชน หรือภาคพลเมืองเข้าร่วมกันวิเคราะห์แลกเปลี่ยน ถกเถียงกันเพื่อนำเสนอแนวคิดของตนในการสร้างนโยบายที่เหมาะสมสำหรับตนเอง หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในรูปแบบนี้ คือกระบวนการที่ให้ประชาชนทุกคน หรือภาคพลเมืองได้มีส่วนร่วมในการเสนอแนะ และตอบสนองข้อเรียกร้องเพื่อให้ตัวแทนของตนหรือรัฐบาลนำไปปฏิบัติต่อไป การมีส่วนร่วมในการเมืองของประชาชนจึงสามารถทำได้หลายรูปแบบและรูปแบบที่หลากหลายเหล่านี้ได้ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองที่กว้างขึ้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้ประชาชนได้มีโอกาสสื่อสารกับรัฐมากยิ่งขึ้น ได้มีโอกาสในการสื่อสารและสานผลประโยชน์ร่วมกัน ทำให้การดำเนินนโยบายการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนผ่านไปสู่การเป็นประเด็นสาธารณะที่ทุกคน ทุกภาคส่วนต้องให้ความสำคัญและสนใจที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองทำให้เปลี่ยนแนวความคิดที่ว่า การตัดสินใจทางการเมืองและ

^๖ Samuel Huntington, *The Change to Change: Modernization, Development, and Politics*, Comparative Politics, 3 (3), 1971, pp. 283-322.

กิจกรรมทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองไปสู่การเป็นเรื่องของทุกคน ข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย สภาพเร้าระดมทางสังคม ถ้าสังคมมีการเร้าระดมทางสังคมต่ำ หมายความว่า ราษฎรที่ได้รับการศึกษามีจำนวนน้อย การเข้าถึงสื่อมวลชนก็น้อย การพัฒนาเป็นสังคมเมืองก็ต่ำ สิ่งเหล่านี้ก็คือข้อจำกัดของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่สำคัญภาวะทางเศรษฐกิจหรือการครองชีพประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดี และมีความมั่นคงจะมีโอกาสเป็นประชาธิปไตยได้มากกว่าประเทศที่ยากจน ในประเทศยากจนราษฎรเองจะมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อย แต่ถ้าความยากจน ความขาดแคลนและเดือดร้อนทางเศรษฐกิจมีมากเกินไปจนอยู่ในภาวะเกินทนแล้ว อาจจะผลักดันให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็ได้ ข้อจำกัดทางการเมือง ถ้าระบอบการเมืองเป็นระบอบประชาธิปไตย ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองสูง แต่ถ้าการปกครองแบบเผด็จการ ประชาชนก็จะมีส่วนร่วมทางการเมืองต่ำและจะเป็นไปในรูปของการมีส่วนร่วมโดยการปลุกเร้าระดม เพื่อสนับสนุนรัฐบาล วัฒนธรรมทางการเมือง ถ้าการมีบทบาททางการเมืองที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะกลุ่มบุคคลเพียงไม่กี่ตระกูล ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้มีอิทธิพล และอำนาจเงิน ทำให้คนมีความรู้ไม่ยอมเข้ามายุ่งเกี่ยวทางการเมือง^๗

จะพึงสังเกตเห็นได้จากเหตุการณ์รัฐประหาร ๒ ครั้งหลังสุด ในปี ๒๕๔๙ และปี ๒๕๕๗ ซึ่งได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนคนไทยทุกฝ่ายมีสูง และบ่อยครั้งคณะรัฐประหารพยายามมักจะอ้างว่า ด้วยเหตุที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูงจนทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองอย่างที่ปรากฏ และที่สำคัญมากไปกว่านั้นคณะรัฐประหารได้อ้างเหตุแห่งความวุ่นวายทางการเมืองอย่างดังกล่าวทำการรัฐประหารเพื่อยุติปัญหาตามที่คณะรัฐประหารมีความเชื่อว่า หากปล่อยให้สถานการณ์วุ่นวายดังกล่าวบานปลายต่อเนื่องจะกลายเป็นการจลาจลและรัฐไม่สามารถควบคุมได้ ซึ่งอยู่ในสภาวะรัฐล้มเหลว^๘ อย่างไรก็ตามข้ออ้างของคณะรัฐประหารที่ทำการยึดอำนาจทุกครั้งได้สวนทางกับแนวคิดของนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ที่มองว่าวิกฤติการณ์ทางการเมือง ๒ ครั้งที่ผ่านมาได้ทำให้เห็นมิติพัฒนาการเมืองเชิงบวก ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองมาก อย่างน้อยได้เข้ามาตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลต่างกับอดีตที่ผ่านมาประชาชนมีความรู้สึกว่า การบริหารราชการแผ่นดินเป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว^๙ อีกทั้งประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและต้องการเข้ามา

^๗ คงฤทธิ กุลวงษ์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๑๓-๑๑๔.

^๘ ชานาญ จันทร์เรือง, เมื่ออำนาจรัฐใช้การไม่ได้, (กรุงเทพมหานคร : ประชาไท, ๒๕๖๐), หน้า ๒.

^๙ ลิขิต ธีรเวคิน, ทิศทางการปฏิรูปการเมือง : ทางออกหรือทางตัน, (กรุงเทพมหานคร : ประชาไท, ๒๕๕๘), หน้า ๒๕-๒๖.

ตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลที่จะมาบริหารประเทศต่อจากนี้ไป ก่อนจะดำเนินการอะไรต้องพิจารณาใคร่ครวญเป็นอย่างดีเสียก่อน^{๑๐}

๑.๑.๒ ความสำคัญของปัญหา

ปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน กล่าวคือ ปัญหาความตื่นตัวทางการเมือง โดยการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น จะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน ในอดีตที่ผ่านมาคนไทยยังมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับต่ำ เช่น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ซึ่งมีอัตราส่วนน้อยกว่าร้อยละ ๕๐ ของผู้มีสิทธิออกเสียง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของไทยจากอดีตเป็นต้นมาส่วนใหญ่ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วม ทั้งในด้านการสนับสนุนหรือการต่อต้าน แสดงให้เห็นว่าคนไทยส่วนใหญ่มีความนิ่งเฉยทางการเมือง ส่วนมากอยู่ในกลุ่มของผู้นำทางการเมืองไม่กี่กลุ่มที่ตระกูลแม่แต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ พุทธศักราช ๒๔๗๕ ก็ตามเหตุการณ์ที่แสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองและการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างกว้างขวางคือ เหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีประชาชน นิสิต นักศึกษา นักเรียน ร่วมกันเรียกร้องรัฐธรรมนูญต่อต้าน การปกครองของจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร ผู้นำของประเทศขณะนั้น^{๑๑}

อีกประการหนึ่งปัญหาของการมีส่วนร่วมของไทยอย่างหนึ่งคือ ประชาชนยังมีความนิ่งเฉยหรือไม่ตื่นตัวทางการเมืองมากพอ ปัญหาวัฒนธรรมทางการเมืองและการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมืองที่มีส่วนร่วมในการกระตุ้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยหรือวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมสำหรับเมืองไทยมีงานวิจัยหลายเรื่องสรุปและแสดงว่าวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไม่สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะประชาชนโดยทั่วไปเชื่อว่าการเมือง หรือการบริหารประเทศเป็นเรื่องของคนกลุ่มน้อยบางกลุ่มเท่านั้น อีกประการหนึ่งคนไทยยังเห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องของผลประโยชน์อย่างชัดแจ้งเกินไปการเมืองเป็นเรื่องของความสกปรก ความรู้สึกเช่นนี้ทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาหรือความกระตือรือร้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง แต่ถ้าเข้าร่วมก็มักจะมีวัตถุประสงค์อย่างอื่น เช่น

^{๑๐} เกษียร เตชะพีระ, รัฐธรรมนูญไทย มองไปข้างหน้า, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘), หน้า ๓๖-๓๗.

^{๑๑} คงฤทธิ์ กุลวงษ์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยสวนดุสิต, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๑๓-๑๑๔.

เพื่อแลกเปลี่ยนกับเงินทอง หรือการช่วยเหลือในรูปแบบต่าง ๆ ไม่ใช่เป็นเรื่องของสำนึกทางการเมือง ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทย อีกประการหนึ่งที่ไม่สนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การยอมรับในอำนาจนิยมของความเป็นข้าราชการนั่นคือ ประชาชนโดยทั่วไปมองว่า ข้าราชการเป็นชนชั้นผู้นำ เมื่อข้าราชการแนะนำหรือชักจูงไปในทางใดประชาชนจึงมักปฏิบัติตามโดยไม่ได้แย้ง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักการของประชาธิปไตยที่ตั้งที่สอดคล้อง ในด้านการศึกษาการจัดการเรียนการสอนยังคงยึดนโยบายจากส่วนกลาง ยังไม่มีการกระจายอำนาจทางการศึกษา ลงไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนก็เช่นกัน ยังคงเป็นบทบาทของผู้บริหารและครูเท่านั้น นักเรียนและผู้ปกครองยังไม่มีส่วนร่วมในการจัดการจัดการศึกษาให้เป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น^{๑๒}

นอกจากนี้ ปัญหาจากบทบาทของพรรคการเมืองการที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยมีสาเหตุอีกประการหนึ่ง คือการขาดองค์กร หรือสถาบันทางการเมืองที่คอยกระตุ้นให้ประชาชนมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอยู่เสมอและเป็นกลุ่มเป็นก้อน สถาบันทางการเมืองที่สำคัญคือ “ระบบพรรคการเมือง” ในปัจจุบันพรรคการเมืองยังเป็นองค์กรที่อ่อนแอ และขาดความเป็นสถาบันที่ต่อเนื่องดีพอ ปัญหาที่สำคัญที่สุดของพรรคการเมืองไทย คือ การขาดองค์กรที่ซับซ้อนพอที่จะเผชิญกับความรับผิดชอบที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว พรรคการเมืองไทยตั้งขึ้นจากการรวมตัวของบรรดาสมาชิกเพื่อสนับสนุนผู้นำทางการเมืองคนใดคนหนึ่งเท่านั้น พรรคการเมืองทุกพรรคไม่ว่าพรรคเล็กหรือพรรคใหญ่มีสาขาพรรคน้อยมาก สาขาบางแห่งมีแต่รูปแบบที่เป็นทางการเท่านั้น ไม่มีบทบาทอะไร สาเหตุที่ทำให้พรรคการเมืองขาดการทำงานให้ประชาชน ก็เพราะประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองได้ดีพอ^{๑๓}

การตื่นตัวทางการเมือง ดังกล่าว ถือว่ามีความสำคัญและสนับสนุนการปกครองระบอบประชาธิปไตย ให้ดำรงอยู่อย่างมีเสถียรภาพ แต่การตื่นตัวทางการเมืองหากมีน้อยเกินไปหรือไม่มีเลย ก็จะกลายเป็นความเฉื่อยชาทางการเมือง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในทางกลับกันการตื่นตัวทางการเมืองหากมีมากเกินไป โดยไม่คำนึงถึงขอบเขตกฎกติกาของสังคมก็จะกลายเป็นความวุ่นวายของบ้านเมือง ดังนั้น เมื่อนำบริบทการตื่นตัวทางการเมืองดังกล่าวมาพิจารณา กับสภาพของสังคมไทยที่มีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานวิถีชีวิตที่สำคัญของประชาชนพลเมืองไทย พลเมืองไทยจะทำให้เกิดความสมดุล และเกิดสติปัญญาในการพิจารณาปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทาง

^{๑๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔.

^{๑๓} บ้านจอมยุทธ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.baanjomyut.com/library_4/constituent/07.html, [๑๒ ธันวาคม ๒๕๖๒].

การเมืองของประชาชน ปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นหนทางนำไปสู่ความสำเร็จในหน้าที่การงานต่าง ๆ ตามที่มุ่งหวังไว้ ซึ่งตรงกับหลักอภิบาท ๔ ที่ผู้วิจัยสนใจที่จะนำมาศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จากประชาชนในจังหวัดซึ่งมีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในแต่ละภาค ได้แก่ ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งจะเป็นตัวแทนครอบคลุมในการวิจัย ดังนั้นการศึกษาในเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยจะนำไปสู่การเมืองที่เข้มแข็งต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑. สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป เป็นอย่างไร

๒. ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย มีอะไรบ้าง

๓. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ควรเป็นอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๔ ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาในครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป เกี่ยวกับสภาทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านประชากร และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ขอบเขตด้านประชากร

ประชากรที่ใช้ในการศึกษานี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปใน ๔ ภาค โดยเลือกจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในระดับมากและสูงมากของแต่ละภาค กล่าวคือ ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้นจำนวน ๖๐๒,๕๔๙^{๑๔} ประกอบด้วย

ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๖๖,๑๓๖ คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๖๖,๓๙๖ คน

ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๓๕,๗๘๗ คน

ภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๓๔,๒๓๐ คน

๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๘ รูปหรือคน แบ่งออกเป็น ๕ กลุ่ม โดยคัดเลือกแบบเจาะจง ประกอบด้วย พระสงฆ์นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน และนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ ได้แก่

๑.๑ กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป

๑.๒ กลุ่มที่ ๒ ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน ๔ คน

๑.๓ กลุ่มที่ ๓ นักการเมือง จำนวน ๕ คน

๑.๔ กลุ่มที่ ๔ ผู้บริหารท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน

๑.๕ กลุ่มที่ ๕ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๒ คน

^{๑๔} ผ่าสนามโฉมหน้ารัฐบาลใหม่, “ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://election.pptvhd36.com/>, [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒].

(๒) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้วยการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จำนวน ๑๒ รูปหรือคน โดยคัดเลือกแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านพื้นที่

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยเลือกจากจังหวัดที่มีประชาชนมีความตื่นตัวไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับที่สูงมากของแต่ละภูมิภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเริ่มตั้งแต่ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ ถึง มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๔ รวมเป็นระยะเวลา ๑๖ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้คือ

สมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

สมมติฐานที่ ๒ หลักพุทธธรรม คืออิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป หมายถึง ปัจจัยต่างๆ ที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้แก่ สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อบุคคล ดังนี้

๑.๖.๑.๑ สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง หมายถึง หน่วยงานของรัฐบาล พรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความอ่านทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง ประสบการณ์ในการรับรู้รับเจตนาของนักการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง ได้รับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนทำให้มีความสนใจติดตามข่าวสารเสมอ เคยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น จึงทำให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๖.๑.๒ คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง หมายถึง มีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นกันเอง

๑.๖.๑.๓ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง หมายถึง การปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัว การมีเอกสารแนะนำตัวส่งถึงบ้านทำให้เกิดการตื่นตัว การโฆษณาหาเสียงทางวิทยุหรือโทรทัศน์ทำให้เกิดการตื่นตัว การติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่นทำให้เกิดการตื่นตัว การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ทำให้เกิดการตื่นตัว

๑.๖.๑.๔ นโยบายของพรรคการเมือง หมายถึง การกำหนดนโยบายพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน นโยบายปรับปรุงค่าแรงขั้นต่ำและเพิ่มรายได้ระดับปริญญาตรี นโยบายด้านหลักประกันสุขภาพฟรี นโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ นโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและราคาผลผลิต ซึ่งทุกนโยบายนี้พรรคการเมืองสามารถนำนโยบายทั้งหมดนำไปปฏิบัติได้

๑.๖.๑.๕ พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร หมายถึง เป็นพรรคเก่าแก่มีประสบการณ์พรรคการเมืองที่ประชาชนทั้งจังหวัดให้การยอมรับ สังกัดพรรคการเมืองที่ตนเองชื่นชอบ เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ สังกัดพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง หัวหน้าพรรคเป็นที่น่าไว้วางใจและชื่นชอบของประชาชน

๑.๖.๑.๖ อิทธิพลของสื่อ หมายถึง ข่าวสารทางการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง รวมถึงบุคคลในครอบครัว เพื่อนและที่ทำงานทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้เช่นกัน ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ และสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๑.๖.๒ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง

๑.๖.๒.๑ ความเข้าใจทางการเมือง หมายถึง เสรีภาพทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นเนื่องจากเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้ การออกไปใช้เสียงเลือกตั้งโดยอิสระเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนจะลงคะแนนเสียงให้ใครก็ได้ที่ประชาชนชื่นชอบ จึงทำให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๖.๒.๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง มีการตรวจสอบรายชื่อในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง การปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ไปเลือกตั้งและติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง จึงทำให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๖.๒.๓ ทศนคติทางการเมือง หมายถึง ผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้ คู่คุณธรรม คาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง ยึดหลักในหลักการ ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

๑.๖.๒.๔ พฤติกรรมทางการเมือง หมายถึง การแสดงออกทางการเมืองการ ปกครองของประเทศ การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ ถูกต้องอยู่เสมอ ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง การไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง

๑.๖.๓ หลักพุทธธรรม หมายถึง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับการ แสดงออกทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย โดยการประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น วิมังสา ความมีปัญญาหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ดังนี้

๑.๖.๓.๑ ฉันทะ หมายถึง ความพอใจในการศึกษาและติดตามผลงานและ ชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ความพอใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ที่สามารถเข้าถึงข้อมูล เกี่ยวกับพรรคและผู้สมัคร ความพอใจในนโยบายของพรรคการเมือง ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนใน พื้นที่ แก้ปัญหาท้องถิ่นได้จริง ความพอใจพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร จากผลงานในสมัยที่ผ่านมา ความ พอใจต่อสื่อที่หลากหลายของผู้สมัครในการให้ข้อมูลที่ทำให้สามารถติดตามเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อ ประกอบการตัดสินใจเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น

๑.๖.๓.๒ วิริยะ หมายถึง ติดตามคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พยายาม ติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พยายามติดตามพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร พยายามติดตามผู้รับสมัครรับเลือกตั้งจากสื่อที่หลากหลาย

๑.๖.๓.๓ จิตตะ หมายถึง พิจารณาคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่าง จริงจัง มีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง มีความเอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรค การเมือง ให้มีความสำคัญต่อพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร คำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่หลากหลาย

๑.๖.๓.๔ วิมังสา หมายถึง พิจารณาคัดเลือกคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พิจารณาไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง พิจารณาให้น้ำหนักพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร พิจารณาไตร่ตรองสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร

๑.๖.๔ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง หมายถึง การพัฒนาความรู้ ความสามารถ ทักษะ การวิเคราะห์ในด้านการเมืองการปกครองและประเด็นทางการเมืองที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

๑.๖.๕ การเลือกตั้งทั่วไป หมายถึง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของไทย ในวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับระดับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๗.๒ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๗.๓ ได้นำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑.๗.๔ ได้องค์ความรู้ที่เป็นผลการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ซึ่งสามารถนำไปใช้ประโยชน์กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้เกี่ยวข้องในพื้นที่อื่น ๆ ต่อไป

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง “ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ” ได้มีการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ข้อมูล ข้อเท็จจริงเชิงเอกสารตลอดจนหลักพุทธธรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในเรื่องต่าง ๆ โดยแบ่งการนำเสนอ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทางการเมือง
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย
- ๒.๓ การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย
 - ๒.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎีการตื่นตัวทางการเมือง
 - ๒.๓.๒ สถาบันการกล่อมเกลางานการเมือง
 - ๒.๓.๓ คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง
 - ๒.๓.๔ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง
 - ๒.๓.๕ นโยบายของพรรคการเมือง
 - ๒.๓.๖ พรรคการเมือง
 - ๒.๓.๗ การสื่อสารทางการเมือง
- ๒.๔ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
 - ๒.๔.๑ ความเข้าใจทางการเมือง
 - ๒.๔.๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง
 - ๒.๔.๓ ทศนคติทางการเมือง
 - ๒.๔.๔ ความรู้ทางการเมือง
- ๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ๒.๖ หลักกฤษฎีบท ๔
- ๒.๗ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทางการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการเมือง

จากการศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเมือง โดยการพัฒนาการเมืองนั้นมีความสำคัญและจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาการเมือง

๑. การพัฒนาทางการเมือง

คำว่า “พัฒนาทางการเมือง” เป็นคำใหม่ยังไม่มี ความหมายอันหนึ่งอันเดียวกันยอมรับกันในหมู่นักวิชาการนักรัฐศาสตร์ได้พยายามให้ความหมายไว้ต่าง ๆ กันและความหมายที่ให้อันใดอันหนึ่งมีอยู่จำนวนมาก และหลายที่ก็มีความหมายคล้ายคลึงกัน^๑

ผู้วิจัยได้รวบรวมความหมายของการพัฒนาทางการเมืองที่นักรัฐศาสตร์ให้ไว้พอสรุปได้ดังนี้^๒

๑. พัฒนาทางการเมืองคือรากฐานของการพัฒนาเศรษฐกิจ (Political Development as the Political Prerequisite of Economic Development)

๒. พัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการเมืองในสังคมอุตสาหกรรม (Political Development as the Politics Typical of Industrial Societies) โดยมีความเชื่อว่าในสังคมอุตสาหกรรมไม่ว่าจะเป็นแบบประชาธิปไตยหรือเผด็จการและมีมาตรฐานของพฤติกรรมและการดำเนินงานทางการเมืองที่มีลักษณะของการพัฒนาทางการเมืองอันเป็นตัวอย่างแก่ระบบอื่น ๆ เช่นการปกครองมีลักษณะมีเหตุมีผลมีความรับผิดชอบในการให้สวัสดิการและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนอย่างน้อยในระดับหนึ่ง

๓. พัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการเปลี่ยนแปลงการเมืองให้เป็นสมัยใหม่ (Political Development as Political Modernization)

๔. พัฒนาทางการเมืองเป็นเรื่องของการดำเนินงานของรัฐบาล (Political Development as the Operation of Nation - State) ลักษณะที่รัฐบาลควบคุมทั้งประเทศ ประชาชนมีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันโดยอิทธิพลของลัทธิชาตินิยมและมีความเป็นพลเมืองของรัฐอย่างแท้จริงสถาบันของรัฐจะต้องสามารถดำเนินนโยบายที่สะท้อนให้เห็นถึงลัทธิชาตินิยม

^๑ สุจิต บุญบงการ, การพัฒนาการเมืองไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมือง และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑), หน้า ๑๒.

^๒ สมบัติ อารังธัญวงศ์, ทศนคติทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙), หน้า ๗๐-๗๑.

และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติกล่าวอีกนัยหนึ่งการพัฒนาการเมืองเป็นเรื่องของการสร้างชาติ (Nation-building)

๕. พัฒนาการทางการเมืองคือการพัฒนาการบริหารและกฎหมาย Political Development as Administrative and Legal Development, เป็นเรื่องของการพัฒนาระบบราชการและระบบกฎหมายให้มีความก้าวหน้าทันกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

๖. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการระดมประชาชนและมีการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่จำกัดอยู่แต่ชนชั้นนำตามแบบของสังคมจารีตประเพณีมาสู่มวลชนโดยเห็นว่าในระบบการเมืองที่พัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้

๗. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการพัฒนาระบบประชาธิปไตยความหมายนี้มีผู้นิยมใช้กันมากแต่ถูกโจมตีเสมอว่าเป็นความหมายที่ลำเอียงเพราะเห็นว่าระบบการเมืองในรูปแบบอื่นที่ไม่ใช่ประชาธิปไตยไม่เป็นระบบ

๘. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงที่เป็นระเบียบหลายคนมีความเห็นว่าประชาธิปไตยขัดกับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและไม่สามารถรักษาเสถียรภาพทางการเมืองได้ฉะนั้นการพัฒนาการเมืองจึงเป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาคุณภาพและดูแลให้การเปลี่ยนแปลงเป็นไปอย่างมีระเบียบไม่วุ่นวายความวุ่นวายไม่ควรจะเป็นเรื่องของการพัฒนาการเมืองควรจะเป็นเรื่องของความเสื่อมทางการเมืองมากกว่า

๙. พัฒนาการทางการเมืองเป็นเรื่องของการระดมกำลังและอำนาจความหมายนี้เป็นการเน้นประสิทธิภาพของระบบการเมืองในการทำงานระบบการเมืองใดสามารถระดมสรรพกำลังในการแก้ไขปัญหาของประเทศได้มีอำนาจในการดึงประชาชนให้ปฏิบัติตามความต้องการของระบบได้ถือว่าเป็นระบบที่มีการพัฒนาความสามารถในการระดมทรัพยากรกำลังรวมถึงความสามารถในการแบ่งทรัพยากรและสิ่งที่มีคุณค่าทั้งหลายให้กับสมาชิกในระบบได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย

๑๐. พัฒนาการทางการเมืองเป็นลักษณะอันหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเปลี่ยนแปลงทางสังคมนั้นประกอบด้วยเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้านและการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองถือว่าเป็นลักษณะอันหนึ่งของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทั้งหลายการเปลี่ยนแปลงในด้านต่าง ๆ ของสังคมคือทางด้านเศรษฐกิจการเมืองและสังคมต่างมีความสัมพันธ์กันทั้งสิ้นเปลี่ยนแปลงในด้านหนึ่งย่อมกระทบถึงการเปลี่ยนแปลงในด้านอื่นได้

๒. องค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง

ผู้วิจัยสรุปองค์ประกอบอันเป็นสาระสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง จากผลงานของพาย (Pye) ออกเป็น ๕ ประการดังนี้^๓

๑) **ความเท่าเทียมกัน (Equality)** ซึ่งมีความหมายครอบคลุมทั้งความเท่าเทียมกันทางกฎหมาย ความเท่าเทียมกันในสิทธิทางการเมือง และความเท่าเทียมกันที่ประชาชนจะได้รับจากการให้บริการของรัฐ ทั้งทางบริการด้านการศึกษา สาธารณสุข ตลอดจนสิ่งอำนวยความสะดวกต่อการดำรงชีวิตอย่างมีประสิทธิภาพ

๒) **ความสามารถของระบบการเมือง (Capacity)** หมายถึง ความสามารถที่ระบบการเมืองจะตอบสนองความต้องการของประชาชน ทั้งในทางสังคม เศรษฐกิจและการเมือง โดยที่ระบบการเมืองจะต้องเปิดรับการควบคุม กำกับและตรวจสอบจากประชาชน เพื่อให้มั่นใจได้ว่าการตัดสินใจใด ๆ ทางการเมือง จะเสริมสร้างให้ประชาชนมีความกินดีอยู่ดีโดยเสมอภาคกัน

๓) **การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ** ในประการนี้ สอดคล้องกับทัศนะของอัลมอนต์และเพาเวลล์ ที่เห็นว่า องค์ประกอบสำคัญด้านหนึ่งของการพัฒนาการเมืองก็คือ การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ (Differentiation and Specialization) เพื่อให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้ตรงเฉพาะทาง ส่วนการจัดแบ่งโครงสร้างทางการเมืองออกเป็นฝ่ายต่าง ๆ เช่น ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและฝ่ายตุลาการ เป็นต้นนั้น เป็นไปเพื่อให้แต่ละฝ่ายสามารถจัดหาบุคลากรที่มีความชำนาญเฉพาะในการปฏิบัติงานตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔) **การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุมีผล (Secularization of Political Culture)** โดยทั่วไปนั้นสังคมแบบดั้งเดิมที่ปกครองแบบอำนาจนิยมมักจะปลูกฝังให้ประชาชนยึดมั่นในจารีตประเพณีอย่าง ขาดเหตุผล ยึดถือเรื่องโชคลาง รวมไปถึงการปลูกฝังให้ประชาชนเห็นว่า ผู้ปกครองเป็นผู้ที่มีบุญญาบารมี การพัฒนาทางการเมืองจึงเป็นไปในทางมุ่งส่งเสริมให้ประชาชนให้เหตุผลในการ ดำรงชีวิต โดยเฉพาะความเป็นเหตุเป็นผลที่ประชาชนจะต้องควบคุม กำกับและตรวจสอบการเมืองอย่างใกล้ชิด อัลมอนต์และเพาเวลล์ กล่าวไว้ว่า ลักษณะของวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเป็นเหตุเป็นผลนี้ มักจะพบได้ทั่วไปในสังคมอุตสาหกรรม

๕) **ความเป็นอิสระของระบบย่อย (Subsystem Autonomy)** คือผลผลิตของการกระจายอำนาจทางการเมือง เพื่อให้ระบบย่อยมีอำนาจในการพิจารณาปัญหา สาเหตุความเดือดร้อน

^๓ Pye, Lucian W., *Communication and Political Development*, (Princeton: Princeton University Press, 1966), pp. 45-48.

และความต้องการของประชาชน รวมไปถึงการกำหนดแนวทางในการที่จะแก้ไขปัญหา หรือเสริมสร้างความสามารถในการตอบสนองความต้องการของประชาชนให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

สรุป การพัฒนาการเมืองคือการสร้างเสถียรภาพของสถาบันทางการเมืองและให้มีการเปลี่ยนแปลงตามกฎกติกา พัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองให้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตย เป็นเรื่องของความสามารถของระบบการเมืองในการรักษาคุณภาพและดูแลให้การเปลี่ยนแปลง เป็นไปอย่างมีระเบียบไม่วุ่นวายความวุ่นวายไม่ควรจะเป็นเรื่องของการพัฒนาการทางการเมือง

ตารางที่ ๒.๑ การพัฒนาทางการเมือง

นักวิชาการหรือ แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุจิต บุญบงการ, (๒๕๓๑, หน้า ๑๒)	พัฒนาการเมืองเป็นคำใหม่ยังไม่มี ความหมายอันหนึ่งอันเดียวกัน ยอมรับกันในหมู่นักวิชาการนัก รัฐศาสตร์ได้พยายามให้ความหมายไว้ ต่างๆ กันและความหมายที่ให้กันไว้มีอยู่จำนวนมาก และหลายอันก็มีความหมายคล้ายคลึงกัน
สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๓๙, หน้า ๗๐-๗๑)	พัฒนาการเมืองคือรากฐานของการพัฒนา เศรษฐกิจ การเมืองในสังคมอุตสาหกรรม การเมืองให้เป็นสมัยใหม่ การดำเนินงานของรัฐบาล การบริหารและกฎหมาย การระดมประชาชนและมีการมีส่วนร่วมทางการเมือง เป็นการขยายการมีส่วนร่วมทางการเมือง
Pye, Lucian W., (1966, pp. 45-48)	องค์ประกอบสาระสำคัญของ การพัฒนาทางการเมือง คือความเท่าเทียมกัน ความสามารถของระบบการเมือง การแบ่งโครงสร้างทางการเมืองให้มีความแตกต่างและมีความชำนาญเฉพาะ การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีเหตุมีผล และความเป็นอิสระของระบบย่อย

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย

๒.๒.๑ หลักการและลักษณะของประชาธิปไตย

หลักประชาธิปไตยซึ่งเป็นที่ยอมรับกันอย่าง เป็นสากลมากกล่าวให้เห็นในภาพรวม คำว่า “ประชาธิปไตย” นั้นเป็นคำที่มีนิยามกว้างมากพิจารณาไปได้ในหลายมุมมองความคิดเห็น หากจะต้องนิยามจำเพาะเจาะจงลงไปให้ชัดเจนเห็นถึงรูปธรรมคงเป็นการยากยิ่ง กับโลกในยุคคิ จิ ทั ลโลกในยุคโลกาภิวัตน์ ที่ทุกสิ่งทุกอย่างล้วนเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว แต่เนื่องจากเป็นหลักการใหญ่ ที่สำคัญที่จะต้องใช้เวลาสำหรับการศึกษามากพอสมควร จึงพิจารณาได้จากมาตรฐานสากลที่

คล้ายคลึงกับระบอบประชาธิปไตยในบ้านเมืองเรา เพื่อวางกรอบของหลักการปกครองในประชาธิปไตยของประเทศไทยก็ทำให้พอเข้าใจได้ ดังนี้^๔

ประชาธิปไตยในสังคมโลกมีหลักการที่สำคัญอยู่ ๔ ประการ คือ

๑. อำนาจอธิปไตยของปวงชน (Sovereignty of the People) หมายถึงการที่ประชาชนมีโอกาสในการแสดงออกทางการเมือง มีกิจกรรมทางการเมืองในระดับต่างๆ รวมทั้งเลือกผู้แทนไปบริหารจัดการประเทศเพื่อบำบัดทุกข์ และบำรุงสุขอย่างอิสระ และเสรี

๒. สิทธิและเสรีภาพ (Right and Liberty) สิทธิและเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยหมายถึงประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ รวมทั้งโอกาสที่สามารถเลือกทำหรือไม่ทำตามความปรารถนาโดยปราศจากการบังคับขู่เข็ญ

๓. ความเสมอภาค (Equality) หมายถึงความเท่าเทียมกันทางกฎหมายโดยไม่เลือกปฏิบัติหรือสองมาตรฐาน

๔. ภราดรภาพ (Fraternity) หมายถึง การเคารพในเหตุผลซึ่งกันและกันที่ดี รวมทั้งเคารพในความเชื่อ หรือ สิทธิที่แตกต่างกัน, ความคิดเห็นหรือแนวคิดและทฤษฎีที่ต่างกันจะไม่นำไปสู่สิ่งๆ เรียกว่า “ความขัดแย้ง” (Conflict)^๕

โดยหลักเกณฑ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมี ๔ ประการ ดังนี้

๑. อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจในการออกกฎหมาย บริหารและตุลาการ ทั้งนี้ ในการใช้อำนาจนั้นอาจกระทำโดยตรง เช่น การชุมนุมของชาวเอเธนส์โบราณเพื่อร่วมกันตัดสินใจสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือโดยวิธีอ้อม โดยประชาชนใช้อำนาจในการออกกฎหมายผ่านทางสภาผู้แทนราษฎร ใช้อำนาจบริหารผ่านทางฝ่ายบริหาร และใช้อำนาจตุลาการผ่านทางศาล การใช้อำนาจของประชาชนโดยวิธีอ้อม ซึ่งประเทศต่าง ๆ เกือบทั้งหมดในปัจจุบันซึ่งอาจกล่าวได้ว่าเป็นหลักการที่ฝ่ายปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากผู้ใต้การปกครองหรือประชาชน

๒. หลักความเสมอภาคของบุคคล กล่าวคือถือว่าบุคคลมีฐานะทางสังคมเท่าเทียมกันทุกคนจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน ไม่มีความเหลื่อมล้ำต่ำสูงในเรื่องฐานะของบุคคลไม่ว่าชาติวุฒิ หรือคุณวุฒิของบุคคลนั้น ๆ จะเป็นอย่างไร โดยเฉพาะความเสมอภาคเท่าเทียมกันทางการเมือง ซึ่งหมายความว่า ประชาชนพลเมืองทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในกระบวนการตัดสินใจในนโยบายการปกครองประเทศ โดยยึดหลักการสำคัญว่า “คนเดียวมีสิทธิลงคะแนนได้เสียงเดียว”

^๔ อมร รักษาสัตย์ และคณะ, ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๓-๘.

^๕ วิสุทธิ์ โปธิ์แทน, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙.

๓. การยึดถือเจตนารมณ์ของปวงชน หลักการนี้ยืนยันอำนาจของประชาชนในข้อแรก กล่าวคือ ถือว่าในการที่จะพิสูจน์ให้เห็นโดยแน่ชัดว่าผู้ปกครองเป็นเพียงตัวแทนที่ใช้อำนาจแทนปวงชน ไม่ใช่ใช้อำนาจของตัวเอง รัฐบาลจะต้องดำเนินการหรือจัดกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งตามเจตนารมณ์ของปวงชน โดยวิธีการปฏิบัติเพื่อย้ำหลักการนี้ได้แก่ การบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญให้ประชาชนเลือกตั้งรัฐบาลเป็นครั้งคราว หรือการกำหนดให้มีกลไกทางสถาบันบางอย่างเช่น การเปิดอภิปรายทั่วไป เพื่อลงมติไม่ไว้วางใจรัฐบาล บทบัญญัติคุ้มครองสิทธิในการแสดงความคิดเห็นและอภิปรายเพื่อก่อประชามติ หรือวิธีการให้ประชาชนร่างกฎหมายโดยตรง เป็นต้น

๔. การยึดถือหลักการปกครองโดยเสียงข้างมาก และเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย เนื่อง จากในสังคมหนึ่ง ๆ นั้นมีสมาชิกจำนวนมาก ย่อมเป็นธรรมดาที่ทุกคนจะมีความเห็นพ้องหรือมีเจตนารมณ์อย่างเดียวกันไม่ได้ทั้งหมด การใช้อำนาจปกครองของประชาชนจะเป็นไปได้ จะต้องใช้หลักการของเสียงข้างมาก และการเลือกตั้ง การออกเสียงประชามติ เป็นกรรมวิธีทางปฏิบัติของหลักเกณฑ์นี้ แต่เพราะเราไม่มีทางที่จะแน่ใจได้ว่า คนกลุ่มใหญ่จะใช้วิจารณ์ญาณของเขาไปในทางที่ถูกต้อง ๆ ได้ทุก ๆ ครั้ง คนกลุ่มใหญ่ก็อาจถูกอิทธิพลของอารมณ์ได้ในบางโอกาส หรือเกิดความเชื่อมั่นในอำนาจ ซึ่งเป็นไปได้อย่างมาก และเคยปรากฏมาหลายครั้งด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการป้องกันมิให้มีการกดขี่ข่มเหงคนกลุ่มน้อยเกิดขึ้นซึ่งจะก่อให้เกิดระบบเผด็จการของคนส่วนใหญ่^๖

การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า ประชาธิปไตย หมายถึง ระบบการเมืองการบริหารที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการควบคุมตรวจสอบ โดยการเลือกตั้งตัวแทนของตนให้เข้าไปทำหน้าที่แทนตนเองผ่านทางกระบวนการเลือกตั้ง จากความหมายข้างต้น ประชาธิปไตยมีเนื้อหาที่สำคัญ ๓ ประการ ได้แก่^๗

๑. ประชาธิปไตยของประชาชน หมายถึง ความเป็นเจ้าของอัน ได้แก่ ประชาชนสามารถทำให้รัฐบาล ปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตนได้ สามารถดำเนินการเพื่อให้มีรัฐบาลที่เป็นไปตามเจตจำนงของตนได้ รวมทั้งสามารถเปลี่ยนแปลงรัฐบาลให้เป็นตามที่ตนเองต้องการได้ เช่น การเลือกตั้ง การทำประชามติ การทำประชาพิจารณ์ การแสดงออกตามสื่อต่าง ๆ เป็นต้น ความรักและความห่วงใยในการเมืองและการบริหารตามระบอบประชาธิปไตย โดยการติดตามและตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล การถือว่าการบริหารบ้านเมืองเป็นธุระของตน ไม่บอกปิดโดยใช้คำว่าธุระไม่ใช่ และผลึกให้เป็นธุระของรัฐบาล

^๖ ทินพันธุ์ นาคะตะ, ประชาธิปไตย ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗), หน้า ๙-๑๐.

^๗ วรทิพย์ มีมาก และ ชีวินทร์ ฉายาขวลิต, หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗), หน้า ๔๖.

๒. ประชาธิปไตยโดยประชาชน ซึ่งจะหมายถึง กระบวนการอันได้แก่ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้แก่ การเข้าร่วมประชุมพร้อมกันทั้งหมดเพื่อตัดสินใจในเรื่องที่มีความสำคัญต่อบ้านเมืองหรือท้องถิ่นของตน สำหรับวิธีการที่สามารถนำมาใช้ในการเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรง คือ การออกเสียงประชามติ ซึ่งประเทศไทยสามารถนำวิธีนี้มาใช้กับกิจการในท้องถิ่น เพราะจะมีประชาชนเป็นจำนวนน้อย และประชาชนมีวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน รวมทั้งมีมาตรฐานการครองชีพที่ไม่แตกต่างกันมาก การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยอ้อมหรือประชาธิปไตยแบบตัวแทนได้แก่ การเลือกตั้งตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศแทนตนเอง ซึ่งลักษณะสำคัญของประชาธิปไตยแบบตัวแทนมีดังนี้

๒.๑ มีพรรคการเมืองเสนอนโยบายให้ประชาชนเลือก

๒.๒ มีการเลือกตั้ง

๒.๓ มีการใช้สิทธิออกเสียงโดยประชาชน

๒.๔ มีรัฐบาลที่มาจากเสียงส่วนใหญ่ของผู้แทนราษฎรในสภาเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ และมีฝ่ายค้านที่ทำหน้าที่ตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล

๓. ประชาธิปไตยเพื่อประชาชน คือ เป้าหมายหรือประโยชน์ที่ประชาชนจะต้องได้รับ กล่าว คือ รัฐบาลที่เข้าไปบริหารประเทศ ต้องมีเป้าหมายเพื่อความผาสุกของประชาชน และสร้างความเจริญเติบโตให้แก่ประเทศไทยโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก ไม่ใช่เข้าไปเพื่อกอบโกยหรือแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองและพวกพ้อง และระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญ ๕ ประการ คือ^๘

๑. หลักการอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนนั้น ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจ ที่มีตามกระบวนการเลือกตั้งอย่างอิสระจริงและทั่วถึง ในการให้ได้ว่าซึ่งตัวผู้ปกครองและผู้แทนของตน รวมทั้งประชาชนมีอำนาจในการคัดค้านและถอดถอนผู้ปกครองและผู้แทน ที่มีหน้าที่ทำให้ประชาชนเห็นว่ามีได้บริหารประเทศในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวม เช่น มีพฤติกรรมการรัวรายผิดปกติ

๒. หลักเสรีภาพ ประชาชนทุกคนมีความสามารถในการจะกระทำ หรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งตามที่บุคคลนั้นต้องการ ตราบเท่าที่การกระทำของเขานั้นไม่ไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น หรือละเมิดต่อความสงบเรียบร้อยของสังคม และความมั่นคงของประเทศชาติ

๓. หลักความเสมอภาค การเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าถึงทรัพยากรและคุณค่าต่าง ๆ ของสังคม ที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่ถูกกีดกันด้วยสาเหตุแห่งความ

^๘ วิทยากร เชียงกุล, หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.Witayakorndub.wordpress.com/> /2007/06/democratic [๘ เมษายน ๒๕๖๒].

แตกต่างกันขึ้นวาระทางสังคม ชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ ฐานะทางเศรษฐกิจ หรือด้วยสาเหตุอื่น

๔. หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม การให้ความคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาชน ทั้งในเรื่องสิทธิเสรีภาพในทรัพย์สิน การแสดงออก การดำรงชีพ ฯลฯ อย่างเสมอหน้ากัน โดยผู้ปกครองไม่สามารถใช้อำนาจใด ๆ ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ และไม่สามารถใช้อิทธิพลที่อยู่เหนือกฎหมายหรือเหนือกว่าประชาชนคนอื่น ๆ ได้

๕. หลักเสียงข้างมาก (Majority Rule) ควบคู่ไปกับการเคารพสิทธิของเสียงข้างน้อย (Minority Rights) การตัดสินใจใด ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อภาคประชาชนหมู่มาก ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งผู้แทนของประชาชนเข้าสู่ระบบการเมือง การตัดสินใจของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร หรือฝ่ายตุลาการ ย่อมต้องถือเอาเสียงข้างมากที่มีต่อเรื่องนั้น ๆ เป็นเกณฑ์ตัดสินใจเลือก โดยถือว่าเสียงข้างมากเป็นตัวแทนที่สะท้อนความต้องการ/ข้อเรียกร้องของประชาชนหมู่มาก หลักการนี้ต้องควบคู่ไปกับการเคารพและคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่า ฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้วิธีพวกมากลากไป ตามผลประโยชน์ความเห็นหรือกระแสความนิยมของพวกตนอย่างสุดโต่ง แต่ต้องดำเนินการเพื่อประโยชน์ของประชาชนทั้งหมด เพื่อสร้างสังคมที่ประชาชนเสียงข้างน้อย รวมทั้งชนกลุ่มน้อย ผู้ด้อยโอกาสต่าง ๆ สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข

หลักการของประชาธิปไตย ประชาธิปไตยเป็นการปกครองแบบเสรี อำนาจเป็นของประชาชน ใช้อำนาจผ่านองค์การสำคัญ คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ ปกครองโดยเสียงส่วนใหญ่ และโดยเคารพในเสียงส่วนน้อย ส่วนเผด็จการเป็นการปกครองโดยบุคคล หรือกลุ่มบุคคล คณะบุคคล ซึ่งประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการปกครอง ประชาชนอยู่ภายใต้การปกครองโดยเด็ดขาด ไม่มีสิทธิคัดค้านและไม่สามารถเลือกผู้ปกครองได้ อับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) อดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวถึงการปกครองระบอบประชาธิปไตยไว้ว่า “ประชาธิปไตย คือ การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” ประชาธิปไตยเริ่มมาจากนครรัฐเอเธนส์พัฒนาโดยลำดับมีทฤษฎีและการปฏิบัติมากมายซึ่งสรุปองค์ประกอบหลักการของประชาธิปไตยได้ ดังนี้^๔

๑. การมีส่วนร่วมของพลเมือง (Citizen involvement) ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมตัดสินใจปัญหาของรัฐและพิทักษ์ผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน การแสดงออกของประชาชนโดยผ่านกระบวนการหลายทางห้องประชาธิปไตย เช่น

^๔ Lyman Towwrr Sargen, *Contemporary Political Ideologies: A Comparative Analysis*, (New York : The Dorsey Press, 1984), pp. 32-54.

การเลือกตั้ง การทำประชามติการทำประชามติ การถอดถอนตัวแทน เป็นต้น โดยสำนักมาตรฐานการศึกษา ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนาต่างๆ ไว้ ๕ ขั้น ดังนี้^{๑๐}

๑) ชั้นมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนดความต้องการของชุมชน และมีส่วนร่วมในการจัดลำดับความสำคัญของความต้องการ

๒) ชั้นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

๓) ชั้นมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุนทรัพยากร วัสดุอุปกรณ์และแรงงาน หรือเข้าร่วมบริหารงานประสานงานและดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

๔) ชั้นการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับจากการพัฒนาหรือยอมรับผลประโยชน์อันเกิดจากการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและจิตใจ

๕) ชั้นการมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็นขั้นที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้นสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด

๒. ความเสมอภาค (Equality) ทั้งความเสมอภาคด้านการเมือง เช่น การเลือกตั้ง การรับสมัครเลือกตั้ง ความเสมอภาคทางกฎหมาย ซึ่งประชาชนทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เสมอภาคในโอกาสดำรงชีวิตอยู่ในสังคม และเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ

๓. อิสรภาพและเสรีภาพ (Freedom and liberty) ซึ่งรวมถึงสิทธิ (Rights) จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ถือเป็นหน้าที่หลักของระบอบประชาธิปไตย และเป็นหัวใจของทฤษฎีประชาธิปไตย เช่น สิทธิในการเลือกตั้ง สิทธิในการพูด การพิมพ์โฆษณา การกระทำตามระบอบการเมือง และกฎหมาย ฯลฯ เป็นต้น

๔. ระบบของการเป็นตัวแทน (System of representation) ประชาธิปไตยทางตรงจะใช้ได้เมื่อประเทศมีขนาดเล็ก นักปรัชญาประชาธิปไตยจึงเสนอให้มีระบบตัวแทนเป็นประชาธิปไตยแบบตัวแทนซึ่งปัจจุบันใช้กันอย่างกว้างขวางทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น

๕. ระบบเลือกตั้ง (Electoral system) มีความสำคัญต่อระบอบประชาธิปไตยไม่น้อยกว่าการเป็นตัวแทน เพราะเป็นวิธีหลักที่ทำให้มั่นใจว่าการปกครองจะสนองตอบต่อประชาชนในสังคม

^{๑๐} คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและมหาดไทย, ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน, (กรุงเทพมหานคร : เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๖.

ขนาดใหญ่ และซับซ้อน ผู้ที่ได้รับคะแนนสูงสุดจากการเลือกตั้งอาจไม่ใช่คนที่ได้คะแนนมากที่สุดเท่าที่นั่น ส่วนปัญหาการเลือกตั้งคือการใช้สิทธิเลือกตั้งไม่มาใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือมาใช้สิทธิจากแรงจูงใจอื่น ๆ โดยเฉพาะมีผลประโยชน์มาเกี่ยวข้องเป็นผลให้หลักการประชาธิปไตยผิดความจริงไป การเลือกตั้งมีความสำคัญต่อประชาธิปไตย เพราะนอกจากกำหนดรัฐบาลแล้วยังเป็นวิธีการมีส่วนร่วมหลักของสังคมสมัยใหม่คนทั่วไปออกเสียงในคูหา จึงต้องการได้รับการประกันว่านับเสียงของเค้าจริง ๆ การเลือกตั้งของเค้าจะมีความหมายเป็นทางเลือกที่เขาเลือกอย่างอิสระและเท่าเทียมกับเสียงของผู้อื่นเช่นกัน

อย่างไรก็ตามแม้นักปรัชญาจะยอมรับการปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่มีประชาชนมีส่วนร่วมอย่างเห็นได้ชัด แต่ผู้นำอังกฤษ วินสตัน เชอร์ชิล (Winston Churchill) ได้กล่าวไว้ว่า “ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด ยกเว้นระบบการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมดที่ได้เคยนำมาใช้แล้ว” นั่นคือประชาธิปไตยที่ยังมีจุดอ่อนอยู่นั่นเอง^{๑๑}

การปกครองระบอบประชาธิปไตย ตามที่อดีตประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น (Abraham Lincoln) แห่งสหรัฐอเมริกา ได้กล่าวไว้ ดังนี้ ว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะดังนี้ การเป็นของประชาชน คำนิยามในพจนานุกรมภาษาอังกฤษคำว่า Democracy แปลว่า การปกครองของประชาชน แต่ในความหมายที่ครอบคลุมกว่า การเป็นของประชาชนไม่ได้หมายความว่า การปกครองอย่างเดียวยกเว้นความหมายถึงอำนาจอธิปไตยในแผ่นดิน ทรัพยากรแผ่นดิน มหาสมุทร น่านฟ้า ตลอดจนผลประโยชน์ทั้งหลายที่พึงมี ล้วนนับเป็นของประชาชนถ้วนทุกคน ทั้งบุคคลในปัจจุบัน และที่จะเกิดมาในอนาคต อย่างไรก็ตามการเป็นเจ้าของยังหมายรวมถึงความรับผิดชอบและมีเสียง เพื่อปกป้องให้เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมโดยทั่วกัน เป็นที่มาของการมีส่วนร่วมในการปกครอง

โดยประชาชน เป็นวิธีการปกครองระบอบประชาธิปไตย เมื่อแผ่นดินเป็นของประชาชน ความเป็นธรรมตลอดจนความร่วมมือจะเกิดขึ้นในแผ่นดินได้ เมื่อการบริหารจัดการผลประโยชน์ทั้งหลายอยู่ในการดูแลของ (โดย) ประชาชนทุกคน เป็นที่มาของความสำคัญในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองของประชาชน อย่างไรก็ตามโดยที่ประชาชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมการบริหารจัดการทุกคนได้ จึงได้เกิดสถาบัน องค์กร ตลอดจนตัวแทนต่าง ๆ ที่เข้ามาทำหน้าที่แทน การมีส่วนร่วมของประชาชนให้สมเจตนารมณ์ เช่น สมาชิกสภาผู้เป็นตัวแทนของประชาชน พรรคการเมืองผู้เป็นตัวแทนของกลุ่มความคิดเห็นและกลุ่มผลประโยชน์ ตลอดจนสมาชิกสภาและผู้บริหารท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเรื่องอื่น ๆ อีกมากมาย

^{๑๑} ปรีชา เรื่องจันทร์, การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม Politics, Economy and Society, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๖๐), หน้า ๔๖-๔๗.

เพื่อประชาชน เป็นวิธีการในระบอบประชาธิปไตย ที่จะประกันว่าความเสมอภาคและความเป็นธรรมจะเกิดขึ้นได้ สมตามปณิธานของระบบนั้น การบริหารแผ่นดินจะต้องมีเป้าหมายที่ให้ผลประโยชน์ของแผ่นดินเป็นไปเพื่อประชาชน คือ ตกถึงมือประชาชนโดยเสมอภาคเท่าเทียมกันทุกคนไม่เฉพาะเพียงแต่บางคน หรือเพียงแต่ตกอยู่แก่คนข้างมาก ในสังคมประชาธิปไตยที่ยึดถือใน เรื่องความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ในเรื่องความเป็นธรรม ตลอดจนเรื่องความสมเหตุสมผลนั้นผลประโยชน์ของแผ่นดินตกถึงมือประชาชนทุกคนอย่างแท้จริง^{๑๒}

สรุปได้ว่า หลักการและลักษณะของประชาธิปไตยคือการมีส่วนร่วมของพลเมืองเป็นพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนมีสิทธิในการเข้าร่วมตัดสินปัญหาของรัฐและพิทักษ์ผลประโยชน์ส่วนรวมของประชาชน ความเสมอภาคด้านการเมือง ประชาชนทุกคนต้องอยู่ภายใต้กฎหมายอย่างเท่าเทียมกันอิสรภาพและเสรีภาพจะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ถือเป็นหน้าที่หลักของระบอบประชาธิปไตย

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของหลักการและลักษณะของประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อมร รักษาสัตย์ และคณะ, (๒๕๔๓, หน้า ๓-๘)	ประชาธิปไตยนิยามกว้างมากพิจารณาไปได้ในหลายมุมมองความคิดเห็น หากจะต้องนิยามจำเพาะเจาะจงลงไปให้ชัดเจนเห็นถึงรูปธรรมคงเป็นการยากยิ่งกับโลกในยุคดิจิทัลโลกในยุคโลกาภิวัตน์
วิสุทธิ์ โพธิ์แพ้น, (๒๕๕๔, หน้า ๔๙)	ประชาธิปไตยในสังคมโลกมีหลักการที่สำคัญ คืออำนาจอธิปไตยของปวงชน สิทธิและเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพ
ทินพันธ์ นาคะตะ, (๒๕๑๗, หน้า ๙-๑๐)	หลักเกณฑ์สำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยมี อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน หลักความเสมอภาคของบุคคล การยึดถือเจตนารมณ์ของปวงชน การยึดถือหลักการปกครองโดยเสียงข้างมาก
วรทิพย์ มีมาก และชีวินทร์ ฉายาชาวลิต, (๒๕๔๗, หน้า ๔๖)	ประชาธิปไตยมีเนื้อหาที่สำคัญคือประชาชนสามารถทำให้รัฐบาลปฏิบัติตามข้อเรียกร้องของตนได้ สามารถดำเนินการเพื่อให้มีรัฐบาลที่เป็นไปตามเจตจำนงของตนได้ การเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ การเข้าไปมีส่วนร่วมโดยตรงได้แก่ การเข้าร่วมประชุมพร้อมกันทั้งหมดเพื่อตัดสินในเรื่องที่มีความสำคัญต่อบ้านเมืองหรือท้องถิ่นของตน

^{๑๒} อมร รักษาสัตย์, การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔), หน้า ๑๑๘-๑๑๙.

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของหลักการและลักษณะของประชาธิปไตย (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิทยากร เชียงกุล, (๒๕๖๒)	ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญ ประกอบด้วย หลักการ อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักความเสมอภาค หลักการปกครองโดยกฎหมายหรือหลักนิติธรรม และหลักเสียงข้างมาก
Lyaman Towwr Sargen, (1984, pp. 32-54)	สรุปองค์ประกอบหลักการของประชาธิปไตย ประกอบด้วย การมีส่วนร่วมของพลเมือง ความเสมอภาค อิสรภาพและเสรีภาพ ระบบของการเป็นตัวแทน และระบบเลือกตั้ง
คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการ และทบวงมหาวิทยาลัย, (๒๕๔๖, หน้า ๑๑๖)	การมีส่วนร่วมในขั้นตอนของการพัฒนา ดังนี้ มีส่วนร่วมในการ ค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาในชุมชนตลอดจนกำหนด ความต้องการของชุมชน มีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนด นโยบายและวัตถุประสงค์ ของโครงการ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ ประชาชนมีส่วนร่วมใน การสร้างประโยชน์โดยการสนับสนุน ทรัพยากรมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็น ขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่พึงได้รับ จากการพัฒนา การมีส่วนร่วมในการประเมินผลการพัฒนา เป็น ขั้นที่ประชาชนเข้าร่วม ประเมินว่าการพัฒนาที่ได้กระทำไปนั้น สำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด
ปรีชา เรืองจันทร์, (๒๕๖๐, หน้า ๔๖-๔๗)	ประชาธิปไตยเป็นรูปแบบการปกครองที่เลวร้ายที่สุด ยกเว้น ระบบการเมืองอื่น ๆ ทั้งหมดที่ได้เคยนำมาใช้แล้ว” นั่นคือ ประชาธิปไตยที่ยังมีจุดอ่อนอยู่นั่นเอง

๒.๒.๒ ประเภทของประชาธิปไตย

จากหลักการของประชาธิปไตยที่กล่าวมาข้างต้นนั้น จะเห็นว่าหลักการที่สำคัญอย่างมากในการดำรงชีพหรือสถานะในสังคม ไม่ว่าจะเป็นหลักการของประชาธิปไตยที่มีหลักการอำนาจอธิปไตยหลักสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค หลักการใช้นิติธรรม หลักการใช้เหตุผล และภราดรภาพ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหลักการที่กล่าวมานั้นสามารถจำแนกขอบข่ายสำคัญออกเป็นออกเป็น ๒ อย่าง คือ ประชาธิปไตยโดยตรง และประชาธิปไตยโดยอ้อม

๑. ประชาธิปไตยแบบโดยตรง (Direct Democracy) หรือ แบบบริสุทธิ์ (Pure Democracy) ได้แก่ การที่ราษฎรสามารถแสดงความคิดเห็นในที่ประชุมสาธารณะ โดยไม่ต้องผ่านตัวแทน หรือมติของที่ประชุม

อีกนัยหนึ่ง ประชาธิปไตยแบบโดยตรง (Direct Democracy) คือ การที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง ประชาชนใช้อำนาจปกครองกันเองเลือกเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยตนเอง เหมาะสำหรับประเทศเล็ก ๆ และประชากรไม่มากนัก เช่น นครรัฐกรีก ในสมัยโบราณ ซึ่งสามารถจะเรียกประชุมประชาชนทุกคนได้และลงมติโดยการชুমือหรือโดยวิธีอื่น เช่น การนำก้อนหินไปใส่ในภาชนะบรรจุช้ายหรือชวา หรือ เห็นด้วย ไม่เห็นด้วย จำนวนก้อนหินคือคะแนนเสียง ซึ่งถือว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรง ตัวอย่างกระบวนการประชาธิปไตยโดยตรงก็อาจมีกรณีที่มีการเรียกประชุมบุคคลที่เกี่ยวข้องที่มีจำนวนไม่มาก เช่น ประมาณ ๑๐๐-๒๐๐ คน มีการอภิปรายถกเถียงจากนั้นก็ลงคะแนนเสียงเพื่อหาข้อยุติ ก็ถือได้ว่าเป็นประชาธิปไตยโดยตรง แต่ถ้าเป็นชุมชนขนาดใหญ่ เช่น จังหวัด หรือประเทศชาติ การใช้ระบบประชาธิปไตยโดยตรงคงกระทำกันไม่ได้ ต้องใช้ระบบประชาธิปไตยโดยการเลือกตั้งตัวแทน^{๑๓} เช่น การเลือกตั้ง ส.ส. การเลือกตั้ง ส.ว. การเลือกตั้ง อบจ. ฯลฯ

๒. ประชาธิปไตยแบบโดยอ้อม (Indirect Democracy) หรือแบบมีผู้แทนราษฎร (Representative Democracy) ได้แก่ การปกครองแบบมีผู้แทนคือการที่ราษฎรปฏิบัติโดยการเลือกสรรบุคคลที่มีศักยภาพทางด้านความรู้และจริยธรรมเข้าไปบริหารและตัดสินใจแทนตน ซึ่งจะอยู่ในวาระ ๒ ปี ๔ ปี หรือ ๕ ปี ประชาธิปไตยแบบโดยอ้อมนั้น อาจเรียกได้อีกอย่างว่า ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน หมายถึง การที่ประชาชนเลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ปกครองประเทศแทนประชาชนจะไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนี้แบ่งรูปแบบของรัฐบาลออกเป็น ๓ ระบบ คือ

๒.๑) แบบรัฐสภา (Parliamentary form)

โดยมีหลักการสำคัญ คือ ไม่แยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ (Legislative) กับฝ่ายบริหารรัฐสภา (ฝ่ายนิติบัญญัติ) กับคณะรัฐมนตรี (ฝ่ายบริหาร) สัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดรัฐสภามีหน้าที่ออกกฎหมายและมีฐานะอำนาจความสำคัญเหนือกว่าคณะรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรีจะเข้าดำรงตำแหน่งได้ต่อเมื่อได้รับความไว้วางใจจากรัฐสภา แต่คณะรัฐมนตรีอาจ ยุบสภาได้ การปกครองแบบรัฐสภานั้น อาจจะมีผู้นำของรัฐหรือประเทศ เป็นประธานสูงสุดที่เรียกว่าประมุขซึ่งมี ๒ ประเภท ได้แก่ พระมหากษัตริย์เป็นประมุขและประธานาธิบดีเป็นประมุข ไม่มีบทบาททาง การเมือง

^{๑๓} ลิขิต ธีรเวคิน, ประชาธิปไตยและการปฏิรูปการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยากระษัตริย์ศึก, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒.

มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารประเทศที่ปกครองแบบรัฐสภาที่กล่าวมานั้น เช่น ประเทศอังกฤษ เดนมาร์ก ไทย อินเดีย ญี่ปุ่น ฯลฯ

๒.๒) แบบประธานาธิบดี (Presidential form) มีหลักการสำคัญ คือ

๑. เป็นการใช้ระบบการแยกอำนาจระหว่างฝ่ายนิติบัญญัติ (รัฐสภา) ฝ่ายบริหาร (ประธานาธิบดี) ฝ่ายตุลาการ (ศาล)

๒. แต่ละฝ่ายมีอำนาจและความเป็นอิสระในการปฏิบัติหน้าที่ของตนแต่มีอำนาจในการยับยั้งและถ่วงดุลอำนาจเพื่อมิให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งใช้อำนาจเกินขอบเขต

๓. รัฐสภาและประธานาธิบดีได้รับเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนและอยู่ในตำแหน่งจนครบวาระ ตัวอย่าง ประเทศสหรัฐอเมริกา บราซิล อุรุกวัย

๒.๓) แบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี (Semi-parliamentary or semi-presidential forms) ประชาธิปไตยแบบนี้เรียกอีกอย่างหนึ่งว่าประชาธิปไตยแบบมีกลุ่มหลากหลายหรือแบบพหุนิยม (Pluralism) ได้แก่ ระบบประชาธิปไตยที่มีผู้แทนและมีการแบ่งเป็น ๒ ระบบ คือ ระบบรัฐสภา (Parliamentary System) และระบบประธานาธิบดี (Presidential System)^{๑๔}

สรุป ประเภทของประชาธิปไตย ประกอบด้วย ๑) ประชาธิปไตยแบบโดยตรง ได้แก่ การที่ราษฎรสามารถแสดงความเห็นในที่ประชุมสาธารณะ โดยไม่ต้องผ่านตัวแทน หรือมติของที่ประชุม ๒) ประชาธิปไตยแบบโดยอ้อม จะไปทำหน้าที่ใช้อำนาจอธิปไตยทางด้านนิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ ประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนี้แบ่งรูปแบบของรัฐบาลออกเป็น ๓ ระบบ คือ แบบรัฐสภา แบบประธานาธิบดี แบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของประเภทของประชาธิปไตย

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ลิขิต ธีรเวคิน, (๒๕๔๖, หน้า ๑๒)	จำแนกขอบข่ายสำคัญออกเป็นออกเป็น ๒ อย่าง คือ ประชาธิปไตยโดยตรง และประชาธิปไตยโดยอ้อม ประชาธิปไตยแบบโดยตรง คือ การที่ประชาชน มีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรง ประชาชนใช้อำนาจปกครองตนเอง ประชาธิปไตยแบบโดยอ้อม หรือแบบมีผู้แทนราษฎร ได้แก่ การปกครองแบบมีผู้แทนคือการที่ราษฎรปฏิบัติโดยการเลือกสรรบุคคลที่มีศักยภาพทางด้านความรู้และจริยธรรมเข้าไปบริหารและตัดสินใจแทนตน

^{๑๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๐.

๒.๓ การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

จากการศึกษาเอกสารและตำราต่าง ๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมแนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับปัจจัย การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจออกไปเลือกตั้ง ประกอบด้วย

๒.๓.๑ แนวคิด ทฤษฎีการตื่นตัวทางการเมือง

การตื่นตัวทางการเมือง คือขอบเขตที่ปัจเจกบุคคลให้ความสนใจต่อการเมืองและเข้าใจ สิ่งที่เขาประสบพบเห็นอธิบายให้ละเอียด คือ การตื่นตัวสะท้อนถึงการผูกพันด้านสติปัญญาและการ รับรู้กับกิจการสาธารณะ ซึ่งถูกชี้นำโดยข้อมูลที่เป็นจริงเกี่ยวกับรัฐบาลและการเมืองที่เข้ามาสู่จิตใน ของประชาชน^{๑๕} ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมือง คือ การรู้เกี่ยวกับเหตุการณ์ทางการเมือง การรณรงค์ หาเสียง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง และประเด็นที่เด่น เป็นประเด็นนี้ง่ายที่สุดของความซับซ้อน ทางการเมือง^{๑๖} และบ่งชี้ถึงการขับเคลื่อนเหมือนกันในการมีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะถ้าไม่มีการ ตื่นตัวทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองนี้มีประสิทธิผลก็ค่อนข้างจะไม่เกิดขึ้น เงื่อนไขนี้มีมา ก่อนที่บ่งบอกถึงการตื่นตัวทางการเมือง คือ^{๑๗}

๑. ข้อมูลข่าวสารการรับรู้ทางการเมือง (Political Cognitive information)
๒. ค่านิยมทางการเมือง เช่นความเท่าเทียมกัน เสรีภาพ การเคารพ ความอดทน เป็นต้น
๓. มาตรฐานนี้ทำประชาชนชอบนโยบายบางอย่าง บุคคล ผลลัพธ์ หรืออุดมการณ์ เช่น เสรีนิยม สังคมนิยม
๔. อารมณ์ซึ่งทำให้ทราบความมีเหตุผล ความชอบการเพ่งพิจารณา ความไม่พอใจ (indignation) ความภาคภูมิใจ การอิจฉา หรือการยกย่องชมเชย

มิติของการตื่นตัวทางการเมือง (The dimensionality of Political awareness)

ในรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองซึ่งสามารถสรุปว่า การตื่นตัวทางการเมืองมี องค์ประกอบนี้สำคัญ ๓ อย่าง องค์ประกอบแรกคือ ความสนใจทางการเมือง (Political attention) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความสนใจในการรับรู้และการยอมรับเรื่องทางการเมือง ประชาชนนี้รู้ทางการเมืองจะ ค่อนข้างให้ความสนใจต่อลักษณะบางอย่างของการเมืองเมื่อประสบกับแหล่งข้อมูลจาก สภาพแวดล้อมทางสังคมและสื่อเฝ้าสังเกต และพิจารณาการเมืองอย่างต่อเนื่องสัมพันธ์กัน ติดตาม ข้อมูลนี้มีอยู่หรือปรับปรุงข้อมูลในการเข้าใจนี้มีมาก่อน ความสนใจการเมืองเป็นสิ่งสำคัญมากที่สุด

^{๑๕} Zaller, John R., *The Nature and Origins of Mass Opinion*, (New York: Cambridge University Press. 1992), p. 21.

^{๑๖} Converse, P., *The Nature of Belief Systems in Mass Publica*, In D. Apter (Ed.), *Ideology and Discontent*. (New York: The Free Press, 2000), p. 35.

^{๑๗} Zaller, John R., *The Nature and Origins of Mass Opinion*, p. 22.

เพราะว่าบุคคลนี้รู้การเมืองจะรวบรวมข้อมูลใหม่ๆ อย่างต่อเนื่องตามแบบแผน และเข้าใจมากขึ้นในการเมืองสนามการเมือง ขณะนี้คนที่มีความรู้ทางการเมืองน้อยจะไม่มีขอบเขตความรู้เช่นเดียวกัน

องค์ประกอบที่สอง ในรูปแบบการตื่นตัวทางการเมืองคือความรู้ทางการเมือง (Political Knowledge) ขณะที่บุคคลให้ความสนใจการเมือง พวกเขาได้รับข้อมูลเกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองซึ่งสร้างความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมือง ข้อมูลบางอย่างถูกต้องโดยข้อเท็จจริงส่วนข้อมูลอื่น ๆ ไม่ถูกต้องในข้อเท็จจริง ในฐานะแนวความคิด ความรู้ทางการเมืองอ้างถึงกลุ่มข้อมูลกลุ่มแรกซึ่งขอบเขตไหนที่ปัจเจกบุคคลมีข้อมูลที่มีข้อเท็จจริงถูกต้อง เกี่ยวกับเรื่องทางการเมือง

องค์ประกอบที่สาม ของการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งเกิดขึ้นเมื่อปัจเจกบุคคลพิสูจน์รากฐานแบบการรับรู้ว่ามีแตกต่างกันอย่างไรที่พวกเขามีความรู้เกี่ยวกับการเมืองที่มีความต่อเนื่องกันและกันแม้กระนั้น ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการเมืองไม่เพียงพอที่จะมีความเข้าใจการเมือง เหตุสำหรับเรื่องนี้ก็คือ ความรู้อาจจะแตกตัวออก เราอาจจะมีความรู้เกี่ยวกับส่วนทั้งหลาย แต่ในขณะเดียวกันก็ขาดความรู้ความเข้าใจ (Cognition) เกี่ยวกับเรื่องทางการเมืองเหล่านี้เป็นอย่างใดหรือส่วนทั้งหลายมีความสัมพันธ์กันและกัน การเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองปรากฏขึ้น เมื่อปัจเจกบุคคล มีความสามารถที่จะสัมพันธ์ส่วนทั้งหลายที่มีความแตกต่างกันในองค์ประกอบความรู้การเข้าใจ โดยสรุปเพื่อที่จะเป็นผู้ตื่นตัวทางการเมือง ปัจเจกบุคคลต้องการองค์ประกอบที่สำคัญ ๓ อย่าง คือ ความสนใจ ความรู้และการเข้าใจ ซึ่งบูรณาการในรูปแบบเกี่ยวกับจิตใจที่เกี่ยวกับการเมือง การตื่นตัวทางการเมืองมีมิติ ๒ มิติ

มิติแรกคือ มิติทางด้านจิตวิทยา ซึ่งครอบคลุมองค์ประกอบการรับรู้ของการตื่นตัวทางการเมือง ๓ อย่าง ความสนใจทางการเมือง ความรู้ทางการเมืองและความเข้าใจทางการเมือง

มิติที่สอง เกี่ยวข้องกับเรื่องทางการเมืองหรือส่วนที่ปัจเจกบุคคลมีความโน้มเอียงในเรื่องการเมือง นอกจากนี้ เราอาจกล่าวว่า การตื่นตัวทางการเมืองเป็นเรื่องจิตวิทยาต่อลักษณะอุปนิสัย ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดเกี่ยวกับการรู้การเข้าใจของการตื่นตัวของประชาชน และเน้นในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างปัจเจกบุคคล และเรื่องทางการเมือง^{๑๘}

นอกจากนี้เรื่องของ การตื่นตัวทางการเมือง ความสนใจทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง ความเข้าใจการเมืองเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกันโดยรวมกับเรื่องคือ^{๑๙}

๑. โครงสร้างทางการเมือง สนใจที่จะเปลี่ยนแปลงสถาบันทางการเมืองทราบดีว่าระบบการเมืองปฏิบัติการอย่างไร โดยทั่วๆ ไปได้รับข่าวเกี่ยวกับส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองปฏิบัติการอย่างไร

^{๑๘} Pasek, J., Kenski, K., Romer, D., & Jamieson, K. H., "America's Youth and Community Engagement", *Communication Research*, Vol. 33 No. 2 (2006): 115 – 135.

^{๑๙} Ibid., p. 145.

๒. กระบวนการทางการเมือง โดยปกติสนใจกับระเบียบการเมือง ความรู้ดีเกี่ยวกับกระบวนการทางการเมือง เข้าใจดีเกี่ยวกับระเบียบการทั้งหลายในเรื่องการเมือง

๓. ผู้แสดงทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สังเกตว่า ใครเป็นผู้แสดงทางการเมือง ได้รับแจ้งข่าว เกี่ยวกับนักการเมืองคนสำคัญ โดยปกติเข้าใจเนื้อหาข่าวสารที่นักการเมืองให้สื่อสารตอนที่พวกเขาพูด

๔. ความบาดหมางทางการเมือง สนใจกับข้อมูลเกี่ยวกับความขัดแย้งโดยเฉพาะในสังคม ได้ทราบอย่างดีเกี่ยวกับความไม่เห็นด้วยหลัก ๆ ทางการเมืองในประเทศนี้สนใจต่อประเด็นทางการเมืองสะท้อนความขัดแย้งอย่างบาดลึกในสังคมอย่างไร

๕. บทบาททางการเมือง ปกติสนใจต่อนักการเมืองได้ประพฤตินบทบาทของพวกเขาอย่างไร ได้ทราบอย่างดีเกี่ยวกับความต้องการที่บทบาททางการเมืองมีความแตกต่างกัน ปกติเข้าใจบทบาทที่นักการเมืองมีความแตกต่างกัน

๖. ประเด็นการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้สังเกตประเด็นข่าวสารที่เกี่ยวข้อง ทราบดีเกี่ยวกับประเด็นการเมืองที่ข้าพเจ้าเกี่ยวกับ โดยปกติเข้าใจอะไรคือประเด็นการเมืองใหม่

ดังนั้นการตื่นตัวทางการเมืองได้ถูกจำความโดยตัวมันเอง แต่ก็มีความสัมพันธ์กับแนวความคิดอื่น ๆ ในด้านทฤษฎีการรับรู้ทางการเมือง (Political Cognition) นักวิชาการทางรัฐศาสตร์ใช้ Political Awareness เป็นคำนี้ใช้แทนกันกับแนวความคิดอื่น ๆ

อย่างไรก็ตามรูปแบบของเราของการตื่นตัวทางการเมือง แตกต่างกับการตื่นตัวทางการเมืองจากแนวคิดทั้งหลาย เช่น ความรู้ทางการเมือง ความซับซ้อนทางการเมืองและประสิทธิผลภายในรูปแบบของเรา คือ ความรู้ทางการเมืองเป็นสิ่งจำเป็นแต่ส่วนประกอบไม่เพียงพอของการตื่นตัวทางการเมือง เราต้องการความสนใจต่อเรื่องทางการเมือง ความรู้ที่เป็นข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการเมืองและความเข้าใจที่จะเป็นผู้ตื่นตัวทางการเมืองอย่างแท้จริง^{๒๐}

ประสิทธิผลภายใน (internal efficacy) เกี่ยวข้องกับความเชื่อของปัจเจกบุคคลเกี่ยวกับความสามารถที่จะเข้าใจและที่จะเข้าร่วมทางการเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ การตื่นตัวทางการเมืองนี้ อยู่ระดับต่ำ อาจสนับสนุนประสิทธิผลภายในผ่านความพยายามที่ประสบผลสำเร็จที่ตอกย้ำที่จะเข้าใจความหมาย^{๒๑}

ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมือง ค่อนข้างจะเป็นเรื่องทางการเมืองภายในระบบการเมืองนี้เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ซึ่งรวมทั้งกระบวนการโครงสร้างและผู้แสดงที่สร้าง

^{๒๐} Abdo-katsipis, C. B., "Women, Political Participation, and the Arab Spring: Political Awareness and Participation in Democratizing Tunisia". *Journal of Women, Politics & Policy*, Vol. 38 No. 4 (2017): 413-429.

^{๒๑} Converse, P., *The Nature of Belief Systems in Mass Publica*, p. 50.

ปรากฏการณ์ทางการเมือง ความซับซ้อนทางการเมือง โดยมีการแสดงทัศนะคติในเรื่องประเด็นการเมืองที่เป็นเนื้อหาสาระ (ความคิดเห็นทางการเมือง) มากกว่าเรื่องทางการเมืองภายในระบบการเมือง ความซับซ้อนทางการเมือง ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างภายในของความโน้มเอียงทางการเมือง ความซับซ้อนและความเป็นปึกแผ่นภายในเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของความซับซ้อนทางการเมือง การตื่นตัวทางการเมืองขาดการเน้นที่คล้ายๆ กันในเรื่องโครงสร้างภายในของการรับรู้ คุณภาพที่สำคัญสำหรับความเข้าใจทางการเมืองที่นี้ไม่ใช่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในภายในของความซับซ้อนแต่ขั้นและขอบเขตของความเข้าใจการเมือง^{๒๒}

๒.๓.๒ สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง

การเรียนรู้ทางการเมือง หรือสังคมการเมืองนั้น เป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจศึกษากันมานานแล้ว ในยุคที่รัฐศาสตร์ได้รับความสนใจศึกษาในเชิงปรัชญา นักปรัชญาการเมืองบอกว่าการกล่อมเกลາทางการเมือง เป็นการเตรียมความพร้อมของบุคคลสำหรับความเป็นพลเมือง ในแบบที่พึงปรารถนาของรัฐ ดังนั้น จึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการกล่อมเกลາทางการเมือง ไว้ดังนี้

คำว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง ได้มีการใช้คำนี้ต่าง ๆ กัน เช่น การเรียนรู้ทางการเมือง การขัดเกลาทางการเมือง การอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง การเรียนรู้ทางการเมือง สังคมทางการเมือง สังคมประภิตทางการเมือง ซึ่งคำต่าง ๆ ดังกล่าวนี้นี้ตรงกับภาษาอังกฤษว่า Political Socialization

การกล่อมเกลาทางการเมืองว่ามีสองลักษณะ คือ ความหมายในวงแคบ และความหมายในวงกว้างความหมายในวงแคบ คือการให้ ข่าวสารทางด้านการเมืองการปลูกฝังค่านิยมทางด้านการเมืองและการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเมืองอย่างมีเจตนาซึ่งกระทำโดยสื่อกลาง (agents) ที่มีความรับผิดชอบอย่างเป็นทางการในการอบรมสั่งสอน ความหมายในวงกว้าง คือ การเรียนรู้ทั้งหมดเกี่ยวกับการเมืองที่เกิดขึ้นในทุกช่วงของชีวิตมนุษย์ไม่ว่าการเรียนรู้จะเป็นแบบทางการหรือไม่เป็นทางการจะมีเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม^{๒๓} กระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชน โดยการกล่อมเกลาถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งโดยอาจทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงค่านิยมในแบบแผน ของวัฒนธรรมทางการเมืองให้แตกต่างไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมและในบางกรณีอาจเป็นกระบวนการสร้าง

^{๒๒} Lange, D., *Politik oder Politikbewusstsein*, In A. Bsand (Ed.), *Politische Bildung Reloaded, Perspektiven und Impulse für die Zukunft*, 2006), pp. 31-42.

^{๒๓} Greenstein, F. I., “*Political socialization*,” in *International Encyclopedia of the Social Sciences*, (New York: MacMillan, 1968), pp. 551 – 555.

วัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ก็เป็นได้^{๒๔} โดยการกล่อมเกลາทางการเมืองจะมีกระบวนการที่ช่วยให้มีการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองหรือความโน้มเอียงทางการเมืองซึ่ง ได้แก่ ความรู้ทัศนคติ บรรทัดฐาน และค่านิยมต่าง ๆ ทางการเมืองของคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง หรือจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง ถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้แล้วจะทำให้ สมาชิกใหม่แสวงหาวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลต่อเสถียรภาพหรือการคงอยู่ ของระบบการเมืองนั้น ๆ

ดังนั้นการกล่อมเกลາทางการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละ ระบบปรับตัว ดำรงอยู่ต่อไป^{๒๕} การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการซึ่งบุคคลแต่ละคนรูว่าตนเองเป็น ใคร อยู่ในระบบการเมืองทำให้เกิดมโนคติหรือปฏิกิริยาต่อปรากฏการณ์ทางการเมือง แต่กระบวนการนี้ เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของสังคมที่บุคคลนั้น เป็นสมาชิกอยู่ และยังเป็นการที่มี บทบาทต่อบุคลิกภาพ และประสบการณ์ของบุคคลในแต่ละสังคมนั้นที่ถูก ห้อมล้อม ด้วยบรรยากาศทางการเมืองของสังคมประกอบไปด้วยหน่วยต่าง ๆ ที่เป็นตัวกลางในการกล่อมเกลา ทางการเมือง ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา เพื่อนฝูง กลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน โดยผ่าน เข้าไปทางฉากของการรับรู้^{๒๖} ทัศนคติความเชื่อ ความรู้สึก ความสำนึก และค่านิยมที่ เกี่ยวกับการเมือง ระบบการเมือง และส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองกระบวนการกล่อมเกลาทาง การเมืองที่บุคคลได้เรียนรู้แบบแผนพฤติกรรม และอุปนิสัย ในทางที่เกี่ยวข้องกับการเมืองโดยผ่าน ทางสื่อกลางต่าง ๆ ของสังคม สื่อกลางเหล่านี้รวมถึงสิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไปด้วย เช่น ครอบครัว กลุ่ม เพื่อนฝูง โรงเรียน สมาคมผู้ใหญ่ และสื่อสารมวลชน^{๒๗} ดังนั้น

สรุปได้ว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง คือ กระบวนการอบรมปลูกฝังหรือ ถ่ายทอดให้สมาชิกเกิดการเรียนรู้ ความรู้ความเข้าใจ ความเชื่อ ค่านิยม ทัศนคติและเกิดพฤติกรรม ทางการเมืองในทิศทางที่ต้องการ โดยทั้งนี้ การกล่อมเกลาทางการเมืองนั้นสามารถเกิดขึ้นอยู่ ตลอดเวลาและตลอดชีวิต ซึ่งสามารถผ่านรูปแบบของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองได้หลาย ทางด้วยกันและอีกประการการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้นหมายถึงกระบวนการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ ทางด้านการเมือง การให้ข่าวสารทางด้านการเมืองและการปลูกฝังค่านิยมทางด้าน

^{๒๔} Gabriel Almond and Bingham Powell, *Comparative Politics Today: A World View*, (Boston: Little, Brown and Company, 1980), pp. 8 - 10.

^{๒๕} Easton and Dennis Jack, *Children in the Political System*, (New York: McGraw - Hill, 1969), pp. 7 - 8.

^{๒๖} Michel Rush and Phillip Athoff, "Political Socialization", [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.schq.mi.th /ndc / thinkank/defence/pulic_knowledge.htm [๑๕ กันยายน ๒๕๖๓].

^{๒๗} Kenneth Langton, 1969, อ้างใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, *การเมือง: ทฤษฎีพัฒนา การเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖๐ - ๑๗๑.

การเมืองแก่บุคคลในสังคม โดยมีสื่อกลางที่ทำหน้าที่นี้ที่สำคัญได้แก่ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน สื่อมวลชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มศาสนา

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายของการกล่อมเกลາทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Greenstein, F. I., (1968, pp. 551 – 555)	การกล่อมเกลາทางการเมืองว่ามี สองลักษณะ คือ ความหมาย ในวงแคบ และความหมายในวงกว้างความหมายในวงแคบ คือ การให้ ข่าวสารทางด้านการเมืองการปลูกฝังค่านิยมทางด้าน การเมืองและการให้ความรู้เกี่ยวกับการปฏิบัติต่าง ๆ
Gabriel Almond and Bingham Powell, (1980, pp. 8 - 10)	กระบวนการที่นำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนนั้น ในทางวัฒนธรรมทางการเมืองสามารถแตกต่างกันไปจากแต่ วัฒนธรรมทางการเมืองเดิมและในบางกรณีอาจเป็น กระบวนการสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ก็เป็นได้
Easton and Dennis Jack, (1969, pp. 7 – 8)	วัฒนธรรมทางการเมืองใหม่อยู่ตลอดเวลา ซึ่งมีผลต่อ เสถียรภาพหรือการคงอยู่ ของระบบการเมืองนั้น ๆ ดังนั้นการ กล่อมเกลาทางการเมืองจึงเป็นการช่วยให้ระบบการเมืองแต่ละ ระบบปรับตัวดำรงอยู่ต่อไป
Michel Rush and Phillip Athoff, (๒๕๖๓).	การกล่อมเกลา ทางการเมือง ได้แก่ ครอบครัว การศึกษา เพื่อนฝูง กลุ่มศาสนา กลุ่มอาชีพ และสื่อมวลชน โดยผ่านเข้า ไปทางฉากของการรับรู้
Kenneth Langton, อ่างใน สิทธิพันธ์ พุทธหุน, (๒๕๓๖, หน้า ๑๖๐ – ๑๗๑)	กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองที่บุคคลได้เรียนรู้แบบ แผนพฤติกรรม และอุปนิสัย ในทางที่เกี่ยวข้องกับการเมือง โดยผ่านทางสื่อกลางต่าง ๆ ของสังคม สื่อกลางเหล่านี้รวมถึง สิ่งแวดล้อมทั่ว ๆ ไปด้วย เช่น ครอบครัว กลุ่มเพื่อนฝูง โรงเรียน สมาคมผู้ใหญ่ และสื่อสารมวลชน

๑) รูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผน
เชิงพฤติกรรมที่มีหรือแสดงออกต่อการเมืองของบุคคล อันมีส่วนสร้างบุคลิกภาพและ วัฒนธรรมทาง
การเมืองอันเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต ดังที่ได้กล่าวถึงไปข้างแล้ว ในแง่รูปแบบของ การ
กล่อมเกลาทางการเมืองนั้นจึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของรูปแบบและขั้นตอนการกล่อมเกลา
ทางการเมือง ไว้ดังนี้

การกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลสามารถจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบคือ การกล่อมเกลาทางตรง (Direct Form) เป็นการอบรมกล่อมเกลาหรือถ่ายทอดให้บุคคลเกิดการ เรียนรู้ที่มีเนื้อหา (Content) เกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะ เช่น การเรียนรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของรัฐบาล รูปแบบของการปกครองประเทศ ลัทธิทางการเมือง เป็นต้น อีกรูปแบบหนึ่งคือ การกล่อมเกลาทางอ้อม (Indirect Form) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะเป็นไปในทางการเมือง^{๒๘} ด้วยวิธีการเรียนรู้หรืออบรมกล่อมเกลาที่ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองโดยตรง แต่มีอิทธิพลทำให้เกิดการพัฒนาตัวตนทางการเมือง (Political Self) ของบุคคลได้ การกล่อมเกลาทางการเมือง แบบนี้จะสร้างทัศนคติที่มีอำนาจทางการเมือง โดยหลักการสำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ในวัยเด็ก ที่มีต่อพ่อแม่ ต่อครู เป็นต้น จะพัฒนาเป็นความคาดหวังต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองต่อไปได้^{๒๙}

รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น จะดำเนินไปใน ๒ รูปแบบกล่าวคือ^{๓๐}

๑. รูปแบบที่เห็นได้ชัด (Manifest Transmission) การกล่อมเกลาทางการเมืองในรูปแบบนี้ เกิดขึ้นเมื่อกระบวนการกล่อมเกลาหรือการถ่ายทอดนั้น เป็นการสื่อสารที่แสดงออกอย่างชัดเจนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และความรู้สึกต่อเรื่องทางการเมือง อันได้แก่ การสอนเรื่องหน้าที่ทางการเมืองของประชาชนให้แก่แก่นักเรียนในโรงเรียน เป็นต้น

๒. รูปแบบที่แฝงอยู่ (Latent Transmission) ในรูปแบบนี้ เป็นการกล่อมเกลาที่ไม่ใช้ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก เช่น เด็กรับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว ซึ่งอาจมีแนวโน้มให้เด็กกลายเป็นบุคคลที่มี ทัศนคติแบบอำนาจนิยมเมื่อเติบโตขึ้น เป็นต้น^{๓๑}

สรุปได้ว่า กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผนเชิงพฤติกรรมที่มีหรือแสดงออกต่อการเมืองของบุคคล อันมีส่วนสร้างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมทางการเมืองอันเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต

^{๒๘} Dawson, Richard E., and Prewitt, Kenneth, **Political Socialization**, (Boston: Little Brown and Co, 1969), p. 41.

^{๒๙} ลิขิต ธีรเวคิน, **วัฒนธรรมทางการเมืองและการกล่อมเกลาเรียนรู้ทางการเมือง**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๙), หน้า ๗๕.

^{๓๐} Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell, **Comparative Politics: A Developmental Approach**, (Boston: Little Brown, 1966), p. 28.

^{๓๑} วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, **วัฒนธรรมทางการเมืองการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : วี.เจ.พรินติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๒๓.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของรูปแบบและขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลา
ทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Dawson, Richard E., and Prewitt, (1969, p. 41)	การกล่อมเกลาทางอ้อม (Indirect Form) ซึ่งเป็นวิธีการที่จะทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงที่จะเป็นไปในทางการเมือง
ลิขิต ธีรเวคิน, (๒๕๒๙, หน้า ๗๕)	การกล่อมเกลาทางการเมือง แบบนี้ จะสร้างทัศนคติที่มีอำนาจทางการเมือง โดยหลักการสำคัญก็คือ ความสัมพันธ์ในวัยเด็ก ที่มีต่อพ่อแม่ ต่อครู เป็นต้น จะพัฒนาเป็นความคาดหวังต่อผู้มีอำนาจทางการเมืองต่อไปได้
Almond, Gabriel A. and G. Bringham Powell. (1966, p. 28)	รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น จะดำเนินไปใน ๒ รูปแบบกล่าวคือ ๑) รูปแบบที่เห็นได้ชัด และ ๒) รูปแบบที่แฝงอยู่
วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, (๒๕๔๔, หน้า ๒๓)	การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม ซึ่งอาจเกิดขึ้นจากประสบการณ์ในวัยเด็ก เช่น เด็กรับเอาทัศนคติในทางก้าวร้าวจากครอบครัว ซึ่งอาจมีแนวโน้มให้เด็กกลายเป็นบุคคลที่มี ทัศนคติแบบอำนาจนิยมเมื่อเติบโตขึ้น

๒) ขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง มีลำดับขั้นตอน จำแนกได้ ๔ ขั้น ดังต่อไปนี้^{๓๒}

ขั้นตอนแรก เป็นขั้นมูลฐานเริ่มแรกสุด เมื่อคนเกิดมาจะได้รับการอบรมเป็นช่วงตอนที่ทารกได้รับการฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ซึ่งเป็นตอนที่เด็กจะเกิดภาวะการเรียนรู้ เกิด ทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์กับบทบาทต่าง ๆ ของบุคคลความรู้ทั่วไปและสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็น ซึ่งคนในสังคมนั้นจะต้องเรียนรู้ อันเรียกได้ว่าเป็นขั้นของการสร้างความโน้มเอียง (Orientation) ให้บุคคลเข้าสู่ความเป็นมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการเรียนรู้วิถีในการดำเนินชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

^{๓๒} Pye, Lucian, *Politics, Personality, and Nation Building: Burma's Search for Identity*, (New Haven: Yale University Press, 1962), pp. 44 - 48.

ขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่อบุคคล อันเป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อจิตใต้สำนึก ซึ่งจะเป็นผู้กำหนดบุคลิกภาพมูลฐานของบุคคลนั้น ในขั้นตอนนี้บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่ามีตัวตน (Identity)

ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นที่บุคคลได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นขั้นตอนที่บุคคลเริ่มมีความรู้สึก มีความสำนึก ถึงโลกทางการเมืองรอบ ๆ ตัวเขา และได้รู้ รวมทั้งมีทัศนคติกับเข้าใจถึงเหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมืองต่าง ๆ ที่เรียกได้ว่าเป็นการพัฒนาทางการเมืองผ่านตัวแทนการกล่อมเกลา (Political Socializing Agents)

ขั้นที่สี่ เป็นขั้นตอนที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกของการเมืองที่ไม่ได้มีกิจกรรม (passive) มาเป็นผู้เข้าร่วมที่มีบทบาททางการเมือง ขั้นตอนนี้เรียกว่า การเลือกสรรทางการเมือง (Political Recruitment) โดยเป็นขั้นตอนที่บุคคลจะมีความเข้าใจต่อการเมืองอย่าง ลึกซึ้งและมีทัศนคติทางการเมือง หรือที่เรียกว่ามีบุคลิกภาพทางการเมืองอย่างชัดเจนและถาวรขึ้นกว่าเดิม คำแปลศัพท์คำนี้เป็นภาษาไทย มีความแตกต่างกันไปบ้างได้แก่ “กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง” “กระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง” หรือ “กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง”^{๓๓}

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Pye, Lucian, (1962, pp. 44 - 48)	กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง มีลำดับขั้นตอน จำแนกได้ ๔ ขั้น ขั้นตอนที่แรก เป็นขั้นมูลฐานเริ่มแรกสุด ขั้นตอนที่สอง เป็นขั้นที่ก่อให้เกิดบุคลิกภาพต่อบุคคล ขั้นตอนที่สาม เป็นขั้นที่บุคคลได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง ขั้นที่สี่ เป็นขั้นตอนที่บุคคลผ่านจากการเป็นสมาชิกของการเมืองที่ไม่ได้มีกิจกรรม
ชนิดา จิตตรุทธะ, (๒๕๕๖, หน้า ๖๕)	กระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง “กระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง” หรือ “กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง”

^{๓๓} ชนิดา จิตตรุทธะ, วัฒนธรรมประมิตกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๖๕.

๓) ทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง

การศึกษาการกล่อมเกลาทางการเมืองในครั้งนี้ส่วนที่หนึ่งจะได้อธิบายทฤษฎีของการกล่อมเกลาทางการเมืองว่ามีความหมายเป็นอย่างไร เพื่อให้เกิดความเข้าใจในเบื้องต้น ดังนั้นจึงมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของทฤษฎีการกล่อมเกลาทางการเมือง ไว้ดังนี้^{๓๔}

“จิตวิทยาวัฒนธรรม” (Psychocultural approach) เป็นแนวทางในการวิเคราะห์กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งเป็นสิ่งที่มี อิทธิพลอย่างสำคัญต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง สรุปได้ ๔ ประการคือ

๑. ประสบการณ์ในวัยเด็ก โดยเชื่อว่าประสบการณ์ก่อนวัยผู้ใหญ่ (Pre – Adult) เป็นแหล่งที่มาของทัศนคติทางการเมืองแบบแผนอำนาจ และในสภาพการณ์ทางสังคมเมื่อครั้งวัยก่อนผู้ใหญ่มีบทบาทที่เป็นหัวเลี้ยวหัวต่อเกี่ยวกับรูปแบบของความโน้มเอียงทางการเมือง สถาบันที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ในวัยเด็กคือสถาบันครอบครัวและโรงเรียน

๒. อาชีพการงานและองค์กรต่าง ๆ ที่บุคคลเข้าไปมีส่วน แบบแผนจากสถาบันเหล่านี้ยิ่งมีความใกล้ชิดกับแบบแผนอำนาจของระบบการเมืองเท่าไร แบบแผนอำนาจนั้นจะมีผลอย่างสำคัญต่อแบบแผนพฤติกรรมการเมืองมากยิ่งขึ้น และมากกว่าแบบแผนอำนาจในครอบครัว

๓. มาตรฐานของระบบการเมือง มาตรฐานของระบบการเมืองแต่ละสังคมก็จะมีอิทธิพลต่อกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองของบุคคลในสังคมนั้นด้วย

๔. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลง รูปแบบดังกล่าวนี้ Almond และ Verba ได้อาศัยการวิเคราะห์จากผลการวิจัยระหว่างชาติ (๕ ชาติคือ สหรัฐอเมริกา เยอรมัน อังกฤษ อิตาลี และ เม็กซิโก) ปรากฏว่าผู้ตอบคำถามว่าสามารถมีส่วนร่วมในการตัดสินใจภายในครอบครัว โรงเรียน หรืออาชีพการงานมีผลต่อการคาดหวังในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

การกล่อมเกลาทางการเมือง ๓ ทฤษฎี สรุปได้ดังนี้^{๓๕}

๑. ทฤษฎี Psychodynamic เป็นการมองการพัฒนาการของปัจเจกบุคคลโดยเน้นขั้นตอน ของวุฒิภาวะ (Maturation) ของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิดที่มีต่อผู้นำทางการเมืองและผู้มีอำนาจทางการเมืองอื่น ๆ อย่างไรนั้น จะเป็นผลมาจากการถ่ายทอดความรู้สึกที่

^{๓๔} Almond, G.A. & Verba. S., *The civic culture*, (Boston: little Browe, 1965), อ้างใน พาติมา ไทยเศรษฐ, “สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”, *วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย*, ปีที่ ๓๗ ฉบับที่ ๒ (๒๕๖๐) : ๒๔๙ - ๒๖๘.

^{๓๕} Dawson, *Political Socialization*, (Boston: Little Brown and Co, 1977), p. 47.

เคยมีต่อบิดา ฉะนั้นในทฤษฎีนี้จะให้ความสำคัญของครอบครัวต่อการกลมเกลียวทางการเมืองของบุคคลในสังคม

๒. ทฤษฎี Social – Learning ทฤษฎีนี้มีจุดเน้นสิ่งเร้าซึ่งเป็นสิ่งที่ปัจเจกบุคคลได้รับจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบตัวเรา สิ่งเร้าที่สำคัญที่อยู่รอบตัวบุคคลคือข่าวสาร

๓. ทฤษฎี Cognitive – Development เป็นทฤษฎีที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับความสามารถในการปรับตัวของปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความสามารถของบุคคลในการใช้ความคิดอันสืบเนื่องมาจากพื้นฐานสำคัญคือประสบการณ์ของเรา

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทฤษฎีการกลมเกลียวทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Dawson, (1977, p. 47)	กระบวนการอบรมกลมเกลียวทางการเมืองซึ่งเป็นที่ที่มีอิทธิพลอย่างสำคัญต่อกระบวนการกลมเกลียวทางการเมืองสรุปได้ ๔ ประการคือ ๑. ประสบการณ์ในวัยเด็ก ๒. อาชีพการงานและองค์กรต่าง ๆ ๓. มาตรฐานของระบบการเมือง ๔. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจตกลงการกลมเกลียวทางการเมือง ๓ ทฤษฎี ๑. ทฤษฎี Psychodynamic เป็นการมองการพัฒนาการของปัจเจกบุคคลโดยเน้นขั้นตอน ของวุฒิภาวะ (Maturation) ของบุคคล ๒. ทฤษฎี Social – Learning ทฤษฎีนี้มีจุดเน้น “สิ่งเร้า” ๓. ทฤษฎี Cognitive – Development เป็นทฤษฎีที่เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับความสามารถในการปรับตัวของปัจเจกบุคคลที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่งที่อยู่รอบตัวเรา

๔) สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง

การแบ่งสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองโดย สรุปได้ดังนี้^{๓๖}

๑. สถาบันครอบครัว (Family Institution)

ครอบครัวเป็นสถาบันหรือแหล่งของการเรียนรู้และทางการเมืองที่สำคัญเป็น แหล่งวัฒนธรรมทางการเมืองอันสำคัญ ได้แก่ ทศนคติ ความเชื่อ ตลอดจนค่านิยมที่เกี่ยวกับ การเมืองได้รับการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่งการที่ครอบครัวได้รับการยอมรับว่าเป็น สถาบันหรือองค์กรที่มีความสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กก็เพราะเด็กเมื่อแรกเกิดมา ส่วนใหญ่ใช้ชีวิตอยู่ในครอบครัว สำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมี อยู่หลายวิธีแต่ส่วนใหญ่มักจะเกิดขึ้นอย่างไม่มี การวางแผนที่เป็นระบบ และส่วนใหญ่เป็นไปโดย ไม่ตั้งใจและครอบครัวก็เป็นโครงสร้างที่ทำหน้าที่ในการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองของสังคม เป็นโครงสร้างแรกที่บุคคลจะได้พบ อิทธิพลที่สำคัญของ ครอบครัวคือการสร้างทัศนคติต่ออำนาจ กล่าวว่าเป็น ภายในครอบครัวจะมีลักษณะการตัดสินใจ ร่วม (Collective Decision) ซึ่งมีลักษณะอำนาจเป็น การใช้อำนาจหน้าที่ (Authoritative) ใน ทัศนคติของเด็กเนื่องจากการไม่ปฏิบัติตามหรือไม่เชื่อฟังจะนำไปสู่การลงโทษหรือไม่ได้รับสิ่งที่ต้องการ ดังนั้น ประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผล ต่อความรู้สึกรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมี ปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต ถ้าเด็กถูกอบรมสั่งสอน ให้มีพฤติกรรมแบบยอมรับเชื่อฟังก็อาจทำให้เด็กนั้นมีพฤติกรรมทางการเมืองเป็นแบบนั้นในอนาคต นักวิชาการบางคนเห็นว่าในครอบครัวที่มีการพูดคุยถกเถียงปัญหาทางการเมืองจะมีความ ผูกพันกับหน้าที่ทางการเมือง^{๓๗}

๒. สถาบันการศึกษา (Educational Institution)

๒.๑ โรงเรียน กล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนที่มีบทบาทสำคัญต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของนักเรียน ทั้งนี้เพราะในสังคมสมัยใหม่การเรียนรู้ทางการเมืองมักจะเกิดขึ้นในชั้นเรียนโดยผ่าน

๒.๑.๑ หลักสูตรที่ต่างยอมรับกันว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญเครื่องมือหนึ่งในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับนักเรียน โดยเฉพาะหลักสูตรวิชาสังคมศึกษาและหลักสูตรหน้าที่

^{๓๖} จุมพล หนิมพานิช, กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมืองของคนไทย, เอกสารการสนทนาวิชาการพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองไทย หน่วยที่ ๕ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๗ - ๑๘.

^{๓๗} พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและ สายทิพย์ สุกดีพันธ์, ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖๘.

พลเมือง ทั้งนี้เพราะหลักสูตรเหล่านี้ส่วนใหญ่มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างนักเรียนให้มีคุณสมบัติเป็นพลเมืองของชาติ

๒.๑.๒ กิจกรรมเกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียน (Class – Room ritual life) การเรียนรู้ทางการเมืองของเด็กนอกจากจะเรียนรู้ในโรงเรียนโดยผ่านหลักสูตรแล้ว เด็กอาจจะเรียนรู้ทางการเมืองจากกิจกรรมที่เกี่ยวกับพิธีการในชั้นเรียนได้อีก เช่น การเคารพธงชาติการร้องเพลงชาติ เป็นต้น ซึ่งลักษณะต่าง ๆ เหล่านี้มีส่วนปลูกฝังความรู้สึกรักชาติให้เกิดขึ้นในตัวเด็ก

๒.๑.๓ ครู กล่าวได้ว่า เป็นบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก เพราะประการที่หนึ่งสำหรับเด็กแล้วครูคือสัญลักษณ์ของอำนาจ หน้าที่ที่เด็กส่วนใหญ่จะต้องเข้ามาเกี่ยวข้อง มาให้เด็กได้เรียนรู้เกี่ยวกับอิทธิพลทางการเมืองในรูปของตัวบุคคลที่ใช้อำนาจครั้งแรกแม้ว่าจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ทางการเมือง อำนาจทางการเมืองที่เป็นนามธรรมและมีลักษณะร่วมเช่น โครงสร้างของรัฐบาลอย่างสมบูรณ์เท่าใดนัก ประการที่สองครูในฐานะผู้สอน ถ้าครูมีวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดที่ดี นอกจากจะทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองที่ ถูกต้องแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความกระตือรือร้นอีกด้วย แต่ถ้าหากวิธีการสอน วิธีการถ่ายทอดของ ครูไม่ดีไม่มีความเหมาะสมแน่นอนนอกจากจะทำให้เด็กขาดความกระตือรือร้น เกิดความเฉื่อยชาทางการเมืองแล้วยังอาจทำให้เด็กมีความรู้ความเข้าใจการเมืองที่ไม่ถูกต้องอีกด้วย ประการที่สาม ความรู้ความสามารถของครูผู้สอน ถ้าครูผู้สอนเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการเมืองเป็น อย่างดีมีความสามารถในการสอนอย่างมีประสิทธิภาพโดยการพยายามปรับปรุงตนเองให้ทันเหตุการณ์ตลอดจนมีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ เป็นที่ยอมรับว่าครูผู้สอนคุณลักษณะ ดังกล่าวมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของเด็ก

๒.๒ สถาบันระดับอุดมศึกษาได้แก่วิทยาลัย โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยกล่าวได้ว่าเป็นสถาบันหรือตัวแทนให้การเรียนรู้ทางการเมืองที่สำคัญของนิสิตนักศึกษา โดยทั่วไปมักจะเป็น แหล่งที่เปลี่ยนแปลงลักษณะที่หนึ่งเฉยทางการเมือง การไม่แสดงออกทางการเมือง ความไม่สนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองให้ความสนใจอยากแสดงออกทางการเมือง

๓. กลุ่มเพื่อน (Peer Group) เป็นกลุ่มปฐมนุฎมีประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน โดยทั่วไปมีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคมและการปรับตัวของบุคคลในสังคม ในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางการเมืองเป็นที่ยอมรับกันว่ากลุ่มเพื่อนมิได้ มีบทบาทยิ่งหย่อนไปกว่าครอบครัวและโรงเรียน โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็นผู้ใหญ่ดังปรากฏในผลการวิจัยของ Massialas ที่พบว่านอกจากครอบครัวและสถาบันการศึกษา ได้แก่ โรงเรียนจะมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ทางการเมืองแก่เด็กแล้ว กลุ่มเพื่อนก็มีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย ในแง่ของการต่อสู้เด็กวัยรุ่นมักจะต้องสู้ตามความเชื่อของกลุ่ม นอกจากนี้พวกนี้มักจะมี ความเชื่อทางสังคมและการเมืองไปในทางที่ดี ความแตกต่างในบทบาทระหว่างกลุ่มเพื่อนและ ครอบครัว

จะอยู่ที่ขณะที่ครอบครัวช่วยสร้างการรับรู้การเปลี่ยนแปลง ความจงรักภักดีทางการเมือง ให้กับเด็ก ๆ ในช่วงระยะเริ่มต้นของชีวิต กลุ่มเพื่อนจะช่วยในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้โดยการให้การ เรียนรู้ทางการเมือง ในระดับที่สูงขึ้นจนกระทั่งเด็กสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการ เปลี่ยนแปลงในโลกแห่ง การเมืองได้

๔. กลุ่มอาชีพ (Career Group) ถือกันว่ามีความสำคัญในการให้การเรียนรู้ทางสังคม และทางการเมืองให้แก่ บุคคลในกรณีของการให้การเรียนรู้ทางสังคมเมื่อบุคคลได้รับการเตรียมพร้อม ที่จะประกอบอาชีพของตนเองจะพบว่า ในแต่ละกลุ่มอาชีพจะมีวิธีการโดยเฉพาะของตน ซึ่งอาจจะไม่ ซ้ำกันกลุ่มอาชีพ อื่นในกรณีของการเรียนรู้ทางการเมือง เช่น กลุ่มชานา กลุ่มเกษตรกร นอกจากนี้ จะช่วยให้สมาชิก ใหม่ของกลุ่มได้เรียนรู้ทางสังคมคือระเบียบวิธีการของกลุ่ม การอยู่ร่วมกันควรให้ความ ช่วยเหลือ กันและกัน ในบางกรณียังได้ช่วยสมาชิกของกลุ่มได้เรียนรู้หรือมีทัศนคติทางการเมืองอีกด้วย เพราะ ในหลายกรณีการที่กลุ่มดังกล่าวจะได้มาซึ่งความต้องการหรือผลประโยชน์จะต้องมีการ เคลื่อนไหว ชุมนุมประท้วง ในกรณีดังกล่าวสมาชิกของกลุ่มบุคคลจะมีการเรียนรู้วิธีการเคลื่อนไหว ชุมนุม วิธีการใช้อำนาจต่อรองกับนายจ้าง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือแม้กระทั่งกับรัฐบาล ในแง่นี้จะเห็นได้ ว่า กลุ่ม (อาชีพ) มีส่วนช่วยให้สมาชิกของกลุ่มได้การเรียนรู้ทางการเมือง

๕. สื่อมวลชน (Mass Media) สื่อมวลชนหมายถึงสื่อหรือช่องทางของการ สื่อสารมวลชนซึ่ง ได้แก่ หนังสือพิมพ์วิทยุโทรทัศน์ภาพยนตร์หนังสือ นิตยสาร โดยทั่วไปมีหน้าที่ สำคัญดังนี้ คือ หน้าที่เสนอข่าวสาร เสนอความเห็น บริการศึกษา และทำหน้าที่ทางด้านบันเทิง ซึ่งหน้าที่เหล่านี้ โดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความเห็นมีผลต่อทัศนคติความ โน้มเอียงทาง การเมืองของบุคคล เพราะข่าวที่เสนอทุกวันส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทาง การเมืองที่สื่อมวลชนได้ ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน

๖. สถาบันการเมือง (Political Institution) สถาบันทางการเมือง ได้แก่ พรรค การเมืองกลุ่ม ผลประโยชน์ นอกจากนี้ทำหน้าที่ในการเป็นตัวแทนประชาชน เสริมสร้างความสัมพันธ์ ระหว่าง องค์การของรัฐบาล สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันภายในประเทศแล้วยังมีส่วนในการทำ หน้าที่ ในการเรียนรู้ทางการเมืองมักจะกระทำโดยผ่านการให้ข่าวสารทางหนังสือพิมพ์ การประชุม ปรีกษาหารือ การติดต่อเป็นส่วนตัว รวมทั้งการดำเนินงานของพรรคในท้องถิ่น ซึ่งถ้าหากกระทำ อย่างกระตือรือร้นจะมีส่วนทำให้ประชาชนเกิดความสนใจในการเมืองได้

สรุปได้ว่า สถาบันสำคัญที่มีผลต่อการกล่อมเกล่าทางการเมือง คือ ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน กลุ่มอาชีพ สื่อมวลชน และสถาบันการเมือง เนื่องจากสถาบันทั้งหมดนี้ ล้วนมีความใกล้ชิดกับการกล่อมเกล่าทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งจากความใกล้ชิดจะมีผลต่อการมี ส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนทั่วไปอย่างกว้างขวาง

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลາทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จุมพล หนีมพานิช, (๒๕๓๓, หน้า ๑๗ - ๑๘)	<p>การแบ่งสถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองโดย สรุปได้ ดังนี้</p> <ol style="list-style-type: none"> (๑) จิตสำนึกและความศรัทธาในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย (๒) จิตสำนึกในเรื่องสิทธิเสรีภาพ (๓) จิตสำนึกในการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนเองและการเคารพสิทธิของผู้อื่น (๔) จิตสำนึกในเรื่องเสียงส่วนใหญ่และสิทธิเสียงส่วนน้อย (๕) จิตสำนึกในเรื่องหลักความเสมอภาค (๖) จิตสำนึกในหลักความยุติธรรม (๗) จิตสำนึกในความอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นและพฤติกรรมที่แตกต่าง (๘) จิตสำนึกในหลักนิติธรรม
พรศักดิ์ ผ่องแผ้วและ สายทิพย์ สุขดิพันธ์, (๒๕๒๖, หน้า ๖๘)	<p>สำหรับวิธีการของครอบครัวในการให้การเรียนรู้ทางการเมืองกับเด็กมี อยู่หลายวิธีประสบการณ์ของเด็กเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในครอบครัวจะส่งผล ต่อความรู้สึกมีความสามารถทางการเมือง (Political Competence) สร้างทักษะเกี่ยวกับการมีปฏิสัมพันธ์ทางการเมืองและนำไปสู่การมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคต</p>

๒.๓.๓ คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ผู้สมัครรับเลือกตั้ง (Candidate) นักการเมืองในฐานะเสมือนผลิตภัณฑ์ จะต้องผ่านกระบวนการคัดสรรจากพรรค โดยเริ่มจากความแน่วแน่ในอุดมการณ์ทางการเมืองที่ผู้สมัครมีต่อพรรค จากนั้นจะต้องมีภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับพรรคที่สังกัด ขณะเดียวกันก็ต้องได้รับการฝึกอบรมในการพัฒนาบุคลิกภาพ การสื่อสารและการพูดในที่สาธารณะ ซึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นผู้สมัครรับเลือกตั้งนั้น มีความสำคัญอย่างมากในประเทศกำลังพัฒนา เพราะตัวบุคคลมีความผูกพันกับผู้เลือกตั้งมากกว่าพรรคการเมือง^{๓๘}

มีนักวิชาการได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าเป็นผู้ที่เสนอตัวเข้ามาเป็นผู้แทน ซึ่งผู้สมัครแต่ละคน ล้วนส่งอิทธิพลต่อผู้สมัครด้วยกันทั้งสิ้น เพราะการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน มาจากการเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้สมัครหากผู้สมัครคนใดโดดเด่นย่อมโน้มน้าวใจผู้เลือกตั้งได้มากกว่า การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครโดยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง จึงต้องกระทำเป็นอันดับต้นก่อนลงสมัครรับเลือกตั้ง^{๓๙}

สรุป คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งมาจากการเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้สมัครหากผู้สมัครที่เด่นย่อมมีแรงจูงใจผู้เลือกตั้งได้มากกว่า

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Adam F. Simon, (2002, p. 30)	อุดมการณ์ทางการเมืองที่ผู้สมัครมีต่อพรรค จากนั้นจะต้องมีภาพลักษณ์ที่สอดคล้องกับพรรคที่สังกัด ขณะเดียวกันก็ต้องได้รับการฝึกอบรมในการพัฒนาบุคลิกภาพ
นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, (๒๕๖๓, หน้า ๑๒๔)	ความสำคัญเกี่ยวกับผู้สมัครรับเลือกตั้งว่าเป็นผู้ที่เสนอตัวเข้ามาเป็นผู้แทน การตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชน มาจากการเปรียบเทียบคุณสมบัติของผู้สมัครหากผู้สมัครคนใดโดดเด่นย่อมโน้มน้าวใจผู้เลือกตั้งได้มากกว่า การพิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครโดยเปรียบเทียบกับคู่แข่ง

^{๓๘} Adam F. Simon, *The Wining Message*, (London: Cambridge University Press, 2002), p. 30.

^{๓๙} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*, (พระนคร ศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๑๒๔.

๒.๓.๔ การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

การหาเสียงเลือกตั้งสำหรับผู้สมัครเลือกตั้งที่จะประสบความสำเร็จจะต้องมีวิธีการในการหาเสียงโดยการโฆษณาหาเสียงแบบเดิมทางเคเบิลทีวี ปรากฏหาเสียงผ่านงานสื่อต่าง ๆ เพื่อจูงใจมีเอกสารแนะนำตัวของผู้สมัครรับเลือกตั้งและใช้รถแห่หาเสียงเพื่อทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ได้จำแนกรูปแบบในการหาเสียง ดังนี้^{๔๐}

๑. การใช้สิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ เป็นการรณรงค์หาเสียงอย่างเป็นทางการเพื่อประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนในเขตเลือกตั้งได้รู้จักผู้สมัคร โดยอาจจะทำเป็นป้ายคัทเอ้าท์ขนาดใหญ่ บอกชื่อ สังกัดพรรค พร้อมนโยบายและรูปภาพของผู้สมัคร นอกจากนี้ก็มีโปสเตอร์ หรือใบปลิว หรือการ์ดขนาดเล็ก ๆ สำหรับแนะนำตัวผู้สมัคร ซึ่งอาจจะออกมาเป็นระยะ ๆ ในช่วงระหว่างที่ทำการหาเสียง หรืออาจจะออกมาแก่ข่าวที่ถูกโจมตี นอกจากนี้ก็มีการใช้รถที่มีโปสเตอร์ หรือแผ่นป้ายโฆษณา ชื่อ รูป หมายเลขประจำตัวของผู้สมัครให้วิ่งกระจายเสียงไปตามชุมชนต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนทราบข่าวสารของผู้สมัครในกรณีที่ผู้สมัครไม่ได้ออกไปสัมผัสประชาชนโดยตรง

๒. การปราศรัยหาเสียงมีหลายแบบ คือ อาจจะเป็นการปราศรัยที่ทำไปอย่างมีพิธีการ มีการจัดจัดเวลาปราศรัยที่มีการนัดหมายหรือประชาสัมพันธ์ไว้ล่วงหน้า หรืออาจเป็นแบบที่ผู้สมัครได้รับเชิญให้ขึ้นเวทีปรากฏตัว และกล่าวคำปราศรัยในงานพิธีต่าง ๆ ที่หวัคະแนนอ้างโอกาสจัดขึ้น เช่น งานบวชนาค งานศพ งานวันเกิด ฯลฯ หรืออาจจะเป็นไปในแบบที่มีองค์กรอะไรสักอย่างในเขตจังหวัดที่มีลักษณะภายนอกเป็นองค์กรที่เป็นกลางทางการเมือง เช่น หอการค้า จังหวัดจัดการอภิปรายขึ้น โดยเปิดโอกาสให้ผู้สมัครที่เป็นหัวหน้าทีมของทุกทีมมีโอกาสมาแถลงนโยบาย หรือให้ประชาชนผู้เข้าฟังได้ซักถามข้อข้องใจได้ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการปราศรัยเพื่อหาเสียงโดยตรงอาจจะเป็นวิธีหลักในบางจังหวัด ซึ่งเป็นพื้นที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง แต่ในบางพื้นที่อาจเป็นเพียงผลพลอยได้ของการประชาสัมพันธ์ตัวผู้สมัครให้เป็นที่รู้จักเท่านั้น

๓. การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นการหาเสียงแบบที่นิยมเรียกกันว่าการเคาะประตูบ้าน เป็นที่นิยมกันมากในหมู่ผู้สมัครหน้าใหม่โดยเฉพาะอย่างยิ่งในชุมชนที่มีประชากรหนาแน่น เพราะนอกจากจะได้ภาพพจน์ว่าเป็นผู้สมัครที่เข้าถึงได้แล้ว ยังจะดูเป็นการสร้างความรู้สึกใกล้ชิดสนิทสนมกับชาวบ้านได้ในระยะเวลาอันสั้น

๔. การใช้สื่อมวลชนเพื่อการหาเสียง สื่อมวลชนทุกประเภทโดยเฉพาะหนังสือพิมพ์มีบทบาทที่สำคัญในการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการหาเสียงของพรรคการเมืองต่าง ๆ ในระดับชาตินักการเมืองที่เงินเวทีจะพยายามอาศัยคอลัมน์ในหนังสือพิมพ์ระดับชาติ ทำตัวให้เป็นข่าวอยู่เป็นประจำ การเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ระดับชาติมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะสำหรับผู้สมัคร

^{๔๐} สมบัติ จันทร์วงศ์, การเมืองเรื่องเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๓๙, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, ๒๕๓๐), หน้า ๓๐-๓๖.

หน้าใหม่จะให้ความสำคัญกับโอกาสดังกล่าวมาก เพราะถือได้ว่าเป็นการโฆษณาประชาสัมพันธ์ตนเอง เป็นอย่างดี เนื่องจากผู้สมัครจะสามารถนำข่าวคราวดังกล่าวไปถ่ายทอดแจกจ่ายให้กับชาวบ้าน หรือเพื่อนำลงในเอกสารประชาสัมพันธ์ที่ตนทำเลียนแบบรูปแบบของหนังสือพิมพ์ สำหรับแจกในเขตพื้นที่เลือกตั้งอีกที่หนึ่ง

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง เป็นการรณรงค์ที่นักการเมืองและประชาชนรู้จักกันดี ซึ่งการรณรงค์นี้จะเกิดขึ้นในช่วงเวลาก่อนการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งประมาณ ๓๐ - ๔๕ วัน โดยทั่วไปการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของนักการเมืองไทยที่ผ่านมา มักจะดำเนินการด้วยตัวเอง มีทีมงานสนับสนุนที่ส่วนใหญ่เป็นอาสาสมัคร ไม่ใช่มีอาชีพ การรณรงค์หาเสียงจึงมีลักษณะเฉพาะตัว เฉพาะพื้นที่ โดยแบ่งการรณรงค์ออกเป็น ๒ รูปแบบ คือ การรณรงค์แบบเปิดเผยหรือเป็นทางการ กับการหาเสียงแบบไม่เปิดเผย^{๔๑}

รูปแบบของการรณรงค์หาเสียงแบบเปิดเผย ประกอบไปด้วย

๑. การใช้สื่อสิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ จะทำการขึ้นป้ายโฆษณาขนาดใหญ่ (บิลบอร์ด) ตามบริเวณสี่แยกที่มีการจราจรหนาแน่น มีการติดโปสเตอร์ที่มีรูปผู้สมัครพร้อมหมายเลข และคำขวัญตามที่ชุมชนต่างๆ มีการแจกบัตรเล็กๆ ที่มีหมายเลขและชื่อผู้สมัคร ที่เรียกว่า บัตรย่าเบอร์ ในช่วงสัปดาห์สุดท้ายก่อนการเลือกตั้ง

๒. การปราศรัยหาเสียง มักจัดขึ้นในสถานที่สาธารณะ ที่เป็นจุดศูนย์กลางเมือง มีผู้สมัคร พร้อมทั้งหัวหน้าพรรค และบุคคลสำคัญระดับชาติไปปรากฏตัว เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ ขณะเดียวกันผู้สมัครก็ต้องเกณฑ์ชาวบ้าน จัดรถรับคนมาฟัง ถือน้ำดื่ม สนับสนุนผู้สมัคร เตรียมพวงมาลัยไว้คล้องคอผู้สมัคร และคอยปรบมือให้กำลังใจในระหว่างการปราศรัย

โดยทั่วไปการจัดการปราศรัยที่จะมีผู้สนใจไปฟังจริงจัง มักเป็นพื้นที่ที่ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองสูง เช่น กรุงเทพมหานคร และพื้นที่ในภาคใต้ ส่วนพื้นที่อื่นๆ นั้น การปราศรัยเป็นพิธีกรรม หรือ “การแสดงละคร” เพื่อแสดงศักยภาพและดึงดูดความสนใจให้เกิดขึ้นกับตัวผู้สมัครเท่านั้น

๓. การเคาะประตูบ้าน เป็นการหาเสียงที่เข้าถึงตัวผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สร้างความคุ้นเคย แสดงความเป็นกันเอง ซึ่งเป็นวิธีการรณรงค์หาเสียงที่ได้ผลอย่างมากในพื้นที่ชนบท เพราะชาวบ้านจะมีความรู้สึกผูกพันกับคนที่รู้จัก มากกว่าคนที่ไม่เคยพบหน้ามาก่อน แต่หากเป็นผู้สมัครหน้าใหม่ที่ ไม่คุ้นเคยกับพื้นที่ จำเป็นต้องมีพี่เลี้ยงนำไป ซึ่งหากพี่เลี้ยงเป็นหัวหน้าคนผู้กว้างขวาง ผู้นำชุมชน ผู้ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ก็จะได้ผลดียิ่งขึ้น

๔. การใช้สื่อมวลชนในการรณรงค์ภาพกว้าง เป็นการรณรงค์ในระดับพรรคการเมือง ที่จะสร้างวาระเข้าไปในสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ หากพรรคมีกิจกรรมการรณรงค์ที่

^{๔๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๗.

แปลกแตกต่าง ก็จะทำให้สื่อมวลชนหิวยกไปนำเสนอเป็นข่าว ซึ่งจะเป็นผลดีต่อผู้สมัครในพื้นที่ด้วย ส่วนหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นมักมียอดขายและจำนวนผู้อ่านไม่มาก จึงมีผลต่อการโน้มน้าวใจ ผู้เลือกตั้งได้จำกัด

การหาเสียงแบบไม่เปิดเผย ประกอบด้วย

๑. ผู้มีอิทธิพลและหัวคะแนน เป็นสื่อบุคคลที่ถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนคะแนนเสียงการเลือกตั้งในชนบท ผู้มีอิทธิพล ก็คือ บุคคลที่มีบุญบารมีเป็นที่นับหน้าถือตาของคนในพื้นที่ เป็นผู้มีคุณงามความดี เป็นที่พึ่งพาแก่ประชาชนในชุมชนนั้น ๆ แม้บางครั้งอาจจะมีอาชีพที่ผิดกฎหมาย เช่น เจ้ามือหวยใต้ดินก็ตาม ดังนั้น หากผู้มีอิทธิพลให้การสนับสนุนผู้สมัครคนใด ก็ย่อมทำให้ชาวบ้านในสังกัด พร้อมใจกันไปเลือกคนนั้น

หัวคะแนนนั้นเป็นเหมือนคนกลางระหว่างผู้สมัครและชาวบ้าน เป็นผู้ที่ชาวบ้านเชื่อถือสามารถที่จะนำเอาข้อเรียกร้องความต้องการของชาวบ้านไปสู่ตัวผู้สมัคร และโดยส่วนใหญ่จะทำหน้าที่เป็นกลไกประสานระหว่างการซื้อ - ขาย คะแนนให้กับผู้สมัคร มีการแบ่งระดับความสัมพันธ์ของหัวคะแนนเป็น ๒ ระดับ คือ หัวคะแนนหลัก เป็นบุคคลที่มีความสนิทสนมผูกพันกับผู้สมัครอย่างแนบแน่น เป็นผู้สนับสนุนโดยสุจริตใจ ทำหน้าที่ในการคุมคะแนนเสียงและคุมหัวคะแนนระดับรอง ซึ่งเป็นบุคคลที่ทำหน้าที่รับจ้างหาคะแนนตามค่าตอบแทนที่ตกลงกัน

๒. เจ้าหน้าที่ทางราชการ โดยเฉพาะข้าราชการในตำแหน่งสำคัญๆ สามารถใช้อำนาจหน้าที่ของตนให้คุณโทษแก่ผู้สมัครได้ ตัวอย่างเช่น การตั้งเป้าผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยให้ข้าราชการไปร่ำระดมชาวบ้านมาเลือกตั้ง ให้ได้ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งหากข้าราชการมีวาระซ่อนเร้นก็สามารถช่วยเหลือผู้สมัครที่ตนสนับสนุน โดยโน้มน้าวให้ชาวบ้านเลือกคนคนนั้นได้

๓. การหาเสียงเชิงลบ (หรือการใส่ข้อมูลเชิงลบให้กับคู่แข่ง หรือที่มักเรียกกันว่า วิชามาร มักมีอยู่ในการรณรงค์หาเสียงทุกครั้ง โดยผู้ทำการดังกล่าวไม่แสดงตัว แต่ระบุจุดมุ่งหมายของการกระทำว่ามุ่งไปสู่การทำลายผู้สมัครคนใด ตัวอย่างเช่น การฉีกโปสเตอร์ เก็บป้าย ทำลายป้ายของคู่แข่ง การออกใบปลิวโจมตี การปล่อยข่าวเชิงลบ ซึ่งผู้สมัครแต่ละคนต้องเตรียมรับมือ พร้อมตอบโต้ไปในทำนองเดียวกัน

มีนักวิชาการต่างประเทศได้ระบุไว้ว่า ความสำเร็จของการรณรงค์มุ่งไปที่นโยบาย ซึ่งในทางการเมืองแบ่งเป็น ๓ องค์ประกอบ ได้แก่^{๔๖}

๑. ภาพลักษณ์พรรคการเมือง ได้แก่ ภาพลักษณ์ดั้งเดิม หมายถึง ภาพลักษณ์ที่มีมาแต่เดิมว่าเป็นพรรคที่เป็นตัวแทนของคนกลุ่มใด มีประวัติการดำเนินกิจกรรมอย่างไร กับภาพลักษณ์เฉพาะกิจ ซึ่งหิวยกขึ้นมาแนะนำเสนอเฉพาะการเลือกตั้ง เพื่อให้ได้เปรียบคู่แข่ง

^{๔๖} Shaun Bowler & David M. Farrell, *Party Discipline and Parliamentary Government*, (Columbus: Ohio State University Press, 1998), p 56.

๒. ภาพลักษณ์ผู้นำ มีความสำคัญมากขึ้นในปัจจุบัน มีการวิจัยเพื่อหาจุดอ่อนจุดแข็งแล้วนำมาปรับเปลี่ยนเพื่อให้ได้ภาพลักษณ์ที่ประชาชนพึงประสงค์

๓. การนำเสนอประเด็นที่เป็นแนวทางหลักของพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือกตั้ง

การวางกลยุทธ์การรณรงค์นั้นจำเป็นต้องสร้างความสมดุลย์ใน ๓ องค์ประกอบ ดังนี้

๑. **Push Marketing (Grass-Roots Effort) = การตลาดแบบปลักัดิน** เป็นการส่งข้อมูลข่าวสาร โดยใช้ช่องทาง เครือข่ายของพรรค ในระดับรากหญ้า ได้แก่ อาสาสมัคร สมาชิกพรรค สาขาพรรค การติดต่อสื่อสารกับกลุ่มคนเหล่านี้จะเป็นการติดต่อโดยตรง เช่น การใช้โทรศัพท์ สารของพรรค จดหมายตรง การเคาะประตูบ้าน การปราศรัย การระดมทุนเพื่อหาเสียงก็ดำเนินการกับคนกลุ่มนี้เป็นหลัก สิ่งสำคัญที่สุดในการสร้างความมั่นใจให้กับผู้สนับสนุนก็คือการปรากฏตัวของผู้สมัคร ทำให้การหาเสียงคึกคัก และได้สัมผัสกับปัญหาของประชาชนอย่างแท้จริง ตัวอย่างเช่น การเดินทางหาเสียงของคลินตันโดยขบวนรถบัส ๒๙ ชั่วโมง โดยไม่มีการหยุดพัก ขบวนรถไฟหาเสียงของทรมาน ฯลฯ

๒. **Pull Marketing (The Mass Media) = การตลาดแบบจูงใจโดยใช้สื่อสารมวลชน** การรณรงค์หาเสียงโดยโฆษณาผ่านสื่อสารมวลชน เป็นการรณรงค์ที่มีประสิทธิภาพสูงสามารถสื่อสารกับคนจำนวนมาก ๆ ได้ โดยทั่วไปพรรคการเมืองมักจะจ้างที่ปรึกษามืออาชีพด้านโฆษณาเข้ามาดำเนินการด้านนี้โดยเฉพาะ การโฆษณาทางการเมืองมีทั้งโฆษณาด้านบวกและด้านลบ โฆษณาด้านบวกนั้นจะนำเสนอนโยบายที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือกตั้งให้เห็นเป็นรูปธรรมมากที่สุด ส่วนโฆษณาด้านลบนั้น มุ่งโจมตีนโยบายของผู้สมัครฝ่ายตรงข้าม การใช้งบประมาณด้านสื่อสารมวลชนนั้นจะมากหรือน้อย ขึ้นอยู่กับกฎหมายเลือกตั้งของแต่ละประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกาไม่มีข้อจำกัดจำนวนเงินในการซื้อสื่อ และไม่จำกัดประเภทของสื่อ แต่สำหรับเมืองไทยมีข้อจำกัดในเรื่องของจำนวนเงินในการหาเสียง และจำกัดการซื้อสื่อบางประเภทในช่วงการหาเสียง ตัวอย่างเช่น สื่อโทรทัศน์และวิทยุ เป็นต้น

๓. **Polling = การหยั่งเสียง** เครื่องมือสำคัญทางการตลาด คือ การหยั่งเสียง และการหยั่งเสียงได้ถูกนำมาใช้ในทางการเมือง ในปี ค.ศ. ๑๙๓๒ โดย George Gallup ได้นำเอาวิธีการหยั่งเสียงมาใช้ในการคาดการณ์การเลือกตั้ง โดยการหยั่งเสียงประชามติพบว่ามารดาของภรรยาเขาจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งที่รัฐโอไฮโอว่า หลังจากความแม่นยำของการหยั่งเสียงในครั้งนั้น ได้เปลี่ยนโฉมหน้าของการหยั่งเสียงให้กลายเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในทางการเมือง

ในขณะเดียวกัน การวิจัยถูกนำมาใช้เพื่อแสวงหาความต้องการของผู้เลือกตั้ง เพื่อนำมาจัดทำนโยบายโดยตระหนักว่า “ไม่มีผลิตภัณฑ์ใดที่ขายให้กับทุกคนได้” ดังนั้นการออกนโยบายเฉพาะกลุ่ม เฉพาะพื้นที่ จึงเป็นสิ่งที่นักการเมืองพึงกระทำ

วิธีการหยั่งเสียง นั้นมีหลายวิธีได้แก่^{๔๓}

Benchmark survey คือ การค้นหาตำแหน่งของตนเอง เพื่อภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของประชาชน

Trial heat Survey คือการจับคู่ผู้สมัคร แล้วให้เลือกทีละคู่ว่าในแต่ละคู่เขาจะเลือกใคร

Tracking polls คือการติดตามดูว่าผู้เลือกตั้งมีทัศนคติอย่างไรต่อการรณรงค์และตัดสินใจเลือกใครในโค้งสุดท้าย

Cross-sectional and panel survey เป็นโพลที่ซับซ้อนมีการใช้กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันในการสัมภาษณ์แต่ละรอบ เพื่อดูว่ากระแสของผู้เลือกตั้งอยู่ข้างใดของแต่ละช่วงเวลา

exit polls เป็นโพลที่ทำหน้าหน่วยเลือกตั้ง ใช้สอบถามผู้ที่ออกจากคูหาการเลือกตั้งทันที เป็นโพลที่มีผลใกล้เคียงผลการเลือกตั้งมากที่สุด

อย่างไรก็ตามการจัดทำการสำรวจ หรือโพล เหล่านี้ จำเป็นต้องใช้มีอาชีพที่มีความเป็นกลาง และใช้ระเบียบวิธีวิจัยอย่างเคร่งครัด เพื่อให้ผลการสำรวจนั้นสะท้อนภาพปรากฏการณ์จริงให้มากที่สุด

แผนกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียง (The Strategic Plan) เป็นคัมภีร์สำคัญที่จะนำพรรคสู่ชัยชนะ แผนกลยุทธ์ เป็นการกำหนดเป้าหมาย และแนวทางให้ผู้สมัครในแต่ละช่วงเวลาของการหาเสียง แผนกลยุทธ์มี ๓ ขั้นตอน ได้แก่ การวางแผน การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ การควบคุมและติดตามผลให้เป็นไปตามแผน

๑. การวางแผน ขั้นตอนนี้เริ่มจากการวิเคราะห์ตลาด โดยนำปัจจัยต่างมาวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ทั้งปัจจัยภายในประเทศและภายนอกประเทศ ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านคู่แข่ง แล้วนำข้อมูลเหล่านี้มากำหนดแผนกลยุทธ์

๒. การปฏิบัติตามแผนกลยุทธ์ ต้องมีความยืดหยุ่นสูง เพราะจุดหักเหของการเลือกตั้งจะมีความรุนแรงมาก

๓. การควบคุมและติดตามผลให้เป็นไปตามแผน ระบบการควบคุมมีไว้เพื่อวัดผลของแผนงานที่ดำเนินอยู่เทียบกับเป้าหมายของแผนที่ตั้งไว้ เพื่อจะสามารถดำเนินการแก้ไขก่อนที่จะสายเกินไป ซึ่งการแก้ไขอาจจะเป็นการเปลี่ยนเป้าหมาย เปลี่ยนแผน หรือเปลี่ยนวิธีการดำเนินการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ใหม่

กลยุทธ์การรณรงค์หาเสียงที่ดีนำมาซึ่งชัยชนะในการเลือกตั้ง ดังตัวอย่างกลยุทธ์ของ Clinton ที่สามารถรวบรวมประเด็นที่อยู่ในความกังวลของผู้เลือกตั้ง โดยเฉพาะเรื่องเศรษฐกิจและเรื่องสาธารณสุข และสื่อสารประเด็นเหล่านี้ผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญเขามีทีมงานที่

^{๔๓} Bruce I. Newman, *The Marketing of the President*, (California: Sage Publications Ltd., 1999), p. 39.

มีเอกภาพ มีระบบการจัดการที่ดี ซึ่งทั้งหมดดำเนินการบริหารโดยทีมงานการตลาดมืออาชีพที่จัดวางตำแหน่งให้คลินตันเป็นผู้นำที่เข้มแข็งและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลง

สรุปได้ว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งการเป็นกาใช้สิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ การปราศรัยหาเสียงมีหลายรูปแบบ การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง การใช้สื่อมวลชนเพื่อการหาเสียง ซึ่งเป็นกลยุทธ์ในการรณรงค์หาเสียงเพื่อดึงดูดความสนใจให้เกิดขึ้นกับตัวผู้สมัคร

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สมบัติ จันทรวงศ์, (๒๕๓๐, หน้า ๓๐-๓๖)	จำแนกรูปแบบในการหาเสียง ดังนี้ ๑. การใช้สิ่งพิมพ์และการประชาสัมพันธ์ ๒. การปราศรัยหาเสียงมีหลายแบบ ๓. การเข้าถึงตัวผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง และ ๔. การใช้สื่อมวลชนเพื่อการหาเสียง
Shaun Bowler & David M.Farrell, (1998, p 56)	ความสำเร็จของการรณรงค์มุ่งไปที่นโยบาย ซึ่งในทางการเมืองแบ่งเป็น ๓ องค์ประกอบ ๑. ภาพลักษณ์พรรคการเมือง ๒. ภาพลักษณ์ผู้นำ และ ๓. การนำเสนอประเด็นที่เป็นแนวทางหลักของพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เลือกตั้ง
Bruce I. Newman, (1999, p. 39)	วิธีการหยั่งเสียง คือ การค้นหาตำแหน่งของตนเอง เพื่อภาพลักษณ์ที่พึงประสงค์ของประชาชน การจับคู่ผู้สมัคร แล้วให้เลือกทีละคู่ว่าในแต่ละคู่เขาจะเลือกใคร การติดตามดูว่าผู้เลือกตั้งมีทัศนคติอย่างไรต่อการรณรงค์และตัดสินใจเลือกใครในโค้งสุดท้าย เป็นโพลที่ซับซ้อนมีการใช้กลุ่มตัวอย่างที่แตกต่างกันในการสัมภาษณ์แต่ละรอบ เป็นโพลที่ทำหน้าหน่วยเลือกตั้ง

๒.๓.๕ นโยบายของพรรคการเมือง

นโยบายหาเสียงของพรรคการเมือง (The Policy Platform) สำหรับนโยบายของพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของประเทศทางแถบซีกโลกตะวันตก ถือว่านโยบายและประเด็นการหาเสียงนั้นมีความสำคัญมาก หากผู้สมัครสามารถทำให้ผู้เลือกตั้งเข้าใจและยอมรับ

ประเด็นหรือนโยบายที่นำเสนอ และสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง^{๔๔}

นโยบายพรรคการเมืองจำเป็นต้องแสวงหาตัวผู้สมัครสอดคล้องกับความคิดของผู้เลือกตั้ง นโยบายพรรคการเมืองต้องออกแบบนโยบายให้โดนใจประชาชนแต่ละกลุ่ม ซึ่งหากนำเสนอ นโยบายใหม่ที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดเสนอมามาก่อน ย่อมโดดเด่นและแตกต่าง ก็จะสร้างคะแนนนิยมได้มาก การนำเสนอมาเป็นจุดขายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองอื่น ๆ ก็ไม่อาจที่จะละลายในเรื่องนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งได้เลย^{๔๕}

แม้ในต่างประเทศจะให้ความสำคัญกับเรื่อง แนวนโยบายในการรณรงค์หาเสียงเป็นอย่างมาก แต่ในอดีตที่ผ่านมาของไทยนั้น นโยบายของพรรคส่วนใหญ่จะเป็นนโยบายอย่างกว้างๆ ขาดแผนปฏิบัติการที่จะเน้นถึงการนำพาเศรษฐกิจเข้าสู่เป้าหมายที่ได้แถลงออกมา และไม่ปรากฏว่ามีพรรคการเมืองใดเลยที่จะลำดับความสำคัญของแต่ละนโยบายว่ามีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกันเพียงใด นอกจากนั้นนโยบายส่วนใหญ่จะมีสาระและเนื้อหาที่เน้นถึงการแก้ปัญหามากกว่าการพัฒนาเศรษฐกิจโดยรวม แม้แต่นโยบายการเกษตรที่ทุกพรรคให้ความสำคัญ ก็ไม่ปรากฏว่ามีอะไรใหม่ ออกมา และบางครั้งนโยบายต่างๆ ของพรรคเดียวกันก็ขัดกันเอง เช่น นโยบายที่เน้นถึงการกระตุ้นเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว แต่ขณะเดียวกันก็ต้องการให้ประเทศขาดดุลการค้าลดลง

ภาพการเลือกตั้งในอดีตบ่งชี้ว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของไทยนั้นให้ความสำคัญกับตัวผู้สมัครเป็นหลัก ซึ่งมีความสำคัญเหนือกว่าพรรคและนโยบายโดยเฉพาะการเลือกตั้งของคนในชนบท^{๔๖} แต่ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ ๒๐ เมื่อวันที่ ๖ มกราคม พ.ศ. ๒๕๔๔ พรรคไทยรักไทยได้เปลี่ยนแปลงเกณฑ์การหาเสียงของพรรคการเมือง จากการเน้นตัวบุคคล มาสู่การต่อสู้ในเรื่องของนโยบาย และอาจกล่าวได้ว่าเป็นครั้งแรกของประวัติศาสตร์การเมืองไทย ที่การเสนอแนวนโยบายของพรรคการเมืองได้กลายมาเป็นองค์ประกอบสำคัญในการตัดสินชัยชนะอย่างท่วมท้น (landslide) ซึ่งภายหลังเมื่อพรรคไทยรักไทยได้ขึ้นมาเป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลก็ได้ดำเนินการตามแนวนโยบายที่ได้หาเสียงไว้ขณะเลือกตั้ง ปรากฏการณ์ดังกล่าวนี้ แม้ว่าจะเป็นการนำเสนอของพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว คือ พรรคไทยรักไทย แต่เป็นแนวทางซึ่งได้รับการตอบรับและสนับสนุนอย่างมากมาจากประชาชน สร้างแรงกดดันต่อพรรคการเมืองอื่นๆ ในการที่จะต้องพัฒนาแนวการเสนอนโยบายให้เป็นรูปธรรมในการต่อสู้ทางการเมืองในอนาคต

^{๔๔} Adam F. Simon, *The Wining Message*, (London: Cambridge University Press, 2002), p. 30.

^{๔๕} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, *สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้*, หน้า ๑๔๔.

^{๔๖} สมบัติ จันทรวงศ์, *การเมืองเรื่องการเลือกตั้ง ศึกษาเฉพาะกรณีการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๒๙*, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, ๒๕๓๐), หน้า ๑๒๔.

สรุปได้ว่านโยบายของพรรคการเมืองถือว่่านโยบายและประเด็นการหาเสียงนั้นมีความสำคัญมาก หากผู้สมัครสามารถทำให้ผู้เลือกตั้งเข้าใจและยอมรับประเด็นหรือนโยบายที่น่าเสนอ และสร้างความโดดเด่นที่แตกต่างก็จะส่งผลต่อพฤติกรรมกาเลือกตั้ง

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของนโยบายของพรรคการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Adam F. Simon, (2002, p. 30)	นโยบายของพรรคการเมืองในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของประเทศทางแถบซีกโลกตะวันตก ถือว่่านโยบายและประเด็นการหาเสียงนั้นมีความสำคัญมาก หากผู้สมัครสามารถทำให้ผู้เลือกตั้งเข้าใจและยอมรับประเด็นหรือนโยบายที่น่าเสนอนั้นหนา นันทวารโภาส, รศ.ดร, (๒๕๖๓, หน้า ๑๒๔)
สมบัติ จันทรวงค์, (๒๕๓๐, หน้า ๑๒๔)	นโยบายพรรคการเมืองจำเป็นต้องแสวงหาตัวผู้สมัครสอดคล้องกับความคิดของผู้เลือกตั้ง นโยบายพรรคการเมืองต้องออกแบบนโยบายให้โดนใจประชาชนแต่ละกลุ่ม ซึ่งหากนำเสนอโยบายใหม่ที่ไม่เคยมีพรรคการเมืองใดเสนอมาก่อนย่อมโดดเด่นและแตกต่าง ก็จะสร้างคะแนนนิยมได้มาก การนำเอานโยบายมาเป็นจุดขายในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งพรรคการเมืองอื่น ๆ ก็ไม่อาจที่จะละเอียดในเรื่องนโยบายในการหาเสียงเลือกตั้งได้เลย
	การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งของไทยนั้นให้ความสำคัญกับตัวผู้สมัครเป็นหลัก ซึ่งมีความสำคัญเหนือกว่าพรรคและนโยบาย โดยเฉพาะการเลือกตั้งของคนในชนบท

๒.๓.๖ พรรคการเมือง

ในสังคมการเมืองจะมีกลุ่มของบุคคลที่มีความคิดเห็นทางการเมืองคล้ายๆ กัน หรือมีอุดมคติทางการเมืองในแนวทางเดียวกันรวมตัวกันเพื่อให้มีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองตาม วิธีทางการปกครองแบบประชาธิปไตย เพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ หรือเพื่อมุ่งหวังเข้าไปเป็น รัฐบาลทำหน้าที่บริหารราชการแผ่นดิน กลุ่มบุคคลดังกล่าวนี้ก็คือ พรรคการเมือง (Political Party) นั่นเอง พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบางคนที่มีความคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน รวมกันจัดตั้งเป็นรากฐานที่มีการจัดองค์กรที่ แน่นอนชัดเจนมีการกำหนดทางเลือกเกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญ

ในการปกครองและบริหารประเทศในด้านต่าง ๆ มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง พยายามเข้าไปมีหรือมีส่วนร่วมใน อำนาจรัฐจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ^{๔๗}

พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน เพื่อเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบาย และในการบริหารประเทศ ด้วยการส่งสมาชิกเข้าสมัครรับ เลือกตั้ง โดยมุ่งหวังที่จะได้เป็นรัฐบาลหรือ เสี่ยงข้างมากในรัฐสภา^{๔๘}

มีนักวิชาการได้จำกัดความของพรรคการเมืองว่า พรรคการเมืองคือการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันและมีความมุ่งมั่นที่จะนำนโยบายของพรรคไปสู่การบริหารประเทศ^{๔๙}

พรรคการเมืองคือองค์กรซึ่งเป็นที่ยอมรับกันของสมาชิกที่มีความคิดคล้ายคลึงกัน โดยมี จุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่หวังจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง อันจะได้สิทธิ์เข้าไปใช้อำนาจในการบริหาร และได้ประโยชน์จากการเข้าไปมีอำนาจทางการเมือง^{๕๐}

สถาบันพระปกเกล้า อธิบายความหมายของพรรคการเมืองไว้ว่า มีผู้ให้ความหมายของ พรรคการเมืองไว้มากมาย โดยส่วนใหญ่มีลักษณะร่วมกันอยู่สามประการ ดังนี้^{๕๑}

๑. เป็นกลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งองค์กรร่วมกัน
๒. มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน คือ สมาชิกส่วนใหญ่มีความเห็นในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในแนวทางกว้าง ๆ คล้าย ๆ กัน
๓. มีวัตถุประสงค์ให้ได้มาซึ่งอำนาจมหาชนและใช้อำนาจนั้นดำเนินการหรือบริหาร ประเทศให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น ลักษณะประการนี้สำคัญยิ่งเพราะโดยธรรมชาติในสังคมอาจมี การรวมตัวกันของบุคคลที่มีความคิดเห็นคล้ายกันเข้าด้วยกัน หากแต่ถ้ากลุ่มดังกล่าวไม่ประสงค์จะ เข้ามาบริหารประเทศแล้วย่อมไม่ใช่พรรคการเมืองอาจเป็นสหภาพแรงงาน สมาคมหรือมูลนิธิเท่านั้น

โดยสรุป ความหมายของพรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งองค์กรร่วมกัน โดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกันโดยกลุ่มดังกล่าวมีวัตถุประสงค์จะยึดกุมอำนาจรัฐหรือกล่าวอีก นัยหนึ่ง คือ เข้าเป็นรัฐบาลเพื่อดำเนินการตามอุดมการณ์ของตนให้สัมฤทธิ์ผล

^{๔๗} วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, **คู่มือปฏิบัติหน้าที่สมาชิกสภาการเมือง การดำเนินกิจการของพรรคการเมืองไทย**, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๐๕.

^{๔๘} ทินพันธ์ นาคะตะ, **ประชาธิปไตยไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสหภาพบล็อกและการพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๑๔๑.

^{๔๙} Joseph La Palombara & Myron Wiener, **Political Parties and Political Development**, (Princeton: Princeton University Press, 1966), p. 94.

^{๕๐} William I. Goodman and Eric C. Freund, **Principles and Practice of Urban planning**, (N.W.: Institute for Training in Municipality Administration, 1968), p. 153.

^{๕๑} เข็มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, **สถาบันพระปกเกล้า ” พรรคการเมือง”**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พรรคการเมือง>, , [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

พรรคการเมือง (political party) เป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่งและขาดเสียมิได้ในระบอบประชาธิปไตยโดยเฉพาะอย่างยิ่งในระบบรัฐสภา ทั้งนี้เนื่องมาจากปรัชญาทางรัฐศาสตร์ที่ว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลจำนวนมากที่สุด (majority) เข้ามามีอิทธิพลเหนือรัฐบาลหรือจัดตั้งรัฐบาลและเปิดโอกาสให้มีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองเพื่อเลือกเฟ้นกลุ่มหรือคณะบุคคลที่จะเข้ามาเป็นรัฐบาลหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคลที่รวมตัวกันขึ้นเนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกันมารวมกันและมีการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองโดยวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยเพื่อต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้เกิดแก่ประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุดเท่าที่จะกระทำได้และขณะเดียวกันก็พยายามสร้างอิทธิพลในการเป็นรัฐบาลเพื่ออำนวยการบริหารประเทศตามนโยบายของพรรคการเมืองของตน กลุ่มบุคคลดังกล่าวก็คือ “พรรคการเมือง”^{๕๒}

ในปัจจุบันพรรคการเมืองเป็นองค์กรทางการเมืองที่พบเห็นได้ในสังคมสมัยใหม่แทบทุกแห่งทั้งในสังคมที่เป็นประชาธิปไตยและสังคมที่ปกครองโดยระบอบเผด็จการโดยในความหมายอย่างกว้าง ๆ อาจกล่าวได้ว่า พรรคการเมือง คือ องค์กรที่มุ่งแสวงหาอำนาจในการปกครองรัฐเพื่อนำเอาอุดมการณ์หรือแนวนโยบายของตนมาใช้ในการตอบสนองความต้องการของประชาชน การแก้ปัญหาของสังคม และการวางแนวทางในการบริหารเพื่อพัฒนาประเทศ

ในสังคมประชาธิปไตยจะเห็นพรรคการเมืองในรูปแบบของกลุ่มทางการเมือง ซึ่งจัดตั้งขึ้นเป็นองค์กรมีชื่อและเครื่องหมายของตนเองอย่างชัดเจนและส่งตัวแทนของพรรคลงสมัครรับเลือกตั้ง เพื่อเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง ส่วนในสังคมเผด็จการมักจะเห็นพรรคการเมืองในฐานะองค์กรทางการเมืองเพียงองค์กรเดียวที่ผูกขาดอำนาจในการปกครองประเทศ

ความแตกต่างระหว่างพรรคการเมืองในสองสังคมเกิดจากความแตกต่างในการได้มาซึ่งอำนาจรัฐ ในสังคมประชาธิปไตยพรรคการเมืองได้อำนาจมาจากการส่งตัวแทนลงแข่งขันในการเลือกตั้งพรรคใดได้รับเสียงข้างมากก็มีโอกาสเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล ส่วนในสังคมเผด็จการพรรคการเมืองมักจะได้อำนาจมาจากการใช้กำลังโค่นล้มรัฐบาลเดิมแล้วผูกขาดการเป็นรัฐบาลอย่างต่อเนื่องโดยไม่เปิดโอกาสให้พรรคการเมืองอื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการใช้อำนาจ^{๕๓}

^{๕๒} บุญเสริม นาคสาร, “หลักประชาธิปไตยของพรรคการเมืองไทย”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=๑๒๓๗>, [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

^{๕๓} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน, “พรรคการเมืองไทย: ความหมายของพรรคการเมือง”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=31&chap=4&page=t31-4-infodetail01.html>, [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยทำการศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านการพัฒนาระบบการปกครองของประเทศ คือ ศึกษาปัจจัยพื้นฐานที่เกี่ยวกับเรื่องของการพัฒนา ดังนี้ (๑) องค์ประกอบและส่วนประกอบของพรรคการเมือง (๒) โครงสร้างและหน้าที่ของพรรคการเมือง และ (๓) บทบาทและความสำคัญ of พรรคการเมืองที่เอื้อต่อการสนับสนุนการพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย

แนวคิดของพรรคการเมือง

พรรคการเมืองมีความเป็นมาและมีความหมายต่อระบบการเมืองการปกครองของประเทศในฐานะที่เป็นสถาบันทางการเมืองที่ได้รับความชอบธรรมในการเข้าสู่อำนาจการเมืองเพื่อใช้อำนาจทางการเมืองการปกครองบริหารประเทศโดยการกำหนดและบริหารนโยบายสาธารณะเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนใหญ่ในประเทศ

พรรคการเมืองมีที่มาและมีระบบพรรคที่แตกต่างหลากหลายและผันแปรไปตามวิวัฒนาการและเหตุผลความต้องการของประเทศโดยขึ้นอยู่กับความเหมาะสมและสอดคล้องของปัจจัยที่เป็นสิ่งแวดล้อมทางการเมืองการปกครองของประเทศโดยเฉพาะปัจจัยเกี่ยวกับแนวโน้มทางด้านลัทธิ อุดมการณ์ วัฒนธรรม ความเชื่อ ระเบียบ กฎหมาย ค่านิยม และพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนคนส่วนใหญ่ในประเทศ

พรรคการเมืองมีพัฒนาการและความเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีความเข้มแข็งมากน้อยไม่เท่ากัน พรรคการเมืองที่มีความสามารถในการสร้างความเป็นสถาบันที่เข้มแข็งถือว่ามีความเป็นสถาบันทางการเมืองสูงย่อมจะได้รับการสนับสนุนทางการเมือง มีความชอบธรรมและมีอิทธิพลทางการเมือง สามารถทำหน้าที่พื้นฐาน และมีบทบาททางการเมืองในระดับสูงได้สามประการเป็นอย่างน้อย ได้แก่ การพัฒนาสถาบันทางการเมืองของประเทศ การพัฒนาการปกครองของประเทศ และการพัฒนาระบบการเมืองของประเทศ^{๕๔}

พรรคการเมือง เปรียบเสมือนตราสินค้า หรือ Brand ทางการเมือง ดังนั้นพรรคการเมืองที่สร้างภาพลักษณ์เชิงบวกให้เกิดขึ้นในใจผู้เลือกตั้ง ก็จะได้เปรียบในการแข่งขัน เพราะเมื่อประชาชนต้องตัดสินใจเลือก เขาก็จะเลือกแบรนด์ที่คุ้นเคย และเชื่อมั่นว่า จะนำพาผลิตภัณฑ์ทางการเมืองอันได้แก่ นโยบายและผู้สมัคร ที่ดีมานำเสนอ การสร้างพรรคการเมืองที่ชัดเจนในอุดมการณ์ และเสนอผลิตภัณฑ์ที่ประชาชนพอใจ ย่อมส่งอิทธิพลเหนือกว่าพรรคการเมืองอื่น ๆ^{๕๕}

คุณลักษณะของพรรคการเมือง การจะพิจารณาว่าการรวมกลุ่มชนิดใดที่จัดเป็นพรรคการเมือง จะต้องพิจารณาจากคุณลักษณะ ดังต่อไปนี้

^{๕๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓-๗.

^{๕๕} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, **สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๑๒๕.

๑. เป็นการรวมตัวกันของผู้ที่มีอุดมการณ์ตรงกัน
๒. มีการจัดโครงสร้างการบริหารชัดเจน เป็นระเบียบ มีการคัดเลือกบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งบริหารอย่างถูกต้อง และเป็นที่ยอมรับของสมาชิก
๓. มีจุดมุ่งหมายในทางการเมืองที่ชัดเจน และพยายามดำเนินการให้บรรลุจุดหมายนั้น
๔. มีกิจกรรมเผยแพร่อุดมการณ์ผ่านสมาชิกพรรคอย่างต่อเนื่อง
๕. จัดตั้งและจดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายของประเทศนั้นๆ
๖. มีการคัดเลือกผู้สมัครและส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้ง ด้วยวิธีที่โปร่งใสเป็นที่ยอมรับของสมาชิก และลงสมัครรับเลือกตั้งอย่างต่อเนื่อง

ระบบพรรคในโลกนี้แบ่งออกเป็น ๓ ระบบ ได้แก่

๑. ระบบพรรคเดียว (Single Party System) เป็นระบบที่ใช้ในประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ ที่กำหนดให้มีพรรคคอมมิวนิสต์เป็นพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียวของประเทศ ปัจจุบันมีประเทศที่อยู่ในระบบนี้ได้แก่ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยเกาหลี

๒. ระบบสองพรรค (Two Parties System) เป็นระบบที่มีพรรคการเมืองใหญ่สองพรรคผลัดกันขึ้นเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ เช่นในสหรัฐอเมริกา ส่วนบางประเทศแม้จะมีพรรคมากกว่าสองพรรค แต่พรรคที่นอกเหนือจากสองพรรคใหญ่ ก็จะเป็นพรรคเล็กที่ได้จำนวนสมาชิกไม่มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลได้ ซึ่งลักษณะเช่นนี้เรียกว่า Two Parties Dominant เช่นประเทศอังกฤษ

๓. ระบบหลายพรรค (Multi - Party System) เป็นระบบที่มีพรรคการเมืองหลายๆพรรค ได้จำนวนผู้แทน ไม่มากพอที่จะจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ จึงต้องรวมเสียดังพรรคการเมืองอื่นๆ จัดตั้งรัฐบาลผสม ระบบหลายพรรคนี้เกิดขึ้นในยุโรปหลายประเทศ รวมทั้งประเทศไทย ซึ่งเคยเป็นระบบหลายพรรคมาจนกระทั่ง ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พรรคไทยรักไทย ได้รับเลือกตั้งจำนวน ๓๗๗ เสียง สามารถจัดตั้งรัฐบาลพรรคเดียวได้ แต่ก็ไม่สามารถบริหารประเทศได้นาน เนื่องจากได้ถูกรัฐประหารโดย พลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน และนับจากนั้นเป็นต้นมา ประเทศไทยก็กลับเข้าสู่ระบบหลายพรรคเช่นเดิม

บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง

พรรคการเมือง มีความยึดโยงกับประชาชน การแสดงออกซึ่งบทบาทต่างๆ จึงเป็นที่จับตาของประชาชน และย่อมต้องแสดงบทบาทให้เป็นที่ยอมรับของประชาชนดังนี้

๑. ให้ความรู้และยกระดับความคิดทางการเมืองแก่ประชาชน
๒. ทำหน้าที่ฝ่ายค้านที่คอยตรวจสอบฝ่ายบริหารอย่างเข้มข้น
๓. ทำหน้าที่บริหารในฝ่ายรัฐบาลอย่างสุจริตโปร่งใส
๔. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ
๕. สร้างและพัฒนานักการเมืองที่มีคุณภาพให้แก่สังคม

๖. สนับสนุนให้ประชาชนตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง^{๕๖}

สรุป แนวคิดเกี่ยวกับพรรคการเมืองที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า พรรคการเมือง คือกลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งองค์กรร่วมกันโดยมีอุดมการณ์ทางการเมืองเหมือนกันโดยกลุ่มดังกล่าวมีวัตถุประสงค์จะยึดกุมอำนาจรัฐหรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือ เข้าเป็นรัฐบาลเพื่อดำเนินการตามอุดมการณ์ของตนให้สัมฤทธิ์ผล สามารถสรุปได้ดังตารางที่ ๒.๒ ดังนี้

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของพรรคการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิสุทธ์ โโพธิ์แพน, (๒๕๔๔, หน้า ๑๐๕)	พรรคการเมือง หมายถึง กลุ่มบางคนที่มีแนวคิดหรืออุดมการณ์ทางการเมืองอย่างเดียวกัน ร่วมกันจัดตั้งเป็นรากฐานที่มีการจัดองค์กรที่ แน่นนอนชัดเจนมีการกำหนดทางเลือกเกี่ยวกับนโยบายที่สำคัญในการปกครองและบริหารประเทศในด้านต่าง ๆ มีการคัดเลือกบุคคลเข้าดำรงตำแหน่งทางการเมือง พยายามเข้าไปมีหรือมีส่วนร่วมใน อำนาจรัฐจนสามารถจัดตั้งรัฐบาลเพื่อบริหารประเทศ
ทินพันธ์ นาคะตะ, (๒๕๔๓, หน้า ๑๔๑)	พรรคการเมือง คือ กลุ่มบุคคลที่รวมตัวกัน เพื่อเข้าไปมีบทบาทในการกำหนดนโยบายและในการบริหารประเทศ ด้วยการส่งสมาชิกเข้าสมัครรับ เลือกตั้ง โดยมุ่งหวังที่จะได้เป็นรัฐบาลหรือเสียงข้างมากในรัฐสภา
Joseph La Palombara & Myron Wiener, (1966, p. 94)	พรรคการเมืองคือการรวมตัวกันของกลุ่มคนที่มีอุดมการณ์ร่วมกันและมีความมุ่งมั่นที่จะนำนโยบายของพรรคไปสู่การบริหารประเทศ
William I. Goodman and Eric C. Freund, (1968, p. 153)	พรรคการเมืองคือองค์กรซึ่งเป็นที่รวมกันของสมาชิกที่มีความคิดคล้ายคลึงกัน โดยมีจุดมุ่งหมายที่ชัดเจนที่หวังจะได้รับชัยชนะในการเลือกตั้ง
เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง, (๒๕๖๓)	พรรคการเมืองเป็นกลุ่มบุคคลที่มีการจัดตั้งองค์กรร่วมกัน มีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีวัตถุประสงค์ให้ได้มาซึ่ง

^{๕๖} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, **สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้**, (พระนครศรีอยุธยา: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๗๖-๗๘.

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของพรรคการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
บุญเสริม นาคสาร, (๒๕๖๓)	<p>อำนาจมหาชนและใช้อำนาจนั้นดำเนินการหรือบริหารประเทศให้ บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น</p> <p>การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องมีกลุ่มของบุคคลที่ รวมตัวกันขึ้นเนื่องจากความคิดเห็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และ สังคมในแนวทางกว้าง ๆ คล้ายคลึงกันมารวมกันและมีการต่อสู้ แข่งขันทางการเมืองโดยวิถีทางแห่งระบอบประชาธิปไตยเพื่อ ต่อรองผลประโยชน์ต่าง ๆ ให้เกิดแก่ประชาชนส่วนใหญ่มากที่สุด เท่าที่จะกระทำได้และขณะเดียวกันก็พยายามสร้างอิทธิพลในการ เป็นรัฐบาล เพื่ออำนวยความสะดวกบริหารประเทศตามนโยบายของพรรค การเมืองของตน กลุ่มบุคคลดังกล่าวก็คือ “พรรคการเมือง</p>
สารานุกรมไทยสำหรับ เยาวชน, (๒๕๖๓)	<p>ในสังคมประชาธิปไตยพรรคการเมืองได้อำนาจมาจากการส่ง ตัวแทนลงแข่งขันในการเลือกตั้งพรรคใดได้รับเสียงข้างมากก็มี โอกาสเข้าไปจัดตั้งรัฐบาล</p>
นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร , (๒๕๖๓, หน้า ๑๒๕)	<p>บทบาทหน้าที่ของพรรคการเมือง ประกอบด้วย ๑. ให้ความรู้และ ยกย่องระดับความคิดทางการเมืองแก่ประชาชน ๒. ทำหน้าที่ฝ่ายค้าน ที่คอยตรวจสอบฝ่ายบริหารอย่างแข็งขัน ๓. ทำหน้าที่บริหารใน ฝ่ายรัฐบาลอย่างสุจริตโปร่งใส ๔. ทำหน้าที่เป็นตัวแทนกลุ่ม ผลประโยชน์ต่างๆ ๕. สร้างและพัฒนานักการเมืองที่มีคุณภาพ ให้แก่สังคม และ ๖. สนับสนุนให้ประชาชนตระหนักในสิทธิ เสรีภาพ และเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง</p>

๒.๓.๗ การสื่อสารทางการเมือง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง

สื่อมวลชน เป็นกลุ่มที่ทรงอิทธิพลต่อการตัดสินใจของประชาชนอย่างยิ่ง เพราะการนำเสนอข่าวที่ให้คุณให้โทษต่อผู้สมัครและพรรคการเมือง ในช่วงการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง จะส่งผลในเชิงบวกและเชิงลบในการเลือกตั้งของประชาชน หากสื่อมวลชนขาดจรรยาบรรณในการนำเสนอข่าว มีการบิดเบือนข่าว ให้ร้าย สร้างข่าวเท็จ (fake news) ก็อาจทำให้พรรคการเมืองเสียคะแนนนิยมได้ แต่ในยุคดิจิทัลเช่นปัจจุบัน ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลได้กว้างขวาง หลากหลายและรวดเร็วขึ้น สื่อที่บิดเบือนหรือสร้างข่าวเท็จ อาจไม่ประสบผลในการโน้มน้าวใจได้มากนัก เพราะในที่สุดประชาชนก็จะแสวงหาข้อเท็จจริงได้ด้วยตนเอง^{๕๗}

การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ การจัดสรรทรัพยากรอันมีอยู่จำกัดในสังคมให้กระจายตัวอย่างเป็นธรรม การเมืองจึงเป็นเรื่องของ “การใช้และการควบคุมอำนาจ” ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม ทำให้การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองที่จะเชื่อมโยงผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การเมืองจึงผูกพันอยู่กับสื่อสารจนไม่สามารถแยกจากกันได้ การเมืองเป็นเรื่องของการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ การจัดสรรทรัพยากรอันมีอยู่จำกัดในสังคมให้กระจายตัวอย่างเป็นธรรม การเมืองจึงเป็นเรื่องของการใช้และการควบคุมอำนาจ ซึ่งสามารถส่งผลกระทบต่อทุกคนในสังคม ทำให้การสื่อสารเป็นกลไกสำคัญทางการเมืองที่จะเชื่อมโยงผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองผ่านการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน การเมืองจึงผูกพันอยู่กับสื่อสารจนไม่สามารถแยกจากกันได้^{๕๘}

นิยามการสื่อสารทางการเมืองของ Manuel Pares I Maicas ไว้ ๔ ข้อ ดังนี้ ๑. การสื่อสารใด ๆ ที่สัมพันธ์ระหว่างการเมืองกับบริบทสังคม อันได้แก่ รัฐบาลพรรคการเมือง กลุ่มกดดันทางการเมือง การเคลื่อนไหวทางการเมืองของประชาชน ซึ่งกลุ่มบุคคลเหล่านี้อาจเป็นผู้ส่งหรือผู้รับสาร ๒. การสื่อสารทางการเมืองเป็นเรื่องของการโน้มน้าวใจ จัดกระทำหรือการหลอกลวงเพื่อจะนำไปสู่อำนาจ อุดมการณ์ ผลประโยชน์ ความขัดแย้ง ประชาชาติ ฯลฯ ๓. การสื่อสารนี้อาจเป็นไปในรูปแบบของข่าว เหตุการณ์เสมือนจริง การโฆษณาชวนเชื่อ การเบี่ยงเบนข้อเท็จจริง โดยวิธีการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ ๔. การสื่อสารทางการเมืองเกี่ยวข้องกับการตลาดทางการเมือง โดยเฉพาะกระบวนการเลือกตั้ง การหึงเสียง อันเป็นเครื่องมือสำคัญในระบอบประชาธิปไตยแบบตัวแทน

^{๕๗} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๑๒๔.

^{๕๘} เสถียร เขยประทับ, การสื่อสารทางการเมือง: เน้นสังคมประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒-๓.

การสื่อสารทางการเมือง คือการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวกับการเมืองจากส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไปยังอีกส่วนหนึ่งของระบบการเมือง และเป็นการถ่ายทอดระหว่างสังคมกับระบบการเมือง และได้อธิบายเสริมว่า การสื่อสารทางการเมืองเป็นองค์ประกอบที่อยู่ในสภาวะไม่หยุดนิ่ง กระบวนการต่าง ๆ ทางการเมือง เช่นการกล่อมเกลாதทางการเมือง การคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองล้วนต้องพึ่งพาอาศัยการสื่อสารทางการเมืองทั้งสิ้น^{๕๙} ความหมายการสื่อสารการเมือง คือที่มีความเฉพาะเจาะจงมากขึ้น โดยเน้นถึงการสื่อสารเกี่ยวกับภารกิจที่รัฐกระทำ ดังนั้นการสื่อสารทางการเมืองจึงหมายถึง การอภิปรายเกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากรของรัฐ อำนาจหน้าที่และมาตรการต่าง ๆ ของรัฐ^{๖๐} การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริงทัศนคติความคิดเห็นและประสบการณ์ทางการเมืองระหว่างบุคคล ซึ่งเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกของสังคมการเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมการเมือง^{๖๑}

การสื่อสารทางการเมือง คือกระบวนการและเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ความคิดเห็น ค่านิยมอุดมการณ์ทางการเมือง ภายในระบอบการเมืองอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งฉายภาพให้เห็นถึงกิจกรรมต่าง ๆ ที่มนุษย์กระทำในทางการเมืองการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นความพยายามที่จะใช้ประโยชน์จากกิจกรรมพื้นฐานของมนุษย์ในสังคมที่ต้องมีการสื่อสารถึงกัน ผสานกับความต้องการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติของการเมืองที่ต้องมีการโน้มน้าวชี้้นำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การสื่อสารทางการเมืองจึงไม่ใช่เรื่องของชะตากรรมหรือความบังเอิญที่กำหนดโดยสิ่งเหนือธรรมชาติหากแต่เป็นเรื่องของศักยภาพและเจตจำนงที่มนุษย์เป็นผู้กำหนดเอง^{๖๒} นักวิชาการท่านหนึ่งได้อธิบายไว้ว่า การสื่อสารทางการเมือง หมายถึงการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเป็นข่าวที่เกี่ยวกับความเคลื่อนไหวทางการเมือง พรรคการเมือง การเลือกตั้ง การบริหารงานของรัฐบาลและหน่วยงาน ของรัฐบาล ข่าวการเมืองจะสะท้อนให้เห็นสภาพการเมืองการปกครองในแต่ละยุคสมัย ข่าวสารการเมืองเป็นความรู้ของประชาชนที่อยู่ภายใต้ระบอบการเมืองการปกครอง อันมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวตลอดเวลา ในสภาวะของระบบทั้งในการใช้อำนาจหน้าที่ของรัฐ และการจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าในสังคมซึ่งมีบทบาทสำคัญช่วยให้

^{๕๙} ระวีวรรณ ประกอบผล, การสื่อสารทางการเมือง: เอกสารประกอบการบรรยาย, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐), หน้า ๒.

^{๖๐} Robert E. Denton and Gary C. Woodward, *Political Communication in America*, (New York: Praeger, 1990), P. 14.

^{๖๑} Warren K. Agee, Phillip H. Ault and Edwin Emery's *Introduction to Mass Communications*, (New York: Harper & Row, 1976), p. 4.

^{๖๒} สุรพงษ์ โสธนะเสถียร, การสื่อสารทางการเมือง, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร : ประสิทธิ์ ภัณฑ์แอนด์พริ้นต์ติ้ง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๗.

เกิดความเห็นพ้องต้องกัน ช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีในสังคม ช่วยย้าค่านิยมและเป้าหมายร่วมกันในสังคม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนจำนวนมากเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของส่วนร่วม เพื่อตรวจสอบสอดส่องการบริหารงานของรัฐบาล^{๖๓}

บทบาทของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองมีส่วนสำคัญในการค้ำจุนระบบการเมืองให้ดำรงอยู่และไม่ว่าประเทศนั้น ๆ จะมีการปกครองรูปแบบใดก็ตาม การสื่อสารทางการเมืองจะแสดงบทบาทหน้าที่ ๓ ประการ ดังต่อไปนี้^{๖๔}

๑. ประชาสัมพันธ์ทางการเมืองหรือนโยบายของรัฐบาล รัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ จะดำเนินการเผยแพร่ข่าวสาร ชี้แจงนโยบาย การดำเนินงานและผลงานไปยังประชาชน ผ่านสื่อสารมวลชน โดยการประชาสัมพันธ์ของรัฐบาลมักมีวัตถุประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจในเหตุการณ์ตลอดจนประเด็นทางการเมืองการปกครองให้ประชาชนรับทราบ เพื่อส่งเสริมความเข้าใจอันดีในหน่วยงานหรือระหว่างองค์กรทางการเมืองกับประชาชนช่วยทำให้ประชาชนและรัฐบาลมองเห็นทิศทางในการขับเคลื่อนประเทศได้อย่างสอดคล้องต้องกัน

๒. กล่อมเกลாதองการเมือง การดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลผ่านสื่อมวลชน ในอีกด้านหนึ่งคือ การสร้างรับรู้และการเรียนรู้ในแนวทางการปกครองผ่านการเน้นย้ำและส่งต่อค่านิยม แนวคิดและอุดมการณ์ที่เป็นที่ยอมรับภายใต้ระบอบการปกครองที่เป็นอยู่ให้แก่ประชาชน ซึ่งสามารถก่อให้เกิดทัศนคติและจิตสำนึกทางการเมือง อันจะนำไปสู่การเตรียมพร้อมประชาชนให้เป็นพลเมืองที่ดี ตามแนวทางการปกครอง เช่น มีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการสนับสนุนภารกิจของรัฐบาล เคารพกฎหมาย ไม่ละเมิดค่านิยมของสังคม และเป็นการสร้างเสถียรภาพให้แก่ระบบการเมือง โดยป้องกันไม่ให้สมาชิกของสังคมหันเหไปสู่แนวทางการเมืองอื่น

๓. สร้างภาพลักษณ์ทางการเมือง ภาพลักษณ์ที่ดีทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้คณะรัฐบาลสามารถทำงานได้อย่างราบรื่นและมีเสถียรภาพ การสื่อสารทางการเมืองจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนให้เกิดความรู้สึกและรักษาไว้ซึ่งความนิยมชมชอบการยอมรับในสถานภาพและคุณงามความดีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง นโยบาย กฎหมาย ตลอดจนการตัดสินใจทางการเมืองต่าง ๆ

อย่างไรก็ตาม ในความเป็นจริงหากผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองไม่เป็นที่ยอมรับหรือคณะรัฐบาลมีมีผลงานไม่โดดเด่นเท่าที่ควร แต่สามารถใช้สื่อมวลชนเน้นประชาสัมพันธ์เพียงด้านดีและ

^{๖๓} ฉอาน วุฑฒิกรรรมรักษา, หลักการรายงานข่าว, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๒.

^{๖๔} ศุภชัย ยาวะประภาษ และคณะ, การสื่อสารทางการเมืองภาครัฐ ในประมวลสาระชุตวิวิชาการสื่อสารทางการเมือง หน่วยที่ ๘-๑๕, อ่างแก้ว, หน้า ๘-๙.

กลบจุดด้อยเพื่อสร้างการยอมรับให้มีมากขึ้นก็นับว่าเป็นการสร้างภาพลักษณ์ได้เช่นกัน ดังนั้น ภาพลักษณ์จึงเป็นเรื่องของการประกอบสร้างความจริงซึ่งประกอบด้วยข้อเท็จจริงประสานกับการรับรู้ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของประชาชน

บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองไว้ดังนี้

๑. สร้างทัศนคติทางการเมือง การเผยแพร่ข่าวสารผ่านสื่อมวลชน เช่น โทรทัศน์ วิทยุ หนังสือพิมพ์ อินเทอร์เน็ตหรือการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในหมู่ประชาชนเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาลเหตุผลของการออกกฎหมาย นโยบาย การดำเนินโครงการ และผลงาน ช่วยทำให้ประชาชนเกิดทัศนคติต่อระบบการเมือง กล่าวคือ ข้อมูลข่าวสารจะกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความรู้สึกนึกคิดอันเป็นการประเมินคุณค่าต่อรัฐบาล องค์กรทางการเมือง นักการเมือง กลุ่มกดดันฯ ตลอดจนสถานการณ์ทางการเมืองในขณะนั้น ซึ่งเป็นกระบวนการที่จะมีผลต่อการแสดงออกทางการเมืองของประชาชนต่อไป

๒. สร้างความสนใจในการเมือง การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารทางการเมือง เช่น การได้รับรู้ว่ารัฐบาลกำลังทำอะไรหรือจะทำอะไรซึ่งประมาณเท่าใด และจะเกิดผลดีผลเสียต่อใครอย่างไร หรือ การรับรู้ความคิดเห็นหรือท่าทีของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองในประเด็นต่าง ๆ มีส่วนกระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสนใจในการเมือง เนื่องจากเห็นความเชื่อมโยงว่าการตัดสินใจทางการเมืองของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองหรือสถาบันทางการเมืองสามารถส่งผลต่อคุณภาพชีวิตหรือผลประโยชน์ของตนเองได้อย่างไร

๓. สร้างความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง การสื่อสารทางการเมืองไม่เพียงแต่สร้างความสนใจในการเมืองเท่านั้นหากแต่ยังสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบการปกครอง ระบบกฎหมาย ระบบเศรษฐกิจ ฯลฯ ของประเทศที่เกิดขึ้นจริงในขณะนั้น ซึ่งจะช่วยให้ประชาชนสามารถทำความเข้าใจความเป็นไปของประเทศในปัจจุบันและส่งผลต่ออนาคต ดังนั้นแหล่งสารทางการเมืองจึงมีส่วนสำคัญในการควบคุมสังคมผ่านการกำหนดว่าประชาชนควรรู้อะไรและอย่างไร เช่น การเน้นย้ำโดยสื่อบุคคลหรือสื่อมวลชนที่เชื่อมโยงระบอบประชาธิปไตยเข้ากับเลือกตั้งที่ทุจริตคดโกงเพียงด้านเดียวเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนเข้าใจว่าระบอบประชาธิปไตยไม่ดีและไม่เหมาะสมกับคนไทย ส่งผลให้ประชาชนมีใจโน้มเอียงไปสู่การปกครองในรูปแบบอื่นได้ง่าย

๔. สร้างบทบาททางการเมือง บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองทั้ง ๓ ประการข้างต้นมาสู่การสร้างบทบาททางการเมืองให้แก่ประชาชน โดยประชาชนจะแสดงบทบาททางการเมืองหรือมีส่วนร่วมทางการเมืองของตนได้เหมาะสมและได้มากเพียงใดนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับภาระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของตนในฐานะสมาชิกของระบบการเมืองและระบอบการปกครองที่เอื้ออำนวย อย่างไรก็ตามการแสดงบทบาททางการเมืองประชาชน เช่น การเลือกตั้ง การเดินขบวนประท้วง การร้องเรียน การวิพากษ์วิจารณ์ การลงประชามติ การลงสมัครรับเลือกตั้ง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ฯลฯ

ล้วนเป็นส่วนประกอบสำคัญในการสื่อสารความต้องการไปถึงผู้ปกครอง ส่งผลให้ระบบการเมืองสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น

๕. นำรัฐบาลเข้าไปใกล้ชิดประชาชน การสื่อสารผ่านสื่อมวลชนสามารถสร้างความรู้สึกเสมือนจริงว่าผู้บริหารประเทศได้มาพบปะกับประชาชนด้วยตนเองถึงที่พำนักอาศัย ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสารทำให้ประชาชนรับรู้ความเคลื่อนไหวของรัฐบาลของตนได้ทันทั่วที่ไม่ว่าจะอยู่ที่ไหนหรือเวลาใดพร้อมทั้งสามารถมองเห็นสีหน้า ท่าทาง และได้ยินเสียงได้ในเวลาเดียวกันอีกด้วย ทั้งนี้ด้วยลักษณะการสื่อสารที่ไร้พรมแดนจึงทำให้ประชาชนภายในรัฐหนึ่ง ๆ สามารถพบปะกับบุคคลสำคัญทางการเมืองและได้รับรู้ถึงแนวคิดทางการเมืองจากหลายประเทศ ซึ่งกระตุ้นหรือกดดันให้รัฐบาลของแต่ละประเทศต้องตื่นตัวเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนให้เป็นไปตามมาตรฐานของสากล

๖. รับรองสถานภาพของฝ่ายการเมือง ไม่เพียงแต่บุคคลที่ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเท่านั้นที่ต้องการการยอมรับในสถานภาพแม้แต่องค์กร/สถาบันทางการเมือง การใช้อำนาจบัญญัติกฎหมายการดำเนินงานตามนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ ของรัฐบาลก็ต้องการการยอมรับด้วยเช่นกัน การสื่อสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนจึงเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่สำคัญในการนำเสนอบุคคล องค์กร กฎหมาย นโยบาย และโครงการให้เป็นที่รู้จักถึงคุณสมบัติที่ดีหรือให้เกิดมีความสำคัญจำเป็นขึ้นในสังคม เพื่อจูงใจให้ประชาชนยอมรับสนับสนุน ซึ่งส่งเสริมให้บุคคลหรือองค์กรสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างราบรื่น ช่วยให้การบังคับใช้กฎหมาย การดำเนินงานตามนโยบาย หรือโครงการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ หากรัฐบาลใดสามารถสร้างการยอมรับได้มากก็ย่อมเอื้อต่อการมีความชอบธรรมทางการเมืองที่ช่วยให้การครองอำนาจเป็นไปอย่างมีเสถียรภาพ^{๖๕}

บทบาทของการสื่อสารทางการเมืองที่มีต่อระบบการเมืองในเชิงโครงสร้างหน้าที่ โดยกล่าวว่า การสื่อสารทางการเมืองคือ สะพานเชื่อมระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ในระบบการเมืองผ่านการนำข้อมูลข่าวสารจากโครงสร้างหนึ่งไปสู่อีกโครงสร้างหนึ่งภายในระบบการเมือง ซึ่งช่วยค้ำจุนให้ระบบการเมืองดำรงอยู่และสามารถทำหน้าที่นำข้อเรียกร้อง ความต้องการ ความคิดเห็นจากประชาชนเข้าสู่ระบบการเมืองให้รัฐบาลหรือองค์กรทางการเมืองรับทราบแล้วแปรเปลี่ยนเป็นนโยบาย โครงการกฎหมาย หรือการตัดสินใจ เพื่อเผยแพร่หรือตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และประชาชน

^{๖๕} เสรี วงษ์มณฑา, การประยุกต์ทฤษฎีการสื่อสาร ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หนวยที่ ๙-๑๕, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐), หน้า ๗๒๑-๗๒๔.

จะส่งข้อมูลย้อนกลับเข้าสู่ระบบการเมืองอีกครั้งจนเป็นวัฏจักรของระบบทางการเมือง ซึ่งตัวแสดงที่รับหน้าที่สำคัญนี้ก็คือ สื่อมวลชน นั่นเอง^{๖๖}

แนวคิดและทฤษฎีการสื่อสารทางการเมือง (Political Communication Theory)

Brian McNair นักวิชาการด้านการสื่อสาร ได้อธิบายทั้งคำว่า การสื่อสารและทางการเมืองที่มาประกอบกันเป็นคำรวมว่า การสื่อสารทางการเมือง ดังนี้^{๖๗}

การสื่อสาร หมายถึง การถ่ายทอดความหมาย สัญญาณ หรือสัญลักษณ์ใด ๆ ก็ตามระหว่างบุคคล และคำว่า ทางการเมือง หมายถึง เรื่องของการที่บุคคลพยายามที่จะมีอำนาจหรืออิทธิพลต่อบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ส่วนการสื่อสารทางการเมือง หมายถึง กิจกรรมใด ๆ ของสถาบันเฉพาะซึ่งถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อทำหน้าที่ในการกระจายข้อมูลข่าวสาร ความคิด และทัศนคติอันเกี่ยวกับเรื่องการเมืองการปกครอง เป็นการถ่ายทอดข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการเมืองจากส่วนหนึ่งของระบบการเมืองไปยังอีกส่วนหนึ่งของระบบการเมือง ทั้งยังเป็นการถ่ายทอดระหว่างระบบสังคมกับระบบการเมืองด้วย

การสื่อสารทางการเมือง หมายถึง การอภิปรายสาธารณะ (Public Discussion) เกี่ยวกับการจัดสรรทรัพยากร อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ และการตัดสินใจของเจ้าหน้าที่รัฐ และยังเป็นสิ่งที่เรียกว่าภาษาทางการเมือง (Political Language) ซึ่งไม่เพียงเป็นคำพูดหรือข้อเขียนเท่านั้น แต่ยังรวมถึงสิ่งที่เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ทั้งหลาย เช่น ภาษากาย (Body Language) หรือการแสดงออกทางการเมืองด้วยการต่อต้าน (Boycott) หรือเดินขบวนประท้วง

การสื่อสารทางการเมือง ยังหมายถึง การถ่ายทอดความหมายที่เกิดขึ้นผ่านการใช้สัญลักษณ์ ซึ่งเป็นกระบวนการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลพยายามทำให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นตระหนักถึงความคิดเห็นเกี่ยวกับบางสิ่งบางอย่าง ทั้งนี้การสื่อสารเกิดขึ้นในหลายรูปแบบหรือ หลายแนวทาง เช่น รูปภาพ ดนตรี ตัวเลข หรือสัญลักษณ์ทางคณิตศาสตร์ อากัปกริยา การแสดงออกทางสีหน้า อย่างไรก็ตาม รูปแบบหรือแนวทางการสื่อสารที่ใช้กันอย่างแพร่หลายโดยทั่วไปก็คือ การพูด และการเขียนซึ่งเรียกว่า ภาษา นั่นเอง

การสื่อสารทางการเมือง (Political Communication) เป็นกระบวนการทางการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการแลกเปลี่ยนข้อเท็จจริง ทัศนะ และความคิดเห็น ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ในทางการเมืองระหว่างบุคคล การสื่อสารทางการเมืองนับเป็นกระบวนการพิเศษที่ก่อให้เกิดการปฏิสัมพันธ์

^{๖๖} สุภาภรณ์ ดิ่งอินทร์, “กลยุทธ์การสื่อสารการเมืองของสมาชิกวุฒิสภา (ส.ว.) ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนัน, หน้า ๑๘.

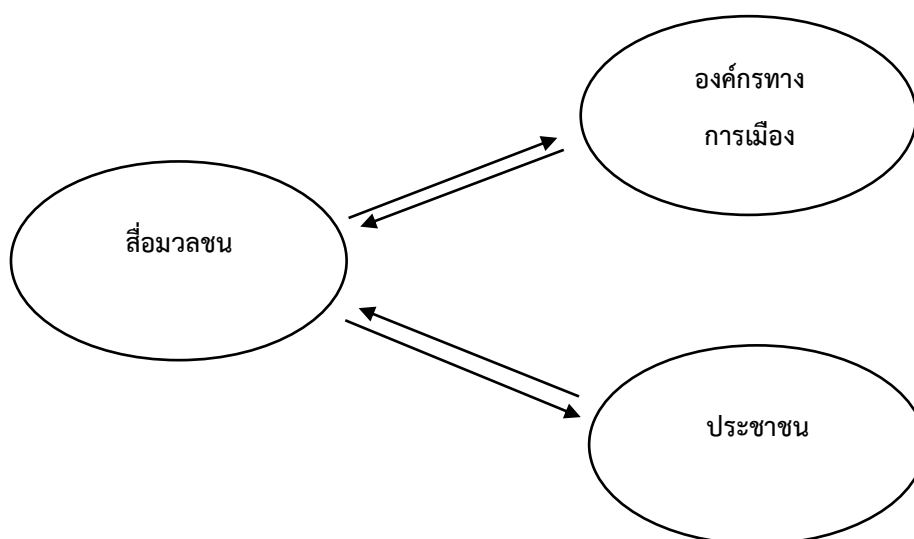
^{๖๗} Brian McNair, *An Introduction to Political Communication*, 2nd edition, (New York : Routledge, 1999), p. 95.

ระหว่างสมาชิกของสังคมนเมืองและทำให้บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมนเมือง โดย Brian McNair ได้ให้ความหมายคุณลักษณะ ๓ ประการของการสื่อสารทางการเมือง ดังนี้^{๖๘}

๑. การสื่อสารทุกรูปแบบที่ดำเนินการโดยนักการเมืองและผู้ที่เกี่ยวข้องทางการเมือง โดยมีวัตถุประสงค์ที่เฉพาะเจาะจง
๒. การสื่อสารที่สื่อมวลชนและผู้เลือกตั้งส่งถึงนักการเมือง
๓. กิจกรรมการสื่อสารที่สื่อมวลชนนำเสนอเกี่ยวกับการเมือง เช่น การรายงานข่าว บทบรรณาธิการ

จากคำอธิบายดังกล่าว ดร.นันทนา นันทวโรภาส สามารถสรุปได้ว่า กิจกรรมทางการเมืองทั้งหมด คือการสื่อสารทางการเมือง ไม่เพียงการพูด การเขียน แต่ทุกอย่างที่ปรากฏสู่สายตาไม่ว่าจะเป็นการแต่งกาย ทรงผมที่เรียกว่า เสื้อผ้าหน้าผม ตราสัญลักษณ์ล้วนเป็นองค์ประกอบของการสื่อสารอันจะนำไปสู่สิ่งที่เป็นภาพลักษณ์ (Image) หรืออัตลักษณ์ (Identity) ของบุคคล

Brian McNair ได้นำเสนอแบบจำลองการสื่อสารทางการเมือง โดยแบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองนี้แบ่งผู้เกี่ยวข้องออกเป็น ๓ กลุ่ม ดังนี้^{๖๙}

ภาพที่ ๒.๑ แบบจำลองการสื่อสารทางการเมืองของ Brian McNair^{๗๐}

๑. กลุ่มองค์กรทางการเมือง ได้แก่ พรรคการเมือง รัฐบาล องค์กรสาธารณะ กลุ่มพลังทางการเมือง กลุ่มก่อการร้าย ฯลฯ ในแบบจำลองนี้จะเน้นไปที่การสื่อสารของพรรคการเมือง โดยมีฐานคติที่ว่าพรรคการเมืองคือ กลุ่มคนที่ร่วมกันโดยมีอุดมการณ์เหมือนกัน ตกลงที่จะนำองค์กร

^{๖๘} Ibid., p. 121.

^{๖๙} Brian McNair อังโน นันทนา นันทวโรภาส, อ้างแล้ว, หน้า ๑๑๙-๑๒๐.

^{๗๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๒๑.

ไปสู่เป้าหมายเดียวกัน โดยการนำเสนอแนวนโยบายสู่ประชาชนและหาวิธีการที่จะสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นทางไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติภายหลังได้รับการเลือกตั้ง แต่ในการวิจัยครั้งนี้ หมายถึงเจ้าคุณพิพิธผู้ส่งสาร

๒. กลุ่มสื่อมวลชนทำหน้าที่ ๒ อย่าง คือ เป็นตัวส่งผ่านข้อมูลจากพรรคการเมือง และส่งสารที่สร้างขึ้นเอง เช่น บทบรรณาธิการ บทวิเคราะห์วิจารณ์ต่าง ๆ ไปยังกลุ่มที่สาม คือ ประชาชน

๓. กลุ่มประชาชน ไม่ว่าจะธรรมชาติและจำนวนกลุ่มผู้รับสารจะเป็นอย่างไร การสื่อสารทางการเมืองทุกประเภทที่มุ่งที่จะบรรลุผลสำเร็จจากการส่งสารนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดี สมาชิกวุฒิสภา จนถึงสภาผู้แทนราษฎร นักการเมือง เหล่านี้จะสร้างภาพเชิงบวกให้เกิดขึ้นในใจ และส่งผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชน

นอกจากนี้ Brian McNair อธิบายการไหลเวียนของข่าวสารตามแบบจำลองนี้ว่า เริ่มต้นจากองค์กรทางการเมืองทำการโฆษณาประชาสัมพันธ์แนวทางนโยบายและกิจกรรมของตนผ่านทางสื่อมวลชน จากนั้นสื่อมวลชนจะเลือกมานำเสนอ ซึ่งเป็นไปตามกรอบแนวคิด การกำหนดวาระของสื่อ (Agenda-Setting) ที่อธิบายเสนอหรือไม่เสนอข่าวเรื่องใดเรื่องหนึ่งของสื่อสารมวลชน มีผลให้สาธารณชนเกิดความคิดคล้ายกันว่าเรื่องนั้นเป็นหัวข้อหรือประเด็นที่มีความสำคัญหรือไม่มีความสำคัญที่จะนำมาคิดพิจารณา ส่งผลให้องค์กรทางการเมืองทั้งหลาย พยายามที่จะเป็นผู้ทรงอำนาจในการกำหนดวาระของสื่อ และทฤษฎี Agenda-Setting ก็ได้พิสูจน์ให้เห็นในประเทศอเมริกาแล้วว่า ประเด็นสำคัญในสื่อมีผลสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการเลือกตั้ง

สื่อมวลชนได้รับการสถาปนาให้เป็น “สถาบันทางการเมือง” ด้วยบทบาทในการครอบครองการส่งผ่านข่าวสารในทางการเมือง นอกจากจะทำหน้าที่ถ่ายทอดข้อมูลจากฝ่ายการเมืองมาสู่สาธารณชนแล้ว ยังทำหน้าที่แปลงสารจากกระบวนการทำข่าวสู่การตีความ ซึ่งสิ่งที่ฝ่ายการเมืองต้องการจะพูดนั้น ไม่สำคัญเท่ากับสิ่งที่สื่อมวลชนรายงานว่า นักการเมืองพูดว่าอย่างไร ดังเช่นการบริหารการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งประธานาธิบดีประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า การตีความหรือการรับรู้ของประชาชนต่อปรากฏการณ์ในการหาเสียงเลือกตั้งนั้น สำคัญกว่าตัวปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นจริง

๒.๔ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง และความรู้ทางการเมือง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๒.๔.๑ ความเข้าใจทางการเมือง

แนวคิดเกี่ยวกับความเข้าใจทางการเมือง

นักวิชาการรัฐศาสตร์ท่านหนึ่งคือ โรเบิร์ต เลน (Robert E. Lane) อธิบายว่า ความรู้ (knowledge) และความเข้าใจ (understanding) ในเรื่องหนึ่งเรื่องใดของบุคคล จะเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้นั้นมีแนวคิดเป็นของตนเอง และสามารถนำแนวคิดที่มีอยู่นั้น ไปประเมินกับเรื่องหรือสิ่งที่ถูกนำมาประเมินได้ ซึ่งผลจากการประเมินนี้ จะแสดงออกมาในรูปของทัศนคติหรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยทัศนคติหรือความรู้สึกที่แสดงออกมานั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่บ่งชี้ถึงลักษณะของความเข้าใจต่อความเป็นจริงในสิ่งที่ประเมินนั้นด้วย และความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนนี้เป็นสิ่งที่ต้องผ่านกระบวนการของการเรียนรู้ และ กล่อมเกลางานทางการเมือง (political socialization)^{๑๑}

นักวิชาการอีกท่านหนึ่งได้ชี้ให้เห็นว่า ความรู้ความ เข้าใจทางการเมืองนั้น หมายถึง การรับรู้ (perception) ของบุคคลที่มีต่อเรื่องการเมืองการปกครองของประเทศ โดยเป็นการรับรู้ในฐานะที่เขาเป็นพลเมืองของประเทศ ในความหมายและรูปแบบของการเมืองการปกครอง สถาบันการเมือง และกระบวนการทางการเมืองในภาพรวม การรับรู้เป็นสิ่งที่ได้รับตกทอดมาจากสังคม ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มทำงาน สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชน พรรคการเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นส่วนที่มีบทบาทต่อการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแล้ว ยังรวมตลอดถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง (political culture) ให้แก่บุคคลในสังคมนั้น ให้ยึดมั่นในหลักการปกครองที่ดำรงอยู่อย่างถูกต้อง อย่างเป็นขั้นตอนและต่อเนื่องกันไป และการรับรู้ในเรื่องการเมืองที่มีพื้นฐานมาจากความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของบุคคลเช่นนี้ จะเป็นสิ่งที่ทำให้บุคคลมีความรู้สึก มีความสามารถและความผูกพันกับระบบการเมืองที่เขาดำรงอยู่ ซึ่งอาจแสดงพฤติกรรมออกมาโดยการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การร่วมสนทนากับปัญหาทางการเมืองหรือการให้ความสนใจต่อข่าวสารเกี่ยวกับการเมือง^{๑๒}

อีกนัยหนึ่ง ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสำคัญมากจะเห็นได้จากการมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสร้างความเป็นปึกแผ่นให้เกิดการดูหมิ่นสถาบันเบื้องสูง การนำเอาฐานะทางเศรษฐกิจมาประชันขันแข่งเป็นสำนวนว่าไฟรบกับอำมาตย์ เป็นต้น ดังจะเห็น ได้จากการโฟนอินของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่ส่งผลให้กลุ่มผู้สนับสนุนเกิดความฮึกเหิม แต่ในขณะเดียวกัน

^{๑๑} Robert E. Lane, *Political Ideology*, (New York: The Free Press, 1962), pp. 13-14.

^{๑๒} ปัทมาพร เลิศวัฒนาเสรี, “ความรู้ความเข้าใจของแรงงานสตรีอุตสาหกรรมเกี่ยวกับพื้นฐานทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย: ศึกษาเฉพาะกรณีโรงงานอุตสาหกรรมในเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร”, *ภาคนิพนธ์ปริญญาพัฒนบริหารศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม*, (บัณฑิตวิทยาลัย : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘.

กลุ่มตรงข้ามเกิดความรู้สึกต่อต้าน และไม่ไว้วางใจ เป็นการปลุกปั่นที่แสดงออกถึง ความเกลียดชัง และตอกย้ำข้อขัดแย้งที่มีอยู่เดิม หรือจากการสร้างวาทกรรม เช่น พรรคเพื่อไทยกลายเป็นพรรคเพื่อไทย พรรคประชาธิปัตย์กลายเป็น พรรคประชาธิปัตย์ เป็นต้น รวมทั้งมีการแสดงออกที่ แสดงถึงความเกลียดชัง ยั่วยุให้เกิดความแตกแยก แบ่งพรรคแบ่งพวก โดยใช้ความจริงเพียงบางส่วน เป็นตัวตอกย้ำ เพื่อขยายความขัดแย้งให้ร้ายลึก เป็นข้อเท็จจริงของเหตุการณ์และรากเหง้าของปัญหาของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในช่วงที่ผ่านมา สะท้อนให้เห็นวิกฤตที่เกิดขึ้นได้สั่งสมและนำมาสู่ความรุนแรงที่เกิดขึ้นได้ยิ่งรากลึกถึงปัญหาในระดับโครงสร้างชั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ ซึ่งการพัฒนาการทางการเมือง เป็นเรื่องราวของการปรับปรุงและพัฒนา ช่วยสนับสนุนเป็นการเมืองสมัยใหม่ ที่มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน ให้เกิดความมีเสถียรภาพและมีระเบียบและนำไปสู่ดุลยภาพใหม่ แต่ได้ทำให้เกิดการต่อต้านการเปลี่ยนแปลงเพื่อรักษาสถานะเดิมไว้ของกลุ่มอำมาตย์อำนาจเก่า ลักษณะดังกล่าวเมื่อผนวกกับสภาพปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจและสังคม จากความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นในสังคม ความอ่อนแอของกลไกในระบอบประชาธิปไตย หลักนิติธรรมและกระบวนการยุติธรรม และการใช้สื่อเป็นเครื่องมือในการขยายผลความขัดแย้งทำให้เกิดวิกฤตความขัดแย้งที่โยงใยกันอย่างซับซ้อน ไม่มีมูลเหตุใดเพียงลำพังที่สามารถอธิบายปัญหาความขัดแย้งได้ แสดงให้เห็นว่าสังคมไทยกำลังอยู่ระหว่างการเปลี่ยนผ่านทุกฝ่ายจึงควรเพื่อแสวงหาแนวทาง ร่วมกันในการแก้ไขปัญหาของสังคมเพื่อให้สามารถก้าวข้ามความขัดแย้งไปสู่ความปรองดองอย่างยั่งยืน^{๗๓}

สรุปได้ว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการเป็นการรับรู้ของบุคคลเกี่ยวกับเรื่องการเมืองไม่ว่าจะเป็นรูปแบบการเมือง โครงสร้างสถาบันตลอดจนความเคลื่อนไหวทางการเมืองของประเทศ ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสำคัญมากจากการมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมากในการปลุกปั่นประชาชน

บริบทของความเข้าใจทางการเมือง

นักวิชาการเช่น อัลมอนด์และเวอร์บา (Almond and Verba) นักรัฐศาสตร์ผู้เลื่องชื่ออธิบายว่า แบบแผนทางพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลย่อมต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าต่อระบบการเมือง อันเป็นคำจำกัดความของคำว่า วัฒนธรรมทางการเมือง (Political Culture) โดยอัลมอนด์และเวอร์บาเห็นว่า การค้นหาความคิดทางการเมืองและความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล อาจสามารถวัดได้จากปัจจัยต่าง ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับชาติ การปกครอง เป็นต้น โดยนัยนี้ การค้นหาความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองของบุคคล

^{๗๓} อำนวย สุขชี, การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบนวิกฤตความขัดแย้งทางการเมืองประเทศไทย ระหว่างปี พ. ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๗, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: file:///C:/Users/Sumalee/Downloads/177302-Article%20Text-504465-1-10-20190312.pdf [๑๐ กันยายน ๒๕๖๓].

ซึ่งพิจารณาหรือวัดได้จากองค์ประกอบสำคัญ ๔ ประการ ดังที่จะได้กล่าวต่อไป จะช่วยให้สามารถทำความเข้าใจถึงแนวโน้มพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลนั้นได้ เมื่อสังเคราะห์พิจารณาในด้านการวัดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองในทัศนะของ เวอร์บา ดังข้างต้น เราก็สามารถจำแนกองค์ประกอบของความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองออกได้เป็นลักษณะสำคัญ ๔ ประการ ดังนี้^{๗๔}

๑. ความรู้เกี่ยวกับชาติ และระบบการเมืองโดยทั่ว ๆ ไป เช่น ประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ ขนาดของพื้นที่และที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศ ลักษณะของอำนาจทางการเมืองรัฐธรรมนูญและลักษณะพิเศษอื่น ๆ

๒. ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างและบทบาททางการเมืองของผู้นำทางการเมือง ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนเกี่ยวกับโครงสร้างผู้นำ ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ เป็นต้น

๓. ความรู้เกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับตามนโยบายสาธารณะ โครงสร้าง สถาบันตัวบุคคล ตลอดจนความคิดเห็นและการตัดสินใจอันเกี่ยวข้องกับกระบวนการที่มาจากรัฐบาล

๔. ความรู้เกี่ยวกับสิทธิ เสรีภาพ อำนาจ หน้าที่และวิธีการต่าง ๆ ที่จะเข้าไปมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจทางการเมือง ความรู้สึกเกี่ยวกับความสามารถของตนในระบบการเมือง ตลอดจนความคิดเห็นต่อการตัดสินใจทางการเมืองของผู้มีอำนาจ

แบบแผนเชิงพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคลที่ย่อมจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าต่อระบบการเมืองเป็นพื้นฐาน อันจะย่อมส่งผลต่อความยึดมั่นหรือเชื่อมั่นต่อระบบการเมืองด้วยความเป็นเหตุเป็นผล^{๗๕} ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าต่อระบบการเมืองดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาจากการที่บุคคลนั้นได้รับการอบรมกล่อมเกลาทางการเมือง ในขณะเดียวกัน เมื่อบุคคลมีความรู้ความเข้าใจอย่างไรต่อระบบการเมืองและส่วนต่าง ๆ ของระบบการเมืองอย่างไรแล้ว จะมีการพัฒนาความรู้สึกดังกล่าวออกไป ซึ่งก็อาจเป็นไปได้ทั้งในความพอใจ ด้วยการยึดถือปฏิบัติในบรรดาคำสั่งของรัฐบาล หรือไม่พอใจ ไม่เห็นด้วย กระทั่งพัฒนาไปเป็นความเชื่อและทัศนคติ และนำไปสู่การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจว่าจะมีบทบาทอย่างไร หรือไม่ต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เขาได้ประเมินค่าต่อระบบการเมืองในขั้นตอนสุดท้ายนั่นเอง

^{๗๔} Almond and Verba, *The Civic Culture*, (Boston : Little, Brown and Co, 1965), pp. 16-17. อ่างโน สมบัติ อารังธัญวงศ์, *วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย* (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๘ และอมร รักษาสัตย์, *การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน*, (กรุงเทพมหานคร : สมาคมรัฐธรรมนูญเพื่อประชาชน, ๒๕๔๔), หน้า ๑๕๓.

^{๗๕} Rosenbuam, Walter A., *Political Culture*, (London: Thomas Nelson and Son, 1975), p. 4.

ด้วยเหตุนี้สำหรับบุคคลทั่วไปที่มีเหตุผล ด้วยเหตุดังที่กล่าวแล้ว แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของบุคคล จึงเริ่มต้นจากการรับรู้และความเข้าใจทางการเมืองก่อนเสมอ ในขณะที่บุคคลที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ย่อมขาดความสามารถในการใช้เหตุใช้ผล ประเมินค่าหรือวิเคราะห์ระบบการเมือง อันสามารถส่งผลให้บุคคลขาดวัฒนธรรมทางการเมืองแบบมีส่วนร่วม ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ท้ายที่สุดนั้น การพัฒนาทางการเมืองตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (politically participated democracy) ก็จะไม่อาจก้าวรุดหน้าไปได้ ในทำนองเดียวกับที่ สมบัติ อารังธัญวงศ์ ได้กล่าวไว้ว่า ความรู้ทางการเมืองจากการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกลมกล่อมเกลาทางการเมือง จะทำให้เกิดความรู้ทางการเมืองจากทั้งทางกว้างและทางลึก เช่น ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบบการเมือง ถ้าเราต้องการพัฒนาระบบการเมืองให้เป็นแบบประชาธิปไตย โดยยึดถือหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเป็นเป้าหมายในการพัฒนาการเมือง เราจะต้องเสริมสร้างให้ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย กล่าวคือ จะต้องเริ่มต้นให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจ (cognitive) เกี่ยวกับหลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งจะพัฒนาไปสู่ความรู้สึกศรัทธาเชื่อมั่น (affective) และประเมินค่าด้วยการตัดสินใจยอมรับระบอบประชาธิปไตยเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองของตน (evaluative) จนเป็นแบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองในที่สุด^{๗๖}

อีกทั้งชี้ให้เห็นว่าการที่บุคคลจะแสดงออกซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองในลักษณะใดนั้น จะเริ่มต้นมาจากการที่เขารับรู้หรือมีความรู้ความเข้าใจ (cognitive) ต่อระบบการเมืองที่เขาดำรงอยู่ เป็นเบื้องต้น จากนั้นก็จะมีการพัฒนาความรู้สึกดังกล่าวออกไป ซึ่งอาจเป็นไปได้ทั้งในความพอใจและไม่พอใจ เห็นด้วยหรือไม่เห็นด้วย และพัฒนาเป็นความเชื่อและทัศนคติ กระทั่งนำไปสู่การใช้ดุลยพินิจในการตัดสินใจว่าตนเองจะมีบทบาทอย่างไร หรือไม่ต่อระบบการเมือง ซึ่งเป็นผลมาจากการที่เขาได้ประเมินค่าต่อระบบการเมืองในขั้นตอนสุดท้ายนั่นเอง ด้วยเหตุนี้สมบัติ อารังธัญวงศ์ จึงกล่าวว่า สำหรับบุคคลทั่วไปที่มีเหตุผล (rational man) แบบแผนพฤติกรรมทางการเมืองของเขา จึงเริ่มต้นจากการรับรู้และมีความเข้าใจทางการเมืองก่อนเสมอ ในขณะที่บุคคลที่ขาดความสามารถดังกล่าว ย่อมจะขาดความสามารถในการประเมินค่าและวิเคราะห์ระบบการเมืองได้^{๗๗} นอกจากนี้พิจารณาจากทัศนะของ วรณธรรม กาจนสุวรรณ จะเห็นได้ว่า พื้นฐานของการที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง จะส่งเสริมให้เกิดการมีจิตสำนึกตระหนักว่าการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายและกฎหมาย เป็นต้น ซึ่งเมื่อพิจารณาความหมายของความรู้สึก

^{๗๖} สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔๙-๒๕๘.

^{๗๗} สมบัติ อารังธัญวงศ์, วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖), หน้า ๑๖.

แปลกแยกทางการเมือง ที่ถือเป็นพฤติกรรมทางการเมือง (political behavior) ประการหนึ่งของมนุษย์ โดยเป็นสภาพที่บุคคลเห็นว่า ระบบการเมืองที่ตนดำรงอยู่ เป็นสิ่งที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของเขาและเขาไม่ได้เข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการทางการเมืองที่เป็นอยู่ในขณะนั้น^{๗๘} ภาวะความรู้สึกของประชาชนที่มีต่อระบบการเมืองบางประการเช่น ความรู้สึกไม่ไว้วางใจ ความรู้สึกแปลกแยกทางการเมืองของบุคคล จึงย่อมมิได้เกิดขึ้นภายใต้ภาวะที่บุคคลขาดความรู้ความเข้าใจในระบบการเมืองการปกครองแต่ประการใด เนื่องจากบุคคลเหล่านี้ ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดความสามารถที่จะใช้เหตุผลในการประเมินค่าหรือวิเคราะห์ระบบการเมืองได้ดังที่กล่าวข้างต้น

ดังนั้น ในการศึกษาวิจัยเพื่อการสำรวจเกี่ยวกับความรู้สึกที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง หรือมีต่อโครงสร้างทางการเมือง มีต่อผู้นำทางการเมือง ภาคราชการ องค์กรของรัฐนั้น นักรัฐศาสตร์ที่รอบคอบจึง มีโอกาสเลยที่จะทำการวัดระดับความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเมืองการปกครองของประชาชนก่อนที่จะทำการสำรวจความรู้สึกแปลกแยกทางการเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ในแง่ความน่าเชื่อถือและคุณค่าของงานวิจัยแล้ว การประเมินความรู้ความเข้าใจทางการเมือง ยังจะก่อคุณค่าในแง่ที่ชี้ให้เห็นว่า ประชาชนในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศให้ความสนใจต่อการเมืองการปกครองประเทศหรือไม่ เพียงใด ตลอดจนระบบการศึกษาแทบทุกระดับที่มีอยู่ ได้ให้การปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกลม่อมเกล่า (socialize)^{๗๙} เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน ซึ่งหากพิจารณาในเชิงการพัฒนาการเมือง ย่อมได้ถือได้ว่าประเด็นดังกล่าวเป็นสิ่งสำคัญเบื้องต้นต่อการพัฒนาของประชาธิปไตยในบ้านเรา เช่นที่นักวิชาการหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้ว่า ประชาธิปไตยจะหยั่งรากในสังคมไทยได้หรือไม่เพียงใดนั้น ย่อมเกิดจากความรู้สึกที่ประชาชนศรัทธาเชื่อมั่นต่อกลไกและอุดมการณ์ของระบอบประชาธิปไตย อันเป็นความรู้สึกที่พัฒนามาจากการมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครองนั่นเอง

การวัดความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง

ในการกำหนดประเด็นที่จะใช้วัดระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองนั้น อาจใช้มาตรวัดได้หลายประการและย่อมมีความแตกต่างในการสร้างคำถามที่จะเป็นเครื่องชี้วัดระดับความรู้ความเข้าใจในทัศนะเกี่ยวกับประเด็นการวัดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองการปกครอง ที่ได้กล่าวไว้ว่าการเมือง หมายความว่าหลักและวิธีการในการใช้อำนาจทางการเมืองการปกครอง โดยประกอบด้วย^{๘๐}

^{๗๘} วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, วัฒนธรรมทางการเมืองการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๙.

^{๗๙} สมบัติ อารงธัญวงศ์, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๑๓, (กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๖), หน้า ๒๕๑-๒๕๗.

^{๘๐} ศรีณยู หมั่นทรัพย์, “การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง : ฐานรากของการเมืองภาคพลเมือง”, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐๑ - ๑๑๕.

ก. ความรู้ความเข้าใจในระบบกลไกของการปกครองโดยทั่ว ๆ ไป ซึ่งอาจพิจารณาได้จากความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะงานของหน่วยงานการปกครองกิจกรรม รวมถึงระดับความสัมพันธ์ใกล้ชิดระหว่างหน่วยการปกครองกับประชาชน

ข. ความรู้ความเข้าใจในระบบกลไกของการปกครองตนเองของประชาชน ซึ่งพิจารณาได้จากความรู้ความเข้าใจของผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งต่ออำนาจหน้าที่ของผู้นำทางการเมืองหรือฝ่ายราชการ รวมทั้งทัศนคติต่อความจำเป็นของการมีหน่วยงานด้านการปกครอง

ค. ความรู้ความเข้าใจในระบบกลไกของการเลือกตั้ง โดยอาจพิจารณาจาก ความรู้ความเข้าใจในกลไก กติกา ประเภทและลักษณะของระบบการเลือกตั้ง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพรรคการเมือง การหาเสียง เป็นต้น

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความเข้าใจทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Robert E. Lane, (1962, pp. 13-14)	ความรู้และความเข้าใจ จะแสดงออกมาในรูปของทัศนคติหรือความรู้สึกอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยทัศนคติหรือความรู้สึกที่แสดงออกมานั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบที่บ่งชี้ถึงลักษณะของความเข้าใจต่อความเป็นจริงในสิ่งที่ประเมินนั้นด้วย
ปัทมาพร เลิศวัฒนาเสรี, (๒๕๔๒, หน้า ๑๘)	การรับรู้เป็นสิ่งที่ได้รับตกทอดมาจากสังคม ซึ่งเริ่มต้นตั้งแต่ในครอบครัว โรงเรียน กลุ่มเพื่อน กลุ่มทำงาน สถาบันทางศาสนา สื่อมวลชน พรรคการเมือง ซึ่งนอกจากจะเป็นส่วนที่มีบทบาทต่อการถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจทางการเมืองแล้ว ยังรวมตลอดถึงการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง
อำนาจ สุขชี, (๒๕๖๓)	ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองมีความสำคัญมากจะเห็นได้จากการมีอิทธิพลต่อประชาชนทั่วไปเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะการสร้างคามบิดเบือนให้เกิดการดูหมิ่นสถาบันเบื้องสูง การนำเอาฐานะทางเศรษฐกิจมาประดิษฐ์เป็นสำนวนว่าไพร่กับอำมาตย์
สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๔๔, หน้า ๑๕๓)	ความรู้ทางการเมืองจากการปลูกฝังอบรมหล่อหลอมกลมกล่อมทางการเมือง จะทำให้เกิดความรู้ทางการเมืองจากทั้งทางกว้างและทางลึก เช่น ความรู้เกี่ยวกับอุดมการณ์ของระบบการเมือง
Rosenbuaam, Walter A. , (1975, p. 4)	ความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึก และการประเมินค่าต่อระบบการเมืองดังกล่าวนี้ เกิดขึ้นมาจากการที่บุคคลนั้นได้รับการอบรมกลมกล่อมทางการเมือง

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของความเข้าใจทางการเมือง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ, (๒๕๔๔, หน้า ๑๗๙)	พื้นฐานของการที่ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจการเมือง จะส่งเสริมให้เกิดการมีจิตสำนึกตระหนักว่าการเข้าไปมีบทบาททางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย เช่น การรณรงค์หาเสียงของพรรคการเมืองการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายและกฎหมาย

๒.๔.๒ การมีส่วนร่วมทางการเมือง

๒.๕.๒.๑ แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จากคำกล่าวของจอห์น สจวต มิลล์ (John Stuart Mill) ที่ว่า “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียในการบริหาร เกิดความรับผิดชอบและห่วงหาพันธุสิทธิประโยชน์ที่ตนเองพึงได้รับ”^{๘๑} จะเห็นได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่ประชาชนต้องการที่จะร่วม ในการตัดสินใจกับรัฐ และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน ดังนี้ เป้าหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงเป็นการให้ข้อมูลต่อสาธารณชน รับฟังความคิดเห็นของประชาชนในนโยบาย ของรัฐ และการมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาร่วมกัน ทั้งนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน มีประเด็นที่จะต้องพิจารณา ๖ ประเด็น ได้แก่ ที่มาของการมีส่วนร่วมของประชาชน ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของชุมชน โดยจะได้พิจารณา เป็นลำดับไปดังนี้

เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาลักษณะของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในลำดับแรกจะขอกล่าวถึงระบอบประชาธิปไตยเพื่อเป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจต่อไป กล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ไม่ยอมให้บุคคลใดมีอำนาจเหนือประชาชน ส่วนใหญ่ของประเทศ ประชาชนแต่ละคนต่างเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคนละส่วน เมื่อประชาชน แต่ละคนยินยอมมอบอำนาจส่วนหนึ่งของตนโดยการทำสัญญาประชาคมให้แก่ผู้แทนแล้ว อำนาจที่มารวมกันนี้จึงเป็นอำนาจของปวงชนโดยมีผู้แทนทำหน้าที่เป็นเพียงตัวแทนของประชาชนเท่านั้น จึงต้องอยู่ ในอาณัติของประชาชน หากผู้แทนไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่ประชาชนวางไว้

^{๘๑} เจมส์ แอล เครย์ตัน, คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน, แปลโดย วันชัย วัฒนศัพท์, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑

ประชาชนย่อมมีสิทธิถอด ถอนได้และสำหรับกฎหมายก็เช่นกันจะยังไม่มีผลจนกว่าจะได้รับการยอมรับจากประชาชนก่อน^{๘๒} ทั้งนี้หลักการประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันยังคงคุ้มครองเสียงข้างน้อย โดยไม่กีดกันเสียงข้างน้อยอย่างไร้เหตุผล จึงเห็นได้ว่าประชาชนมีบทบาทสำคัญในการปกครองระบอบ ประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง^{๘๓}

สำหรับที่มาของหลักการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นสามารถพิจารณาได้ ๒ กรณี ได้แก่ รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้

๑. รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย หากพิจารณาจากการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกรูปแบบ ของระบอบประชาธิปไตยนั้นอาจแบ่งได้เป็น ๓ รูปแบบ ดังนี้^{๘๔}

๑) ประชาธิปไตยทางตรง (Direct Democracy) ประชาชนในฐานะเจ้าของ อำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตนเองหรือร่วมใช้อำนาจอธิปไตย เกิดจากการประชุมพลเมืองทั้งหมดในสังคมและร่วมกันใช้สิทธิทางการเมืองโดยตรง ทั้งอำนาจนิติบัญญัติ บริหาร และตุลาการ สำหรับองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยทางตรงนั้น ประชาชนจะเป็นผู้ริเริ่มเป็นหลักและประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจในขั้นสุดท้าย โดยถือว่าการตัดสินใจขั้นสุดท้ายโดยประชาชนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญอย่างยิ่งของประชาธิปไตยทางตรง ปัจจุบันประชาธิปไตยทางตรงมักถูกใช้ควบคู่กับประชาธิปไตยโดยตัวแทนเพื่อเป็นการอุดช่องว่างของประชาธิปไตยแบบตัวแทน เช่น การเสนอร่างกฎหมาย การถอดถอน การออกเสียงประชามติ เป็นต้น^{๘๕}

๒) ประชาธิปไตยโดยตัวแทน (Representative Democracy) ประชาชนมี สิทธิเลือกผู้แทนไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนเอง ถ้าเป็นระบบรัฐสภาประชาชนจะเลือกตั้งฝ่าย นิติบัญญัติ และฝ่ายนิติบัญญัติจะเป็นผู้เลือกฝ่ายบริหารเอง ส่วนถ้าเป็นระบบประธานาธิบดีประชาชนจะเลือกตั้งทั้งฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหารด้วยตนเอง^{๘๖} ซึ่งประชาธิปไตยโดยตัวแทนนี้เป็นรูปแบบที่

^{๘๒} คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, แนวทางการเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก, (นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๘๓} สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, สารานุกรมรัฐธรรมนูญไทย (พ.ศ. ๒๕๕๐) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๓.

^{๘๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖-๑๘.

^{๘๕} ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความเป็นประชาธิปไตยทางตรง,” วารสารกฎหมายปกครอง, (สิงหาคม ๒๕๔๑): ๕๗-๘๑.

^{๘๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๘.

ใช้กันอยู่ทั่วไป เนื่องจากประชากรมีจำนวนมากขึ้น สังคมมีขนาดใหญ่และซับซ้อนขึ้น ประชาชนจึงไม่สะดวกต่อการมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศด้วยตนเองจึงจำเป็นต้องเลือกตัวแทนขึ้นมาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการปกครองแทนตน

๓) ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Participation Democracy) ประชาชนมี สิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การจัดสรร ในทางการเมืองและการบริหารให้แก่ประชาชน รวมทั้งมีโครงสร้างการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ คำนี้ถึงความต้องการทรัพยากรและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในขณะเดียวกันระหว่างประชาชนด้วยกันเองมีการกระจายอำนาจอย่างเท่าเทียมกันในการตัดสินใจและการจัดสรรทรัพยากรต่าง ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพิ่มการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน^{๘๗} จึงเห็นได้ว่าประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบการปกครองที่นำเอาแนวความคิดของประชาธิปไตยทางตรงมาใช้ควบคู่กับประชาธิปไตยแบบตัวแทน ผสมผสานข้อดีและข้อด้อยของทั้งสองรูปแบบเพื่อให้เกิดการเป็นไปได้ในการปฏิบัติ แม้รูปแบบการปกครองนี้จะมีตัวแทนของประชาชนมาใช้อำนาจอธิปไตยก็ตามแต่ประชาชนยังคงมีสิทธิใช้อำนาจดังกล่าวได้ด้วยตนเอง^{๘๘}

จากระบบประชาธิปไตยในรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น จะเห็นได้ถึงพัฒนาการของประชาธิปไตยได้อย่างชัดเจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมถือเป็นการยอมรับการปกครองโดยตัวแทน แต่ในขณะเดียวกันก็มีช่องทางให้แก่ประชาชนในการมีส่วนร่วมในการปกครองตนเองควบคู่กันไป ทั้งในฐานะของปัจเจกชนหรือชุมชนสามารถเข้ามามีบทบาทในการกำหนดตัวตนร่วมกับรัฐได้ทั้งสิ้น

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
เจมส์ แอล เครีย์ตัน, (๒๕๔๔).	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นรากฐานของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยทำให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณมีความเกี่ยวข้องกับส่วนได้เสียในการบริหาร
คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม, (๒๕๔๕).	เป็นพื้นฐานในการทำความเข้าใจกล่าวคือ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนเป็นใหญ่ ไม่ยอมให้บุคคลใดมี

^{๘๗} ถวิลวดี บุรีกุล, การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘-๒๑.

^{๘๘} ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความเป็นประชาธิปไตยทางตรง,” วารสารกฎหมายปกครอง, (สิงหาคม ๒๕๔๑): ๖๐.

ตารางที่ ๒.๑๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สุนทรียา เหมือนพะวงศ์, (๒๕๕๒).	อำนาจเหนือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ ประชาชนแต่ละคนต่างเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยคนละส่วน หลักการประชาธิปไตยให้ความสำคัญกับเสียงข้างมาก แต่ในขณะเดียวกันยังคงคุ้มครองเสียงข้างน้อย โดยไม่กีดกันเสียงข้างน้อยอย่างไร้เหตุผล จึงเห็นได้ว่าประชาชนมีบทบาทสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นระบอบการปกครองโดยประชาชนอย่างแท้จริง
ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, (๒๕๔๑).	รูปแบบของการปกครองระบอบประชาธิปไตย พิจารณาจากการใช้อำนาจอธิปไตยของประชาชนเป็นเกณฑ์ในการจำแนกรูปแบบของระบอบประชาธิปไตย ดังนี้ ๑) ประชาธิปไตยทางตรง และ ๒) ประชาธิปไตยโดยตัวแทน
ถวิลวดี บุรีกุล, (๒๕๕๒).	ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ประชาชนมีสิทธิในการมีส่วนร่วมในทางการเมืองและการบริหาร มีการกระจายอำนาจในการตัดสินใจ การจัดสรร ในทางการเมืองและการบริหารให้แก่ประชาชน รวมทั้งมีโครงสร้างการทำงานที่โปร่งใสและตรวจสอบได้ คำนึงถึงความต้องการทรัพยากรและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๔.๓ ทักษะคติทางการเมือง

จากที่ได้ทำการศึกษาพบว่า มีนักวิชาการ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิจัยต่างๆ ได้มีแนวคิดเกี่ยวกับด้านทัศนคติไว้ดังต่อไปนี้

แนวคิดเกี่ยวกับด้านทัศนคติ

ทัศนคติ หมายถึง การตอบสนองทางด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสรรพสิ่งซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ เกี่ยวพันกับความคิดความเข้าใจของบุคคลนั้น^{๘๙} หรือทัศนคติเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น ซึ่งมี

^{๘๙} Rosenberg, M. J. & Hovland, C. I., *Attitude Organization and Change*, (New Haven: Yale University, 1960), p. 357.

อารมณ์เป็นส่วนประกอบ และพร้อมที่จะปฏิบัติต่อกิจกรรมภายนอก โดยองค์ประกอบของทัศนคติ แยกออกเป็น ๓ ส่วน คือ^{๙๐}

๑. องค์ประกอบด้วยความคิด ความเข้าใจ ทัศนคติทางด้านนี้จะแสดงออกมาในลักษณะที่เชื่อว่า อะไรถูกอะไรผิด ซึ่งประกอบด้วยเหตุผล

๒. องค์ประกอบความรู้สึก ทัศนคติ ด้านนี้จะแสดงออกมาในลักษณะความชอบหรือไม่ชอบ สนับสนุนหรือไม่สนับสนุน โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ

๓. องค์ประกอบด้วยพฤติกรรมหรือทางปฏิบัติ ทัศนคติทางด้านนี้จะแสดงออกในรูปแบบของการยอมรับหรือปฏิเสธ ที่มีแนวโน้มไปในทางปฏิบัติ

ทัศนคติทางการเมือง หมายถึง ความรู้สึกนึกคิดทางการเมืองของบุคคล ซึ่งเป็นผลมาจากกระบวนการเรียนรู้ของบุคคลนั้นเกี่ยวกับระบบการเมืองและองค์การทางการเมืองทั้งทางตรงและทางอ้อม อาจเริ่มต้นจากสถาบันครอบครัวหรือสถาบันการศึกษา และต่อเนื่องมาจากสถาบันทางสังคม โดยกระบวนการ political socialization process การปลูกฝังดังกล่าวหากกระทำต่อเนื่องและมั่นคง จะมีผลทำให้บุคคลเกิดความเชื่อหรือความนิยม ตามที่ได้รับการปลูกฝัง จนทำให้เกิดการยึดมั่น ถ้อยมั่น นำมาเป็นวิธีปฏิบัติในชีวิตทางการเมืองของตน เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง กระบวนการรับรู้จะทำหน้าที่กลั่นกรองสิ่งใดดีหรือไม่ดี ถ้าสิ่งใดดีจะยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง^{๙๑} และถ้าบุคคลใดแสดงทัศนคติทางการเมือง ตามความรู้ ความเข้าใจ หรือความเชื่อมั่นที่ตนเองได้รับการปลูกฝังและอบรมหล่อหลอมต่อเนื่องกันมาจนมีลักษณะเป็นแบบแผน ลักษณะดังกล่าวเรียกว่า วัฒนธรรมทางการเมือง ดังนั้นการศึกษาทัศนคติทางการเมืองก็คือการศึกษาภายใต้กรอบความคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมทางการเมืองนั่นเอง

สรุปได้ว่า ทัศนคติทางการเมือง คือ ความคิด ความเข้าใจ ทัศนคติทางด้านนี้จะแสดงออกมาในลักษณะที่เชื่อว่า อะไรถูกอะไรผิด ซึ่งประกอบด้วยเหตุผล เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมือง กระบวนการรับรู้จะทำหน้าที่กลั่นกรองสิ่งใดดีหรือไม่ดี ถ้าสิ่งใดดีจะยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง

^{๙๐} วินัย ครุวรรณพัฒน์, ทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศสหพันธ์มาเลเซีย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓), หน้า ๓.

^{๙๑} สมบัติ อารงธัญวงศ์, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

ตารางที่ ๒.๑๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทัศนคติทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
Rosenberg, M. J. & Hovland, C. I., (1960, p. 357)	ทัศนคติ หมายถึง การตอบสนองทางด้านความรู้สึกที่บุคคลมีต่อสรรพสิ่งซึ่งความรู้สึกเหล่านี้ เกี่ยวพันกับความคิด ความเข้าใจของบุคคลนั้น
วินัย ครุวรรณพัฒน์, (๒๕๒๓, หน้า ๓)	ทัศนคติเป็นความรู้สึก ความคิดเห็น ซึ่งมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ และพร้อมที่จะปฏิบัติการต่อสถานการณ์ภายนอก โดยองค์ประกอบของทัศนคติ แยกออกเป็น ๓ ส่วน คือ ๑. องค์ประกอบด้วยความคิด ความเข้าใจ ทัศนคติทางด้านนี้จะแสดงออกมาในลักษณะที่เชื่อว่า อะไรถูกอะไรผิด ซึ่งประกอบด้วยเหตุผล ๒. องค์ประกอบความรู้สึก ทัศนคติ ด้านนี้จะแสดงออกมาในลักษณะความชอบหรือไม่ชอบ สนับสนุนหรือไม่สนับสนุน โดยมีอารมณ์เป็นส่วนประกอบ ๓. องค์ประกอบด้วยพฤติกรรมหรือทางปฏิบัติ ทัศนคติทางด้านนี้จะแสดงออกในรูปแบบของการยอมรับหรือปฏิเสธ ที่มีแนวโน้มไปในทางปฏิบัติ
สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๔๘, หน้า ๙)	ความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง คือ เมื่อบุคคลมีความรู้เกี่ยวกับการเมืองกระบวนการรับรู้ จะทำหน้าที่กลั่นกรองสิ่งใดดีหรือไม่ ถ้าสิ่งใดดีจะยอมรับจนกลายเป็นความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมือง

๒.๔.๔ พฤติกรรมทางการเมือง

ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าแนวคิดและวรรณกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการเมืองของประชาชน ซึ่งคาดว่าจะมีผลต่อการตื่นตัวของประชาชนทำให้เกิดการเลือกตั้งได้ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางการเมือง

การเมืองเป็นเรื่องของทุกคน ซึ่งเป็นคำกล่าวที่ไม่เกินจริงอย่างแน่นอนเมื่อเปรียบเทียบกับ สถานการณ์ทางการเมืองของไทยในปัจจุบัน และผลจากการเมืองนี้เองที่ทำให้ชีวิตของมนุษย์ได้แสดงพฤติกรรมบางอย่างออกมา เช่น การประท้วงเมื่อไม่พอใจกับการบริหารบ้านเมืองของรัฐบาล การต่อต้าน และเรียกร้องเมื่อมีนโยบายใดนโยบายหนึ่งมีผลกระทบทางลบกับประชาชน รวมถึงการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ประชาชนได้แสดงพฤติกรรมออกที่ชัดเจนที่สุดและถูกต้องตามกฎหมายสูงสุดของประเทศ ดังนั้นวิถีชีวิตของมนุษย์ย่อมหนีไม่พ้นจากการเมือง เพราะการเมืองเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตมนุษย์ไปแล้ว ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ จรูญ สุภาพ ที่กล่าวว่าชีวิตมนุษย์ทุกรูปทุกนามไม่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในแห่งหนตำบลใดก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงจากอิทธิพลอำนาจ หรือแรงกระทบกระเทือนของการเมืองได้ ไม่ว่ามนุษย์จะเข้าไปในลักษณะหรือกระบวนการในการเมืองหรือไม่ก็ตาม พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมเกี่ยวหรือผูกพันกับการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้^{๙๒} ซึ่งชี้ให้เห็นว่าในชีวิตประจำวันของเรานั้นจะเห็นว่าระบบการเมืองไม่รวมเฉพาะการเมืองที่เป็นทางการเท่านั้น แต่จะรวมถึงรูปแบบของความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาลด้วย ดังนั้นระบบการเมืองจึงต้องเป็นองค์การที่แน่นอน เช่น พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และพฤติกรรมที่ควบคุมการตัดสินใจของรัฐบาล ฉะนั้นพฤติกรรมทางการเมืองจึงหมายถึงพฤติกรรมซึ่งมีอิทธิพลหรือตั้งใจให้มีอิทธิพลต่อผลผลิตการตัดสินใจของรัฐบาลด้วย^{๙๓}

นักวิชาการได้กล่าวถึงพฤติกรรมทางการเมือง ไว้โดยสังเขปว่าเมื่อบุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองอย่างไรก็จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น พฤติกรรมทางการเมือง ความศรัทธาต่อพรรคการเมืองและความศรัทธาต่อนักการเมือง ในส่วนนี้ก็เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้พลเมืองได้มีการแสดงพฤติกรรมทางการเมือง พรรคการเมืองและนักการเมืองต้องเป็นผู้ที่จะช่วยส่งเสริม เป็นแบบอย่างให้ประชาชนให้ออกมาแสดงพฤติกรรมทางการเมืองในอีกส่วนหนึ่งด้วย^{๙๔}

^{๙๒} จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗), หน้า ๑.

^{๙๓} Lester W. Milbrath and M. L. Goal, **Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics**, (Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1977), p. 13.

^{๙๔} สมบัติ อารงธัญวงศ์, **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา**, หน้า ๙.

นอกจากนี้ได้ชี้ให้เห็นว่าอิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์มีด้วยกัน ๕ ประเภท ดังนี้^{๙๕}

๑. อิทธิพลทางสังคมจากกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งในระบบสังคมหนึ่ง ๆ จะมีการติดต่อสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมอื่น ๆ และทุกสังคมจะมีลักษณะพิเศษโดยเฉพาะของตนเอง เราแบ่งกลุ่มสังคมเป็น ๓ ประเภท คือ กลุ่มปฐมภูมิ สมาชิกในสังคมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิด เช่น ครอบครัว และกลุ่มทุติยภูมิ สมาชิกมีความสัมพันธ์กันทางด้านอาชีพและศาสนา ส่วนกลุ่มอ้างอิง สมาชิกมีความพยายามเลียนแบบอย่างกัน เช่น เลียนแบบค่านิยม และเป้าหมายการดำเนินชีวิต ดังนั้นการแสดงออกถึงพฤติกรรมทางการเมืองของกลุ่มเหล่านี้มีความสำคัญ ดังนี้

๑.๑ กลุ่มปฐมภูมิ (Primary Group) มีความสำคัญต่อพฤติกรรมทางการเมืองเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีครอบครัวเป็นหน่วยแรกที่ป้อนกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็ก อบรมสั่งสอนในสิ่งที่ควรไม่ควร เมื่อเด็กเติบโตขึ้นจะมีความรู้สึกประทับใจและรู้หน้าที่ควรปฏิบัติในฐานะพลเมืองดี ได้นอกจากนี้ยังมีโรงเรียนที่เป็นองค์การที่สำคัญในการถ่ายทอด ค่านิยม ความเชื่อและทัศนคติให้แก่เด็กอีกทางหนึ่งด้วย

๑.๒ กลุ่มทุติยภูมิ (Secondary Group) มีความสำคัญต่อพฤติกรรมทางการเมือง โดยการป้อนข้อมูลข่าวสารและการติดต่อสื่อสารกันระหว่างกลุ่ม เช่น กลุ่มเชื้อชาติ กลุ่มศาสนา และกลุ่มข้าราชการ เป็นต้น

๑.๓ กลุ่มอ้างอิง (Reference Group) มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมทางการเมืองเช่นเดียวกัน เช่น กลุ่มชนชั้นทางเศรษฐกิจสังคม กลุ่มศาสนา กลุ่มเชื้อชาติ และกลุ่มชุมชน เป็นต้น

๒. อิทธิพลทางสังคมจากชนชั้นในสังคม หมายถึงสถานภาพและชนชั้น ซึ่งอาจวัดได้จากอาชีพ รายได้ และการศึกษา เป็นต้น การศึกษามีความสัมพันธ์โดยตรงกับชนชั้นและพฤติกรรมทางการเมือง กล่าวคือ คนที่อยู่ในชนชั้นสูงจะมีพฤติกรรมทางการเมืองคล้าย ๆ กับผู้ที่มีการศึกษาสูง ส่วนความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ คือผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจต่ำ จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองน้อยกว่าผู้ที่มีสภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ส่วนผู้ที่อาศัยอยู่ในเมืองหรือชุมชนจะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองสูงกว่าผู้ที่อยู่นอกเมือง ซึ่งเหตุผลในการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองของผู้ที่มีสถานภาพทางสังคมและเศรษฐกิจสูง ได้แก่ มีกำลังทรัพย์ และเวลาที่เกี่ยวเนื่องกับการเมืองทั้งโดยตรงและอ้อม

๓. อิทธิพลของบุคลิกภาพต่อพฤติกรรมทางการเมือง การตัดสินใจทางการเมืองและการแสดงออกทางการเมืองของบุคคล สืบเนื่องมาจากสถานภาพทางสังคม มรดกทางวัฒนธรรม และ

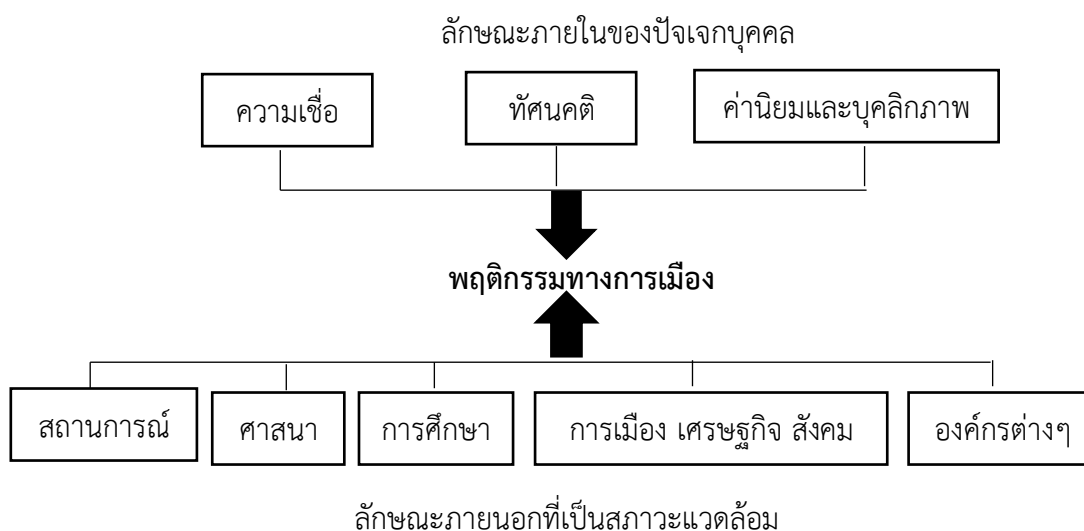
^{๙๕} อนุสรณ์ ลิมมณี และทิพาพร พิมพ์สุทธิ์, พฤติกรรมทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐), หน้า ๒๐-๒๖.

สภาพจิตใจของแต่ละบุคคล เช่น ลักษณะความเป็นประชาธิปไตย ความสามารถในการควบคุม ต้องการอำนาจ มีความอดทนอดกลั้นต่อความไม่แน่นอน เป็นต้น

๔. อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อพฤติกรรมทางการเมือง ซึ่งวัฒนธรรม หมายถึงพฤติกรรมทุกอย่างของชีวิตมนุษย์อันเป็นแบบแผนของสังคมที่ยึดมั่นถือปฏิบัติกัน ทั้งทางเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา สังคม การทหาร และอื่น ๆ ซึ่งอิทธิพลของวัฒนธรรมนี้จะส่งผลที่สำคัญยิ่งต่อความมั่นคงทางการเมืองด้วย

๕. อิทธิพลของโครงสร้างต่อพฤติกรรมทางการเมือง คือการเข้าร่วมในทางการเมือง ดังจะเห็นได้จากการกำหนดคุณสมบัติผู้ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ซึ่งส่งผลในการจำกัดการเข้าร่วมทางการเมืองของผู้ที่มีการศึกษาต่ำ และสถานภาพทางสังคมต่ำด้วยนอกจากนี้พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่แสดงออกมายังขึ้นอยู่กับ ลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและพลัง เช่นอาหาร เสียงปืน เป็นต้น ทศนคติ และสถานการณ์^{๙๖}

พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนสามารถแสดงออกมาในทางลักษณะภายในของปัจเจกบุคคล ได้แก่ ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพ เป็นต้น และแสดงออกโดยอาศัยลักษณะภายนอกที่เป็นสภาวะแวดล้อม ได้แก่ สถานการณ์ ศาสนา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และองค์กรต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยแสดงปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนเป็นภาพประกอบดังนี้

ภาพที่ ๑ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการแสดงออกของพฤติกรรมทางการเมือง

^{๙๖} ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์, *จิตวิทยาการเมือง*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๘), หน้า

สรุปได้ว่า พฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนสามารถแสดงออกมาในทางลักษณะของความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมและบุคลิกภาพ และแสดงออกโดยอาศัยลักษณะภายนอกที่เป็นสภาวะแวดล้อม ได้แก่ สถานการณ์ ศาสนา การศึกษา การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และองค์กรต่าง ๆ ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองนี้จะสามารถมีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้ง

ตารางที่ ๒.๑๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญของทัศนคติทางการเมือง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จรรยา สุภาพ, (๒๕๒๗, หน้า ๑)	ชีวิตมนุษย์ทุกรูปทุกนามไม่ว่ามนุษย์นั้นจะอยู่ในแห่งหนตำบลใดก็ไม่อาจหลีกเลี่ยงพ้นจากอิทธิพลอำนาจ หรือแรงกระทบกระเทือนของการเมืองได้ ไม่ว่ามนุษย์จะเข้าไปในลักษณะหรือกระบวนการในการเมืองหรือไม่ก็ตาม พฤติกรรมของมนุษย์ย่อมเกี่ยวหรือผูกพันกับการเมืองอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้
Lester W. Milbrath and M. L. Goal, (1977, p. 13)	พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์และพฤติกรรมที่ควบคุมการตัดสินใจของรัฐบาล ฉะนั้นพฤติกรรมทางการเมืองจึงหมายถึงพฤติกรรมซึ่งมีอิทธิพลหรือตั้งใจให้มีอิทธิพลต่อผลผลิตการตัดสินใจของรัฐบาลด้วย
สมบัติ อารงธัญวงศ์, (๒๕๔๘, หน้า ๙)	เมื่อบุคคลมีความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติทางการเมืองอย่างใดก็จะส่งผลให้บุคคลมีพฤติกรรมทางการเมืองอย่างนั้น
อนุสรณ์ ลีมณี และทิพาพร พิมพ์สุทธิ์, (๒๕๒๐, หน้า ๒๐-๒๖)	อิทธิพลในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์มีด้วยกัน ๕ ประเภท ดังนี้ ๑. อิทธิพลทางสังคมจากกลุ่มต่าง ๆ ๒. อิทธิพลทางสังคมจากชนชั้นในสังคม ๓. อิทธิพลของบุคลิกภาพต่อพฤติกรรมทางการเมือง ๔. อิทธิพลของวัฒนธรรมต่อพฤติกรรมทางการเมือง ๕. อิทธิพลของโครงสร้างต่อพฤติกรรมทางการเมือง
ณรงค์ สินสวัสดิ์, (๒๕๑๘, หน้า ๒๔-๓๖)	พฤติกรรมทางการเมืองของมนุษย์ที่แสดงออกมายังขึ้นอยู่กับ ลักษณะนิสัย ซึ่งประกอบด้วย ความเชื่อ ค่านิยมและบุคลิกภาพ สิ่งกระตุ้นพฤติกรรมและพลัง เช่นอาหาร เสี่ยง ปีน เป็นต้น ทศนคติ และสถานการณ์

๒.๕ แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง

๒.๕.๑ ความหมายของการเลือกตั้ง

การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกถึงซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมืองการปกครอง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน^{๙๗}

การเลือกตั้งที่ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนตามความเห็นของตนเอง โดยอิสระว่าจะเลือกใครเป็นตัวแทนของตนเข้าไปใช้อำนาจอธิปไตยบริหารกิจการของประเทศ ผู้ที่จะได้รับเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้สมัครใจเสนอตัวเข้าไปให้ประชาชนเลือกและผู้ที่ได้รับเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่นั้นจะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประเทศมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชนให้เข้าร่วมเป็นคณะบุคคลดำเนินการบริหารและปกครองเป็นต้น การเลือกตั้ง หมายถึง เป็นกระบวนการทางการเมืองและการปกครอง เพราะการเลือกตั้งเป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนในการปกครองประเทศ เจตจำนงดังกล่าวนั้นปรากฏอยู่ในลักษณะของการเรียกร้อง (demand) หรือสนับสนุน (support) ต่อการตัดสินใจทั้งหลายในระบบการเมือง

การเลือกตั้งเป็นกิจกรรมทางการเมืองที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยได้มีส่วนร่วมทางการเมือง (participation) อันเป็นกลไกที่แสดงออกซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องหรือสนับสนุนให้มีการกระทำหรือการละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในทางการเมือง หรือตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่จะมีผลกระทบต่อประชาชนสังคม โดยประชาชนทั่วไปเลือกผู้แทนหรือพรรคการเมืองที่มีอุดมการณ์นโยบายและวิสัยทัศน์ที่สอดคล้องกับตนด้วยความคาดหวังว่าผู้แทนหรือพรรคการเมืองนั้นที่ตนเลือกให้ไปใช้อำนาจอธิปไตยแทนตนนั้นจะนำอุดมการณ์ และนโยบายในการบริหารประเทศและทำหน้าที่พิทักษ์ผลประโยชน์ของตนเอง การเลือกตั้งจึงเป็นกระบวนการแสวงหาทางเลือกในการเมืองปกครองของประชาชน นั่นเอง

การเลือกตั้ง (election) มีนัยความหมายจำแนกออกได้เป็นสองแง่กล่าวคือ การเลือกตั้งในแง่มุมมองของกฎหมายและการเลือกตั้งแง่มุมมองปรัชญา โดยในส่วนแรก การเลือกตั้งในแง่มุมมองของกฎหมายนั้น เป็นการพิจารณาจากกฎหมายการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง โดยทั่วไปแล้วจะมีสภาพอยู่

^{๙๗} กนก วงษ์ตระหง่าน, การเมืองในระบบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๐), หน้า ๔๑-๔๓.

๓ ประการคือ^{๘๘} การเลือกตั้งที่เป็นสิทธิ (rights) ในแง่นี้ การเลือกตั้งถือเป็นสิทธิที่มีความสำคัญ ประการหนึ่งที่รัฐจะต้องให้ความคุ้มครอง การเลือกตั้งในฐานะที่เป็นอภิสิทธิ์ (privilege) เป็นการที่ผู้ลงคะแนนเสียงมีความเป็นอิสระที่จะเลือกกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดก็ได้ ที่ได้รับการยอมรับจากกฎหมาย ปราศจากการแทรกแซงหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นเป็นต้น และการเลือกตั้งในฐานะที่เป็นหน้าที่ (duty) อันหมายถึง การที่บุคคลจำเป็นต้องกระทำการหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีสภาพเป็นหน้าที่จึงเป็นไปได้โดยที่กฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ลงคะแนนไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่ากฎหมายได้ระบุหรือบังคับให้ผู้ออกเสียงลงคะแนนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยถือเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งที่ต้องกระทำ กระลงคะแนนเสียงที่กำหนดไว้หน้าที่ทางการเมืองของประชาชนโดยผลทางบังคับของกฎหมายนั้นเป็นเช่นนี้ ยกตัวอย่างได้แก่ประเทศไทย ซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันได้กำหนดให้การเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของปวงชนชาวไทย หากเพิกเฉยจะต้องถูกลงโทษด้วยการเสีสิทธิทางการเมืองเป็นเด็ดขาดบางประการเป็นต้น ในส่วนที่สอง การเลือกตั้งในแง่มมุประัญญา แบ่งออกได้เป็น ๓ ประการดังนี้

ประการแรก การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นสิทธิตามธรรมชาติ เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นมากับบุคคลในฐานะที่เป็นหน่วยหนึ่งของรัฐบาล ทั้งนี้เพราะบุคคลย่อมเสมอภาคกัน อันมีลักษณะตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งหากบุคคลผู้ใดเป็นผู้บรรลุนิติภาวะแล้วย่อมมีความเป็นผู้ใหญ่และไม่มีลักษณะต้องห้ามแล้ว จะมีสิทธิในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

ประการที่สอง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งมีสภาพเป็นภารกิจสาธารณะอย่างหนึ่ง ความก้าวคินหน้าของสังคมย่อมขึ้นอยู่กับการปฏิบัติงานของบุคคลให้เป็นไปตามหน้าที่อย่างชาญฉลาด เมื่อเป็นดังนี้แล้ว การใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจึงจำกัดเฉพาะแก่บุคคลที่เหมาะสมเท่านั้น และสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ด้วยดีเท่านั้น การดำเนินการตามแนวนั้น บุคคลจึงอาจถูกกำหนดสิทธิในการลงคะแนนได้เสมอ หากเมื่อปรากฏว่าบุคคลใดนั้นเข้าลักษณะที่ไม่สามารถใช้สิทธิเลือกตั้งได้อย่างถูกต้องเลยรัฐบาลนั้นแล้ว พรรครัฐบาลหรือพรรคร่วมรัฐบาล ในวันที่มีการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นหรือวันเลือกตั้งเป็นสำคัญอย่างยิ่ง

ประการที่สาม การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนั้นมีสภาพเป็นสิทธิคัดค้านการกระทำได้ กล่าวคือ ผู้ออกเสียงลงคะแนนที่คัดค้านการกระทำหรือนโยบายของรัฐ จะลงคะแนนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งพรรคการเมืองที่ตรงกันข้ามกับผู้สมัครรับเลือกตั้งที่สนับสนุนรัฐบาลหรือร่วม

สรุปได้ว่า คำนินยามของการเลือกตั้งได้หมายความว่า กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริม

^{๘๘} ธโรธร ตู่ทองคำ, ในหนังสือเรื่อง "Democracy at the Polls: A Comprehensive Study of Competitive National Election", ตีพิมพ์เมื่อปี ค.ศ.๑๙๘๑.

สนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครอง ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาลอีกด้วย หรือเป็นการที่ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองอีกด้วยดังนั้น พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา โดยการออกเสียง ลงคะแนนเลือกตัวแทนของประชาชนตามความเห็นโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนของตนไปใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งในทางนิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

๒.๕.๒ ความสำคัญของการเลือกตั้ง

ความสำคัญของการเลือกตั้งไว้ว่า การเลือกตั้งเป็นหลักการสำคัญของระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยเริ่มแรก ซึ่งก็คือ การให้พลเมืองจำนวนมากที่สุด ได้ใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครอง ซึ่งก็มีอาจทำได้ในทางปฏิบัติเนื่องจากพลเมืองมีจำนวนมาก ที่จะจัดการปกครองตนเอง นอกจากนี้พลเมืองบางคนยังขาดความรู้ความเข้าใจและความสามารถในทางการเมืองการปกครองที่เพียงพอ ในขณะที่ประชาชนบางส่วนต้องมีภาระหน้าที่ในการประกอบอาชีพเพื่อหาเลี้ยงครอบครัวอีกด้วย การปกครองแบบประชาธิปไตยโดยตรงจึงได้ถูกเปลี่ยนมาเป็นการให้ประชาชนได้ใช้อำนาจอธิปไตย^{๙๙} ผ่านทางผู้แทน กล่าวคือ ให้ประชาชนได้ใช้สิทธิเลือกตั้งบุคคลจำนวนหนึ่งไปทำหน้าที่เป็นผู้แทนที่เขาเห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถให้ไปทำหน้าที่ในการอำนาจรัฐแทนเขา

จำแนกความสำคัญของการเลือกตั้งไว้ ๒ ลักษณะดังนี้

ก. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางทฤษฎี

ในทางทฤษฎีกล่าวได้ว่า ทฤษฎีการแบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็นสามส่วนคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหารและอำนาจตุลาการ มีความเชื่อมโยงกับปรัชญาการเลือกตั้ง กล่าวคือ การเลือกตั้งจะเป็นที่มาของกลไกผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในประเทศประชาธิปไตยเท่านั้น ในความหมายนี้ การเลือกตั้งจึงมีความสำคัญในฐานะที่เป็นที่ยอมรับในอำนาจของประชาชนในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ซึ่งได้มีการมอบอำนาจให้กับตัวแทนของประชาชนไปปฏิบัติการแทนตามกระบวนการและขั้นตอนที่กำหนดไว้ การเลือกตั้งจึงเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีสิทธิลงคะแนนเสียงได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในการเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยด้วยการเลือกตัวแทนเข้าไปทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติ และมีความสัมพันธ์กับอำนาจทางฝ่ายบริหาร ความสำคัญของการเลือกตั้ง

^{๙๙} สารานุกรมบริแทนนิกา (Encyclopedia of Britannica), อำนาจอธิปไตย, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sovereignty> [๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒].

ในทางทฤษฎีที่เป็นไปตามนัยแห่งทฤษฎีประชาธิปไตยแบบคลาสสิก นี้ บ่งชี้ให้เห็นว่า การเลือกตั้งเป็นการเลือกรัฐบาลที่จะเข้ามาปกครองประเทศ^{๑๐๐}

ข. ความสำคัญของการเลือกตั้งในทางปฏิบัติ

การเลือกตั้งในทางปฏิบัตินั้น ได้มีความสำคัญในฐานะที่เป็นสิทธิขั้นมูลฐานของมนุษย์ โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย อันเห็นได้เด่นชัดจากบทบัญญัติเชิงบังคับข้อ ๒๑ แห่งปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) ซึ่งสรุปใจความสำคัญไว้ว่า "เจตจำนงของประชาชนย่อมเป็นมูลฐานแห่งอำนาจการปกครองของรัฐบาล เจตจำนงดังกล่าวต้องแสดงโดยการเลือกตั้งอันสุจริตเท่านั้น ซึ่งจัดขึ้นเป็นครั้งคราวตามกำหนดเวลาวาระ ด้วยการลงคะแนนเสียงของชายหญิง โดยถือหลักคนละหนึ่งเสียงเท่ากัน และกระทำเป็นการลับ ด้วยวิธีการอื่นใดที่รับประกันได้ว่าการลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะเป็นไปโดยเสรี" ในแง่นี้ การเลือกตั้งจะเป็นกระบวนการทางปฏิบัติหรือขั้นตอนที่สำคัญที่สุดของประเทศที่ปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตย และในทางปฏิบัตินี้ อาจจัดแบ่งความสำคัญของการเลือกตั้งออกเป็น ๖ ประการ ประกอบด้วย

ประการแรก การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นการแสดงออกซึ่งเจตจำนงหรือความต้องการของประชาชนในการที่มีส่วนร่วมทางการเมือง การเลือกตั้งจึงเป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความชอบธรรมให้เกิดขึ้นกับระบบการเมือง

ประการที่สอง การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่มีผลต่อการจัดตั้งรัฐบาลและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล โดยเป็นเครื่องมือสำคัญในการสร้างความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองโดยสันติวิธี ก่อให้เกิดการหมุนเวียนเปลี่ยนผ่านอำนาจได้อย่างดี ห้องกันการผูกขาดอำนาจและการฉ้อราษฎร์บังหลวง

ประการที่สาม การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญที่เชื่อมโยงระหว่างสถาบันทางการเมืองกับประชาชนเป็นอย่างดี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นกลไกที่สร้างความเชื่อมโยงระหว่างโครงสร้างส่วนบน อันประกอบด้วยรัฐสภา รัฐบาลและศาล กับโครงสร้างส่วนล่าง ซึ่งก็คือประชาชน โดยผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ประการที่สี่ การเลือกตั้งเป็นกระบวนการนั้น กลไก และขั้นตอนที่แสดงถึงความเป็นประชาธิปไตย หรือเป็นสัญลักษณ์ของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งทำให้การเลือกตั้งเป็นเครื่องมือสำคัญในการป้องกันการใช้ความรุนแรงทางการเมืองได้ การปฏิวัติ รัฐประหาร เมื่อการเมืองเกิดวิกฤตการณ์ การเลือกตั้งในแง่นี้จึงเป็นเครื่องมือประการหนึ่งที่จะใช้ลดความขัดแย้ง

ประการที่ห้า การเลือกตั้งก่อให้เกิดบูรณาการทางสังคมและความรู้สึกในทางปฏิบัติที่ต่างต้องมีสิทธิหน้าที่ในการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญทั้งในทางการเมือง

^{๑๐๐} พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว, "การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง", ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการพัฒนาทางการเมืองไทย, (นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔), หน้า ๑๖.

และสังคมไทย ในการสร้างความรู้สึกร่วมกันในการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และการเป็นเจ้าของประเทศชาติของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งหรือเป็นกิจของพลเมืองที่พลเมืองในประชาคมการเมืองจะต้องปฏิบัติ

ประการที่หก การเลือกตั้งก่อให้เกิดการกล่อมเกลາทางการเมือง ทั้งนี้เพราะมีกิจกรรมทางการเมืองหลายประการที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง โดยเฉพาะการหาเสียง ซึ่งก่อให้เกิดการเรียนรู้เกิดการสื่อสารถ่ายทอดความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และสร้างเสริมการเรียนรู้ระหว่างกันจนนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองร่วมกันในที่สุด

การเลือกตั้งมีผลสำคัญต่อการเมืองประการหนึ่ง และเป็นสิ่งกำหนดผู้ที่จะเข้าหรือออกจากการดำรงตำแหน่งทางการเมือง ซึ่งหากจะกล่าวให้กระชับก็คือการเข้าออกจากอำนาจทางการเมือง (ทัศนะผู้เชี่ยวชาญบทความ) และมีความสำคัญต่อระบบการเมือง คือ

ประการแรก การเลือกตั้ง สร้างความชอบธรรมให้แก่ระบบระเบียบการปกครอง เช่น การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือผู้ปกครองโดยสันติ ทำให้รัฐบาลนั้นเป็นรัฐบาลในนามของสังคมประชาชน เพราะได้รับความยินยอมให้เข้าปฏิบัติหน้าที่จากประชาชน และทำให้ประชาชนผู้อยู่ใต้การปกครองเกิดความผูกพันกับนโยบายต่าง ๆ ของรัฐบาลที่ตนเลือกเข้าไปทำหน้าที่ และทำให้เกิดความรู้สึกว่าตนมีส่วนในการปฏิบัติตามนโยบายนั้น ทั้งรัฐบาลก็จะเรียกร้องให้ประชาชนเสียสละเพื่อประเทศได้ ลักษณะดังกล่าวนี้ จะช่วยเสริมสร้างความชอบธรรมแก่รัฐบาลมากกว่าการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

ประการที่สอง การเลือกตั้ง เป็นกลไกเชื่อมโยงที่สะท้อนทัศนคติของสาธารณชนต่อนโยบายของรัฐบาลและกำหนดแนวทางของนโยบายการบริหารออกมาเป็นการเลือกตั้งนั้น ก่อให้เกิดคุณประโยชน์แก่ประชาชนมากมายหลายประการ

ประการสาม การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างพร้อมเพรียงกัน จะทำให้ได้มาซึ่งผู้แทนราษฎรที่เป็นตัวแทนของประชาชนเป็นส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ในทางตรงข้ามกัน หากประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้งน้อย ผู้แทนราษฎรก็มักจะไม่มียุทธศาสตร์ที่กว้างขวาง ผู้แทนราษฎรที่ได้รับการเลือกตั้งก็มีสภาพเป็นตัวแทนของเสียงส่วนน้อย

ประการที่สี่ การเลือกตั้งที่เป็นไปอย่างบริสุทธิ์ยุติธรรม ย่อมเป็นสิ่งที่สะท้อนให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งใช้อิทธิพลโดยเฉพาะทางการเงินเพื่อให้ได้รับโอกาสในการเลือกตั้งลดน้อยลง ในขณะที่เดียวกันการเลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรมก็เป็นช่องทางที่เปิดต่อคนที่มีความรู้ความสามารถให้เข้ามาสมัครรับเลือกตั้งได้มากขึ้น และโอกาสที่คนมีความรู้ความสามารถจะได้รับการเลือกตั้งก็จะมีความเพิ่มขึ้นตามไปด้วย

ประการที่ห้า การเลือกตั้งเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยเองจากการเลือกตั้งถือเป็นหัวใจของการปกครองระบอบนี้ แต่หากประชาชนไม่สนใจไปใช้สิทธิออกเสียง

เลือกตั้งโดยนอกลบหลักที่บลิทธิแม้จะมีการกำหนดให้การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญระบุนี้ไว้ก็ตาม

สรุปได้ว่า การเลือกตั้งนั้น กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทตามเจตนารมณ์ในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครองนั้น ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล หรือเป็นการที่ประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการออกเสียงลงคะแนนเลือกตัวแทนของเขาตามความเห็นโดยอิสระว่าจะเลือกผู้ใดเป็นตัวแทนตั้งนั้น พฤติกรรมทางการเมืองในการออกเสียงเลือกตั้งในอำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา คั้น การบริหารกิจการของประเทศผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งนั้นจะเป็นผู้ที่สมัครใจเสนอตัวเข้ามาให้ประชาชนเลือก และผู้ที่ได้รับการเลือกตั้งด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับมอบหมายจากประชาชน

๒.๕.๓ ประเภทของการเลือกตั้ง

การพิจารณาแบ่งประเภทของการเลือกตั้งนั้นอาจใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ

๑) **การเลือกตั้งทั่วไป** (General Election) คือ การเลือกตั้งที่มีผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งทั่วประเทศในการมาลงคะแนนเสียงพร้อม ๆ กัน เป็นการเลือกตั้งคราวเดียวกันทั้งประเทศ ซึ่งจะเป็นเครื่องชี้วัดกระแสทางการเมืองของประเทศได้เป็นอย่างดี แต่กระนั้น การเลือกตั้งทั่วไปก็ยังเป็นภาพสะท้อนความคิดเห็นแนวโน้มของกระแสความคิดทางการเมืองในประชาชนในประเทศหรือในเขตเลือกตั้งนั้น ๆ ได้เป็นอย่างดี

๒) **การเลือกตั้งซ่อม** (By Election) เป็นการเลือกตั้งบุคคลเข้าไปทำหน้าที่แทนในกรณีต่าง ๆ ตามที่กฎหมายกำหนด เนื่องจากบุคคลนั้นขาดจากสมาชิก เช่น ตาย ลาออกถูกถอดถอนออกจากตำแหน่ง เป็นต้น ก็จะมีการเลือกตั้งซ่อมเพื่อให้ได้ผู้แทนประชาชนเข้าไปทำหน้าที่ในตำแหน่งนั้น ๆ แทนบุคคลเดิม แต่มีบางกรณีที่มีคำพิพากษา หรือคำวินิจฉัยว่าการเลือกตั้งที่ผ่านมาเป็นไปโดยมิชอบซึ่งเป็นการขาดสมาชิก และกำหนดให้เป็นการเลือกตั้งอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่า การเลือกตั้งซ้ำ (Reelection)

๓) **การเลือกตั้งเพิ่ม** เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนหลาย ๆ จังหวัดหรือหลายเขตเลือกตั้งในคราวเดียวกัน แต่มิใช่การเลือกตั้งทั้งประเทศ

๔) **การเลือกตั้งซ้ำ** (Re-election) คือการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่อีกครั้งหนึ่งในกรณีที่สภานิติบัญญัติหรือศาลยุติธรรม/ศาลรัฐธรรมนูญ อันรวมไปถึงองค์การที่ทำหน้าที่

ตรวจสอบการเลือกตั้งที่กฎหมายให้อำนาจไว้วินิจฉัยว่าการเลือกตั้งนั้นเป็นโมฆะ หรือผิดตัวบทกฎหมายและได้มีคำสั่งที่ขอให้เพิกถอนเพื่อให้มีการเลือกตั้งใหม่แทนตำแหน่งที่พ้นไป ซึ่งอาจจะเป็นรายบุคคลหรือรายเขตเลือกตั้งก็ได้การสังกัดกลุ่มการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ก็เป็นเกณฑ์อีกประการหนึ่งที่ใช้เพื่อจำแนกรูปแบบหรือชนิดของการเลือกตั้ง ซึ่งใช้กันอยู่ในการเลือกตั้งในประเทศสหรัฐอเมริกา เป็นต้น^{๑๐๑}

จำแนกประเภทของการเลือกตั้งตามเกณฑ์แบบนี้ไว้ ๒ ประเภทคือ การเลือกตั้งแบบอิงสังกัด (Partisan Election) เป็นการเลือกตั้งที่ปรากฏในระดับชาติหรือระดับประเทศ และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นบางตำแหน่งได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดี วุฒิสมาชิกผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการรัฐ สมาชิกสภานิติบัญญัติ นายกเทศมนตรีและสมาชิกสภาเมือง เป็นต้น กับอีกประเภทหนึ่งคือ การเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด (Non-partisan Election) เป็นแบบที่ผู้สมัครไม่ได้อิงสังกัดซึ่งในบางรัฐใช้เป็นรูปแบบของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี^{๑๐๒} สมาชิกสภาเมืองหรือแม้แต่คณะกรรมการบริหารโรงเรียนในท้องถิ่นก็ใช้รูปแบบนี้ เทอร์เนอร์ กล่าวไว้ด้วยว่า มากกว่าหนึ่งในสามของรัฐและท้องถิ่นต่าง ๆ ของอเมริกา รวมทั้งการเลือกผู้พิพากษาศาลแห่งรัฐ ใช้ลักษณะการเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด ทั้งนี้แต่ละประเภทของการเลือกตั้งดังกล่าว ต่างก็มีข้อดีข้อเสียด้วยกันทั้งสิ้นกล่าวคือ การเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัดนั้นได้รับความนิยมจากประชาชนอย่างมาก ด้วยเหตุที่ว่าผู้ได้รับเลือกตั้งจะยังประโยชน์ให้แก่ท้องถิ่นและรัฐของตนได้มากกว่าการที่ผู้สมัครมีสังกัด โดยเฉพาะการสังกัดพรรคการเมือง ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนทางการเงินในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งและการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ในขณะที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด จะมิได้รับความนิยมและความช่วยเหลือทางการเงินจากรัฐแต่อย่างใด เมื่อพิจารณาการแบ่งประเภทของการเลือกตั้งโดยอิงหรือไม่อิงสังกัดตามทัศนะของเทอร์เนอร์และคณะดังกล่าวจะพบว่า การเลือกตั้งในระดับชาติของประเทศไทย การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จะเป็นการเลือกตั้งแบบอิงสังกัดพรรคการเมือง ในขณะที่การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และการเลือกตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้บริหารท้องถิ่น เช่น สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดนายกเทศมนตรี เป็นต้น เป็นการเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด แม้ในทางจริงแล้วเรามักจะได้ยินอยู่เสมอว่า การเลือกตั้งผู้แทนประชาชนดังกล่าวนี้ มักมีพรรคการเมืองหนุนหลังหรือให้การสนับสนุนไม่ทางหนึ่งก็ทางใด อันก็มักจะเข้าไปในทางลับ

^{๑๐๑} วัชรวิทย์ ไชยสาร, ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๖๐.

^{๑๐๒} วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, ประชาธิปไตย: แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓), หน้า ๕๔.

จากแนวคิดที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ ๑. การเลือกตั้งทั่วไป ๒. การเลือกตั้งซ่อม ๓. การเลือกตั้งเพิ่ม ๔. การเลือกตั้งซ้ำ (Re-election) เพื่อกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ ฝ่ายนิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศโดยประชาชน

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กนก วงษ์ตระหง่าน (๒๕๓๐, หน้า ๔๑-๔๓)	การเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองที่เป็นกิจกรรมทางการเมืองอันแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ด้วยการไปใช้สิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเข้าไปทำหน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล เป็นกลไกแสดงออกถึงซึ่งเจตจำนงของประชาชนที่เรียกร้องสนับสนุนให้มีการปฏิบัติจัดทำหรือละเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่งในการเมืองการปกครอง และการตัดสินใจในนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน
ธโรธร ตู๋ทองคำ (ค.ศ.๑๙๘๑)	คำนิยามของการเลือกตั้งได้หมายความว่า กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ นิติบัญญัติและการบริหารกิจการของประเทศผู้ได้รับมอบหมายจากประชาชน
พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว (๒๕๓๔, หน้า ๑๖)	การเลือกตั้งนั้น กระบวนการและกิจกรรมทางการเมืองที่แสดงออกถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ทั้งบทบาทในแง่การกำหนดตัวผู้บริหารประเทศ และการแสดงบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนการบริหารประเทศของผู้มีอำนาจปกครอง ด้วยการไปออกเสียงเลือกตั้งผู้แทนของตนเพื่อทำ

ตารางที่ ๒.๑๗ แสดงการสังเคราะห์ความหมายของการเลือกตั้ง (ต่อ)

นักวิชาการหรือแหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
<p>สมบัติ อารงธัญวงศ์ (๒๕๔๔, หน้า ๑๖๓-๑๖๔)</p>	<p>หน้าที่ในรัฐสภาและในรัฐบาล หรือประชาชน ได้แสดงออกซึ่งมีส่วนร่วมทางการเมืองเลือกด้วยคะแนนเสียงส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นผู้แทนของประชาชนทั้งหมดมีสิทธิตามที่ได้รับการมอบหมายจากประชาชน</p> <p>คะแนนเสียงมากที่สุดนั้น จะต้องเกินกว่าครึ่งบวกหนึ่ง (หรือ ๕๐%+ ๑ เสียง) ของคะแนนเสียงทั้งหมด(Absolute Majority) ด้วย ในกรณีที่ ไม่มีผู้สมัครรายใดได้รับคะแนนเสียงถึงจำนวนดังกล่าวจะต้องมีการเลือกตั้งใหม่ในรอบที่สอง ซึ่งในครั้งที่สองนี้ ผู้ที่ได้รับคะแนนเสียงมากที่สุดและลำดับรองลงมา จะได้รับการเลือกตั้งจนครบตามจำนวนที่ต้องการ</p>
<p>วัชร ไชยสาร (๒๕๔๑, หน้า ๖๐)</p>	<p>การพิจารณาแบ่งประเภทของการเลือกตั้งนั้นอาจใช้หลักเกณฑ์ต่าง ๆ ได้หลายวิธี เช่น ลักษณะที่มาของการจัดการเลือกตั้ง การกำหนดเขตเลือกตั้ง วิธีการคิดคะแนน โดยพอที่จะสามารถแบ่งประเภทของการเลือกตั้งออกได้เป็น ๔ ประเภท คือ</p> <p>๑.การเลือกตั้งทั่วไป ๒.การเลือกตั้งซ่อม ๓.การเลือกตั้งเพิ่ม ๔.การเลือกตั้งซ้ำ (Re-election)</p>
<p>วิสุทธิ์ โปธิแทน (๒๕๔๓, หน้า ๕๔)</p>	<p>การเลือกตั้งแบบอิงสังกัด (Partisan Election) เป็นการเลือกตั้งที่ปรากฏในระดับชาติหรือระดับประเทศ และการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นบางตำแหน่งได้แก่ การเลือกตั้งประธานาธิบดี วุฒิสมาชิก ผู้แทนราษฎร ผู้ว่าการรัฐ สมาชิกสภานิติบัญญัติ นายกเทศมนตรี และสมาชิกสภาเมือง เป็นต้น กับอีกประเภทหนึ่งคือ การเลือกตั้งแบบไม่อิงสังกัด (Non-partisan Election) เป็นแบบที่ผู้สมัครไม่ได้อิงสังกัดซึ่งในบางรัฐใช้เป็นรูปแบบของการเลือกตั้งนายกเทศมนตรี</p>

๒.๖ หลักอิทธิบาท ๔

ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนจะเป็นไปด้วยดีก็น่าจะนำหลักอิทธิบาทธรรมในพระพุทธศาสนามาบูรณาการเข้าด้วยกันก็จะทำให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอหลักอิทธิบาทธรรมไว้ดังต่อไปนี้

๒.๖.๑ ความหมายของหลักอิทธิบาท ๔

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าเพื่อจะใช้หลักการและแนวคิดให้ประสบผลสำเร็จตามหลักอิทธิบาทที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ในพระไตรปิฎก เพื่อจะให้เป็นข้อปฏิบัติ หรือ เป็นแนวทางให้ประสบผลสำเร็จ หรือ ประกอบการงานก็ดี เมื่อต้องการสมาธิเพื่อให้กิจที่ทำนั้นดำเนินไปอย่างได้ผลดีก็พึงปลูกเร้าและชักจูงด้วยอิทธิบาท ๔

พระพุทธองค์ได้ให้หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิทธิบาท ๔ ในสูตรต้นตปิฎก มัชฌิมนิกาย มัชฌิมปณณาสก ใ้ว่า สาวกทั้งหลายของเรา ผู้ปฏิบัติตามเจริญอิทธิบาท ๔ ประการ คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้^{๑๐๓} ๑) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยฉันทสมาธิและปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากฉันทะ ความเพียรสร้างสรรค์) ๒) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิริยสมาธิและปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิริยะ ความเพียรสร้างสรรค์) ๓) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยจิตตสมาธิและปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากจิตต ความเพียรสร้างสรรค์) ๔) เจริญอิทธิบาทที่ประกอบด้วยวิมังสาสมาธิและปธานสังขาร (สมาธิที่เกิดจากวิมังสา สมาธิความเพียรสร้างสรรค์)

ดังนั้น พระพุทธองค์ได้ตรัสใน สูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย มหารวรรค^{๑๐๔} ว่า พระผู้มีพระภาคผู้ทรงรู้ทรงเห็นเป็นพระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้น ทรงบัญญัติอิทธิบาท ๔ ประการนี้ และเพื่อเพิ่มพูนความสำเร็จ เพื่อให้ชำนาญในเรื่องความสำเร็จ เพื่อพลิกแพลงให้เกิดความสำเร็จ

อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ไม่เคยล้าสมัย หรือหลักธรรมอันเป็นหลักแห่งความสำเร็จ หรือทางแห่งความสำเร็จ ๔ ประการ ที่ในปัจจุบันแม้เราจะหลงลืมกันไปบ้างว่าคืออะไร แต่ถ้าหากได้ย้อนรำลึกกันบ้างว่ามีอะไร และคืออะไร จะเห็นได้ว่าหลักธรรมอายุ ๒ พันกว่าปีนี้ ไม่มีใครหาใคร่ที่จะเรียกว่าล้าสมัย

ฉันทะ เพราะเหตุว่าทรงรักสิ่งที่ทรงทำ จึงได้ทำสิ่งที่ทำอยู่ในขณะนี้

วิริยะ คือความพากเพียรไม่ย่อท้อ

จิตตะ คือความเอาพระทัยจดจ่อในสิ่งที่ทรงทำ เพราะฉะนั้นท่านจึงทำได้

วิมังสา ทำงานแล้วไม่ทิ้ง คอยตรวจสอบ ทบทวน ไตร่ตรอง พิจารณา

^{๑๐๓} ม.ม. (ไทย) ๑๓/๒๔๗/๒๕๒.

^{๑๐๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๒๘๗/๒๕๒.

ดังนั้น หลักความสำเร็จ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการที่เรียกว่าอิทธิบาท (ธรรมให้ถึงความสำเร็จ) ซึ่งมี ๔ ข้อ คือ

ฉันทะ : รักงาน (การเห็นคุณค่า ความรัก ความพอใจ) คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจหรืองานที่ทำมิใช่สักว่าทำพอให้เสร็จๆ หรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไร

วิริยะ : สู้งาน (ความเพียรเห็นเป็นความท้าทาย ใจสู้ ขยัน) คือ พากเพียรทำ ขยันหมั่นประกอบ หมั่นกระทำให้สำเร็จด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน เอาธุระ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ

จิตตะ : ใส่ใจงาน (ความคิด อุทิศตัวต่องาน ใจจดจ่อ จริงจัง) คือ เอาจิตฝึกฝืน ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำ และทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้นบ่อย ๆ เสมอ ๆ ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศใจ

วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา (ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ตรวจสอบ ตรวจสอบแก้ไข) ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อบกพร่องเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลอง วางแผน วัดผล และตรวจสอบข้อบกพร่องเกินเลยบกพร่องขัดข้องในสิ่งที่ทำนั้น โดยรู้จักทดลองวางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง เป็นต้น เพื่อจัดการและดำเนินงานนั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้นไป^{๑๐๕}

ตามหลักพระพุทธศาสนา กล่าวไว้ว่าผู้หวังความเจริญควรปฏิบัติในธรรมอันเป็นเครื่องนำไปสู่ความเจริญ หรือสำเร็จตามความประสงค์ คำแปลของอิทธิบาท ๔ มี ๒ ทาง คือ หนึ่ง แปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้อุบัติ (Basic of Psychic Power) อีกอย่างหนึ่งแปลว่า ข้อปฏิบัติที่ให้บรรลุถึงความสำเร็จ (Law of success)^{๑๐๖} อิทธิบาท ๔ อธิบายเป็น ๒ นัย คือ นัยแห่งพระสูตรและนัยแห่งพระธรรมจะแสดงหนักไปทางโลกุตตระ ในที่นี้เป็นการแสดงตามนัยแห่งพระสูตร ความหมายของอิทธิบาท มีดังนี้ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาดความพอใจในธรรมนี้เรียกว่า ฉันทะความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขะมักเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอุตสาหะ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้งฉันทะ ไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคองธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยวินทรีย์ วิริยพละ

^{๑๐๕} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๑๐๖} สุชีพ ปุญญานุภาพ, คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑๙.

สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า วิริยะ จิต มโน มานัส มโน วิญญานธาตุนี้เรียกว่า จิต ปัญญา กิริยา ที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจิตรธรรม สัมมาทิฏฐิ นี้เรียกว่า วิมังสา^{๑๐๗}

ธรรมที่เป็นเหตุให้ประสบความสำเร็จมี ๔ อย่าง คือ ฉันทะ มีความพอใจ มีใจรัก คือ พอดีที่จะทำสิ่งนั้นและทำด้วยใจรัก ต้องการทำให้เป็นผลสำเร็จอย่างดีแห่งกิจกรรมหรืองานที่ทำมิใช่ สักว่าทำให้เสร็จหรือเพียงเพราะอยากได้รางวัลหรือผลกำไรอะไรวิริยะ พากเพียรทำ คือ ขยันหมั่น ประกอบหมั่น กระทำสิ่งนั้นด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย จิตตะ เอาใจ ฝึกฝน คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยใจฟุ้งซ่านเลื่อนลอยใช้ความคิดเรื่องนั้น บ่อยๆ เสมอๆ วิมังสา ใช้ปัญญาสอบสวน คือ หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบข้อที่ยังหย่อนเกินเลยบกพร่องขัดข้อง เป็นต้น แปลให้ง่ายตามลำดับว่า “มีใจรัก พากเพียรทำเอาจิตฝึกฝนใช้ปัญญาสอบสวน”^{๑๐๘}

สูตรสำเร็จของชีวิตตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า จิตเป็นรากฐานของสิ่งทั้งหลาย จิตประเสริฐกว่าสิ่งทั้งหลาย สิ่งทั้งหลายสำเร็จได้ด้วยจิต เพราะฉะนั้น ความสำเร็จจึงอยู่ที่ใจไม่ว่าเรา จะต้องการอะไรหากเราตั้งใจกำหนดจิตไว้ให้มั่นคง ทุกสิ่งจะสำเร็จได้ตั้งใจ และอิทธิบาท ๔ ให้ถึงขั้น คือทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยใจรัก ด้วยความพากเพียร ด้วยใจจดจ่อ และใช้ปัญญาไตร่สวนอย่างสม่ำเสมอ แล้วความสำเร็จจะไม่หนีไปไหน^{๑๐๙} อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมคำสั่งสอนในพระพุทธศาสนาที่เป็น หนทางแห่งความสำเร็จให้สามารถปฏิบัติงานได้ผลสำเร็จตามความประสงค์มี ๔ ประการ เป็น หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จการกระทำกิจการงานหรือการอาชีพ ประการแรก อิทธิบาท แปลความ ว่า ทางแห่งความสำเร็จ กล่าวคือ ข้อปฏิบัติให้บรรลุความสำเร็จด้วยดีมีประสิทธิภาพนั่นเอง^{๑๑๐}

สรุปได้ว่า อิทธิบาท ๔ เป็นหลักธรรมที่ทำให้ทุกสิ่งสำเร็จลุล่วงไปได้อย่างมีความสุขและ ประสบผลสำเร็จ การที่คนเรามีความพึงพอใจในการทำงานหรือสิ่งที่ทำ ความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่กับ ทุกสิ่งที่ทำ การนั้นๆ ย่อมผ่านไปได้อย่างดีและคนที่ทำการนั้น ๆ ย่อมมีความสุข ซึ่งเป็นหลักธรรมใน การครองงาน เป็นหนทางแห่งความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน สามารถใช้บริหารธุรกิจได้อย่างมี ประสิทธิภาพ การสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตและหน้าที่การงาน สามารถสร้างได้ด้วยการปฏิบัติตาม

^{๑๐๗} ปัญญา ใช้บางยาง, ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๘), หน้า ๕๐.

^{๑๐๘} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พุทธธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัท สหธรรมมิก จำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๘๔๒.

^{๑๐๙} สนอง วรอุไร, ทำให้ชีวิตได้ดีและมีสุข, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐), หน้า ๙๗.

^{๑๑๐} พระราชญาณวิสิฐ (เสริมชัย ชยมงคโล), ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕), หน้า ๙.

หลักอิทธิบาท ๔ ให้ครบทุกข้อ และกระทำอย่างเป็นลำดับขั้นตอน เพราะทุกข้อนั้นมีขั้นตอนที่ต่อเนื่อง และสนับสนุนซึ่งกันและกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งไปไม่ได้ โดยการที่จะประสบความสำเร็จในสิ่งที่ตนประสงค์ซึ่งต้องไม่เหลือวิสัย

ตารางที่ ๒.๑๘ องค์ประกอบของอิทธิบาท

นักวิชาการ	องค์ประกอบของอิทธิบาท
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๔๙, หน้า ๔๐)	๑. ฉันทะ : รักงาน คือ มีใจรัก พอใจจะทำสิ่งนั้น และทำด้วยใจรัก มีใจเสียกว่าทำอะไรให้เสร็จ ๆ ๒. วิริยะ : สู้งาน คือ พากเพียรทำ ไม่ทอดทิ้ง ไม่ท้อถอย ก้าวไปข้างหน้าจนกว่าจะสำเร็จ ๓. จิตตะ : ใส่ใจงาน คือ จดจ่อ จริงจัง ทำสิ่งนั้นด้วยความคิดไม่ปล่อยจิตใจให้ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย ใช้ความคิดในเรื่องนั้น ทำกิจหรืองานนั้นอย่างอุทิศตัวอุทิศใจ ๔. วิมังสา : ทำงานด้วยปัญญา ไตร่ตรอง พิสูจน์ ทดสอบ ทดลอง วางแผน วัดผล คิดค้นวิธีแก้ไขปรับปรุง
ปัญญา ใช้บางยาง, (๒๕๔๘, หน้า ๕๐)	๑. ความพอใจ การทำความพอใจ ความใคร่เพื่อจะทำ ความฉลาด ความพอใจในธรรม นี้เรียกว่า ฉันทะ ๒. ความปรารถนาความเพียรทางใจ ความขมก้มเขม้น ความบากบั่น ความตั้งหน้า ความพยายาม ความอุตสาหะ ความอดทน ความเข้มแข็ง ความหมั่น ความก้าวไปอย่างไม่ท้อถอย ความไม่ทอดทิ้ง ฉันทะ ไม่ทอดทิ้งธุระ ความประคับประคอง ธุระไว้ด้วยดี วิริยะ วิริยินทรีย์ วิริยผละ สัมมาวายามะ นี้เรียกว่า วิริยะ ๓. จิต มโน มานัส มโน วิญญานธาตุ นี้เรียกว่า จิต ๔. ปัญญา กิริยาที่รู้ชัด ความไม่หลง ความวิจยธรรม สัมมาทิฏฐิ นี้เรียกว่า วิมังสา
พิฑูร มลิวัลย์, (๒๕๕๐, หน้า ๑๙-๒๐)	๑. ฉันทะ ทำด้วยความรักในสิ่งนั้น ทำสิ่งนั้นด้วยความเต็มใจ ไม่เบื่อหน่ายในกิจที่ทำ (เต็มใจ) ๒. วิริยะ ทำด้วยความขยันหมั่นเพียร ด้วยความพยายาม เข้มแข็ง อดทน ไม่ทอดทิ้งกิจที่ทำนั้น (แข็งใจ) ๓. จิตตะ ทำด้วยความรู้จักไตร่ตรอง ทำด้วยปัญญา รู้จักพิจารณา ใคร่ครวญ ตรวจสอบหาสาเหตุด้วยความรอบคอบ (เข้าถึง)

ตารางที่ ๒.๑๘ องค์ประกอบของอิทธิบาท (ต่อ)

นักวิชาการ	องค์ประกอบของอิทธิบาท
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๘, หน้า ๑๖๐)	๔. วิมังสา ความหมั่นตรึกตรองพิจารณาเหตุผลในสิ่งนั้น เมื่อทำสิ่งใดด้วยความรู้จัก ไตร่ตรองรู้จักพิจารณา ใคร่ครวญ รู้จักพินิจพิเคราะห์ ทดลอง ทดสอบ (เข้าใจ)
	๑. ฉันทะ ความพอใจ คือ ความต้องการที่จะทำ ใฝ่ใจรักจะ ทำสิ่งนั้นอยู่เสมอ และปรารถนาจะทำให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป
	๒. วิริยะ ความเพียร คือ ขยันหมั่นประกอบสิ่งนั้นด้วย ความพยายาม เข้มแข็ง อดทน เอาธุระไม่ทอดทิ้ง
	๓. จิตตะ ความคิดมุ่งไป คือ ตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่ง นั้นด้วยความคิด เอาจิตฝึกใฝ่ไม่ปล่อยให้ฟุ้งซ่านเลื่อน ลอยไป อุทิศตัวอุทิศใจให้แก่สิ่งที่ทำ
	๔. วิมังสา ความไตร่ตรอง หรือ ทดลอง คือ หมั่นใช้ปัญญา พิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผล และตรวจสอบ ข้อยิ่งหย่อนในสิ่งที่ทำนั้น มีการวางแผน วัดผล คิดค้น วิธีแก้ไขปรับปรุงเป็นต้น

๒.๗ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

ประเทศไทยมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ๒๔๗๖ โดยส่วนใหญ่ผู้ที่รับเลือกตั้งมาจากระบบราชการ ทั้งข้าราชการประจำและข้าราชการบำนาญ จำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไม่มาก สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากระบบราชการเพิ่มระดับสูงขึ้นในการเลือกตั้งทั่วไปเดือนสิงหาคม ๒๔๘๙ ความสำคัญของระบบราชการในฐานะแหล่งกำเนิดนักการเมืองเริ่มตกต่ำลง แนวโน้มดังกล่าวปรากฏอย่างชัดเจนระหว่างปี ๒๔๘๙-๒๔๙๒ และระหว่างปี ๒๕๐๐-๒๕๑๘ นับแต่การเลือกตั้งปี ๒๕๐๐ เป็นต้นมา สัดส่วนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากอาชีพธุรกิจการค้าก็เพิ่มจำนวนสัดส่วนที่สูงขึ้นเรื่อยๆ

ตารางที่ ๑.๑๙ แสดงสถิติผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในรอบ ๕ ครั้งที่ผ่านมา^{๑๑๑}

ที่	การเลือกตั้ง ครั้งที่	เมื่อวัน/เดือน/ปี	จำนวนผู้มี สิทธิออกเสียง	จำนวนผู้ใช้ สิทธิออกเสียง	คิดเป็น ร้อยละ
๑	๒๔	๒ เมษายน ๒๕๔๙	๔๔,๙๐๙,๕๖๒	๒๙,๐๘๘,๒๐๙	๖๔.๗๗
๒	๒๕	๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐	๔๕,๖๕๘,๑๗๐	๓๕,๘๔๔,๒๗๒	๗๘.๕๑
๓	๒๖	๓ กรกฎาคม ๒๕๕๔	๔๖,๙๑๘,๗๐๙	๓๕,๒๐๓,๑๐๗	๗๕.๐๓
๔	๒๗	๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗	๔๓,๐๒๔,๐๐๐	๒๐,๑๓๐,๙๒๙	๔๖.๗๙
๕	๒๘	๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒	๕๑,๒๑๔,๑๒๐	๓๘,๓๔๑,๖๔๔	๗๔.๘๗

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไป พ.ศ. ๒๕๖๒ เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไทยเป็นการทั่วไปครั้งที่ ๒๘ กำหนดให้มีขึ้นในวันอาทิตย์ที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ เพื่อเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) จำนวน ๕๐๐ คน นับเป็นการเลือกตั้งทั่วไปครั้งแรกหลังรัฐประหารในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๕๗ ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐

ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งและจำนวนผู้มาใช้สิทธิในภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ได้แบ่งออกเป็น ๒ เขต ดังนี้

	จำนวนผู้มีสิทธิออก เสียง	จำนวนผู้ใช้ สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
เขต ๑	๑๖๖,๗๐๒	๑๔๕,๐๐๑	๘๖.๙๘
เขต ๒	๑๖๖,๑๓๖	๑๔๕,๗๐๑	๘๗.๗๐
รวม	๓๓๒,๘๓๘	๒๙๐,๗๐๒	

^{๑๑๑} เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว และพงษ์เลิศ พงษ์วานันต์, การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒, (กรุงเทพมหานคร: KP Printing, ๒๕๖๒), หน้า ๗๕.

ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งและจำนวนผู้มาใช้สิทธิในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย
ได้แบ่งออกเป็น ๓ เขต ดังนี้

	จำนวนผู้มีสิทธิออก เสียง	จำนวนผู้ไปใช้ สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
เขต ๑	๑๖๖,๔๘๙	๑๒๙,๘๑๖	๗๗.๙๗
เขต ๒	๑๖๖,๕๗๕	๑๒๕,๑๗๑	๗๕.๑๔
เขต ๓	๑๖๖,๓๙๖	๑๓๗,๑๓๗	๘๒.๔๒
รวม	๔๙๙,๔๖๐	๓๙๒,๑๒๔	

ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งและจำนวนผู้มาใช้สิทธิในภาคกลาง จังหวัดราชบุรี ได้แบ่ง
ออกเป็น ๕ เขต ดังนี้

	จำนวนผู้มีสิทธิออก เสียง	จำนวนผู้ไปใช้ สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
เขต ๑	๑๓๖,๘๓๐	๑๑๒,๕๖๔	๘๒.๒๗
เขต ๒	๑๒๙,๗๘๔	๑๐๘,๔๐๓	๘๓.๕๓
เขต ๓	๑๓๕,๗๘๗	๑๑๓,๓๔๕	๘๓.๔๗
เขต ๔	๑๓๗,๒๗๖	๑๐๙,๘๘๒	๘๐.๐๔
เขต ๕	๑๓๓,๓๓๖	๑๐๗,๑๘๕	๘๐.๓๙
รวม	๖๗๓,๐๑๓	๕๕๑,๓๗๙	

ประชากรผู้มีสิทธิเลือกตั้งและจำนวนผู้มาใช้สิทธิในภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้แบ่ง
ออกเป็น ๖ เขต ดังนี้^{๑๑๒}

	จำนวนผู้มีสิทธิออก เสียง	จำนวนผู้ไปใช้ สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
เขต ๑	๑๓๔,๘๘๒	๙๙,๐๘๔	๗๓.๔๖

^{๑๑๒} สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป
เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๖๕๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.ect.go.th/ect_th/ [๗ มกราคม ๒๕๖๔].

	จำนวนผู้มีสิทธิออกเสียง	จำนวนผู้ใช้สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
เขต ๒	๑๔๑,๓๒๑	๑๐๔,๐๑๗	๗๓.๖๐
เขต ๓	๑๓๕,๘๔๔	๑๐๓,๒๑๐	๗๕.๙๘
เขต ๔	๑๓๔,๒๓๐	๑๐๕,๒๙๒	๗๘.๔๔
เขต ๕	๑๒๗,๐๙๗	๑๐๐,๓๔๕	๗๘.๙๕
เขต ๖	๑๓๒,๕๓๔	๑๐๔,๓๑๘	๗๘.๗๑
รวม	๘๐๕,๙๐๘	๖๑๖,๒๖๖	

๒.๘ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้องนั้นได้มีผู้สนใจศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้หลายคน แต่แต่ละคนก็ได้ศึกษาในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับ เรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” ผู้วิจัยสามารถแบ่งศึกษาได้ คือ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหลักอิทธิบาท ๔ ซึ่งมีผู้ศึกษาดังต่อไปนี้

๒.๘.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง

แม้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมืองจะมีผู้สนใจและศึกษาไว้พอสมควรในขณะนี้ ผู้วิจัยได้ประมวลมาเฉพาะที่ตรงกับงานวิจัยที่ผู้วิจัยศึกษา ดังนี้

ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตนิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่าสภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เช่น การสื่อสารของนักการเมืองกับประชาชนที่สื่อสารไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของนักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่างๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อและนโยบายของนักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต่อความไว้วางใจของประชาชน^{๑๑๓}

^{๑๑๓} ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตนิ, “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี”, *ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

พ.ต.ท.ชุมพล เพ็งศิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ๑) ด้านการดำเนินการเลือกตั้งประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเลือกตั้งนักรการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น ๒) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย ๓) ด้านการตัดสินใจในทางการเมืองตัดสินใจเลือกตัวแทนนักรการเมือง โดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมือง ที่แสดงถึงความมีคุณธรรม สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน^{๑๑๔}

พระทรงวุฒิ รัตน์ะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิจัยพบว่า ๑. ระดับการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชน ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านดังนี้ ด้านทัศนคติแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ด้านความรู้ทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง อยู่ในระดับมาก ด้านทัศนคติทางการเมือง อยู่ในระดับปานกลาง ๒. ผลการเปรียบเทียบพบว่า ประชาชนที่มีเพศอายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ มีความคิดเห็นต่อการกล่อมเกลาทางการเมืองของประชาชน ไม่แตกต่างกัน จึงปฏิเสธสมมุติฐานการวิจัย ๓. ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะแนวทางเกี่ยวกับการกล่อมเกลาทางการเมือง ด้านการได้รับความรู้ทางการเมือง ประชาชนได้รับความรู้ทางการเมือง หรือข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จากเจ้าหน้าที่ของรัฐน้อย ประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึง ด้านการติดตามข่าวสารทางการเมือง ประชาชนไม่ค่อยเข้าถึงสื่อได้มากเท่าที่ควร เพิ่มช่องทางการได้รับข่าวสารทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนยังโดนปิดกั้นในการแสดงความคิดเห็นในทางการเมือง ไม่กล้าที่จะแสดงความคิดเห็น ควรให้ประชาชนได้มีโอกาสในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ด้านทัศนคติทาง

^{๑๑๔} พ.ต.ท.ชุมพล เพ็งศิริ, “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

การเมือง ประชาชนมีความคิดเห็นทางการเมืองน้อย ควรจัดสถานที่ ให้ความรู้ทางด้านประชาธิปไตยให้กับประชาชนมากยิ่งขึ้น^{๑๑๕}

พระมหาชาติ ชุติมา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. พบว่าประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความศรัทธาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม ด้านสิทธิเสรีภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ๒. พบว่าประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ๓. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางที่ส่งเสริมในการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี มีความสำคัญในแต่ละด้าน มีดังนี้คือ ด้านความศรัทธาระบอบประชาธิปไตยคือ เชื่อว่า ประชาธิปไตยสามารถแก้ปัญหาของชาติได้ แม้จะวิกฤตขนาดไหนก็ตามที่ การจะให้ประชาชนมีศรัทธาต่อประชาธิปไตย ผู้นำและนักการเมืองก็ต้องมีความชอบธรรมในการปกครองด้วยด้านเสรีภาพ คือ สิทธิเสรีภาพ เป็นหัวใจสำคัญของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ผู้ดำรงตำแหน่งบริหารและข้าราชการประจำ ไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะถ้ามีการกระทำดังกล่าวก็เท่ากับละเมิดประชาธิปไตย ด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม ประชาชนสร้างความสัมพันธ์ทางบวกในการแสดงความคิดเห็นร่วมกัน เป็นแบบอย่างที่ดีไม่ซื้อสิทธิขายเสียง รณรงค์ให้ไปใช้สิทธิและเห็นความสำคัญในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะการซื้อสิทธิขายเสียงเป็นการทุจริตไม่ประกอบด้วยคุณธรรมที่สร้างจิตใต้สำนึกในการตื่นตัวทางการเมือง^{๑๑๖}

^{๑๑๕} พระทรงวุฒิ รัตนะ, “การกล่อมเกลางานการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน”, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๙๑ - ๖๐๒.

^{๑๑๖} พระมหาชาติ ชุติมา, “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี”, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๘๑ - ๕๙๐.

ชลิต วงษ์สกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวจากการglomเกลตาทางการเมืองด้านสื่อมวลชน สถาบันการเมือง ครอบครัวและเพื่อน ชุมชน โดยการที่ประชาชนได้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในสิทธิหน้าที่ของตน รับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมให้ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น โดยการส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักอภิปรายธรรม 7 ควรส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยการให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองได้จากสื่อมวลชน สถาบันการเมือง เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน หรือสถาบันการเมืองแล้ว ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองกับครอบครัว ประชาชนมีความรู้ รับรู้ข่าวสารทางการเมืองแล้ว ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมืองที่ดีขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีการการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีและถูกต้อง เพราะเกิดจากมีความรู้ทางการเมืองที่ดี^{๑๓๗}

พระมหาเรวัต อคฺคาทโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเรียงลำดับค่าเฉลี่ยดังนี้ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ตามลำดับ ๒. ผลการเปรียบเทียบ พบว่า ประชาชนที่มี เพศ การศึกษา อาชีพ ต่างกัน มีปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย ส่วนประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างกัน จึงยอมรับสมมติฐานการวิจัย ๓. ข้อเสนอแนะ ในการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ควรรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ทำความเข้าใจกับประชาชนในการเข้าถึงข้อมูลทางการเมือง เช่น การเลือกตั้งล่วงหน้า การตรวจสอบบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง ตั้งศูนย์การเรียนรู้ในชุมชน ให้ประชาชนได้แลกเปลี่ยน

^{๑๓๗} ชลิต วงษ์สกุล, “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี”, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๓๔ - ๕๔๓.

เรียนรู้ และเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ให้ประชาชนได้มีโอกาสในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง อย่างมีสิทธิและเสรีภาพ มีสิทธิและมีเสียงในการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองอย่างเหมาะสม^{๑๑๘}

ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขต เทศบาลนครอุดรธานี มีลักษณะเมินเฉยต่อความเป็นไปของการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น หรือเรียกอีกอย่าง ว่าไม่ยินดียินร้ายกับการเมือง เหตุผลสำคัญที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากประชาชนได้เห็นสถานการณ์ทาง การเมืองทุกระดับทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่มีการแก่งแย่งแข่งขันกันทำให้สังคมแตกแยกทาง ความคิดขาดความรักความสามัคคี และไม่ได้ดำเนินการไปตามกรอบกติกาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงการเห็นพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งหรือการรัฐประหารมี ลักษณะไม่แตกต่างกัน อาทิ การแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง การทุจริต คอรัปชั่น เป็นต้น การตื่นตัวทางการเมืองที่มีความโดดเด่นและประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท^{๑๑๙}

วัลลภ รัฐฉัตรานนท์และนพพล อัศอาด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ ระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิต นักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัย พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อความรู้สึกรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมี นัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ สังคมไทยในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้มีการแพร่กระจายช่องทาง ต่าง ๆ ไปสู่การรับรู้ของผู้สนใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์ ความรู้ ทักษะคิด พฤติกรรม ที่แสดงออกในปัจจุบันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการแพร่กระจายของข้อมูล ข่าวสารและการรับรู้ดังกล่าวด้วย และเป็นแหล่งที่มาของการตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มประชากร เป้าหมายที่ใช้เป็นหน่วยในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีระดับความเจริญทางเศรษฐกิจสูง ยิ่งทำให้ได้รับข้อมูล

^{๑๑๘} พระมหาเรวัตม อคคาทโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๗๐ - ๕๘๐.

^{๑๑๙} ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, “สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนคร อุดรธานี”, วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๖๐-๖๕.

ข่าวสารและมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูงตามไปด้วยซึ่งสิ่งดังกล่าวมีผลต่อความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามไปด้วย^{๑๒๐}

อุทิสรา ภิณโณทรัพย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนอายุ ๑๘-๑๙ ปีกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ผลการประเมินปัจจัยความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนที่มีอายุระหว่าง ๑๘-๑๙ ปี ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง สูงสุด คือ การรับรู้ข่าวสาร ความเคลื่อนไหวเกี่ยวกับการเมืองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ มีประโยชน์มาก คิดเป็นร้อยละ ๗๐.๒ ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง สูงสุดคือ มีการพูดคุยสนทนากับบุคคลอื่น คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕ ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง สูงสุดคือ การไปเลือกตั้งเป็นการแสดงออกทางการเมืองของตนเอง คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๑ ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบในการเมืองภาคประชาชน สูงสุดคือ การเมืองภาคประชาชนมีบทบาทในการมีส่วนร่วมตรวจสอบในการเสนอถอดถอนสมาชิกหรือผู้บริหารท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๙๒.๙ ด้านการแสดงออกทางการเมืองด้วยการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น สูงสุดคือ ท้องถิ่นควรมีช่องทางในการรับข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๙๔.๑ ๒) แนวทางการเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนที่มีอายุระหว่าง ๑๘-๑๙ ปี ในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ควรจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ด้านประชาธิปไตย เพื่อถ่ายทอดความรู้ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง ควรจัดให้มีเวทีประชาธิปไตย และจัดอบรม เพื่อให้เยาวชนมีเวทีแสดงออกทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ควรเน้นการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงกลุ่มเยาวชน หาวิธีการจูงใจและเพิ่มความสะดวกในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมตรวจสอบในการเมืองภาคประชาชน ควรสร้างเครือข่ายเยาวชนให้มีความรู้ความเข้าใจอย่างทั่วถึง ด้านการแสดงออกทางการเมืองด้วยการเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาในท้องถิ่น ควรเพิ่มให้มีช่องทางในการรับข้อเสนอปัญหาของท้องถิ่น^{๑๒๑}

^{๑๒๐} วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และ นพพล อัครชาติ, “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างความตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, วารสารการบริหารปกครอง, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๓๖.

^{๑๒๑} อุทิสรา ภิณโณทรัพย์, “การเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนอายุ ๑๘-๑๙ ปีกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดชัยภูมิ”, การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๕๗, (คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย, ๒๕๕๗), หน้า ๒๒๑๐.

วัฒนา แซ่ไพเราะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔” ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีการกล่อมเกลาทางการเมือง ทั้งโดยรวมและรายราย ด้านอยู่ในระดับปานกลาง โดยในรายด้านเรียงลำดับการกล่อมเกลาทางการเมือง ได้ดังนี้ คือ ด้านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และ กลุ่มเพื่อนและชุมชนตามลำดับ เยาวชนมีความตื่นตัวทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาในรายด้านจะพบว่าความตื่นตัวทางการเมืองด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมืองอยู่ในระดับมาก มีความตื่นตัวทางการเมืองด้านพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลาง และเยาวชนมีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยโดยรวมอยู่ในระดับมาก

โดยในรายด้านมีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ด้านอาตมมันปัจเจกภาพและด้านอาตมมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับมากเช่นกันการเปรียบเทียบการพัฒนาวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔ พบว่าเยาวชนที่มีนับถือศาสนา สาขาวิชาที่ศึกษา รายได้ของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง และสถานศึกษาต่างกัน มีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๕ แต่เยาวชนที่มี เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา อาชีพของบิดา มารดาหรือผู้ปกครอง ภูมิลำเนาเดิม และที่อยู่ปัจจุบันต่างกัน มีการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย ไม่แตกต่างกัน การกล่อมเกลาทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานศึกษาในกรุงเทพมหานคร โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง แต่ในรายด้าน การกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันการเมือง สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตื่นตัวทางการเมืองโดยรวม อยู่ในระดับต่ำ การกล่อมเกลาทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนา วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยในรายด้าน การกล่อมเกลาทางการเมืองผ่านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง การกล่อม เกลาทางการเมืองผ่านสถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสถาบันการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับต่ำ ความตื่นตัวทางการเมืองมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยในรายด้าน ความตื่นตัวทางการเมือง ด้านความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ใน ระดับสูง แต่ความตื่นตัวทางการเมือง ด้านพฤติกรรมทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับการ พัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยรวม อยู่ในระดับต่ำ และการกล่อมเกลาทาง การเมือง และความ

ตื่นตัวทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับการพัฒนาวัฒนธรรมทาง การเมืองแบบ ประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ และสามารถสร้างสมการเชิงพยากรณ์ได้ กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจ พฤติกรรมทางการเมือง และสถาบันครอบครัว ที่ส่งผลต่อการพัฒนา วัฒนธรรมทาง การเมืองแบบประชาธิปไตย^{๑๒๒}

สรุปได้ว่า การตื่นตัวทางการเมือง มีความโดดเด่นและประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท รวมถึงการกล่อมเกล าทางการเมือง การกล่อมเกล าทางการเมืองผ่านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน เกลาทาง การเมืองผ่านสถาบันครอบครัว กลุ่มเพื่อน และสถาบันการเมือง การพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตณี, (๒๕๖๓).	การสื่อสารของนักการเมืองกับประชาชนที่สื่อสารไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของ นักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่างๆ
พ.ต.ท.ชุมพล เฟ็งศิริ, (๒๕๖๓).	กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชน ประกอบด้วย ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ด้านการร่วมรณรงค์ เลือกตั้ง ด้านการตัดสินใจทางการเมือง
พระทรงวุฒิ รัตนะ, (๒๕๖๓).	การกล่อมเกล าทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย ด้านทัศนคติแบบประชาธิปไตย ด้านความรู้ทางการเมือง ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ด้านทัศนคติทางการเมือง
พระมหาชาติรี ชาครชโย, (๒๕๖๓).	การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย ด้านความศรัทธาระบอบการปกครองแบบ ประชาธิปไตย ด้านจิตสำนึกในความยุติธรรมและด้านสิทธิ์เสรีภาพ

^{๑๒๒} วัฒนา เช่งไพเราะ, “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานบันการศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔”, **ดุชนิพนธ์ ปรัชญาดุชนิพนธ์ (สื่อสารการเมือง)**, (วิทยาลัยสื่อสารทางการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๘-๒๐๐.

ตารางที่ ๒.๒๐ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการตื่นตัวทางการเมือง (ต่อ)

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ชลิต วงษ์สกุล, (๒๕๖๓).	ประชาชนมีการตื่นตัวจากการglomเกลตาทางการเมืองด้านสื่อมวลชน สถาบันการเมือง ครอบครัวและเพื่อน ชุมชน โดยการที่ประชาชนได้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในสิทธิหน้าที่ของตน รับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
พระมหาเรวัต อคคาทโร, (๒๕๖๓).	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ประกอบด้วย ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านการติดตามตรวจสอบการเลือกตั้ง และด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง
ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๑): ๖๐-๖๕.	สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน มีลักษณะเอนเฉยต่อความเป็นไปของการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น หรือเรียกอีกอย่างว่าไม่ยินดียินร้ายกับการเมือง เหตุผลสำคัญที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากประชาชนได้เห็นสถานการณ์ทางการเมืองทุกระดับทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ
วัลลภ รัฐฉัตรานนท์และนพพล อัครฮาด, (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๓๖.	การตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตย สังคมไทยในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้มีการแพร่กระจายช่องทางต่าง ๆ ไปสู่การรับรู้ของผู้สนใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์ ความรู้ ทักษะคุณพฤติกรรมการ
อุทิสรา ภิญโญทรัพย์, (๒๕๕๗, หน้า ๒๒๑๐).	การเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชน ประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสาร การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมืองในการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง การไปเลือกตั้งเป็นการแสดงออกทางการเมืองของตัวเอง การมีส่วนร่วมตรวจสอบในการเมืองภาคประชาชน
วัฒนา แซงไพเราะ, (๒๕๕๕, หน้า ๑๘๘-๒๐๐).	เยาวชนมีการglomเกลตาทางการเมือง ดังนี้ คือ ด้านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และ กลุ่มเพื่อนและชุมชน

๒.๘.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

งานวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหัวข้อที่นักรัฐศาสตร์ให้ความสนใจศึกษา ซึ่งได้สรุปผลการวิจัยมา ดังนี้

พรสวรรค์ สุตตะคาน ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลารวมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการกล่อมเกลารวมทางการเมืองอยู่ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ย ๔.๔๕ (S.D., ๐.๒๗) วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย มีค่าเฉลี่ยในระดับมากที่สุด เฉลี่ย ๔.๔๕ (S.D., ๐.๒๗) และการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยมีค่าเฉลี่ย ๔.๖๓ (S.D., ๐.๒๘) ส่วนผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า การกล่อมเกลารวมทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่า r ระหว่าง ๐.๖๕ ถึง ๐.๘๔ โดยมีค่าความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยและการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกันสูงที่สุด มีค่า $r = ๐.๘๗$ และมีสมการสำหรับไปใช้ในแนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบด้วย การถ่ายทอดพฤติกรรมทางการเมือง การถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การถ่ายทอดบรรทัดฐานทางสังคมหลักการอำนาจ อธิปไตยเป็นของปวงชน หลักการสิทธิเสรีภาพเท่าเทียมกัน หลักการเคารพสิทธิมนุษยชน และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ รวมถึงหลักการเสียงข้างมากควบคุมไปกับการเคารพในสิทธิของเสียงข้างน้อย^{๑๒๓}

คงฤทธิ์ กุลวงษ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม” ผลการวิจัยพบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ โดยรวม และรายด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร กล่าวคือ ประชาชนมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย ด้านแสดงความคิดเห็น กล่าวคือ ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองน้อย ด้านการตัดสินใจ กล่าวคือประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางการเมืองน้อย

^{๑๒๓} พรสวรรค์ สุตตะคาน, “การกล่อมเกลารวมทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น, ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑๕๑.

และด้านการติดตามตรวจสอบ กล่าวคือประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบนโยบายของพรรคการเมืองและนักการเมืองน้อย^{๑๒๔}

พิชิต กัญยาวรรณ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลາทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเชิงสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์มีค่าไคสแควร์เท่ากับ ๖๐.๔๗ องศาความอิสระ มีค่าเท่ากับ ๔๘ ค่าความมีนัยสำคัญ มีค่าเท่ากับ ๐.๑๐๗ และค่า RMSEA เท่ากับ ๐.๐๓๓ ค่า GFI = .๙๖, ค่า AGFI = .๙๓, ค่า CFI = ๑.๐๐, ค่า NFI = .๙๘, ค่า NNFI = .๙๙, และค่า CN = ๒๙๙.๕๘ โดยที่ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในรูปแบบพบว่าการกล่อมเกลາทางการเมือง ส่งผลทางตรงต่อวัฒนธรรมทางการเมือง และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในส่วนของวัฒนธรรมทางการเมืองก็ส่งผลทางตรงต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงทำให้การกล่อมเกลາทางการเมืองส่งผลทางอ้อมต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕^{๑๒๕}

สำราญ วิเศษ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา ระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม” ผลการวิจัย พบว่า ๑) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น รองลงมา ได้แก่ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการประเมินผล และ ด้านการตัดสินใจตามลำดับ ๒) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษา พบว่า นักศึกษา ที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษา และระบบการเรียนแตกต่างกัน พบว่า นักศึกษา ที่มีเพศ ชั้นปีที่กำลังศึกษาและระบบการเรียนต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ๓) ควรมีสื่อที่ทันสมัยในการให้ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง ควรนำเสนอข้อมูลทางวิทยุ โทรทัศน์และโปสเตอร์ เสนอข่าวสารให้มีความหลากหลาย

^{๑๒๔} คงฤทธิ กุลวงษ์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม”, วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๐๙.

^{๑๒๕} พิชิต กัญยาวรรณ, “การกล่อมเกลາทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๗๙.

ควรมีการประเมินผลทางการเมืองตามสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในแต่ละเขตการเลือกตั้ง และควรมีการเผยแพร่ข้อมูลด้านการเมืองมากกว่านี้^{๑๒๖}

ถิรวัดน์ แจ่มกระจ่าง ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ของการสื่อสารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนคร จังหวัดสมุทรปราการ” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนคร จังหวัดสมุทรปราการมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองในระดับเป็นครั้งคราว หรือ ๕-๖ วันต่อสัปดาห์ มีการเปิดรับสูงสุด คือสื่อมวลชน ซึ่งอยู่ในระดับบ่อยและมีการเปิดรับในระดับเป็นครั้งคราว ได้แก่ สื่อกิจกรรมทางการเมือง สื่อบุคคลและสื่อสังคมออนไลน์ ตามลำดับ ทางด้านความรู้ทางการเมืองประชาชนมีความรู้ทางการเมืองในระดับเห็นด้วยมาก มีความรู้สูงสุด คือ ทราบว่าการปกครองระบอบประชชนมีอำนาจสูงสุด และมีความสนใจทางการเมืองในระดับเห็นด้วย มีความสนใจสูงสุด คือ สนใจติดตามการทำงานและผลงานทางด้านการเมือง ทางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับมาก คือ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง และมีส่วนร่วมในระดับปานกลาง ได้แก่ การมีส่วนร่วมตรวจสอบทางการเมือง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมือง การมีส่วนร่วมประชุมร่วมชุมนุมทางการเมือง และการมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นทางการเมือง ตามลำดับจากการศึกษา พบว่า การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองด้านสื่อมวลชนส่งผลที่ดีต่อทัศนคติทางการเมือง ความสนใจทางการเมืองและความรู้ทางการเมืองของประชาชน ในขณะที่การเปิดรับข่าวสารทางการเมืองด้านสื่อบุคคล และสื่อสังคมออนไลน์ส่งผลที่ดีต่อความรู้ทางการเมืองของประชาชนซึ่งทัศนคติทางการเมือง ความรู้ทางการเมือง และความสนใจทางการเมืองที่เกิดขึ้นจากการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองนี้ส่งผลทางอ้อมต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนคร จังหวัดสมุทรปราการ โดยผลการศึกษา พบว่า ความสนใจทางการเมืองส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองนคร จังหวัดสมุทรปราการ สูงสุด รองลงมาคือ ความรู้ทางการเมือง และทัศนคติการเมืองตามลำดับ^{๑๒๗}

กมล เข็มนาจัตร์ ได้ทำวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัด

^{๑๒๖} สำราญ วิเศษ, “กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม”, วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๖) : ๕.

^{๑๒๗} ถิรวัดน์ แจ่มกระจ่าง, “ความสัมพันธ์ของการสื่อสารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดสมุทรปราการ”, วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ (ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๔๖.

เพชรบูรณ์ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ สามารถเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย อันดับแรก คือ ความสามัคคี ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใส การรับรู้ข่าวสาร ความผูกพัน ภาวะผู้นำ ความมั่นคง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis) เพื่อหาความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ ปัจจัยด้านบุคคลประกอบด้วย ความมั่นคง การเป็นสมาชิก กลุ่มทางสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยด้านชุมชนประกอบด้วย การรับรู้ข่าวสารความรู้สึกเป็นเจ้าของ ความสามัคคี และปัจจัยด้านองค์กรประกอบด้วย ความผูกพัน ภาวะผู้นำ ความโปร่งใส สามารถทำนายปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ ๐.๐๑ เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันเองพบว่า มีความสัมพันธ์กันทางบวกระหว่างตัวแปรอิสระด้วยกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ โดย ความรู้สึกถึงการเป็นเจ้าของกับการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมมีความสัมพันธ์กันทางบวกมากที่สุด ($r = ๐.๙๗๑$)^{๑๒๘}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน ทุกเพศ ทุกระดับ การศึกษา ทุกสาขาอาชีพ โดยการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบ่งออกได้เป็นหลายด้าน เช่น ด้านรับฟังข่าวสาร ด้านติดตามการหาเสียง ด้านติดต่อนักการเมืองและแสดงความคิดเห็น ด้านการอภิปรายทางการเมือง และด้านการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองกับพรรคการเมือง หรือกลุ่มทางการเมืองต่างๆ โดยสิ่งที่สำคัญในการส่งเสริมให้การมีส่วนร่วมเกิดผลสัมฤทธิ์ เกิดประสิทธิภาพจำเป็นต้องมีการประชาสัมพันธ์ ทั้งเนื้อหาข้อมูลการเลือกตั้ง การหาเสียง ความรู้ความเข้าใจถึงประโยชน์ของการออกไปเลือกตั้ง การเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งจากทั้งหน่วยงานต่างๆ ชุมชน และระดับครอบครัว อีกทั้งยังต้องมีการสร้างค่านิยมที่เกี่ยวข้องกับความซื่อสัตย์สุจริต การล้างซึ่งความขัดแย้ง การสร้างอคติซึ่งกันและกันต่อผู้เห็นต่างทางการเมือง ซึ่งจะเป็แนวทางให้เกิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองในอนาคตอย่างมีประสิทธิภาพ และประสบผลสัมฤทธิ์มากยิ่งขึ้นในอนาคต

^{๑๒๘} กมล เข็มนาจิตร์, “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑๗ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๘๐.

ตารางที่ ๒.๒๑ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
พรสวรรค์ สุตะคาน, (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑๕๑.	การกล่อมเกลາทางการเมือง วัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความสัมพันธ์ไปในทิศทางเดียวกัน โดยมีค่า r ระหว่าง ๐.๖๕ ถึง ๐.๘๔
คงฤทธิ์ กุลวงษ์, (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๐๙.	การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ด้านข้อมูลข่าวสาร ประชาชนมีความสนใจในข้อมูลข่าวสารทางการเมืองน้อย ด้านแสดงความคิดเห็น ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นทางการเมืองน้อย ด้านการตัดสินใจ ประชาชนมีทัศนคติเกี่ยวกับผู้นำ และการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ทางการเมืองน้อย และด้านการติดตามตรวจสอบ ประชาชนมีส่วนร่วมในการติดตามตรวจสอบนโยบายของพรรคการเมืองและนักการเมืองน้อย
พิชิต กันยารวรรณ, (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๗๙.	การกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลทางตรงต่อ วัฒนธรรมทางการเมือง และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑
สำราญ วิเศษ, (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๖) : ๕.	การมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการประเมินผล และด้านการตัดสินใจ
ถิรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง, (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๔๖.	ความสนใจทางการเมืองส่งผลต่อพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน คือ ความรู้ทางการเมือง และทัศนคติการเมือง
กมล เข็มนาจิตร, (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๘๐.	ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ ความสามัคคี ความรู้ความเข้าใจเรื่องการปกครองส่วนท้องถิ่น ความโปร่งใส การรับรู้ข่าวสาร ความผูกพัน ภาวะผู้นำ ความมั่นคง

๒.๘.๓ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสื่อสารทางการเมือง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารทางการเมืองจึงได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

วัฒนา นนทชิต ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากการสื่อสารทางการเมืองยังอยู่ในระดับน้อย การสื่อสารทางการเมืองของประชาชน เป็นการศึกษาระดับของการสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลในลักษณะของการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อบุคคลและการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากการสื่อสารทางการเมืองในระดับน้อย ประชากรกลุ่ม ตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่มีพฤติกรรมในการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากการสื่อสารโดยผ่านสื่อบุคคล จากการเข้าการประชุม การสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและการจัดเวทีประชาคมในภาพรวม พบว่า ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อบุคคลอยู่ในระดับน้อย สำหรับการสื่อสารระหว่างบุคคลจากการสื่อสารหรือการพูดคุยของคนในครอบครัวในกลุ่มเพื่อนจากนักการเมืองและจากผู้นำชุมชน ประชาชนส่วนใหญ่มีระดับของการรับรู้อยู่ในระดับปานกลาง การสื่อสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนพบว่า ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก สื่อมวลชนอยู่ในระดับน้อยทั้งการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือเผยแพร่ผลงานของทางเทศบาล ใบปลิว แผ่นพับและวารสาร นิตยสารต่าง ๆ และการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อกิจกรรมในรูปแบบของการการเดินทางรณรงค์หาเสียงจากสติกเกอร์ที่ติดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ จากป้ายประชาสัมพันธ์ของทางเทศบาล จากป้ายประกาศ ณ ที่ทำการชุมชนและจากนิทรรศการต่าง ๆ พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมและระดับของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อดังกล่าวอยู่ในระดับน้อย เช่นกันแต่การสื่อสารทางการเมืองจากสื่ออิเล็กทรอนิกส์พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีพฤติกรรมและระดับของการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจาก สื่อมวลชนประเภทอิเล็กทรอนิกส์ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งการรับรู้ข่าวสารจากวิทยุชุมชนและวิทยุกระจายเสียงส่วนการรับรู้ข่าวสารผ่านทางรถยนต์เปิดเครื่องกระจายเสียงกับโทรทัศน์นั้น พบว่า อยู่ในระดับที่น้อยกว่า และการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองของประชาชนผ่านทางสื่ออินเทอร์เน็ตส่วนใหญ่ พบว่า ไม่เคยรับรู้ข่าวสารผ่านทางสื่อนี้เลย

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า การสื่อสารทางการเมือง ได้แก่ การสื่อสารทางการเมืองจากสื่อบุคคลและการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน มีค่านัยสำคัญอยู่ที่ระดับ ๐.๐๐๐ ซึ่งมีค่าน้อยกว่าที่ตั้งไว้ที่ ๐.๐๕ แสดงว่า การสื่อสารทางการเมืองจากสื่อบุคคลและการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่นในภาพรวมอยู่ในระดับสูง โดยความสัมพันธ์ดังกล่าวเป็นไปในเชิงบวก จึงเป็นไปในทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เมื่อ

ประชาชนมีพฤติกรรมการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองและความรู้ทางการเมืองในระดับที่มากขึ้นจากช่องทางสื่อสารดังกล่าว จะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น มากขึ้นตามไปด้วย จากผลการศึกษาตามที่ได้ตั้งสมมติฐานไว้ สรุปได้ว่า สมมติฐานที่ตั้งไว้เป็นจริงในทุกกรณีแต่อาจจะมีความสัมพันธ์ที่มากขึ้นแตกต่างกันออกไป^{๑๒๙}

วัฒน์ ภูวทิศ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร” ผลการวิจัยพบว่า ผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ได้แก่ เฟสบุ๊ก กูเกิลพลัส และทวิตเตอร์ เพื่อหาเบาะแสของข่าว รายงานข่าวสาร สร้างเครือข่ายในชุมชนออนไลน์และแสดงความคิดเห็นอย่างเสรีในประเด็นสาธารณะ ซึ่งผู้สื่อข่าวส่วนใหญ่ระบุความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์อยู่ในระดับปานกลาง เพราะข้อมูลไม่ได้ผ่านการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการข่าวทำให้ไม่สามารถนำข้อมูลทั้งหมดไปใช้ได้ทันที จึงต้องตรวจสอบด้วยการส่งผู้สื่อข่าวลงพื้นที่ซ้ำหรือวิเคราะห์ข้อมูลในออนไลน์ว่ามีบริบทแวดล้อมที่เป็นการสร้างข้อมูลขึ้นเอง ปัญหาการใช้ข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร พบว่า ข้อมูลมีความผิดพลาด ขาดความน่าเชื่อถือ สร้างความแตกตื่นเมื่อเกิดภาวะวิกฤต สร้างความแตกแยกในสังคมและละเมิดสิทธิส่วนบุคคลและสิทธิ ผู้สื่อข่าวต้องระมัดระวังถึงผลประโยชน์ที่แอบแฝงทางการเมืองในรูปข่าวลวง ข่าวลือ และต้องใช้ดุลยพินิจเพื่อพิจารณาข้อมูลอย่างรอบคอบและเที่ยงธรรม^{๑๓๐}

วิเชียร ช่วยหนู ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมือง ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์” ผลการศึกษาพบว่า ช่วงที่ ๑ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการกำหนดยุทธศาสตร์และกลยุทธ์การสื่อสารของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์ คือการรู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมจากเจ้าหน้าที่รัฐ และการป้องกันตัวเองจากผู้ไม่หวังดี มียุทธศาสตร์คือ การสื่อสารเพื่อความอยู่รอด โดยใช้กลยุทธ์การสร้างข่าว ด้วยทักษะทางการสื่อสารทั้งคำพูด และท่าทาง ประกอบกับข้อมูลที่นำเชื่อถือและไม่เคยมีใครเคยเปิดเผย ทำให้สื่อมวลชนนำเสนอข่าวของนายชูวิทย์ ตลอดระยะเวลา ๒ เดือน ที่ได้ศึกษา ช่วงที่ ๒ การเปลี่ยนแปลงกติกากเลือกตั้งเป็นระบบบัญชีรายชื่อ โดยใช้ประเทศเป็นเขตเลือกตั้ง และไม่มีเกณฑ์คะแนนขั้นต่ำ อีกทั้งสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองสร้างความเปราะบางให้กับประชาชน นายชูวิทย์เสนอนโยบายขอเป็นฝ่ายค้าน ตอกย้ำความเป็นจอมแฉ ตอบสนองต่อคนกลุ่มที่ไม่มีความผูกพันกับพรรคการเมือง โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น และเมื่อเข้าสู่สภาผู้แทนราษฎร

^{๑๒๙} วัฒนา นนทชิต, “การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี”, วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๔๒-๔๖.

^{๑๓๐} วัฒน์ ภูวทิศ, “ผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร”, วารสารศรีนครินทร์วิจัยและพัฒนา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์), ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๗ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๓๕.

นายวิทย์ก็ได้ใช้ช่องทางสื่อสังคมออนไลน์ โดยเฉพาะเฟสบุ๊คกำหนดประเด็นสื่อสารไปยังประชาชน โดยตรง^{๑๓๑}

เจษฎา วีระพงศ์ ได้ศึกษาเรื่อง “การสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทย: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔)” ผลการวิจัยพบว่า บริบทและสถานการณ์ทางการเมืองในห้วงปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ เป็นปัจจัยสนับสนุนให้พรรคเพื่อไทยนำแนวคิดการสื่อสารการเมืองมาใช้อย่างเต็มรูปแบบประกอบกับการเคลื่อนไหวของกลุ่ม นปช. ซึ่งสนับสนุนแนวคิดและอุดมการณ์ของพรรคเพื่อไทยทำให้การสื่อสารของพรรคเพื่อไทยแบ่งได้เป็นสองทางคือ การสื่อสารโดยพรรคเพื่อไทยและกลุ่ม นปช. ทั้งผู้ส่งสาร (Sender) สาร (Message) ช่องทางการสื่อสาร (Channel) และผู้รับสาร (Receiver) นอกจากนี้การวิจัยยังพบว่าการสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทยในพื้นที่พรรคเพื่อไทยใช้กลไกการสื่อสารผ่าน ผู้นำความคิด (opinion leaders) ซึ่งประกอบด้วยผู้จัดรายการโทรทัศน์ ดาวเทียมและวิทยุชุมชน ผู้นำชุมชน ทีมงาน ส.ส. และแกนนำ นปช. ในพื้นที่ ซึ่งเป็นกลุ่มที่รวมตัวและเกิดขึ้นจากความผูกพันภักดีตั้งแต่พรรคไทยรักไทย พรรคพลังประชาชน สืบเนื่องมาจนถึงพรรคเพื่อไทยจนกลายเป็นเครือข่ายกลุ่มผู้สนับสนุนขนาดใหญ่ กลุ่มผู้นำความคิดเป็นกลไกสำคัญในการรักษาคะแนนเสียงในพื้นที่ รวมถึงเป็นส่วนหนึ่งในกระแสมวลชนเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่ม นปช. ในการชุมนุมทางการเมืองปี พ.ศ. ๒๕๕๒ และ พ.ศ. ๒๕๕๓ เมื่อผนวกกับสารที่ทรงพลังและช่องทางการสื่อสารที่หลากหลายโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสื่อสารผ่านวิทยุชุมชนและโทรทัศน์ดาวเทียม ได้กลายเป็นส่วนสำคัญที่ทำให้พรรคเพื่อไทยได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๔ ทั้งที่อยู่ในฐานะพรรคการเมืองฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร

ข้อค้นพบ ๗ ประการ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษากิจการการเมืองต่อไปในอนาคตคือ ๑) การสื่อสารการเมืองแบบสองจังหวะคือวิธีการในการเข้าถึงประชาชนเพื่อรักษาคะแนนเสียงและการแสวงหาคะแนนเสียงส่วนเพิ่มที่ดีที่สุดในยุคปัจจุบัน ๒) กลยุทธ์การสร้างสารของพรรคเพื่อไทยจนนำไปสู่การได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งคือการผลิตสารที่กระทบกับอารมณ์ความรู้สึกของประชาชนร่วมกับการผลิตสารที่เสริมความแข็งแกร่งให้กับพรรคพร้อม ๆ กับการผลิตสารเพื่อลดความน่าเชื่อถือของพรรคการเมืองฝ่ายตรงข้าม ๓) ผู้มีบทบาทในการสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทยใน ส่วนกลางและการสื่อสารการเมืองในแต่ละภูมิภาคแตกต่างกัน ๔) พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร คือผู้ส่งสาร และผู้ที่ถูกนำมาผลิตเป็นสารที่มีอิทธิพลในกระบวนการสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทย ๕) การใช้ ช่องทางการสื่อสารอย่างเหมาะสมและสอดคล้องกับการรับรู้ของประชาชนคือหัวใจความสำเร็จในการสื่อสารของพรรคเพื่อไทย ๖) ยุค กับช่องว่างการสื่อสารกับประชาชนคือความท้าทายของพรรคเพื่อ

^{๑๓๑} วิเชียร ช่วยหนู ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมือง ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์”, วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙): ๑๙๙.

ไทยในการสื่อสารการเมืองในปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔ ๓) ความขัดแย้งทางการเมืองทำให้เกิดลักษณะการเลือกรับสารมากขึ้น อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่าการสื่อสารจะเป็นส่วนสำคัญในการได้รับชัยชนะของพรรคการเมือง แต่การแข่งขันทางการเมืองถือเป็นกระบวนการที่มีพลวัตและมีตัวแปรที่หลากหลายขึ้นอยู่กับบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ดังนั้นพรรคการเมืองจึงจำเป็นต้องปรับตัวให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงและประยุกต์ศาสตร์และศิลป์ต่าง ๆ มาใช้เพื่อการครองเสียงข้างมากอย่างต่อเนื่องและยาวนาน^{๑๓๒}

สรุปได้ว่าการสื่อสารทางการเมือง เป็นการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชนทั้งการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อสิ่งพิมพ์ ไม่ว่าจะเป็นการอ่านหนังสือพิมพ์รายวัน หนังสือเผยแพร่ใบปลิว แผ่นพับและวารสาร นิตยสารต่าง ๆ และการสื่อสารทางการเมืองจากสื่อกิจกรรมในรูปแบบของจากการการเดินทางรณรงค์หาเสียงจากสตีกเกอร์ที่ติดอยู่ตามสถานที่ต่าง ๆ จากป้ายประชาสัมพันธ์จากป้ายประกาศ ณ ที่ทำการชุมชนและจากนิทรรศการต่าง ๆ

๒.๘.๔ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้ง

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับกับการเลือกตั้งจึงได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

ชุตินา ศิริเมธาวิ ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี : ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. ๒๕๖๐” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ ๒๖-๓๕ ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี อาชีพลูกจ้าง/พนักงานบริษัท และรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๒๐,๐๐๐ บาท มีปัจจัยด้านการเปิดรับสื่อของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละสื่อพบว่า สื่อที่มีการเปิดรับ มากสุด ได้แก่ สื่อโทรทัศน์ รองลงมาคือสื่ออินเทอร์เน็ต สื่อหนังสือพิมพ์ และสื่อวิทยุตามลำดับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สูงสุด คือ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง รองลงมา คือด้านนโยบายเลือกตั้ง ด้านพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด และด้านบริบททางการเมือง ตามลำดับ และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจน้อยที่สุด คือ ปัจจัยด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ ด้านคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นรายชื่อพบว่า สูงสุดคือมีความรู้ความสามารถ รองลงมาคือความซื่อสัตย์ และระดับการศึกษาของผู้สมัคร ตามลำดับ ปัจจัยด้านพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด พบว่า สูงสุดคือสังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายดี รองลงมาคือหัวหน้าพรรคการเมืองมีภาพลักษณ์ที่ดี สังกัดพรรคการเมืองขนาดใหญ่ที่มีชื่อเสียงและสังกัดพรรคการเมืองที่มีสิทธิเลือกตั้งขึ้นชม ตามลำดับ และ ปัจจัยด้านนโยบายเลือกตั้ง พบว่า สูงสุดคือนโยบาย แก้ปัญหา

^{๑๓๒} เจษฎา วีระพงษ์, “การสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทย: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔”, **ปรัชญาคุษณบัณฑิต (สื่อสารการเมือง)**, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๐).

ทฤษฎี รองลงมาคือนโยบายปราบยาเสพติด นโยบายการแก้ไขปัญหาหนี้สินนอกระบบและนโยบาย
เพิ่มเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุ/ผู้พิการ ตามลำดับ^{๑๓๓}

พันธูทิพา อัครธีรณัย ได้วิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. ๒๕๕๙” ผลการวิจัยพบว่า
พฤติกรรมการเปิดรับสื่อของประชาชนชาวจังหวัดนครนายก พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมากจากสื่อ
โทรทัศน์ ลำดับถัดมาคือวิทยุ สื่อหนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการ
เลือกตั้ง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นราย
ด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร รองลงมาด้านสื่อบุคคล ด้านพรรค
การเมือง ด้านนโยบาย และด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งตามลำดับ พบว่า อายุและอาชีพของ
ประชาชนจังหวัดนครนายกมีความสัมพันธ์กับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก เพศ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือนไม่มีความสัมพันธ์กับ
ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง และพฤติกรรมการเปิดรับสื่อของชาวจังหวัดนครนายกมี
ความสัมพันธ์เชิงบวกกับปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัด
นครนายกในภาพรวมอยู่ระดับปานกลาง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้ง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก ในด้านคุณลักษณะของผู้สมัคร ในภาพรวม อยู่ในระดับ
มาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมาก สูงสุดคือชื่อเสียงกว้างขวางเป็นที่รู้จัก รองลงมา
คือ มีประสบการณ์ทางการเมือง มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ช่วยเหลือประชาชน และมีความเป็น
ผู้นำกล้าคิดกล้าทำ ตามลำดับ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง สูงสุดคือ โฆษณาหาเสียงทางเคเบิลทีวี
รองลงมาคือ ปราศรัยหาเสียงตุงใจเอกสารแนะนำตัวโดนใจ ใช้รถแห่หาเสียงอย่างสม่ำเสมอ และ
โฆษณาหาเสียงทางวิทยุชุมชนตามลำดับ ด้านพรรคการเมืองสูงสุด คือเป็นพรรคการเมืองเก่าแก่มี
ประสบการณ์ รองลงมาคือ พรรคการเมืองที่ประชาชนทั้งจังหวัดให้การยอมรับ สังกัดพรรคการเมืองที่
ตนเองชื่นชอบ เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ สังกัดพรรคการเมืองที่มีชื่อเสียง และหัวหน้าพรรคเป็น
ที่ชื่นชอบของประชาชน ตามลำดับ ด้านนโยบายสูงสุด คือ มีนโยบายด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่าง
ยั่งยืน รองลงมาคือ มีนโยบายชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้ มีนโยบายปรับปรุงค่าแรงขั้นต่ำและเพิ่ม
รายได้ระดับปริญญาตรี มีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพฟรี มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่
ผู้สูงอายุกับมีนโยบายช่วยเหลือคนจนด้านเงินทุนกู้ยืมหรือการค้าขาย และมีนโยบายให้กู้ยืมเรียนใน
ระดับอุดมศึกษาตามลำดับ ด้านสื่อบุคคล สูงสุดคือ ผู้นำท้องถิ่น รองลงมาคือบุคคลในครอบครัว

^{๑๓๓} ชูติมา ศิริเมธาวี, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี:
ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. ๒๕๖๐”, สารนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสาร
การเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๐).

พ่อ/แม่/สามี/ภรรยา ผู้มีบุญคุณ ผู้อุปถัมภ์ บุคคลที่นับถือ เช่น ครู, พระ และเพื่อนที่เรียน/เพื่อนที่ทำงาน ตามลำดับ^{๑๓๔}

เฟื่องทิพย์ ชัยโฉม ได้วิจัยเรื่อง “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ ๑๘ (เขตวังทองหลาง) กรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเป็นสิทธิและหน้าที่ ๒) ประชาชนส่วนใหญ่เห็นว่าการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งจะคำนึงถึงพรรคและผู้สมัคร ๓) ประชาชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรไปในเชิงบวก ๔) ประชาชนส่วนใหญ่ประเมินการจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ ๑๘ อยู่ในระดับที่ดีมาก และ ๕) อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ มีความสัมพันธ์กับการประเมินการจัดการเลือกตั้ง ยกเว้นปัจจัยด้านเพศ อาชีพกับการประเมินในบางเรื่อง ทั้งนี้เมื่อพิจารณาในรายละเอียดของ มุมเหตุจูงใจที่ทำให้ไปใช้สิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ส.ส. พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่พรรคเพราะนโยบายและผลงานของพรรคที่สมาชิกผู้สมัครของพรรคมีความรู้ความสามารถ ชอบหัวหน้าพรรค และชื่อเสียงของพรรคดี ตามลำดับ โดยลงคะแนนเสียงเลือกตั้งให้แก่ผู้สมัคร เพราะเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความซื่อสัตย์ ทำประโยชน์ให้ และรู้จักเป็นการส่วนตัว ตามลำดับ^{๑๓๕}

จากรายงานผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งข้างต้นนี้ ผู้วิจัยพอจะสรุปได้ว่ารายละเอียดของปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจ คือ คุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง นโยบายเลือกตั้ง พรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัด และด้านบริบททางการเมือง

๒.๘.๕ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลາทางการเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลາทางการเมือง ได้มีผู้ทำการศึกษาวิจัยไว้มากมาย ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกมาเพื่อประกอบการศึกษา ดังนี้

กมลวรรณ คารมปราชญ์ ดุษฎี โยเหลาและคณะ ได้วิจัยเรื่อง “กระบวนการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ผลการวิจัยพบว่า ตัวการการอบรมกล่อมเกล่าทางการเมืองด้านจริยธรรมให้กับกรณีศึกษาทั้ง ๓ ราย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และพรรคการเมือง โดยมี (๑) สถาบันครอบครัวมีบิดามารดา บรรพบุรุษ และเครือญาติ เป็นต้นแบบใน ๓ ประเด็น คือ (๑) มีความเชื่อและวิถีชีวิตตามแนว

^{๑๓๔} พันธุ์ทิพา อัครธีรน้อย, “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครนายก : ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. ๒๕๕๙, สารนิพนธ์รัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง, (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๙).

^{๑๓๕} เฟื่องทิพย์ ชัยโฉม, “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ : ศึกษาเฉพาะกรณีเขตเลือกตั้งที่ ๑๘ (เขตวังทองหลาง) กรุงเทพมหานคร”, วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๙).

พระพุทธศาสนา (๒) การเสียดสละทำงานเพื่อส่วนรวม และ (๓) การสนับสนุนพรรคการเมือง ประกอบกับภายในครอบครัวมีบรรยากาศหรือมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (๒) สถาบันศาสนาได้ผ่านการเป็นพระภิกษุ และสามเณร ส่งผลให้ภคินีศึกษาได้รับการอบรมกล่อมเกลาคิดใจให้มีความบริสุทธิ์ มีจิตใจใฝ่ใฝ่ในพระพุทธศาสนา มีความเมตตา กรุณา มีการละเว้นและละอายต่อการกระทำชั่ว การทุจริตและประพฤติมิชอบ (๓) สถาบันการศึกษามีการเรียนในคณะรัฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการปกครอง (๔) สื่อมวลชนมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง การทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมืองมาตั้งแต่วัยเด็กส่งผลให้ภคินีศึกษาให้ความสำคัญทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และมีความผูกพันต่อพรรคการเมือง และ (๕) พรรคการเมืองที่สังกัดมีการเรียนรู้ทางการเมืองจากพรรคเหล่านั้น ด้วยการมีส่วนร่วมในโครงการของพรรคก่อนเข้าเป็นสมาชิกของพรรค และภายหลังจากที่เป็นสมาชิกของพรรคแล้วภคินีศึกษาได้เรียนรู้การเมืองผ่านกระบวนการต่าง ๆ ภายในพรรคจนทำให้เกิดความรู้สึกมีความผูกพันต่อพรรคดังกล่าว^{๑๓๖}

ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์ ได้วิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลாதองการเมืองในสังคมการเมืองไทย : ข้อสังเกตบางประการจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่” ผลการวิจัยพบว่า การกล่อมเกลาทองการเมืองในสังคมการเมืองไทยยังมีข้อจำกัดอยู่อย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ จะมีจุดสนใจของการศึกษาอยู่เพียงแค่ว่า ตัวแทนของการกล่อมเกลาทองการเมืองและผล ที่เกิดขึ้นเป็นประการสำคัญ นอกจากนั้น ยังมีลักษณะที่เป็นการศึกษาในระดับจุลภาคเท่านั้น ดังนั้น ผู้ศึกษาจึง มีข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาในเรื่องนี้ในประเทศไทยต่อไปในอนาคต อาทิ ควรจะมุ่งให้ความสนใจกับกระบวนการหรือแบบแผนขั้นตอนของการกล่อมเกลาทองการเมือง หรือควรจะศึกษากับตัวแทนของการกล่อมเกลาทองการเมืองในประเภทอื่น ๆ นอกเหนือไปจากโรงเรียนที่มีการศึกษากันเป็นจำนวนมากแล้ว^{๑๓๗}

พิชิต กันยารวรรณ ธรรมนิตย์ วราภรณ์ ได้วิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลาทองการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ของประเทศไทย” ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุเชิงสมมติฐานที่พัฒนาขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิง ประจักษ์มีค่า

^{๑๓๖} กมลวรรณ คารมปราณี ดุษฎี โยเหลาและคณะ, “กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทองการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๔): ๓๑ – ๕๔.

^{๑๓๗} ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, “การกล่อมเกลาทองการเมืองในสังคมการเมืองไทย : ข้อสังเกตบางประการจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่”, *วารสารเทคโนโลยีภาคใต้*, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๕๖): ๖๗ – ๑๑๐.

โคสแควร์เท่ากับ ๖๐.๔๗ อนาคตความอิสระ มีค่าเท่ากับ ๔๘ ค่าความมีนัยสำคัญ มีค่าเท่ากับ 0.107 และค่า RMSEA เท่ากับ 0.033 ค่า GFI = .96, ค่า AGFI = .93, ค่า CFI = 1.00, ค่า NFI = .98, ค่า NNFI = .99, และค่า CN = 299.58 โดยที่ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุในรูปแบบ พบว่าการกล่อมเกลากองการเมืองส่งผลทางตรงต่อวัฒนธรรมทางการเมือง และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๑ ในส่วนของวัฒนธรรมทางการเมือง ก็ส่งผลทางตรงต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ จึงทำให้ การกล่อมเกลากองการเมืองส่งผลทางอ้อมต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านวัฒนธรรม ทางการเมืองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .๐๕ ด้วย^{๑๓๘}

พิชญ์ บุญนิยม ได้วิจัยเรื่อง “การกล่อมเกลากองการเมืองของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) การกล่อมเกลากองการเมืองของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร โดย ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ย สูงสุดได้แก่ ครอบครัว สถาบันศาสนา และการสื่อสาร สำหรับด้านที่น้อยที่สุด ได้แก่ กลุ่มเพื่อน และ (๒) การเปรียบเทียบข้อมูลพื้นฐานกับการกล่อมเกลากองการเมืองของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย ราชภัฏกำแพงเพชร ผลการวิจัยพบว่า นักศึกษาสังกัดโปรแกรมวิชาต่างกัน มีการกล่อมเกลากองการเมืองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .๐๕ สำหรับ เพศ ระดับชั้นปีการศึกษาและ รายได้ของครอบครัวต่างกัน การกล่อมเกลากองการเมืองไม่แตกต่างกัน^{๑๓๙}

วัชรินทร์ ชาญศิลป์ ได้วิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มเยาวชนไทยที่มีอายุระหว่าง ๑๘ - ๒๕ ปีที่กำลังศึกษาใน ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายชั้นปีที่ ๖ และระดับอุดมศึกษาจำแนกตามรายภาคทั้ง ๖ ภาค ส่วนใหญ่มีระดับความเป็นพลเมือง โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก (ค่าเฉลี่ย=๔.๐๑, S.D.=.๔๕๐) โดยเยาวชนส่วนใหญ่มีความเป็นพลเมืองในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รองลงมาได้แก่ ด้านยึดมั่นในความถูกต้อง ด้านความรับผิดชอบต่อสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการมีส่วนร่วมตามลำดับ เยาวชนไทยได้รับการกล่อมเกลากองการเมืองในระดับมาก และรับรู้ข่าวสารทาง การเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต เยาวชนไทยพูดคุยกแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง ๑ - ๒ ครั้งต่อสัปดาห์

^{๑๓๘} พิชิต กัญยาวรรณ ธรรมนิธย์ วราภรณ์, “การกล่อมเกลากองการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ของประเทศไทย”, วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม, ๒๕๖๐): ๑๘๐ - ๑๘๙.

^{๑๓๙} พิชญ์ บุญนิยม, “การกล่อมเกลากองการเมืองของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร”, วารสารพิภูล, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๕๖): ๒๒ - ๓๕.

ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ภูมิลำเนา การรับรู้ข่าวสารทางการเมืองการพูดคุยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ในประเด็นทางสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และการกล่อมเกลາทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับความเป็นพลเมือง ของเยาวชนไทยอย่างมีนัยสำคัญที่ .๐๑ ผลการวิเคราะห์ SEM พบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองจาก ครอบครัว เพื่อน สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน ศาสนา และพรรคการเมืองมีอิทธิพล ทางตรงเชิงบวกต่อความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .๐๕^{๑๔๐}

ตารางที่ ๒.๒๒ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการกล่อมเกลาทางการเมือง

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
กมลวรรณ การมปราชญ์ ดุขฎิ โยเหลาและคณะ, (๒๕๕๔) : ๓๑ – ๕๔.	กระบวนการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ผลการวิจัยพบว่า ตัวการการอบรมกล่อมเกลาทางการเมืองด้านจริยธรรมให้กับกรณีศึกษาทั้ง ๓ ราย ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา สื่อมวลชน และพรรคการเมือง
ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์, (๒๕๕๖) : ๖๗ – ๑๑๐.	การกล่อมเกลาทางการเมืองในสังคมการเมืองไทย : ข้อสังเกตบางประการจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่ ผลการวิจัยพบว่า การกล่อมเกลาทางการเมืองในสังคมการเมืองไทยยังมีข้อจำกัดอยู่อย่างมาก
พิชิต กันยาวรรณ ธรรม นิตย์ วราภรณ์, (๒๕๖๐) : ๑๘๐ – ๑๘๙.	การกล่อมเกลาทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน การกล่อมเกลาทางการเมืองส่งผลทางอ้อมต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมโดยผ่านวัฒนธรรม
พิชญ บัญญัติ, (๒๕๕๖) : ๒๒ – ๓๕.	การกล่อมเกลาทางการเมือง คือ ครอบครัว สถาบันศาสนา และการสื่อสารและ กลุ่มเพื่อน
วัชรินทร์ ชาญศิลป์, (๒๕๖๑) : ๑๘๗ – ๒๐๙.	ความเป็นพลเมืองในด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ด้านยึดมั่นในความถูกต้อง ด้านความ รับผิดชอบต่อสังคม ด้านคุณธรรม จริยธรรม ด้านการมีส่วนร่วม เยาวชนไทยได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองในระดับมาก และรับรู้ข่าวสารทางการเมืองผ่านอินเทอร์เน็ต

^{๑๔๐} วัชรินทร์ ชาญศิลป์, “ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย”, วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๑๘๗ – ๒๐๙.

๒.๘.๖ งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ได้ศึกษาค้นคว้ารวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการศึกษาเพิ่มเติมดังนี้

ดอนลาร์ เสนา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะพื้นฐานสำหรับคนทำงานทุกระดับที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นการพึงพอใจในงานที่ตนทำอยู่ มีทั้งความพอใจ ความตั้งใจและการไตร่ตรอง ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาองค์กร ผู้นำต้องมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่กับการทำงานและผู้ร่วมงาน ต้องมีภาวะผู้นำแสดงให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์และสุจริตให้การพัฒนาองค์การประสิทธิภาพสูง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักธรรม มีความจำเป็นและมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของบุคคลเฉพาะด้าน ควรมีกับผู้นำทุกสถานการณ์^{๑๔๑}

พิชิต ปุริมาต ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การปรับปรุงสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนามาใช้กับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ หลักอิทธิบาท ๔ ทำให้จิตใจมีความสมดุลมั่นคง มีความเชื่อมั่นในงาน มีความเพียรพยายาม มีสติระลึกรู้ได้ มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหว แม้เกิดปัญหาอุปสรรค มีความพิจารณาวิเคราะห์อย่างรอบคอบทำความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลที่เกิดจากการให้บริการวิชาการแก่สังคม และตัดสินใจบนพื้นฐานความถูกต้อง จากนั้นนำหลักอิทธิบาท ๔ มาปฏิบัติให้บริการวิชาการแก่สังคม และตัดสินใจบนพื้นฐานความถูกต้อง จากนั้นนำหลักอิทธิบาท ๔ มาปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างพลังผลักดันให้เกิดการบริการแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าแนวทางที่ต้องปรับปรุงสมรรถนะที่มีต่อการให้บริการแก่สังคมนั้น ผู้ปฏิบัติต้องปรับปรุงตนเองโดยการปฏิบัติตามหลักการของอินทรี ๕ และอิทธิบาท ๔ ดำเนินการให้ตนเองมีสมรรถนะสูงเริ่มจากการตั้งเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติงานในการให้บริการวิชาการแก่สังคม^{๑๔๒}

^{๑๔๑} ดอนลาร์ เสนา, “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก”, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๘๓ - ๑๙๔.

^{๑๔๒} พิชิต ปุริมาต, “สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, คุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์คุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

สรยุทธ วัฒนวิสุทธ ได้ศึกษาเรื่อง การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการจัดการธุรกิจ สำหรับผู้นำธุรกิจไทย ผลการศึกษาพบว่า มีหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ อธิปไตย ๔ หลักพุทธธรรมนำมาประยุกต์ใช้โดยผู้นำธุรกิจไทยที่ได้ให้สัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ผู้ให้สัมภาษณ์หลายท่านได้ยืนยันว่า การปฏิบัติธรรมด้วยการทำสมาธิอย่างสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้การนำไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกเหนือจากการประยุกต์ใช้กับผู้นำธุรกิจไทยแล้ว ยังได้เสนอแนะการนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจตามองค์ประกอบ ๙ ประการอันได้แก่ ๑. การส่งเสริมการทำงานอย่างมีหลักการ ๒. การเคารพในผู้อื่น ๓. การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธศาสนา ๔. การส่งเสริมการมีเมตตาและยึดถือความถูกต้อง ๕. การส่งเสริมการร่วมมือกันของผู้ปฏิบัติงาน ที่มีความสามารถและจริยธรรม ๖. การส่งเสริมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ๗. ค่านิยมและวัฒนธรรมองค์กร ๘. การมีบทบาทในการสั่งการ และ ๙. การปฏิบัติตนเองเป็นต้นแบบ^{๑๔๓}

ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล ได้ศึกษาเรื่อง “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกลุ่มบริษัทประกันภัยตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกลุ่มบริษัทประกันภัยตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พบว่า ค่าความเที่ยงของตัวแปรสังเกตได้ มีค่าความเที่ยงอยู่ระหว่าง ๐.๔๓-๐.๗๘ โดยตัวแปรที่มีค่าความเที่ยงสูงสุดคือ พากเพียรทำ เท่ากับ ๐.๗๘ รองลงมาคือ การตรวจสอบ และกับระบบการเชื่อมโยงข้อมูลการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนรวดเร็ว เท่ากับ ๐.๗๕ เท่ากัน ส่วนตัวแปรที่มีค่าต่ำสุดคือ การปรับปรุง เท่ากับ ๐.๔๓ สำหรับค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R_2) ของสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในพบว่า มีค่าเท่ากับ ๐.๗๒ แสดงว่าตัวแปรในรูปแบบคือ การบริหารจัดการ และการกำกับและส่งเสริม สามารถอธิบายความแปรปรวนของการปฏิบัติตามหลักอธิปไตย ๔ ได้ร้อยละ ๗๒ และยังพบว่าสมการโครงสร้างตัวแปรแฝงภายในมีค่าเท่ากับ ๐.๗๕ แสดงว่าตัวแปรในรูปแบบคือประกอบด้วย การบริหารจัดการ การกำกับและส่งเสริม และการปฏิบัติตามหลักอธิปไตย ๔ สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกลุ่มบริษัทประกันภัย ได้ร้อยละ ๗๕^{๑๔๔}

^{๑๔๓} สรยุทธ วัฒนวิสุทธ, การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการจัดการธุรกิจสำหรับผู้นำธุรกิจไทย, **คุณิ นิพนธ์พุทธศาสตร์คุณิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐).

^{๑๔๔} ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล, “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกลุ่มบริษัทประกันภัยตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย”, **ปรัชญาคุณิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

พัชรี ศิลารัตน์ ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๖ ผลการวิจัยพบว่า การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมาก ผลการทดสอบสมมติฐานการวิจัย พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล คือ เพศ อายุ ชั้นปีที่ศึกษา มีความสัมพันธ์กับ การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมือง ร้อยเอ็ด ซึ่งสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยและสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้^{๑๔๕}

พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา ได้วิจัยเรื่อง การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางพัฒนาการใช้หลักแนวทางการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี คือ จากการสัมภาษณ์ ๑) ด้านฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่พิจารณาในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างรอบครอบและทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ๒) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความจริงใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นและสร้างเสริมความรับผิดชอบในตัวบุคลากร ๓) ด้านจิตตะ (ความตั้งใจในสิ่งที่ทำอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความเสียสละตั้งมั่นในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ขององค์กรเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการเสริมสร้างความเข้าใจ ๔) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรองหาเหตุผล) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้สติกำกับในการควบคุมอารมณ์ในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบร่วมกันเสริมสร้างลักษณะนิสัยในทางบวก^{๑๔๖}

สุภัณฑิต จันทร์สว่าง ได้วิจัยเรื่อง การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์ ประกอบด้วย ๓ ด้าน คือ ๒) ด้านการบริหารแบบมี ส่วนร่วมและยอมรับร่วมกัน แนวทางในการส่งเสริม ๒) ด้านการบริหารโดยบังคับใช้กฎหมายที่เท่าเทียมกัน ๓) ด้านการรณรงค์สร้างความรักความสามัคคีเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่าย ภาคีความร่วมมือ

^{๑๔๕} พัชรี ศิลารัตน์, “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๖”, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๒๙-๓๘.

^{๑๔๖} พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”, วารสารมหาจุฬานาครทรรณ, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๕ (กรกฎาคม ๒๕๖๒) : ๒๔๕๙-๒๔๘๐.

และส่งเสริมให้ชุมชนสามารถจัดการตนเอง คำนึงถึงหลักคุณธรรม จริยธรรมและศีลธรรมในการช่วยกัน ตัดสินใจ^{๑๔๗}

สรุปได้ว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มี ผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรมโดยใช้อิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ๓. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่ง นั้น และ ๔. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น

ตารางที่ ๒.๒๓ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ดอนลาร์ เสนา, (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๘๓ - ๑๙๔.	ภาวะผู้นำตามหลักอิทธิบาท ๔ เป็นธรรมะพื้นฐานสำหรับคนทำงาน ทุกระดับที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นการพึงพอใจในงานที่ตนทำอยู่ มีทั้งความพอใจ ความตั้งใจและการไตร่ตรอง ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาองค์กร ผู้นำต้องมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่กับการทำงานและผู้ร่วมงาน
พิชิต ปุริมาตร, (๒๕๕๗).	หลักอิทธิบาท ๔ ทำให้จิตใจมีความสมดุลมั่นคง มีความเชื่อมั่นในงาน มีความเพียรพยายาม มีสติระลึกรู้ได้ มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหว แม้เกิดปัญหาอุปสรรค มีความพิจารณาวิเคราะห์อย่างรอบคอบทำ ความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลที่เกิดจากการให้บริการวิชาการแก่สังคม และตัดสินใจบนพื้นฐานความถูกต้อง
สรยุทธ วัฒนวิสุทธ, (๒๕๖๐).	การนำหลักพุทธธรรมไปประยุกต์ใช้ในองค์กรธุรกิจตาม องค์ประกอบ ๙ ประการอันได้แก่ ๑. การส่งเสริมการทำงานอย่างมี หลักการ ๒. การเคารพในผู้อื่น ๓. การส่งเสริมกิจกรรมเชิงพุทธ ศาสนา ๔. การส่งเสริมการมีเมตตาและยึดถือความถูกต้อง ๕.การ ส่งเสริมการร่วมมือกันของผู้ปฏิบัติงาน ที่มีความสามารถและ จริยธรรม ๖. การส่งเสริมการทำงานอย่างมีจริยธรรม ๗. ค่านิยม และวัฒนธรรมองค์กร ๘. การมีบทบาทในการสั่งการ และ ๙. การ ปฏิบัติตนเองเป็นต้นแบบ

^{๑๔๗} สุปันนิต จันทรสว่าง, “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการ บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์”, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา รัฐ ประศาสนศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๓๕.

ตารางที่ ๒.๒๑ แสดงการสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ (ต่อ)

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ปัญญ์ณิสาร์ องค์กรปรัชญากุล, (๒๕๖๓).	การบริหารจัดการ การกำกับและส่งเสริม และการปฏิบัติตามหลักอิทธิบาท ๔ สามารถอธิบายความแปรปรวนของประสิทธิผลการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของกลุ่มบริษัทประกันภัยได้ร้อยละ ๗๕
พัชรี ศิลารัตน์, (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๒๙-๓๘. พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, (กรกฎาคม ๒๕๖๒) : ๒๔๕๙-๒๔๘๐.	การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย โดยรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนการวัดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ อยู่ในระดับมาก ทางการใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการจัดการ ๑) ด้านฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่ พิจารณาในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างรอบครอบและทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ๒) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความจริงจังในการบริหารจัดการท้องถิ่นและสร้างเสริมความรับผิดชอบในตัวบุคลากร ๓) ด้านจิตะ (ความตั้งใจในสิ่งที่ทำอยู่)

๒.๙ กรอบแนวคิดในการวิจัย

กรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป มีกรอบแนวคิดที่สำคัญในลักษณะของกระบวนการและวิธีการศึกษาวิจัย รวมทั้งผลลัพธ์จากการศึกษา โดยผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีมาจากหลากหลายแหล่งที่มาประกอบด้วย

ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง ประกอบด้วย ๑. สถาบันการกล่อมเกลางานการเมือง^{๑๔๘}
๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ๔. นโยบายของพรรคการเมือง
๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร และ ๖. อิทธิพลของสื่อ^{๑๔๙}

^{๑๔๘} จุมพล หนิมพานิช, กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมืองของคนไทย, เอกสารการสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองไทย หน่วยที่ ๕ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๓), หน้า ๑๗ - ๑๘.

^{๑๔๙} นันทนา นันทวโรภาส, รศ.ดร, สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้, (พระนครศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓), หน้า ๑๔๒.

หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ๒. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ๓. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น ๔. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น^{๑๕๐}

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป^{๑๕๑} ประกอบด้วย ๑. ความเข้าใจทางการเมือง ๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓. ทักษะทางการเมือง และ ๔. พฤติกรรมทางการเมือง

แผนภาพที่ ๒.๔ กรอบแนวคิดการวิจัย

^{๑๕๐} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), ธรรมนุญชีวิต, พิมพ์ครั้งที่ ๔๖, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๔๐.

^{๑๕๑} สมบัติ อารังธัญวงศ์, การเมือง: แนวความคิดและการพัฒนา, พิมพ์ครั้งที่ ๒๑, (กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๕๖), หน้า ๒๔๙-๒๕๘.

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และ ๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” เป็นการศึกษาแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire)

๓.๒ การวิจัยเชิงคุณภาพ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ ในครั้งนี้ผู้วิจัยใช้วิธีดำเนินการวิจัย

๓.๒.๑ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

(๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้ทำการศึกษาวิจัยได้กำหนดรูปแบบการวิจัย โดยกำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Selection) โดยแบ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จำนวน ๑๘ รูปหรือคน ประกอบด้วย

ลำดับที่	ชื่อ - นามสกุล	ตำแหน่ง
กลุ่มที่ ๑ พระสงฆ์นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา จำนวน ๒ รูป		
๑	พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
๒	พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
กลุ่มที่ ๒ ผู้บริหารของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน ๔ คน		
๓	ดร.ฐิติเชษฐ นุชนาฏ	กรรมการการเลือกตั้ง (กกต)
๔	นายดุขฎี พรสุขสวัสดิ์	รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง
๕	นาย นพดล สุธะ	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำพูน
๖	ว่าที่ ร.ต. ดร.สัมพันธ์ แสงคำเลิศ	ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองคาย
กลุ่มที่ ๓ นักการเมือง จำนวน ๕ คน		
๗	นายภุชญา ตันเทอดทิติย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย
๘	นายประสิทธิ์ มะหะหมัด	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร

ลำดับที่	ชื่อ - ฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๙	นายแพทย์เรวัต วิศรุตเวช	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทบัญชีรายชื่อ
๑๐	นางสาวธนพร โสมทองแดง	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทบัญชีรายชื่อ
๑๑	นายรังสรรค์ มณีรัตน์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำพูน
กลุ่มที่ ๔ ผู้บริหารท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน จำนวน ๕ คน		
๑๒	นายประกาศิต รังสรรค์	ปลัดเทศบาลต.ต้นธง ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีเทศบาลต.ต้นธง
๑๓	นายอรณพ อินวรรณ	กำนันตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๔	นายอาคม ณ ลำพูน	ผู้ใหญ่บ้านศรีอ้อย หมู่ ๔ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๑๕	นางสมพร ทองขมภู	กำนันตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
๑๖	นายตะวัน โปธิจินดา	ผู้นำท้องถิ่น
กลุ่มที่ ๕ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ จำนวน ๒ คน		
๑๗	รศ.ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
๑๘	ว่าที่ พ.ต. ดร.ไพฑูรย์ ปริญาธรรมกุล	ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงานเทศบาลนครแม่สอด

(๒) ผู้เข้าร่วมการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงกับผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ ได้กำหนดจัดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. เป็นต้นไป ผ่านระบบออนไลน์ Zoom ID: 4567898993 จำนวน ๑๒ รูปหรือคน ดังต่อไปนี้

ลำดับที่	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๑	พระปลัดระพี นพพิสาโร, ผศ.ดร.	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๒	ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง	อดีตรองประธานวุฒิสภา, สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครราชสีมา
๓	รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ลำดับที่	ชื่อฉายา/นามสกุล	ตำแหน่ง
๔	รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์
๕	ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต	เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์
๖	รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๗	อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๘	อาจารย์ ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๙	อาจารย์ ดร.บวร ชมชุนศรี	อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
๑๐	พลเอกปภิตน์ สันตินิยม	หัวหน้าพรรคสร้างชาติ
๑๑	ดร.ฐิตารีย์ พ่วงดวงงาม	อาจารย์พิเศษคณะสังคมศาสตร์ มจร
๑๒	ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา	อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๓.๒.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง ตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้

๑) สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย สถาบันการกล่อมเกลากองการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อ เป็นอย่างไร

๒) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทศนคติทางการเมือง และความรู้ทางการเมือง อย่างไร

๓) หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป อย่างไร

๓.๒.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง ๒ อย่าง ประกอบด้วย

๑) เก็บข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์ เป็นการสัมภาษณ์อย่างเป็นทางการ (Structured Interview) ทำการสัมภาษณ์โดยเจาะจงคำตอบเฉพาะเรื่องตามจุดมุ่งหมาย โดยสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย

๒) การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) จากผู้ทรงคุณวุฒิที่เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านต่าง ๆ ที่เป็นผู้มีความเกี่ยวข้องกับการวิจัย มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน ๑๒ รูปหรือคน

๓.๒.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา (Descriptive Content Analysis) ตามเกณฑ์การวิเคราะห์เนื้อหา ดังนี้

๑) วางเค้าโครงของข้อมูล โดยการทำรายชื่อคำหรือข้อความที่จะถูกนำมาวิเคราะห์ แล้วแบ่งไว้เป็นประเภท (Categories) เพื่อให้การวิเคราะห์มีความสม่ำเสมอ และสามารถตัดสินใจได้ว่า จะดึงคำหรือข้อความใดออกมาจากเอกสารหรือตัวบทและจะทิ้งคำหรือข้อความใดออกไป

๒) คำนึงถึงบริบท (Context) หรือสภาพแวดล้อมประกอบของข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ โดยมีการโยงเข้ากับกรอบแนวคิดการวิจัย เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลให้มีความกว้างขึ้น และนำไปสู่การอ้างอิงกับข้อมูลอื่น ๆ ได้

๓) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เมื่อได้ทำการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการถอดถ้อยคำการสัมภาษณ์จากเครื่องบันทึกเสียง พร้อมทั้งรายละเอียดเพิ่มเติมจากการจดบันทึก โดยการทำการคัดลอกข้อความและบันทึกอย่างละเอียดเพื่อตีความและกำหนดประเด็นที่สำคัญได้อย่างถูกต้องและเชื่อถือได้ แล้วทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาเชิงพรรณนา ซึ่งในการวิเคราะห์นั้น ผู้วิจัยใช้การถอดข้อความทั้งหมดในภาพรวม แล้วนำข้อความมาทำการวิเคราะห์ในแต่ละประเด็นและแต่ละกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้การวิจัยครั้งนี้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้อย่างถูกต้อง

๓.๓ การวิจัยเชิงปริมาณ

๓.๓.๑ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑) ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปใน ๔ ภาค กล่าวคือ ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย

ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี รวมทั้งสิ้นจำนวน ๖๐๒,๕๔๙^๑ ประกอบด้วย

ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๖๖,๑๓๖ คน

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๖๖,๓๙๖ คน

ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๓๕,๗๘๗ คน

ภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ๑๓๔,๒๓๐ คน

๒) กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ จำนวนประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในภาคเหนือ คือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดเลย ภาคกลาง คือ จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีทั้งหมด ๔ จังหวัด ซึ่งผู้วิจัย กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ซึ่งได้ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05^2 ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง

N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด (๔๘๔,๐๖๓) คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ ดังนี้

$$n = \frac{602,549}{1 + 602,549 (0.05)^2}$$

$$n = \frac{602,549}{1 + 1,506.3725}$$

$$n = \frac{602,549}{1,507.3725}$$

$$n = 399.73$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๔๐๐ คน

^๑ ฝ่ายสนามโหมหน้ารัฐบาลใหม่, “ผลการเลือกตั้งรายจังหวัด”, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://election.pptvhd36.com/>, [๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๒].

^๒ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (เชียงใหม่ : บริษัท ประชากรธุรกิจ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗๑.

๒.๑) การสุ่มตัวอย่างผู้วิจัยเลือกใช้วิธีสุ่มตัวอย่าง โดยพิจารณาจากประชากร ๔ ภูมิภาค คือ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลางและภาคใต้ กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแต่ละภูมิภาค เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากรแต่ละภูมิภาค เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้ดังตารางที่ ๓.๑

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละระดับ} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละระดับ}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งตามสัดส่วน แสดงไว้ในตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน เขต ๒	๑๖๖,๑๓๖	๑๑๐
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย เขต ๓	๑๖๖,๓๙๖	๑๑๑
ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี เขต ๓	๑๓๕,๗๘๗	๙๐
ภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี เขต ๔	๑๓๔,๒๓๐	๘๙
รวม	๖๐๒,๕๔๙	๔๐๐

๒.๒) จากนั้นใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากจนกระทั่งครบตัวอย่างตามที่ต้องการ

๓.๓.๒ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnaires) เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป แบ่งเป็น ๔ ส่วน

ส่วนที่ ๑ สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ เป็นแบบสอบถามแบบเลือกตอบ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ สอบถามเกี่ยวกับปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๓๐ ข้อ โดยแยกตามตัวแปร ดังนี้

สถาบันการกล่อมเกลางานการเมือง	จำนวน ๕ ข้อ
คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	จำนวน ๕ ข้อ

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	จำนวน ๕ ข้อ
นโยบายของพรรคการเมือง	จำนวน ๕ ข้อ
พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	จำนวน ๕ ข้อ
อิทธิพลของสื่อ	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๓ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด จำนวน ๑๒ ข้อ โดยแยกตามตัวแปร ดังนี้

ความเข้าใจทางการเมือง	จำนวน ๓ ข้อ
การมีส่วนร่วมทางการเมือง	จำนวน ๓ ข้อ
ทัศนคติทางการเมือง	จำนวน ๓ ข้อ
พฤติกรรมทางการเมือง	จำนวน ๓ ข้อ

ส่วนที่ ๔ หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วยข้อคำถามทั้งหมด ๒๐ ข้อ โดยแยกตามตัวแปร ดังนี้

ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	จำนวน ๕ ข้อ
วิธียะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น	จำนวน ๕ ข้อ
จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น	จำนวน ๕ ข้อ
วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น	จำนวน ๕ ข้อ

ส่วนที่ ๒ ถึงส่วนที่ ๔ ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยใช้มาตรวัดแบบ Likert Scale^๓ ซึ่งจะมีข้อคำถามแบบประมาณค่าที่ใช้วัด ๕ ระดับ (Rating Scale) และมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้

มากที่สุด	ให้คะแนน	๕	คะแนน
มาก	ให้คะแนน	๔	คะแนน
ปานกลาง	ให้คะแนน	๓	คะแนน
น้อย	ให้คะแนน	๒	คะแนน
น้อยที่สุด	ให้คะแนน	๑	คะแนน

^๓ ชูติ ระบอบ และคณะ, *ระเบียบวิธีวิจัย*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

จากเกณฑ์ดังกล่าว ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ค่าเฉลี่ยในการอภิปรายผล ซึ่งผลจากการคำนวณโดยใช้สูตรการคำนวณความกว้างของอัตราภาคชั้น มีดังนี้^๔ จากสูตร

$$\begin{aligned} \text{ช่วงชั้นคะแนน} &= \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ &= \frac{๕-๑}{๕} \\ &= ๐.๘ \end{aligned}$$

จะได้เกณฑ์การแปลผล ๕ ระดับ ดังนี้

คะแนนเฉลี่ย	๔.๒๑ - ๕.๐๐	หมายถึง	มากที่สุด
คะแนนเฉลี่ย	๓.๔๑ - ๔.๒๐	หมายถึง	มาก
คะแนนเฉลี่ย	๒.๖๑ - ๓.๔๐	หมายถึง	ปานกลาง
คะแนนเฉลี่ย	๑.๘๑ - ๒.๖๐	หมายถึง	น้อย
คะแนนเฉลี่ย	๑.๐๐ - ๑.๘๐	หมายถึง	น้อยที่สุด

หากค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ข้อใดมีค่าเท่ากับให้พิจารณาค่า S.D. ที่มีค่าต่ำกว่าจัดให้อยู่ในลำดับที่สูงกว่า

๑) การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(๑.๑) ศึกษาวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องจากเอกสาร ตำรา และสร้างเครื่องมือเป็นแบบบันทึกเอกสาร เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เก็บผลการวิเคราะห์ไว้ในแบบบันทึกเอกสาร

(๑.๒) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้ามาประมวลเพื่อกำหนดโครงสร้างของเครื่องมือและขอบเขตเนื้อหา โดยการสร้างแบบสอบถามเพื่อใช้สอบถามเกี่ยวกับการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยการนำข้อมูลสรุปประเด็นจากการวิเคราะห์ สังเคราะห์มาจัดทำเป็นข้อคำถามในแบบสอบถาม จำแนกตามตัวแปรการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ทั้ง ๑๔ ตัวแปร รวมข้อคำถามทั้งสิ้น ๖๒ ข้อคำถาม ภายใต้คำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ๕ คน และนำมาหาค่าดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้เทคนิค IOC (Index of Item Objective Congruence) โดยพิจารณาจากค่า IOC มากกว่า ๐.๖๐ ขึ้นไป

^๔ มัลลิกา บุนนาค, สถิติเพื่อการตัดสินใจ, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๗),

(๑.๓) นำความรู้และแนวคิดที่ได้จากการศึกษาค้นคว้าและผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ มาเป็นฐานในการสร้างแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เพื่อใช้ในการเก็บข้อมูลและนำมาวิเคราะห์ เพื่อหาพัฒนาการต้นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้ง ทั่วไป และการหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือ

๒) การหาค่าความเที่ยงตรงของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอน ของการวิจัย ดังต่อไปนี้

(๒.๑) หาคความหาความตรงตามเนื้อหาหรือข้อ และความตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ โดยการ นำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสม จำนวน ๕ คน ประกอบด้วย

- ๑) รศ.ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัฎฐิติกาล อาจารย์พิเศษคณะสังคมศาสตร์ มจร
- ๒) รองศาสตราจารย์ ดร.วิชรินทร์ ชาญศิลป์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
- ๓) รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
- ๔) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ปราณีต อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์
- ๕) อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำสาขาวิชารัฐศาสตร์

เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ความชัดเจนของภาษา ความ ครอบคลุมของโครงสร้างและความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยใช้ เทคนิค IOC (Index of Item-Objective Congruence) โดยผู้ทรงคุณวุฒิแต่ละท่านจะประเมินให้ คะแนน ๓ ระดับ คือ +๑ = มีความสอดคล้อง ๐ = ไม่แน่ใจ -๑ = ไม่สอดคล้อง แล้วคำนวณค่าและ คัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องพบว่า มีค่าดัชนีความสอดคล้องตั้งแต่ ๐.๖ - ๑.๐ ทุกข้อ คำถาม

(๒.๒) นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วไปทดลองใช้ (Try Out) กับประชาชนที่ไม่ใช่กลุ่ม ตัวอย่างจริง ซึ่งเป็นประชาชนในจังหวัดชัยภูมิ จำนวน ๓๐ คน

(๒.๓) นำแบบสอบถามที่ได้มาคำนวณหาความเชื่อมั่น (Reliability) ตามวิธีของ ครอนบาค (Cronbach) โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α = Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นใน ภาพรวมเท่ากับ ๐.๙๔๘ และสามารถจำแนกตามตัวแปรได้ดังนี้

ตารางที่ ๓.๒ แสดงค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (α)	จำนวนข้อ
๑. ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง	๐.๙๔๗	๓๐
๒. หลักอิทธิบาท ๔	๐.๙๖๕	๒๐
๓. การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตย	๐.๙๓๕	๑๒
ภาพรวม	๐.๙๔๘	๖๒

๔) แก้ไขปรับปรุงแบบสอบถาม โดยนำข้อมูลจากการทดลองใช้ในขั้นตอนที่ผ่านมาทำการปรับปรุงแก้ไข หลักจากนั้นจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่อไป

๓.๓.๓ การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนของการวิจัย ดังต่อไปนี้

๑) การศึกษาและวิจัยเอกสาร (Documentary Research) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีการพัฒนาทางการเมือง แนวคิดเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตย ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แนวคิดเกี่ยวกับการเลือกตั้ง แนวคิดเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ เพื่อสร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย และสังเคราะห์ตัวแปรการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยทำการรวบรวมเอกสารจากแหล่งต่าง ๆ แล้ววิเคราะห์เอกสารโดยการจัดทำแบบบันทึกการวิเคราะห์เอกสาร บันทึกเกี่ยวกับลักษณะเอกสาร แหล่งที่มา และสาระสำคัญของเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เอกสารจะเป็นกรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาด้วยวิธีการอื่น ๆ ต่อไป

๒) การศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากบุคคล โดยผู้ให้ข้อมูลเป็นประชาชนที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งในภาคเหนือ คือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ คือ จังหวัดเลย ภาคกลาง คือ จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ คือ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีทั้งหมด ๔ จังหวัด รวมทั้งสิ้นจำนวน ๔๐๐ คน

๓.๓.๔ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์ดังนี้

๑) **สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics)** สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง หลักอิทธิบาท ๔ และการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒) **สถิติอนุมาน (Inferential Statistics)** ได้แก่การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) เพื่อพยากรณ์ตัวแปรตามหนึ่งตัว ซึ่งส่งผลมาจากตัวแปรอิสระตั้งแต่สองตัวขึ้นไป ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยทดสอบที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑

บทที่ ๔

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และ ๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผู้วิจัยได้นำคำตอบจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๑๘ รูปหรือคน และได้นำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๔๐๐ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อ โดยนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๔.๓ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

๔.๕ องค์กรความรู้

๔.๕.๑ องค์กรความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

๔.๕.๒ องค์กรความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

๔.๑ สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

จากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) จำนวน ๑๘ รูปหรือคน ซึ่งครอบคลุมประเด็นเรื่องที่วิจัยโดยผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นผลการวิจัย ได้ดังต่อไปนี้

๑. สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง

สถาบันการกล่อมเกลาทางการเมือง เช่น รัฐบาล ครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน อาชีพ สื่อ ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ได้โดยวิธีการใดบ้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบสรุปได้ดังนี้

๑) ครอบครัวเป็นสถาบันที่จะสร้างวิถีทางไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยที่ยั่งยืน เพราะเป็นหน่วยในการปลูกฝังค่านิยมต่าง ๆ ตั้งแต่เรื่องการเรียนรู้หน้าที่ ความรับผิดชอบ ความรักสามัคคี การเคารพในกฎ กติกา ของครอบครัว การมีส่วนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบของคนในครอบครัว ส่วนสถาบันการศึกษา ต้องทำหน้าที่สร้างระเบียบ วินัยองค์ความรู้ เพื่อพัฒนาสู่ความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมอย่างมีคุณภาพ เป็นเป้าหมายลอมทางความคิดแก่เยาวชน ตลอดถึงสื่อ เป็นตัวที่ก่อให้เกิดความเคลื่อนไหวที่รวดเร็วการให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน มีความสำคัญ เพราะเป็นแหล่งข้อมูลที่ใกล้ชิดที่สุด^๑

๒) ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาครอบครัวมีผลที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ครอบครัวไทยหลายๆ ครอบครัวมีจุดยืนทางการเมืองที่แตกต่างมากก็คือพออาจจะเป็นสีแดง แม่อาจจะเป็นสีเหลือง พี่อาจจะเป็นอีกสีของคณะกรรมการประชาชนเพื่อการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทยให้เป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์แบบอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข (กปปส.) และน้องอาจจะเป็นแนวแบบอนาคตใหม่ ปรากฏว่าความแตกต่างที่เกิดขึ้นจากสถาบันครอบครัวปลูกเร้าให้คนในครอบครัวออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งตามจุดยืนทางการเมืองของตัวเอง ซึ่งอาจจะทะเลาะกันก็มีอาจจะมีความขัดแย้งกับทุกคนในครอบครัวและสถาบันครอบครัวได้กล่อมเกลา ต่อมารัฐบาลก็มีผลมากเพราะรัฐบาลที่มาจากกาเลือกตั้ง รัฐบาลที่สืบทอดอำนาจมาตั้งแต่ปี ๕๗ ในปี ๕๗ ก็เป็นรัฐบาลที่มาจากการัฐประหาร ๕ ปีก่อนที่จะเลือกตั้งก็สร้างแรงกดดัน การสร้างแรงกดดันทำให้เกิดกระบวนการกล่อมเกลาให้คนอยากออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งมาก การกล่อมเกลาทางการเมือง ครอบครัว ครอบครัวคนรอบข้าง สังคม รัฐบาล โซเชียลมีเดียมีผลต่อกระบวนการกล่อมเกลาให้คนออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้งมาก^๒

๓) กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนทุกครัวเรือนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง บัตรเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้งนอกเขตเลือกตั้ง และการเลือกตั้งนอกราชอาณาจักร การคิดคะแนน โดยควรมีการทดสอบทุกครัวเรือนว่ามีความเข้าใจหรือไม่ กระบวนการหล่อหลอมความเป็นพลเมืองที่ดีในวิถีประชาธิปไตยในระบบโรงเรียน ควรให้เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการคิด

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ร่วมวิเคราะห์ ร่วมเสนอความเห็น ร่วมดำเนินการ ร่วมทั้งร่วมวิพากษ์วิจารณ์ในโรงเรียน ทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาครัฐและภาคการเมืองต้องสร้างพื้นที่ให้เยาวชนในการพูดแสดงออกอย่างเสรี^๓

๔) ปัจจุบันการตื่นตัวทางการเมืองมีสูงมาก อาจจะเป็นเพราะประเทศไทยห่างหายจากรัฐบาลที่มาจากการเลือกตั้งอย่างแท้จริงมานาน สถาบันที่กล่อมเกลตาและทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองที่มีความสำคัญที่สุดในปัจจุบันคือ การสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย ทั้งทางไลน์ เฟสบุ๊ก และแอปบริการอื่น ๆ ที่เข้าถึงแก่ประชาชนทุกภาคส่วน อยากฟังความเห็น อ่านความเห็นของอาจารย์ ผู้มีความรู้ ได้ง่าย ทำให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์ได้ในระหว่างการสนทนาในครอบครัว กลุ่มเพื่อนเรียน เพื่อนที่ทำงาน ซึ่งเป็นการสอดประสานกลมกลืนได้มากกว่าสมัยก่อนที่ไม่มีเทคโนโลยี^๔

๕) การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือภาคเอกชนให้ความร่วมมือและให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งเป็นอย่างมาก รณรงค์ขอให้ออกไปใช้สิทธิทุกช่องทาง โดยเฉพาะสื่อทีวี วิทยุ โทรทัศน์ และที่สำคัญการพูดปากต่อปากของพี่น้องประชาชนถึงผลประโยชน์และโทษของการไม่ออกไปใช้สิทธิ ประกอบกับประชาชนเข้าใจการเมืองมากขึ้น จึงมีการตื่นตัวของพี่น้องประชาชนมากยิ่งขึ้น^๕

๖) ปัจจุบันสถาบันต่าง ๆ จะมีบริบทแสดงออกทางด้านการเมืองที่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงอดีตที่ผ่านมา บริบทของสังคมภายในปัจจุบันสถาบันต่าง ๆ จะมีแนวคิดที่มีความหลากหลาย บางสถาบันไม่สามารถแสดงความคิดเห็น หรือเห็นต่างได้โดยโครงสร้างหลักที่ทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองนั้น มาจากข้อมูลข่าวสารที่มีความรวดเร็วอย่างมาก ประชาชนภายในประเทศมีเสรีภาพในการหาความรู้ จึงทำให้ประชาชนมีความเป็นพลเมืองมากขึ้น และทำให้ประชาธิปไตยภายในประเทศไทยมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แต่วัฒนธรรมสังคมไทยยังไม่เอื้อให้กับความเป็นประชาธิปไตย เนื่องด้วยการที่สังคมไทยมีความยึดติดกับจารีตประเพณีอยู่มาก จึงทำให้สังคมไทย ไม่สามารถก้าวหน้าไปได้มากนัก โดยพื้นฐานของสังคมไทยมีความเป็นอยู่โดยอาศัยความเชื่อมาตั้งแต่อดีต และสังคมมีความเป็นรูปแบบอนุรักษ์นิยมและชาตินิยมสูงมากซึ่งทำให้มีข้อถกเถียงกันของนักวิชาการอยู่มากถึงโครงสร้างบริบทของสังคมไทยประเทศไทยเราจากอดีตที่ผ่านมา เพราะการได้มาซึ่งระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และการรัฐประหาร ที่เกิดขึ้นหลาย ๆ ครั้ง กลายเป็นวงจรอุบาทว์การเมืองไทย แต่ในปัจจุบันที่มีเทคโนโลยีอินเทอร์เน็ต ข้อมูลข่าวสารหลากหลายช่องทางที่รวดเร็ว ทำให้คนชนชั้นกรรมาชีพสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์ได้มากขึ้น จึงทำให้ในอนาคตของประเทศไทย มีการตื่นตัวในโลก

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

ออนไลน์อย่างเข้มข้น และมีแนวทางที่ในอนาคตประชาชนคนรุ่นใหม่อาจจะก้าวข้ามหรือก้าวกระโดด และมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทาง การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยมากยิ่งขึ้น^๖

๗) การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถทำให้เกิดได้ในระบอบประชาธิปไตย โดยการประชาสัมพันธ์ของผู้นำภายในชุมชนในตำบลและการจัดฝึกอบรมให้ความรู้โดยวิทยากร การประชาสัมพันธ์การใช้การกระจายเสียงโดยให้ข้อมูลเป็นปัจจุบัน สามารถก่อให้เกิดการตื่นตัวและการให้ข้อมูลที่ถูกต้องชัดเจนของผู้นำเป็นสิ่งสำคัญสามารถกล่อมเกล่าประชาชนให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้^๗

๘) การกระตุ้นเพื่อให้เกิดการใช้สิทธิ การประชาสัมพันธ์ต้องเป็นหลักสำคัญไม่ว่าจะเป็นคนที่ยากจะไปใช้สิทธิครั้งแรกหรือจะไปใช้สิทธิอย่างต่อเนื่องถ้าเกิดเขาเรียนรู้ว่าการที่เขาใช้สิทธิแล้วเขามีอะไรบ้างที่มีผลสนับสนุนของการใช้สิทธิหรืออะไรบ้างถ้าไม่ไปใช้สิทธิจะได้รับผลกระทบ การประชาสัมพันธ์ของภาครัฐจะต้องทำอย่างต่อเนื่อง สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ก็เป็นอีกองค์กรหนึ่งที่จัดการเลือกตั้ง ที่มีการประชาสัมพันธ์และมีการประชาสัมพันธ์โดยอาศัยเครือข่าย ซึ่งมีศูนย์ส่งเสริมพัฒนาประชาธิปไตย อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) และ การศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) เหล่านี้ โดยเฉพาะกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ท้องถิ่น กลุ่มนี้จะประชาสัมพันธ์ตามสาย เพราะฉะนั้นช่วงที่ส่งเสริมให้มีการใช้สิทธิหลักคืออยู่ที่ การประชาสัมพันธ์ อีกอย่างคือจิตสำนึก เพราะถ้าเกิดว่าในกรณีที่ประชาชนไม่ไปใช้สิทธิเราจะเข้าไป ส่งเสริมหรือจะไปกระตุ้นจะไปผลักดันให้เขาใช้สิทธิบางคนเขาไม่ออกไปเขาจะเกิดการต่อต้าน แต่บาง คนที่มีความมุ่งมั่นจะไปใช้สิทธิถึงแม้ว่าภาครัฐไม่ได้สนับสนุนหรือภาครัฐไม่ได้มีการประชาสัมพันธ์เขาก็ออกไปใช้สิทธิ^๘

๙) ประชาชนต้องร่วมกันส่งเสริม สนับสนุน นักการเมืองคนดีที่มีในพื้นที่ ชุมชน เช่น สถานศึกษา โรงเรียนที่สอนให้มีความประพฤติถูกต้องดีงาม ตามกฎหมายบ้านเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^๙

๑๐) กลุ่มเพื่อน ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์ร่วมกันในกลุ่มอย่างใกล้ชิด โดยจะมีการยอมรับทัศนคติซึ่งกันและกัน มีการยอมรับฟังกันในเรื่องที่สนใจเหมือน ๆ กัน มีการจูงใจในเรื่องเดียวกันเป็นตัวกระตุ้นทำให้เกิดการตื่นตัวมีความสนใจซึ่งกันและกัน มีการยอมรับความคิดเห็นที่เหมือน ๆ กัน^{๑๐}

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^๙ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๑๑) สถานศึกษาควรจัดให้มีการบรรยายพิเศษโดยวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญหรือผู้มีประสบการณ์ตรงให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้ง การอบรม สัมมนา ประชาสัมพันธ์พัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง โดยองค์ความรู้ประกอบด้วย ทิศทางการดำเนินงาน แผนยุทธศาสตร์ กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้แก่เครือข่ายและประชาชน ซึ่งมีสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งของจังหวัดเป็นหลักในการสื่อสารให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง เป็นกลาง และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน สร้างการสื่อสารให้ความรู้จากเทคโนโลยี และสื่อต่างๆ กระจายสู่ประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง เพื่อให้รู้สิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และสร้างการมีส่วนร่วม โดยภารกิจสนับสนุน คือ จัดทำสปอร์ต สารคดีวิทยุ ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก เว็บไซต์ ไลน์กลุ่ม ขยายสร้างเครือข่ายสื่อบุคคล เช่น เครือข่ายเด็เจประชาธิปไตยชุมชน กรรมการหมู่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ชมรม สมาคมผู้สูงอายุ กลุ่มเยาวชน ฯลฯ^{๑๑}

๑๒) สถานศึกษาควรเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเลือกตั้งกับภาครัฐ และช่วยเตรียมความพร้อมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนได้รับทราบถึงขั้นตอนการปฏิบัติก่อนการเลือกตั้งจะเป็นการวางรากฐานสู่การเลือกตั้งที่เป็นประชาธิปไตยให้กับประชาชน^{๑๒}

๑๓) ภาครัฐควรให้การสนับสนุนให้ประชาชนได้เข้าใจถึงกิจกรรมการเลือกตั้งในรูปแบบของประชาธิปไตย โดยการเข้าไปตรวจสอบตรวจสอบรายชื่อหน่วยเลือกตั้ง หากเห็นว่าไม่มีชื่อตนเองให้แจ้งนายทะเบียนอำเภอหรือนายทะเบียนท้องถิ่น โดยนำหลักฐานสำเนาทะเบียนบ้านและบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวอื่นใดที่ทางราชการออกให้มาแสดง โดยต้องแจ้งก่อนวันเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐ วัน^{๑๓}

สรุปได้ว่า สภาพทั่วไปและปัญหาในเรื่องของสถาบันกล่อมเกลາทางการเมืองต้องได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้มีการตื่นตัวให้เกิดความรู้สึกรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมทางความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ที่แตกต่างกัน กระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมืองยังมีข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการให้ความรู้ การศึกษา หรือสำนึกทางการเมืองของประชาชนที่ยังเพิกเฉยต่อสภาพการณ์ที่เป็นจริงในสังคม โดยไม่ได้ความสนใจในทางการเมืองมากนักจะรู้เพียงแค่ตำราสอนเท่านั้น ในการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งแต่ในวัยเด็ก เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตจะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่จะตามมาในวัยผู้ใหญ่

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - การพูดปากต่อปากของประชาชน เพื่อกระตุ้นการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง - กลุ่มเพื่อนเป็นตัวกระตุ้นและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง - ครอบครัวมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง - สื่อข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ผู้ปกครองมีการเลี้ยงดูแบบไม่เข้มงวด ไม่ค่อยมีการตัดสินใจร่วมกัน - เชื้อฟุ้งคนในครอบครัวโดยไม่ไตร่ตรอง - ขาดการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ประชาชน - การประชาสัมพันธ์ที่ต่อเนื่อง - ขาดความรับผิดชอบทางการเมือง - ขาดความรู้ความเข้าใจทางการเมือง
โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
<ul style="list-style-type: none"> - กำหนดและผู้ใหญ่บ้านเป็นกลไกที่จะให้ความรู้แก่ประชาชนทุกครัวเรือน - ประชาสัมพันธ์ตามสาย - ประชาสัมพันธ์ของผู้นำภายในชุมชน - สถาบันการศึกษาส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมืองให้บัณฑิต นักศึกษาและนักเรียน - ให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นโดยสถาบันต่าง ๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารการเมืองไม่ครบถ้วนในการตัดสินใจสิทธิทางการเมือง - ประชาชนไม่ได้ถูกกล่อมเกลามาแต่เด็กกว่าบ้านเมืองเป็นเรื่องของเรา - การให้ข้อมูลข่าวสารน้อยไม่ต่อเนื่อง - ประชาชนมีการพูดคุยเรื่องการเมืองเฉพาะภายในครอบครัวเท่านั้น

๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เป็นคุณลักษณะเช่นใดบ้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบสรุปได้ดังนี้

๑) การศึกษาและประสบการณ์ของผู้สมัครเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจในตัวผู้สมัคร แต่คุณลักษณะที่ทำให้เกิดการตื่นตัวของประชาชน คือ ผู้สมัครจะมีความเป็นกันเองและเดินหาเสียงเข้าถึงประชาชนทุกหลังคาเรือน^{๑๔}

๒) ความเป็นเป็นผู้ที่ซื่อสัตย์ สุจริต ไม่โก่งกิ้น ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน มีผลงานทางการเมืองที่เห็นเด่นชัด เป็นผู้ที่เข้าถึงได้ง่าย ชอบช่วยเหลือและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชน และท้องถิ่น มีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชน แก้ไขปัญหาในเรื่องความเป็นอยู่ ปากท้อง และความทุกข์ร้อนของประชาชน และสังกัดพรรคที่มีภาพลักษณ์ในทางที่ดีต่อ

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

สังคม ชุมชน เป็นผู้มีอหิยาศัยดี จริ่งใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชนเป็นผู้ที่ช่วยเหลือแก้ไขปัญหาความเดือนร้อนของประชาชนและชุมชนและเป็นเสมือนญาติพี่น้อง^{๑๕}

๓) กระแสคนรุ่นใหม่เป็นประการสำคัญ ที่ผ่านมาในการเมืองไทยถูกกระตุกตัวอยู่เฉพาะกลุ่มนักการเมืองเดิมๆ ของพรรคเพื่อไทยก็ดีพรรคประชาธิปัตย์ก็ดีหรือแม้กระทั่งพรรคพลังประชาชนแต่ปรากฏว่าคนเหล่านี้ที่อยู่ในการเมืองมาหลายทศวรรษเขาก็ไม่ได้ทำให้การเมืองดีขึ้น ในขณะที่สังคม เศรษฐกิจ การเมือง ทั้งโลกและภายในมันเปลี่ยนคนรุ่นใหม่เติบโตขึ้นมากกับการเปลี่ยนแปลงและเขาหมดหวังกับนักการเมืองรุ่นเก่าเลยทำให้นักการเมืองกลุ่มใหม่พรรคการเมืองใหม่ที่สามารถใช้โซเชียลมีเดียได้แล้วก็สร้างโปรไฟล์ สร้างความให้เห็นถึงความปรารถนาอุดมการณ์ตัวเองที่อยากจะเข้ามาทำงานเปลี่ยนแปลงการเมือง คนเหล่านี้ก็รู้สึกว่าจะเข้ามาเติมเต็มในส่วนที่ขาดหายของประชาชนกลุ่มหนึ่ง จึงไม่แปลกถ้าเราจำกันได้การเลือกตั้งปี ๖๒ เกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่าฟ้ารักพ่อเกิดปรากฏการณ์ที่เรียกว่าธนาธรคือไอดอล คือปรากฏการณ์ของพรรคอนาคตใหม่เหล่านี้คือการเปลี่ยนแปลงการเมืองไทยที่เขารู้สึกไม่พอใจต่อการเมืองแบบเดิมๆ ที่เขาบอกว่าเขาไม่ได้ชอบธนาธรจากธนาธรแต่เขาต้องการอนาคตของเขากับคนรุ่นใหม่ที่ดีกว่าเข้าใจเขาได้มากกว่า คือตั้งแต่ปี ๔๐ถึงปัจจุบันสิ่งสำคัญในการเมืองไทยก็คือโลกแห่งการเปลี่ยนความคิดค้น เปลี่ยนความเชื่อมั่นเดิมความศรัทธาเดิมระบบการเมืองเดิมและการเมืองเดิม กติกาเดิมนั้นมันตอบคำถามคนรุ่นใหม่ไม่ได้^{๑๖}

๔) มีความเป็นผู้นำ วิสัยทัศน์ การศึกษา และที่สำคัญที่สุดคือ สังกัดพรรคอะไร เพราะปัจจุบันประชาชนทราบแล้วว่า การนำนโยบายแบบมาปฏิบัติจะส่งผลให้ประชาชนได้รับประโยชน์อย่างไร^{๑๗}

๕) ความเป็นผู้สมัครหน้าใหม่และผู้สมัครหน้าเก่าต่างก็เอานโยบายที่จับต้องได้มาพูดคุย จึงทำให้พี่น้องประชาชนตื่นตัวอยากได้ผู้สมัครที่ต้องการ^{๑๘}

๖) ประชาชนจะมีความคาดหวังให้นักการเมืองที่ดีมีคุณธรรม ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน สามารถพัฒนา บริหาร บ้านเมืองที่ดี และส่งเสริมเศรษฐกิจที่เจริญขึ้น ประชาชนส่วนใหญ่คาดหวังให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดจริงจัง รวมทั้งการป้องกันและปราบปรามการทุจริตคอร์รัปชันอย่างมีประสิทธิภาพ^{๑๙}

^{๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

๗) การเป็นบุคคลที่มีคุณลักษณะในการเข้าสังคม คนรู้จักเยอะและมีผลงานที่เด่นชัด คณะทำงานของผู้สมัครที่มีความสามารถและประชาชนนับถือ แนวความคิด นโยบายของผู้สมัคร มีผลงานดีเยี่ยม^{๒๐}

๘) การเลือกตั้งเมื่อ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๒ เนื่องจากการเลือกตั้งว่างเว้นมาเป็นเวลาหลายปี ไม่ว่าจะมิใช่สิทธิเลือกตั้งที่ดีหรือผู้ที่มาเป็นผู้สมัครของแต่ละพรรคก็ดี เขามีความตื่นตัวและมีความตั้งใจ ตัวของผู้สมัครเองเขาก็ตั้งใจอยากจะเป็นผู้แทนของประชาชนเนื่องจากการว่างเว้นการเลือกตั้งมาเป็นเวลานาน และส่วนของผู้มีสิทธิเลือกตั้งเขาก็มีความตื่นตัว เพราะอย่างน้อยน้อย ๆ ที่อายุครบ ๑๘ ปี ที่มีสิทธิเลือกตั้งน่าจะกล้าเข้าไปประมาณเกือบ ๗ ปี ที่เขาไม่เคยออกไปใช้สิทธิเลย เพราะฉะนั้นเด็กรุ่นใหม่ที่เขามีความรู้และมีความเชื่อมั่นในระบอบประชาธิปไตยเขาตั้งใจที่จะออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งใช้สิทธิของเขาในครั้งแรก^{๒๑}

๙) คนรุ่นใหม่ในสถานการณ์ปัจจุบัน ทุกพรรคการเมืองต้องขายความเป็นคนรุ่นใหม่ เพราะความหวังของประชาชนอยากได้การเมืองแบบใหม่ ที่มีการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีขึ้น ได้นักการเมืองใหม่ๆ ความคิดใหม่ๆ มาแก้ปัญหาของประเทศและการจะเป็นนักการเมืองรุ่นใหม่มีสองเรื่องที่ต้องมีพื้นที่ให้นักการเมืองเข้ามาแสดงความคิดเห็นทั้งระดับพื้นที่และระดับนโยบาย ซึ่งพรรคแต่ละพรรคเปิดโอกาสให้กับคนเหล่านั้น และการนำเสนอในมิติใหม่ที่เป็นเรื่องไม่ง่ายในการจะให้คนรุ่นใหม่เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างนโยบาย หรือกำหนดแนวทางการทำงานการเมือง คนรุ่นใหม่ต้องการคนรุ่นใหม่มาบริหารงานไม่อย่างได้คนชายฝั่ง เหตุคนเก่าเคยทำงานแล้วนานหลายปีแต่ยังไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม พร้อมเสนอแนะให้ผู้สมัครเผยแพร่ข้อมูลนโยบายผ่านออนไลน์เพื่อเข้าถึงคนรุ่นใหม่มากขึ้น^{๒๒}

๑๐) คุณลักษณะของผู้สมัครเป็นที่พอรู้จักของประชาชนรู้จักในการเป็นนักการเมืองเก่า รู้จักในการเป็นนักแสดง รู้จักในหน้าตาหรืออาจรู้จักในฐานะเป็นคนรุ่นใหม่ จะทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองในช่วงที่ผ่านมา^{๒๓}

๑๑. ประชาชนอยากไปเลือกตั้งเพราะนักการเมืองผู้ลงสมัครมีพฤติกรรมปฏิบัติดี มีจิตอาสา มีสติในการทำงาน ช่วยเหลือสังคม บำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมส่วนรวม ศึกษาสังคมรอบด้านว่าต้องการอะไร เมื่อชาวบ้านเดือดร้อนก็ยื่นมือเข้าไปช่วยเหลือเท่าที่ความรู้ความสามารถมี^{๒๔}

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

สรุปได้ว่า ปัญหาในเรื่องของคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวคือผู้สมัครเก่าไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม ผู้สมัครใหม่เป็นคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ทำงาน ซึ่งประสบการณ์ของผู้สมัคร เป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจในตัวผู้สมัคร แต่คุณลักษณะที่ทำให้เกิดการตื่นตัวของประชาชน คือ ผู้สมัครจะมีความเป็นกันเองและค้นหาเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนทุกหลังคาเรือน มีอัธยาศัยดี จริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไม่ถึงประชาชน เข้าถึงเฉพาะบางกลุ่ม เท่านั้น

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - ผู้สมัครเป็นผู้ที่ทุ่มเทการทำงานอย่างจริงจัง - ทำความรู้จักและพบปะเยี่ยมเยียนประชาชนโดยตรง - นำเสนอนโยบายที่เป็นตามความต้องการ - มีอัธยาศัยดี จริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชน - การเข้าสังคม คนรู้จักเยอะและมีผลงานที่เด่นชัด - มีภาพลักษณ์เป็นคนรุ่นใหม่ การศึกษาดี 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่เป็นที่คุ้นเคยของประชาชน - ไม่สามารถเข้าถึงประชาชน - ขาดประสบการณ์ - เป็นนโยบายที่เน้นสร้างคะแนนนิยม - ประชาชนขาดความเชื่อถือและเสื่อมศรัทธาต่อนักการเมือง - ไม่ชัดเจนเรื่องการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชัน
โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
<ul style="list-style-type: none"> - ภาพลักษณ์นักการเมืองที่มีความซื่อสัตย์ต่อต้านการทุจริต - ภาพลักษณ์นักการเมืองที่มีประสบการณ์ด้านการเมืองเป็นเวลานาน - เป็นนักพัฒนา - เป็นนักการเมืองรุ่นใหม่ - สร้างความเชื่อถือให้แก่ประชาชนสามารถทำประโยชน์ให้กับประชาชนได้จริง 	<ul style="list-style-type: none"> - การซื้อสิทธิขายเสียง - เป็นคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ทำงาน - ไม่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนทั่วไป - ไม่ได้เป็นคนในพื้นที่ - ใช้ระบบอุปถัมภ์จะใช้เครือข่ายจะใช้พรรคพวก

๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำได้โดยวิธีการใดบ้างที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบที่สรุปได้ดังนี้

๑) การสร้างการสื่อสารให้ความรู้จากเทคโนโลยี และสื่อต่างๆ กระจายสู่ประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง เพื่อให้รู้สิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และสร้างการมีส่วนร่วม โดยภารกิจสนับสนุน คือ จัดทำสปอร์ตหรือสารคดีวิทยุ Art work ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Social Media Facebook Website Line กลุ่ม การขยายสร้างเครือข่ายสื่อบุคคล เช่น เครือข่ายเตีเจ ประชาธิปไตยชุมชน หอกระจายข่าวเสียงตามสาย ที่มีหน้าที่นำความรู้ไปประชาสัมพันธ์ สอดแทรกในรายการวิทยุ^{๒๕}

๒) ในฐานะผู้มีหน้าที่รณรงค์เชิญชวนให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง วิธีการที่ดีที่สุดคือใช้สื่อบุคคลเดินเคาะประตูบ้าน การกระตุ้นนักเรียน นิสิต นักศึกษา เชิญชวนผู้ปกครองให้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งและสื่ออิเล็กทรอนิกส์ Smart Phone ที่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งจัดทำขึ้นเชิญแหล่งข้อมูลสำหรับค้นหาความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง^{๒๖}

๓) อันดับแรกต้องทำตามระเบียบของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) ก่อน คือจะมีระเบียบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ของ สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง (กกต.) เป็นตัวกำหนดเอาไว้ ประการต่อมาที่ทำได้คือ เรียกว่าการหาเสียงแบบปกติเคาะบ้าน เคาะประตูบ้าน แปะโปสเตอร์ แจกโบชัวร์ แนะนำผู้สมัคร อันนี้คือวิธีการปกติ แต่ครั้งนี้ที่มีความแตกต่างคือหาเสียงผ่านโซเชียล ทุกๆ คนไม่ว่าจะเป็นนักรการเมืองเก่าหรือใหม่ทุกคนต้องมีเพจทุกคนต้องหาเสียงผ่านโซเชียล ทุกคนต้องมีโปรไฟล์ ทุกคนต้องมีการสื่อสารการเมืองผ่านโซเชียล ถึงแม้ว่านักรการเมืองเก่าๆ เพียงแค่เคาะประตูบ้านเพียงแค่นี้ก็ใช้เครือข่ายเดิมๆ จะใช้ระบบอุปถัมภ์ จะใช้เครือข่ายอดีตนายกรัฐมนตรี ปรากฏว่าครั้งนี้ถึงแม้ว่าเขาจะใช้วิธีการเดิมแต่ต้องเพิ่มเติมด้วยโซเชียลโซเชียลกลายเป็นเครื่องมือการหาเสียงที่สำคัญส่งผลจนถึงการเลือกตั้งองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) ส่งผลถึงการเลือกตั้งเทศบาลในปัจจุบันเช่นเดียวกันทุกคนต้องใช้โซเชียล โดยโซเชียลกลายเป็นเครื่องมือการสื่อสารแบบใหม่ของนักรการเมืองไทย^{๒๗}

๔) ที่ผ่านมามีผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งต้องลงพื้นที่เพื่อพบประชาชนหรือประชาสัมพันธ์ตนเอง ให้เป็นที่สนใจหรือเป็นที่จดจำของประชาชน โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เช่น การสร้างความโดดเด่นบนโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือการสร้างความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวเพื่อให้ประชาชนสามารถจดจำตัวตนของผู้สมัคร แต่ในปัจจุบันการรณรงค์ประชาสัมพันธ์หรือการหาเสียงทางการเมืองที่เป็นที่

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

นิยมและมีราคาที่ประหยัดมากที่สุด คือ การใช้อินเทอร์เน็ตหรือสื่อสังคมออนไลน์เป็นฐาน เนื่องจากสภาพปัจจุบันระบบอินเทอร์เน็ตถือได้ว่าเติบโตอย่างรวดเร็ว เนื่องจากด้วยหลายปัจจัย เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่มีราคาที่ถูกลง มีการแข่งขันของโปรโมชั่นเครือข่ายโทรศัพท์มากขึ้นทำให้ มีราคาที่ถูก มีการให้บริการอินเทอร์เน็ตสาธารณะที่ครอบคลุมเกือบทุกพื้นที่ อีกทั้งพื้นที่ บนอินเทอร์เน็ตถือได้ว่าเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดสังคมแห่งการเสริมสร้างประชาธิปไตย เนื่องจากบริบทของอินเทอร์เน็ตนั้นเป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร แสดงอุดมการณ์ทางการเมืองและสามารถแสดงทัศนคติเกี่ยวกับมุมมองทางการเมืองได้ และมีค่าใช้จ่ายของผู้ให้บริการเครือข่ายสังคมออนไลน์และสัญญาณเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีราคาถูก ส่งผลให้ให้ประชาชนทุกช่วงกลุ่มวัยสามารถเข้าถึงได้ เป็นเครื่องมือการสื่อสารของคนรุ่นปัจจุบันที่ได้รับความสนใจตอบสนองความต้องการของคนทุกช่วงวัย เช่น สามารถสั่งซื้อสินค้า เล่นเกม วิดีโอ แลกเปลี่ยนข้อมูลพร้อมทั้งสามารถสื่อสารตอบโต้กันได้ ซึ่งมีลักษณะแตกต่างกับการสื่อสารทางการเมืองในรูปแบบเก่า เช่น ทางหนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ ทำให้ประชาชนไม่สามารถจะแสดงความคิดเห็นหรือแลกเปลี่ยนข้อมูลกันได้ที่^{๒๘}

๕) ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมานักการเมืองทุกพรรค ทุกคนมีการตื่นตัวในการหาเสียงอย่างมากเนื่องจากไม่มีการเลือกตั้งหลายปี โดยการชูนโยบายในการบริหาร การพัฒนาที่เป็นประโยชน์กับประชาชน โดยผ่านหลายช่องทาง โดยเฉพาะการใช้รถโดยติดเครื่องขยายเสียงและสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ การติดป้ายตามสถานที่ต่าง ๆ เป็นต้น^{๒๙}

๖) ในยุคปัจจุบันจะปฏิเสธไม่ได้ในเรื่องโลกออนไลน์ที่มีความสำคัญต่อการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น มีทั้งการให้ความรู้การเลือกตั้ง การรณรงค์การออกไปใช้สิทธิการเลือกตั้ง รวมทั้งการหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง เนื่องจากช่วงเวลาที่ผ่านมาหลังจากที่ได้เกิดการรัฐประหารเป็นช่วงเวลาที่ยืดยาวไปจากการเลือกตั้งเป็นเวลานาน ส่งผลให้ผู้ลงสมัครรับเลือกตั้งต้องลงพื้นที่เพื่อพบประชาชนหรือประชาสัมพันธ์ตนเองให้เป็นที่สนใจหรือเป็นที่จดจำของประชาชน โดยวิธีการประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะโลกออนไลน์ที่มีการโพสต์เกี่ยวกับประชาสัมพันธ์หรือการหาเสียงทางการเมืองที่เป็นที่นิยมและมีราคาที่ประหยัดมากที่สุด เพื่อให้ประชาชนสามารถจดจำตัวตนของผู้สมัครได้^{๓๐}

๗) ในส่วนใหญ่เป็นการใช้สื่อ ป้ายโฆษณา และเครื่องกระจายเสียง ที่กระจายเสียงไปตามพื้นที่ต่าง ๆ และการเดินหาเสียงของผู้สมัคร^{๓๑}

^{๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

๘) เวลาที่เราใช้โซเชียลมีเดียไปนอกจากความรู้เบื้องต้นต่าง ๆ เราต้องบอกเขาว่าเสียงของเขาหนึ่งเสียงมีความหมายมาก ๆ คือถ้ามองในแง่ปัจเจกก็มีความหมายมหาศาลแล้ว ก็คือสามารถเลือกแนวทางของการเมือง ยกตัวอย่างเช่น จะเลือกฝั่งประชาธิปไตยหรือจะเลือกฝั่งเผด็จการ เสียงหนึ่งเสียงมีความหมายที่จะให้ไปทางไหนได้เลย คำว่าคนคือนับเป็นหนึ่งในหน่วย สมมติว่าผู้มีสิทธิ ๕๐ ล้านคน แล้วออกมาใช้สิทธิ ๔๐ ล้านคน แล้ว ๘๐% หรือ ๙๐% เตะไปทางประชาธิปไตยก็มีผลทันที นั่นคือแค่หนึ่งเสียงคือเรามองว่าหนึ่งเสียงของทุกคนแต่ไม่ได้มีคนเดียว เพราะฉะนั้นถ้าหนึ่งเสียงมันชี้ไปทางไหนมันมีความหมายทันที^{๓๒}

๙) ในยุคนี้การเลือกตั้งที่ทำให้เกิดตื่นตัวทางการเมืองเป็นเรื่องของโซเชียลมีเดีย ต้องประชาสัมพันธ์ผ่านช่องทางโซเชียลมีเดียต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น เฟสบุ๊ก ไลน์ หรือสื่อสารมวลชน น่าจะเข้าถึงมากกว่า โดยเฉพาะช่องทางเฟสบุ๊ก ไลน์ อินสตาแกรม เพราะว่ามันง่าย เด็กรุ่นใหม่ส่วนใหญ่ใช้โซเชียลมีเดีย ในส่วนของประชาชนที่อยู่ต่างจังหวัดก็ยังคงต้องใช้ระบบประชาสัมพันธ์แบบเดิม ๆ อย่างติดป้าย ขึ้นรถหาเสียงประชาสัมพันธ์ รวมทั้งมีจัดปราศรัยและผู้สมัครหรือทีมผู้สมัครซึ่งต้องเข้าไปมีใบโบว์ชัวร์แนะนำตัวไปถึงทุกหลังคาเรือน อีกอย่างคือต้องแยกเป็นสองกลุ่มคือ กลุ่มที่ใช้โซเชียลมีเดียกับกลุ่มชาวบ้านที่ไม่ได้ใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สื่อสาร อันนี้สำหรับการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านๆ มา แต่ถ้ามีการเลือกตั้งในอนาคตคิดว่าน่าจะมีการพัฒนาไปเรื่อย ๆ ตามยุคตามสมัย^{๓๓}

๑๐) จะทำอย่างไรให้ประชาชนยังนึกถึงสิ่งที่เราเคยทำและประชาชนได้ประโยชน์หรือเกิดความพึงพอใจมาแล้วในอดีตที่เราจะทำงานหรือสานงานต่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์ให้ประชาชนรู้จักว่าตัวผู้สมัครสมควรที่จะเติบโตในการเป็นนักการเมืองและผลงานที่ผู้สมัครเคยทำมาหรือว่าผลงานที่เคยทำพลาดมาแล้ว แล้วอยากจะทำเพื่อแก้ตัวผู้สมัครจะต้องบอกประชาชนให้ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวและอยากออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๓๔}

๑๑) ปัจจุบันนี้มีการชี้หน้า ชี้ชวน เคาะประตู โดยเฉพาะอย่างยิ่งเช่น มีการรณรงค์ว่า จะต้องออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง อันนี้คือการสร้างความตื่นตัวและจิตสำนึก อีกอย่างต้องการให้เยาวชนมีส่วนร่วม ต้องการปลูกจิตสำนึกให้คนรุ่นใหม่สืบทอดการรักบ้านเมืองต่อจากคนรุ่นเก่า เพราะว่าถ้าหมดคนรุ่นเก่าไปแล้วคนรุ่นใหม่ก็ต้องมีจิตสำนึกด้วยตนเองว่าการเลือกตั้งของเขาที่เขาจะต้องไปเลือกตั้งคือหน้าที่ของเขาที่เขาต้องทำ โดยที่ไม่มีใครบังคับแต่การบังคับโดยวิธีการจูงใจอันนี้เป็นสิ่งไม่ดี การบังคับคือการให้ความรู้ เพราะฉะนั้นความรู้ให้ตั้งแต่ที่บ้าน ที่บ้านพ่อแม่ต้องให้ความรู้ไปถึงโรงเรียน โรงเรียนจะต้องให้ความรู้ด้วย สังคมของเพื่อน เพื่อต้องรู้ในสิ่งที่ถูกต้องด้วย ใน

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

มหาวิทยาลัยอาจารย์จะต้องสอนหลักเกณฑ์และหลักการให้ถูกต้องเกี่ยวกับการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย^{๓๔}

สรุปได้ว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การหาเสียงแบบใช้หวัคะแนน มีจุดแข็งที่มีตัวแทนหรือหวัคะแนนเป็นผู้คอยช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษา และเป็นระบบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การใช้รถโดยติดเครื่องขยายเสียงและสิ่งต่าง ๆ เช่น วิทยู การติดป้ายตามสถานที่ต่าง ๆ ปัญหาในการใช้ระบบอุปถัมภ์ใช้เครือญาติใช้พรรคพวกก่อให้เกิดกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ แต่ปัจจุบันนี้ การใช้โซเชียลมีเดียเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - มีหวัคะแนนทำให้มีตัวแทนช่วยในการหาเสียง - การใช้เวทีปราศรัยตามจุดสำคัญๆ ในชุมชน - การรณรงค์ให้ประชาชนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง - เดินเคาะประตูบ้าน - พบปะและร่วมกิจกรรมกับชุมชน - ผู้สมัครได้แจกบัตรแนะนำตนเองและสามารถนำเสนอนโยบายของตน - โซเชียลมีเดียเป็นเครื่องมือ 	<ul style="list-style-type: none"> - การประชาสัมพันธ์ยังไม่ครอบคลุมและทั่วถึง - ผู้สมัครขาดทักษะในการพูดหาเสียง - ผู้สมัครบางคนขาดความเชื่อมั่นในตนเอง - ส่วนใหญ่ใช้สภากาแฟใส่ร้ายป้ายสีกัน ถือเป็นการทำลายมากกว่าสร้างสรรค์
โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
<ul style="list-style-type: none"> - แต่งเพลงหาเสียง - มีคำขวัญของพรรค - แนะนำวิสัยทัศน์ที่เป็นแนวทางใหม่ - การเข้าถึงประชาชนมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนได้โดยตรง - ใช้สื่อมวลชนในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง - ได้มีโอกาสพูดจาปราศรัยให้ประชาชนเกิดความประทับใจ 	<ul style="list-style-type: none"> - ตามไม่ทันโซเชียลมีเดีย - การใช้จ่ายเงินต้องมีการแสดงรายละเอียด - รู้จักอ่อนน้อมถ่อมตน มีสัมมาคารวะ มิฉะนั้นอาจเกิดภาพลบเสียหายได้ - ใช้ทุนมากสำหรับจ่ายหวัคะแนน - ใช้อิทธิพลในการควบคุมหวัคะแนน

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔. นโยบายของพรรคการเมือง

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมานโยบายของพรรคการเมืองเช่นใดที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบสรุปได้ดังนี้

๑) หัวใจของการเลือกตั้งคือการมีพรรคการเมือง อีกทั้งพรรคการเมืองยังเป็นตัวกลางในการเชื่อมประสานระหว่างประชาชนให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างรอบด้าน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการดำเนินการทางการเมือง กลไกในการคัดสรรผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชน การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งเพื่อบรรลุเป้าหมายในทางการเมืองเพื่อจัดตั้งรัฐบาลเพื่อเข้ามาบริหารประเทศ รวมทั้งต้องพร้อมกับการเป็นฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร หากแพ้การเลือกตั้ง ปัจจุบันประชากรในประเทศไทยล้วนแต่ได้รับสัญชาติไทย และอยู่ภายใต้กฎหมายเดียวกันที่ใช้ในการบริหาร ควบคุม ดูแลประเทศ แต่อาจจะไม่กลมกลืน ซึ่งสังคมไทยมีความเป็นสังคมวัฒนธรรมเดียว ดังนั้นพื้นฐานของสังคมไทยจึงมีความเป็นชาตินิยมและ มีความเป็นอนุรักษ์นิยม เพราะประเทศไทยฝ่ายขวามักจะใช้วาทกรรมทางการเมืองโดยการสร้างความชอบธรรมผ่านการอ้างถึงความรักชาติ ศาสน์ กษัตริย์ และใช้วาทกรรมในการโจมตีผู้คิดต่างหรือเห็นต่างจากตน ดังนั้นการกลับมาของกระแสเสรีนิยมไทย และการเข้ามาของพรรคการเมืองใหม่ที่มีอุดมการณ์มีนโยบายที่ชัดเจนในการต่อต้านการใช้เผด็จการอำนาจนิยมทางทหาร จึงก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ในประวัติศาสตร์ของไทย และการตื่นตัวทางการเมืองของคนรุ่นใหม่ได้ทำให้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมืองนั้นเกิดขึ้นอย่างมากมาย ที่กำเนิดในสังคมไทยในยุคปัจจุบัน^{๓๖}

๒) นโยบายพรรคการเมืองเน้นไปที่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง เช่น การพูดถึงการปฏิรูปสถาบัน การเข้าถึงทรัพยากร พูดถึงการเปลี่ยนแปลงที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงมาก่อน เช่น การเรียกร้องรัฐสวัสดิการซึ่งประเทศไทยไม่เคยมี การเรียกร้องถึงการปฏิรูปสถาบันกษัตริย์ การเรียกร้องยกเลิก ม. ๑๑๒ เรียกว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง คือนโยบายที่โดนใจคนรุ่นใหม่คือนโยบายที่เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจก็ต้องการให้มีความเหลื่อมล้ำน้อยลง ต้องการกำจัดทุนผูกขาด ต้องการที่จะให้มีรัฐสวัสดิการ ต้องการที่จะให้มีการศึกษาฟรี รักษาพยาบาลฟรี และดูแลกันจนตลอดชีวิต คือการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ ต้องการเปลี่ยนแปลงทางสังคมก็คือสังคมที่ลดความเหลื่อมล้ำให้เสมอภาคเป็นธรรม^{๓๗}

๓) หยุตวิฤตเศรษฐกิจทุกชนชั้น พัฒนาท้องถิ่น ล้างระบบเส้นสายให้หมดสิ้นไปจากทุกเรื่องจะทำให้พรรคการเมืองได้คนดีเข้ามาบริหารพรรค^{๓๘}

^{๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔) นโยบายของพรรคการเมืองที่มีผลต่อการตัดสินใจส่วนใหญ่จะมีลักษณะคล้ายกันคือ ประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับ และนโยบายที่ถูกหยิบยกเสมอคือ นโยบายในลักษณะประชานิยม^{๓๙}

๕) นโยบายของทุกพรรคการเมือง เพราะทุกพรรคเสนอแต่สิ่งดีๆ ให้แก่ประชาชนทุกระดับ^{๔๐}

๖) นโยบายแบบใหม่ ๆ เช่น การเปลี่ยนแปลงระบบเดิม ระบบเครือญาติของตน กลุ่มมีอำนาจเปลี่ยนแปลงเป็นระบบคัดเลือกโดยความสามารถและชูนโยบายแบบจับต้องได้ เห็นชัดและชัดเจน^{๔๑}

๗) นโยบายที่ประชาชนให้ความสนใจเป็นลำดับแรกๆ เรื่องการกินดีอยู่ดี มีงานทำ ขึ้นค่าแรง เงินเดือน เป็นนโยบายที่ประชาชนทุกเพศ ทุกวัย และทุกระดับการศึกษา ให้ความสำคัญ พรรคการเมืองหลายพรรคจะเน้นการแข่งขันกันด้านนโยบายเศรษฐกิจ เพราะปัญหาปากท้องเป็นเรื่องสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของคนไทยทั่วประเทศ โดยเฉพาะในภาคการเกษตรที่เกษตรกรต้องเผชิญกับภาวะราคาพืชผลตกต่ำ ไม่มีที่ดินทำกิน รายได้ไม่เพียงพอต่อรายจ่ายจนต้องกู้หนี้ยืมสิน หรือแม้แต่คนทำมาหากินหาเช้ากินค่ำก็ต้องเผชิญกับปัญหาค่าแรงขั้นต่ำ ซึ่งไม่เพียงพอต่อรายจ่ายที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วทำให้ ณ วันนี้นั้นในสังคมจำนวนไม่น้อยต้องใช้ชีวิตอย่างยากลำบากมากยิ่งขึ้น การแก้ปัญหาเศรษฐกิจ จึงเป็นสิ่งที่พรรคการเมืองต่างมุ่งนำเสนอและเสนอนโยบายต่าง ๆ ออกมาเรียกคะแนนเสียง^{๔๒}

๘) นโยบายที่เกิดผลประโยชน์ต่อประชาชนมากที่สุด คือนโยบายที่ทำให้ประชาชนเกิดรายได้ นโยบายที่เกิดสวัสดิการแก่ประชาชน นโยบายที่ประชาชนรากหญ้าเข้าถึง^{๔๓}

๙) ต้องแบ่งออกเป็นกลุ่มถ้าเป็นกลุ่มชาวบ้าน กลุ่มผู้ใช้แรงงาน เกษตรกร แนนอนเลย นโยบายต้องมุ่งเน้นไปถึงเรื่องปากท้อง ปากท้องการอยู่ดีมีสุขของพี่น้องประชาชน ส่วนคนรุ่นใหม่ก็จะต้องมุ่งเน้นไปในเรื่องของเทคโนโลยีความก้าวหน้าทางด้านสังคม อย่างน้อยแต่ละพรรคจะทำนโยบายต้องคำนึงถึงทั้งคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ด้วย อย่างเช่นพรรคเสรีรวมไทยเขาจะโชว์นโยบาย ๖ หยุค ประกอบไปด้วย ๑) หยุดความยากจน แก้ปัญหาปากท้อง สร้างความกินดีอยู่ดี ๒) หยุดคอร์รัปชัน นักรบผู้บังหลวง ๓) หยุดยาเสพติด ขจัดผู้มีอิทธิพล ๔) หยุดเผด็จการ และปฏิรูปทหาร ๕) หยุดไฟใต้สร้างสังคมสันติสุข และ ๖) หยุดสงครามสี่เส้าสร้างความปรองดองก้าวสู่อานาคต^{๔๔}

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑๐) นโยบายของพรรคด้านเศรษฐกิจมีส่วนทำให้เกิดการตื่นตัว นโยบายเศรษฐกิจของแต่ละพรรคการเมืองมีนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาภาคการเกษตร และ SME ซึ่งเป็นฐานรากของเศรษฐกิจ นโยบายไหนถูกใจก็เป็นตัวเลือกให้ประชาชนได้พิจารณา นโยบายด้านเศรษฐกิจของแต่ละพรรคล้วนกำหนดทิศทาง การดำเนินธุรกิจในอนาคตว่าจะไปต่อกันอย่างไร นโยบายด้านเศรษฐกิจจึงเป็นสิ่งที่ต้องทำความเข้าใจและศึกษาให้ละเอียดเพื่อใช้ในการตัดสินใจลงคะแนนเลือกพรรคที่คิดว่าน่าจะเป็นประโยชน์กับธุรกิจของประชาชนมากที่สุด แต่ในขณะเดียวกันก็เพื่อเตรียมความพร้อมรับมือเพื่อวางแผนการดำเนินธุรกิจหากพรรคที่คุณเลือกอาจไม่ชนะการเลือกตั้งคุณจะได้เตรียมตัวไว้เสียแต่เนิ่น ๆ ในแต่ละพรรคมีนโยบายเศรษฐกิจอย่างไรบ้างและส่งผลกระทบต่อธุรกิจอย่างไร^{๔๕}

๑๑) การเปลี่ยนพรรคเพื่อที่จะทำให้ปัญหาของประเทศชาติได้รับการแก้ไขโดยตั้งสโลแกนว่า เราจะไม่แบ่งสี ไม่แบ่งฝ่าย เราจะเลิกทะเลาะกันในเจตนารมณ์แรก ๆ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่อยากให้คนในบ้านเมืองทะเลาะกัน ส่วนนโยบายก็ล้อในลักษณะแบบนี้เช่นเดียวกัน^{๔๖}

๑๒) พรรคการเมืองแต่ละพรรคมีนโยบายพรรคการเมืองไม่เหมือนกัน เพราะจุดกำหนดของพรรคการเมืองแตกต่างกัน พรรคการเมืองหนึ่งอาจจะเน้นการทำกินของราษฎร พรรคการเมืองอีกพรรคหนึ่งเน้นเกษตรกรรม อีกพรรคอาจจะเน้นไปทางด้านเทคโนโลยีหรือสารสนเทศการสื่อสารไฮเทค เพราะฉะนั้นพรรคการเมืองเป็นด่านแรกที่คนที่จะมาดำเนินการเพื่อออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นอกจากดูจากนโยบายพรรค ดูผู้บริหารพรรค เขาดูคนที่จะไปเป็นตัวแทนเขา สิ่งนี้คือองค์ประกอบของการเลือกแต่เราเริ่มแรกพรรคการเมืองเขาดูที่หน้าตาของคนที่เป็นผู้บริหารพรรคก่อน หน้าตาไม่ใช่รูปร่างหน้าตาแต่เป็นหน้าตาที่มีคุณสมบัติอย่างเพียงพอที่จะไปทำหน้าที่ตามที่เขาพึงพอใจ นอกจากจิตสำนึกแล้วยังต้องมีความชอบในตัวพรรคการเมือง นโยบายจะมาหลังสุด นโยบายไม่ใช่เป้าหมายแต่ นโยบายจะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เขาเลือกพรรคนี้และไม่เลือกพรรคนี้ สมมติว่านโยบายพรรคหนึ่งคนที่ต้องการที่จะไปดำรงชีวิต ส่วนอีกประเด็นเช่นอีกพรรคหนึ่งบอกว่าเน้นการปลูกัญญาเขาก็จะได้คะแนนเสียงจากกลุ่มเป้าหมายกลุ่มนี้ซึ่งถ้าคนเฒ่าคนแก่เขาไม่เอานโยบายเหล่านี้เนี่ย ็องจากเป็นนโยบายส่งเสริมให้ติดยาเสพติด แต่กลุ่มหนึ่งจะทะเลาะกันให้^{๔๗}

๑๓) ประชาชนที่ใช้สิทธิเลือกตั้งจะพิจารณาจากนโยบายของพรรคการเมืองเป็นหลัก เลือกพรรคการเมืองที่ชื่นชอบถึงแม้จะทราบว่าจะลงคะแนนให้กับพรรคนั้น ๆ จะไม่ชนะคะแนนเสียงก็ยังลงคะแนนให้เพราะถือว่าเป็นการใช้สิทธิของตนเองเต็มที่ สำหรับระบบการเลือกตั้งทั่วไปที่ผ่านมา^{๔๘}

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗ วันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๑๔) นโยบายทางเศรษฐกิจของพรรคการเมือง สามารถชวนเชื่อให้ประชาชนอยากไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะนโยบายสามารถสร้างเศรษฐกิจให้คนในจังหวัดให้มีกินมีใช้ สามารถนำไปปฏิบัติได้ ต้องไม่เป็นนโยบายขายฝัน^{๔๙}

๑๕) ประชาชนให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งมาก ประชาชนมีการตื่นตัวมากที่จะออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง นโยบายของพรรคเป็นความหวังของประชาชนจึงทำให้ประชาชนเกิดการตัดสินใจไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๕๐}

๑๖) นโยบายของนักการเมืองต้องสามารถปฏิบัติให้ประชาชนเห็นได้จริงได้ว่าสามารถทำให้การท่ามาหากินดีขึ้น ภายใต้กฎหมายและอำนาจหน้าที่ นโยบายที่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนไม่ขัดกับความคิดเห็นของประชาชน^{๕๑}

สรุปได้ว่านโยบายของพรรคการเมือง เป็นเรื่องที่สำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง เพราะหากพรรคการเมืองเสนอนโยบายทางการเมืองที่ดีและน่าสนใจ จะมีผลกระตุ้นให้ประชาชนสนใจไปเลือกตั้ง อีกทั้งนโยบายของพรรคการเมืองที่เสนอต่อประชาชนนั้นต้องเป็นนโยบายที่แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถสัมผัสหรือรับรู้ได้อย่างแท้จริง

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - นโยบายเศรษฐกิจลดภาษี - นโยบายเกษตรกรรมพักหนี้เกษตรกร ๓ ปี - นโยบาย ๓ ป. คือ ปลดล็อก ปรับโครงสร้างเปิดโอกาส - นโยบายการศึกษาให้ลูกหลานเกษตรกรเรียนฟรีถึงปริญญาตรี (หากทำงานเกษตรหลังเรียนจบ) - นโยบายสังคมต่อยอดบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่สามารถทำตามนโยบายที่ให้ไว้ เน้นแค่หาเสียง - นโยบายไม่ชัดเจน ไม่มีรายละเอียดเพียงพอ - นโยบายทางการเมืองมีผลกระทบต่อประชาชนทั่วไปรวมถึงทางศาสนา - นโยบายเป็นนามธรรมไม่เป็นรูปธรรมที่ปฏิบัติได้จริง

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕ วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
<ul style="list-style-type: none"> - มีนโยบายใหม่ๆ เข้ามาเสนอต่อประชาชน - เป็นแนวทางการบริหารประเทศแนวใหม่ทั้งหมด - มีนโยบายใหม่ โดยผ่านคำขวัญของแต่ละพรรคการเมือง 	<ul style="list-style-type: none"> - ไม่มีพรรคการเมืองใดพูดถึงปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างจริงจัง - ไม่มีพรรคการเมืองใดนำเสนอนโยบายในการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรมอย่างเป็นระบบที่แท้จริง - ไม่มีพรรคใดที่มีนโยบายในการเสริมสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง

๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านๆ มา พรรคที่สังกัดของผู้สมัครได้ทำอย่างไรบ้างจึงทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบสรุปได้ดังนี้

๑) พรรคการเมืองเป็นสถาบันทางการเมืองที่มีบทบาทสำคัญในระบบการเมือง เป็นองค์กรขนาดใหญ่ที่รวมตัวขึ้นจากผู้คนซึ่งมีที่มาจากหลากหลายบริบทพื้นที่ทั้งเศรษฐกิจและสังคม ขณะเดียวกันพรรคการเมืองยังมีบทบาทเป็นองค์กรกลางที่เชื่อมโยงความหลากหลายทางเจตนารมณ์เข้าด้วยกัน ดังนั้นการเลือกพรรคการเมืองที่มีนโยบายตรงกับความต้องการของประชาชน จึงทำให้หน้าที่และบทบาทของพรรคการเมือง โดยทั่วไป ดังต่อไปนี้ ๑) ประกาศหรือแถลงนโยบายหลักของพรรคการเมือง เพื่อที่ประชาชนจะได้นำไปศึกษาพิจารณา เพื่อตัดสินใจเลือกพรรคการเมืองใดพรรคการเมืองหนึ่ง ๒) ปลุกเร้าและแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในช่วงการหาเสียงเลือกตั้ง พรรคการเมืองมีบทบาทสำคัญในการสร้างหรือปลุกเร้าความคิดเห็นทางการเมืองของประชาชน ๓) ส่งผู้แทนเข้าสมัครรับเลือกตั้งผู้แทนราษฎรในการเลือกตั้งแต่ละครั้ง ๔) จัดตั้งรัฐบาล หากได้รับเสียงข้างมากในรัฐสภา และปฏิบัติภารกิจตามนโยบายที่ได้วางไว้ และเลือกข้าราชการระดับสูง ๕) ควบคุมรัฐบาล หากไม่สามารถได้เสียงข้างมากในรัฐสภา อาจต้องทำหน้าที่พรรคฝ่ายค้านคอยควบคุมการทำงานของรัฐบาล โดยการตั้งกระทู้ถาม หรือเสนอญัตติไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีผู้รับผิดชอบเป็นรายกระทรงหรือคณะ นอกจากนี้ยังสามารถวิจารณ์การทำงานของรัฐบาลผ่านทางสื่อมวลชน การประชุมสัมมนา และช่องทางอื่น ๆ เพื่อควบคุมไม่ให้รัฐบาลใช้อำนาจตามอำเภอใจ ๖) ประสานระหว่างกลุ่มผลประโยชน์กับรัฐบาล โดยการพยายามเสนอข้อเสนอของกลุ่มผลประโยชน์ของตนเอง และไกล่เกลี่ยผลประโยชน์ให้ได้เพื่อผลประโยชน์ของชาติ และในขณะเดียวกันต้องไม่ขัดกับผลประโยชน์ของกลุ่มตัวเองให้ได้มากที่สุด^{๕๖}

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๒) พรรคต้องให้ความสำคัญต่อการเมืองคนรุ่นใหม่ แรกๆ การเมืองพรรคเพื่อไทยทำกิจกรรมการเมืองแนวเดิม ประชาธิปัตย์ก็แนวเดิมหลังจากพรรคอนาคตใหม่มาฉีกแนว เพื่อไทยต้องไปทำ Young blood ประชาธิปัตย์ต้องไปฟื้นนิวเดม ทุกคนต้องทำการเมืองกับคนรุ่นใหม่ ทุกพรรคต้องสร้างการสื่อสารผ่านโซเชียลมีเดีย ขนาดคุณชวนเล่นเฟสไม่เป็นก็ต้องมีเฟสบุ๊ก นักการเมืองหลายคนเล่นไม่เป็นแต่ตัวเองก็ต้องมี แสดงว่าโลกมันเปลี่ยนแล้วก็สิ่งที่สำคัญพรรคการเมืองที่เป็นพรรคการเมืองหลักๆ ก็ยังใช้วิธีการใต้ดิน ต้องยอมรับว่าเขาใช้กระสุนใช้เงินมากพอสมควร เช่น บางพรรคการเมืองที่เขาชอบแหวว่าไปหาเสียงรถ ๗ คัน มีคนนั่งในรถเพียงแค่คันเดียว ส่วนรถอีก ๖ คันก็คือเงินทั้งนั้นเลยที่ขึ้นไป ก็คือใช้หลายรูปแบบพร้อมใช้ทุกอย่างที่สามารถแปรประชาชนเป็นคะแนนเสียงอย่างเช่น เป็นพรรคการเมืองเมื่อรู้ว่าแฟนคลับอยู่ตรงไหนก็ต้องสร้างโซเชียลมีเดียเข้าไปหาเขาต้องทำตัวติดดินกินข้าวแกงข้างถนน ทั้งๆ ที่ชีวิตไม่เคยกินมาก่อนแต่ต้องทำเพื่อที่จะเอาภาพไปหาเสียงในโลกโซเชียล ในขณะที่เดียวกันก็ต้องยกสายหากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เพื่อให้ไปเป็นหัวหน้าและพร้อมจะจ่ายเงินใต้โต๊ะด้วยคือทำทุกวิถีทางเพื่อชัยชนะในการเลือกตั้งแต่ปรากฏการณ์นี้จะไม่ชัดในการเลือกตั้งปี ๒๕๖๔ แต่จะชัดอีก ๒ ปีข้างหน้า^{๕๓}

๓) ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก เว็บไซต์ ไลน์ ทำให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร การเข้าถึงประเด็นเรื่องราวต่างๆ ในสังคมมากยิ่งขึ้น^{๕๔}

๔) ผู้สมัครเดินหาเสียงทุกหลังคาเรือน พรรคการเมืองจัดเวทีปราศรัยสนับสนุนโดยมีตัวแทนของพรรคร่วมปราศรัย^{๕๕}

๕) การรณรงค์หาเสียง ประกอบกับการเสนอนโยบายที่ถูกใจประชาชน และความตื่นตัวทำสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือ การเลือกตั้งครั้งแรกหลังการยึดอำนาจของคณะรัฐประหาร^{๕๖}

๖) พรรคการเมืองพยายามหาคนหรือผู้สมัครหน้าใหม่ที่มีจิตอาสาสูงมาเป็นตัวแทนพรรค และลงพื้นที่อย่างสม่ำเสมอและหาคนในพื้นที่นั้นๆ เป็นตัวแทนพรรค^{๕๗}

๗) ในการเลือกตั้งที่ผ่านมาพรรคการเมืองเป็นองค์กรหรือสถาบันที่มีความสำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง ตั้งแต่เรื่องคัดเลือกบุคคลเข้าสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกพรรค และผู้สมัครรับเลือกตั้ง และทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างภาครัฐกับประชาชน โดยนำความต้องการของประชาชนกำหนดเป็นนโยบายและหาแนวทางแก้ไขเมื่อเกิดปัญหาแปลงนโยบายของพรรคการเมืองไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งพรรคการเมืองถือเป็นองค์กรแห่ง

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

การเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งบทบาทหน้าที่สำคัญระดับต้น ๆ ต่อความคิดของประชาชนในการตัดสินใจเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้ง^{๕๘}

๘) ในส่วนของพรรคการเมืองมีบทบาทค่อนข้างน้อยจากการเลือกตั้งที่ผ่านมา เนื่องจากประชาชนรู้จักและตื่นตัวกับผู้สมัครมากกว่าพรรคการเมือง โดยรายบุคคลประชาชนจะให้ความสนใจไว้มากกว่า^{๕๙}

สรุปได้ว่า พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของการที่ประชาชนจะตัดสินใจเลือกตั้ง และทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เพราะหากมีพรรคการเมืองที่น่าเชื่อถือก็จะทำให้เสนอนโยบายที่ดีต่อประชาชน ผลที่ตามมาคือจะมีคนสนใจสมัครเข้ามาเสนอตัวเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง เพื่อให้ประชาชนเลือกเป็นผู้แทน ดังนั้นพรรคการเมืองจึงควรเป็นสถาบันทางการเมืองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการและเป็นพรรคที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารให้มากที่สุด

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพรรคเก่ามีฐานเสียงที่แน่นหนาในพื้นที่ - มีเงินบริจาคเข้าพรรค จากกลุ่มทุน - เป็นพรรคที่มีความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ - เป็นพรรคเก่าแก่หลายพรรคมีประสบการณ์มีฐานเสียงเฉพาะ - มีพรรคใหม่ๆ ที่น่าสนใจ เป็นทางเลือกใหม่ มีคนรุ่นใหม่ - มีผู้มีบารมีสนับสนุน - อุทิศการณ์ แนวทางและนโยบายของพรรค 	<ul style="list-style-type: none"> - เป็นพรรคการเมืองใหม่ - หัวหน้าพรรคไม่น่าสนใจ เป็นคนหน้าเดิม ๆ - ไม่มีจุดยืนที่ชัดเจน สนับสนุนเพียงคนบางกลุ่ม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน - ผู้ใหญ่ในพรรคไม่สามารถคุมลูกพรรคได้ในบางครั้ง - ขาดผู้นำพรรคที่เข้มแข็ง กล้าหาญ กล้าตัดสินใจ และมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับประชาชน

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
- พรรคจะต้องมีผลงานเป็นที่ประจักษ์เพื่อดึงดูดใจต่อประชาชน	- ขาดแกนนำที่มีทักษะในการสื่อสารต่อสาธารณะ - ถูกมองจากกลุ่มรากหญ้าว่าไม่สนใจพวกเขา

๖. อิทธิพลของสื่อ

ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีเมื่อเดือนมีนาคม ๒๕๖๒ อิทธิพลของสื่อทำได้โดยวิธีใดบ้างจึงทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้ให้คำตอบสรุปได้ดังนี้

๑) ปัจจุบันสื่อออนไลน์ก็ถือว่าเป็นช่องทางที่ได้รับความสนใจจากประชาชนในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารทางการเมือง จะเห็นได้จากการเลือกตั้งที่ผ่านมาโดยที่แต่ละพรรคมีการใช้ช่องทางเฟสบุ๊ค ทวิตเตอร์ อินสตาแกรม ยูทูบและไลน์ ในการหาเสียงเลือกตั้งและสร้าง Community ไว้เพื่อให้ประชาชนรับข่าวสารการลงพื้นที่นโยบาย รวมไปถึงกิจกรรมที่ผู้สมัครทำในแต่ละวัน จึงกลายเป็นการรวมการใช้สื่อทั้งสื่อบุคคลที่มีการลงพื้นที่ โดยมีการใช้ผู้ที่มีความน่าเชื่อถือ เป็นที่รู้จักของประชาชน และสื่อออนไลน์ที่เป็นช่องทางที่สามารถสร้างการเข้าถึง การมีส่วนร่วมเข้าด้วยกัน สื่อออนไลน์เรื่องราวต่าง ๆ จะถูกอัปเดตตลอดเวลา รวมถึงเหตุการณ์จริงสดใหม่ที่ประชาชนได้รับด้วย จึงเป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมและใช้อย่างแพร่หลายในการหาเสียงเลือกตั้งที่ผ่านมาได้มากที่สุด ทั้งในการโฆษณาผ่านสื่อมวลชนทั้งป้ายหาเสียง โทรทัศน์ที่มีการสอดแทรกคำสำคัญ และสื่อที่ใช้ในสื่อออนไลน์ของผู้สมัครไว้อย่างชัดเจน ช่องทางสื่อมวลชน สื่อบุคคล และสื่อออนไลน์ จึงสามารถสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้เป็นอย่างดีทั้งการเลือกตั้ง การรับข่าวสาร จนกระทั่งเกิดเป็นการร่วมชุมนุมต่าง ๆ ทางการเมือง เพราะสื่อเป็นช่องทางที่สามารถเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและพรรคการเมืองได้ เพิ่มช่องทางในการรับข้อมูลข่าวสารมากขึ้น บุคคลสำคัญทางการเมืองกลายเป็นบุคคลสาธารณะที่ปรากฏในทุกสื่อ ทุกช่องทาง รวมถึงข่าวการเมืองที่เป็นผลผลิตที่ผ่านการขัดเกลาของนักการเมืองและบรรดาที่ปรึกษาทางการเมือง ทำให้ข่าวกลายเป็นเรื่องที่มีทั้งส่วนจริงและแต่งขึ้นปนกันอยู่ ในปัจจุบันข่าวการเมืองมีการปรุงแต่งจากเรื่องจริงกลายเป็นเสมือนเรื่องแต่งขึ้นมา ข่าวการเมืองหรือข่าวสารที่มีการนำเสนอจึงเป็นผลผลิตที่สร้างขึ้นจากระบบคุณค่าที่ผู้สื่อข่าวยึดถือในการคัดเลือกข่าวสาร การนำเสนอข่าวการเมืองผ่านสื่อมวลชนเป็นการรายงานกิจกรรมทางการเมืองที่เกิดขึ้นเท่านั้น ซึ่งย่อมจะถูกขับเคลื่อนโดยรัฐบาล และเจ้าหน้าที่รัฐที่เป็นศูนย์กลางอยู่แล้ว ข่าวทางการเมืองที่ถูกนำเสนอผ่านสื่อมวลชนจึงกลายเป็นการนำบุคคลที่เป็นชนชั้นนำในสังคมมากล่าวแสดงทัศนะ รวมถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นทำให้ข่าวที่นำเสนอกลายเป็นความจริงที่สงวนไว้ให้เฉพาะบุคคลสำคัญหรือที่มีชนชั้นและมีหน้าตา เป็นที่รู้จักในสังคม ปัญหาที่เกิดขึ้นในการนำเสนอข่าวสาร

ทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน จึงเน้นแค่เพียงเหตุการณ์ปัจจุบันที่มีความสดใหม่ทันต่อเหตุการณ์เท่านั้น ทำให้ในส่วนของหลักความเป็นจริง ความลึกของข่าวต่าง ๆ จึงขาดหายไปด้วยเช่นกัน สื่อมวลชนจึงมีอิทธิพลและถือเป็นช่องทางที่มีบทบาททางการเมืองมากที่สุด สามารถเป็นช่องทางในการสร้างมติมหาชนในการถ่ายทอดข่าวสารต่อคนกลุ่มกว้างได้เป็นอย่างดี ช่วยในการกำหนดระเบียบวาระของสถานการณ์ทางการเมืองต่าง ๆ ได้ ซึ่งเมื่อสื่อมวลชนจัดระเบียบในการนำเสนอข่าวสารทางการเมืองก็จะส่งผลให้กลายเป็นที่พูดถึงของทั้งประชาชนรวมไปถึงพรรคการเมือง องค์กรต่าง ๆ นอกจากนี้ สื่อมวลชนยังมีอิทธิพลที่จะสร้างหรือทำลายนักการเมืองได้จากการแคร์รายงานข่าวเท่านั้น สื่อมวลชนจึงยังเป็นเสมือนกระบอกเสียงที่สำคัญในการนำเสนอข่าวสารทางการเมือง และเป็นช่องทางที่มีความสำคัญเข้าถึงกลุ่มคนได้ทุกที่ ทุกเวลา^{๖๐}

๒) การเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลมีเดีย เฟสบุ๊ก ไลน์และเว็บไซต์ เน้นย้ำซ้ำ ๆ อย่างต่อเนื่อง รวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ และเน้นประเด็นที่สังคมสนใจแบบเจาะลึก และเฉพาะเจาะจง^{๖๑}

๓) สื่อมีผลมากเพราะฉะนั้นสื่อเป็นสื่อออนไลน์เมื่อก่อนก่อนหน้าปีก่อนหน้าปี ๒๕๖๒ สื่อเป็นสื่อที่สังกัด ช่อง ๓ ช่อง ๕ ช่อง ๗ ช่อง ๙ แต่ปรากฏว่าในปี ๒๕๖๒ หลังจากปรากฏการณ์ในโซเชียลมีเดียที่เป็นหลังจากปรากฏการณ์ที่ เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ ไลน์ เด็บโตขึ้นหลังปี ๒๕๖๐ ปรากฏว่าทุกคนสามารถเป็นสื่อได้เราพบว่ายูทูปเปอร์ เราพบว่า เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ สร้างนักข่าวจำนวนมากนี่คือสื่อที่เกิดขึ้นคือใครก็เป็นสื่อได้ ปรากฏว่าใครก็เป็นสื่อได้ ทุกคนก็สามารถใช้ออกาสสร้างความสนใจสร้างประเด็นทางการเมืองขึ้นมาได้ตลอดเวลา^{๖๒}

๔) สื่อที่ก่อให้เกิดความตื่นตัวในหมู่เยาวชนมากที่สุดคือ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ และ แอปพลิเคชัน ต่าง ๆ เช่น Smart Vote ไลน์ เฟสบุ๊ก อินสตาแกรม ทวิตเตอร์ และสื่อบุคคลในรูปแบบการเดินเคาะประตูบ้าน^{๖๓}

๕) การใช้สื่อสมัยใหม่หรือเทคโนโลยีทางการสื่อสารเป็นช่องทางให้คนรุ่นใหม่มีพื้นที่ในการแสดงออก และแสดงความคิดเห็นทางการเมือง^{๖๔}

๖) ทุกช่องทางสื่อสารของสื่อ กระตุ้นคนให้อยากเลือกตั้ง ประกอบกับกระแสการอยากได้รัฐบาลของประชาชนจริง ๆ ทำให้ทุกการสื่อสารของอิทธิพลกระแสหลัก กระแสรองต่าง ๆ ไป

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔ วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

กระตุ้นเตือนให้คนออกมาเลือกตั้งและอีกอย่างคือคนรุ่นใหม่ที่ได้เลือกตั้งครั้งแรกก็เพราะอิทธิพลทางสื่อโซเชียลมีเดีย^{๖๕}

๗) สื่อถือเป็นสิ่งสำคัญในการหาเสียงของแต่ละพรรค ส่วนมากจะใช้สื่อการหาเสียงแบบปากต่อปากโดยผ่านพี่น้องประชาชน^{๖๖}

๘) สื่อมวลชนเป็นปัจจัยสำคัญมากที่ส่งผลต่อการขึ้นนำกระแสทางการเมือง เป็นกลุ่มคนสำคัญที่น่าเสนอข่าวสาร ที่ส่งผลและมีอิทธิพลทำให้คนจำนวนมากสามารถรับรู้เรื่องราวในแง่มุมที่หลากหลายได้ในหลายรูปแบบทั้ง วิทยู สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และโฆษณาต่าง ๆ ซึ่งเป็นข้อมูลที่รับไปสู่มวลชนนั่นเอง แน่แน่นอนว่าถ้าประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารด้านใดด้านหนึ่งเข้าไปจะติดและเชื่อตามนั้นเป็นส่วนใหญ่ โดยเฉพาะปัจจุบันนี้มีโทรศัพท์มือถือ วิทยู โทรทัศน์ ซึ่งสามารถรับรู้ข่าวสารได้รวดเร็วตลอดเวลา บทบาทของสื่อจึงมีความสำคัญมากที่จะสื่อสารให้คนตั้งแต่วัยเด็กจนถึงวัยชรา ไม่ว่าจะอ่านหนังสือไม่ออกหรือเขียนไม่ได้ก็ตาม แต่พวกเขาก็สามารถที่จะรับรู้ข่าวสารได้ และจะตามกระแสนั้นโดยไม่ได้ตั้งคำถามและหาคำตอบว่าความจริงทั้งเบื้องหน้าและเบื้องหลังข่าวนั้นเป็นอย่างไร ส่วนใหญ่จะเชื่อในภาพแรกๆ ที่เห็นเป็นธรรมชาติของคนไทยที่เชื่อคนง่าย จึงถือว่าสื่อมีความสำคัญที่สุดในการนำเสนอและทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง^{๖๗}

๙) การชกุง การณรงค์ของสื่อมีผลและมีประสิทธิภาพและมีอิทธิพลมาก สามารถเข้าถึงสามารถทำให้ประชาชนได้รับรู้ข่าวสารอย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนตื่นตัวเป็นอย่างมาก และเทคนิคการประชาสัมพันธ์ยังสามารถทำให้ตื่นตัวได้^{๖๘}

๑๐) สมัยก่อนยังไม่มีโซเชียลมีเดียมา ส่วนใหญ่จะผ่านช่องทางสื่อหลักไม่ว่าจะเป็นโทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ หรือการปราศรัย หรือพรรคการเมือง เพื่อหาหนทางเข้าหาประชาชนแล้วก็บอกกันตรงๆ แต่ในยุคนี้การให้ความรู้ประชาชนยกระดับการรับรู้เรื่องการเมือง เรื่องการเลือกตั้งหรือประชาธิปไตยสามารถทำได้ง่ายขึ้น เพราะฉะนั้นช่องทางโซเชียลมีเดียตอนนี้มีเยอะมากขึ้น โดยเฉพาะปัจจุบันนี้เช่น คลับเฮ้าส์ ก็มีเข้ามาใหม่และฮอตสุดในตอนนี้มีคนเข้าไปหลากหลายประเภททั้งความคิดเห็นที่แตกต่างกันก็สามารถที่จะไปส่งเสริมเรื่องของประชาธิปไตยหรือส่งเสริมให้มีความตื่นรู้หรือยกระดับการรับรู้แล้วให้มีความสนใจและให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น^{๖๙}

๑๑) ประชาชนเขาต้องการไปใช้สิทธิในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและสังคมในโลกโซเชียล ถ้าหากเขาไปเลือกตั้งแล้วส่วนเพื่อนอีกคนยังไม่ไปเลือกตั้งเขาก็จะมีการชักชวนหรือว่า

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

เกิดการโอ้อวดกันว่าไปใช้สิทธิมาแล้ว คนไม่ไปใช้สิทธิถือว่าไม่ได้เป็นพลเมืองที่ดี ที่นี้การไปใช้สิทธิเลือกตั้งของเขากับการไปใช้สิทธิในช่วงใดช่วงหนึ่งเป็นเรื่องที่ประชาชนเกิดการตื่นตัว ช่วงที่ประชาชนอยากไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เพราะเขาไม่เคยไปใช้กับการไปเลือกตั้งโดยใช้จิตสำนึกไปเอง สื่อโซเชียลสื่อใหม่ๆ เป็นการประชาสัมพันธ์เชิญชวนให้คนรุ่นใหม่ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยได้คะแนนที่ได้รับถล่มทลายจากเด็กเยาวชน เด็กที่ไม่เคยเลือกตั้งเขาออกมาเลือกตั้งครั้งแรก เขาไม่ต้องการคนแก่ เขาต้องการวัยรุ่นที่ปกครองประเทศก็เลยคะแนนให้พรรคของคนรุ่นใหม่^{๗๐}

๑๒) การสื่อสารมวลชนมีวิธีการประชาสัมพันธ์ข้อมูลที่หลากหลายช่องทางให้ประชาชนเข้าถึง การสื่อสารเป็นช่องทางสร้างความรู้ ความเข้าใจ การรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ จึงเป็นช่องทางที่สำคัญที่จะให้ประชาชนรับรู้เพื่อประกอบการตัดสินใจ การเลือกตั้งที่ผ่านมาที่ไม่มีอะไรเปลี่ยนนักการเมืองก็ยังมีวิธีการหาเสียงแบบเดิมๆ

สรุปได้ว่า ในยุคปัจจุบันการสื่อสารถือว่าเป็นยุคที่สังคมอยู่ในโลกของการสื่อสารหรือระบบออนไลน์ จึงถือได้ว่าสื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตทางการเมืองที่สำคัญมาก ก็ด้วยที่ว่าข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างง่ายมาก หากสื่อกระตุ้นชักจูงให้ประชาชนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ก็จะทำให้มีผลเกิดการตื่นตัวทางการเมืองที่สูงมากตามไปด้วย

จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัย สามารถทำการวิเคราะห์ด้วยรูปแบบ SWOT เพื่อวิเคราะห์สภาพของการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength: S)	จุดอ่อน (Weakness: W)
<ul style="list-style-type: none"> - สื่อสารแบบถึงตัว - สื่อสารผ่านกลุ่มเป้าหมายตลอดเวลา - สื่อมวลชนเป็นหน่วยการเรียนรู้ที่มีบทบาทอย่างยิ่งต่อการรับข่าวสารทางการเมือง - โทรศัพท์ทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน - โทรศัพท์เป็นสื่อที่รวดเร็วทันใจเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา 	<ul style="list-style-type: none"> - สื่อออนไลน์ประชาชนเข้าถึงได้ไม่ครอบคลุม - เนื้อหาของสื่อก่อให้เกิดความรุนแรงทางการเมือง - การทำความเข้าใจทางการเมืองของภาครัฐเลือกข้าง ทำให้ไม่เป็นกลางทางการเมือง - ประชาชนในภูมิภาคนิยมใช้สื่อแบบดั้งเดิมทำให้รับสื่อไม่ครบถ้วน

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

โอกาส (Opportunity: O)	อุปสรรค (Threat: T)
<ul style="list-style-type: none"> - การเปิดเวทีดีเบตโดยทั่วไป - ใช้สื่อเดิมและสื่อใหม่ผสมผสานกัน - เทคโนโลยีใหม่เข้ามาตลอด - มีนวัตกรรมการใช้สื่อที่หลากหลาย 	<ul style="list-style-type: none"> - เทคโนโลยีทางสื่อสารการเมืองมีไม่มากเพียงพอ - สื่อต่างประเทศมีอิทธิพลต่อการเลือกข้างของประชาชน

๔.๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๔.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๔๐๐ คน จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน และอาชีพ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

(n=๔๐๐)		
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๒๒๗	๕๖.๗
๒. หญิง	๑๗๓	๔๓.๓
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
อายุ		
๑. ๑๘-๓๐ ปี	๑๓๔	๓๓.๕
๒. ๓๑-๔๐ ปี	๑๒๘	๓๒.๐
๓. ๔๑-๕๐ ปี	๗๑	๑๗.๘
๔. ๕๑-๖๐ ปี	๔๔	๑๑.๐
๕. มากกว่า ๖๐ ปี	๒๓	๕.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

ตารางที่ ๔.๑ จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล (ต่อ)

(n=๔๐๐)		
สถานภาพทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
ระดับการศึกษา		
๑. ประถมศึกษา	๕๐	๑๒.๕
๒. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.	๑๔๑	๓๕.๓
๓. อนุปริญญา / ปวส.	๗๙	๑๙.๘
๔. ปริญญาตรี	๑๒๖	๓๑.๕
๕. ปริญญาโท	๔	๑.๐
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
๑. ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท	๒๐๑	๕๐.๕
๒. ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท	๑๒๒	๓๐.๓
๓. ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท	๓๖	๙.๐
๔. ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท	๒๐	๕.๐
๕. ๒๕,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท	๖	๑.๕
๖. ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป	๑๕	๓.๘
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐
อาชีพ		
๑. นิสิต/นักศึกษา	๙๒	๒๓.๐
๒. เกษตรกร	๗๒	๑๘.๐
๓. พนักงานเอกชน	๓๖	๙.๐
๔. รับจ้าง	๖๒	๑๕.๕
๕. รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	๖๑	๑๕.๓
๖. ธุรกิจส่วนตัว	๗๗	๑๙.๓
รวม	๔๐๐	๑๐๐.๐

จากตารางที่ ๔.๑ พบว่า ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง “การพัฒนาการ
ตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” จำแนกได้ดังนี้

เพศ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน ๒๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ ส่วนเพศหญิง จำนวน ๑๗๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๓.๓

อายุ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๘-๓๐ ปี มีจำนวน ๑๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔ อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๒.๐ อายุ ๔๑-๕๐ ปี จำนวน ๗๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๘ อายุ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๔๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๐ อายุ มากกว่า ๖๐ ปี จำนวน ๒๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๘ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ มีการศึกษาระดับปริญญาตรี จำนวน ๑๒๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๕ มีการศึกษาระดับอนุปริญญา / ปวส. จำนวน ๗๙ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๘ มีการศึกษาระดับประถมศึกษา จำนวน ๕๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๒.๔ มีการศึกษาระดับปริญญาโท จำนวน ๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๐ ตามลำดับ

รายได้ต่อเดือน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีรายได้ต่อเดือนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔ มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๑๒๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓ มีรายได้ต่อเดือน ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๐ มีรายได้ต่อเดือน ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๐ มีรายได้ต่อเดือน ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป จำนวน ๑๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๓.๘ มีรายได้ต่อเดือน ๒๕,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๑.๕

อาชีพ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอาชีพนิสิต/นักศึกษา จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐ มีอาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน ๗๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๙.๓ มีอาชีพเกษตรกร จำนวน ๗๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๘.๐ มีอาชีพรับจ้าง จำนวน ๖๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๔ มีอาชีพรับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ จำนวน ๖๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓ มีอาชีพพนักงานเอกชน จำนวน ๓๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๙.๐

๔.๒.๒ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง

ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง ประกอบด้วย สถาบันการก่อกองกลาทางการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อ ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	ระดับการตื่นตัว		
	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. สถาบันการก่อกองกลาทางการเมือง	๓.๕๘	๐.๖๖	มาก
๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓.๕๔	๐.๖๙	มาก
๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	๓.๕๓	๐.๖๗	มาก
๔. นโยบายของพรรคการเมือง	๓.๔๙	๐.๗๓	มาก
๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	๓.๕๒	๐.๖๖	มาก
๖. อิทธิพลของสื่อ	๓.๕๓	๐.๖๔	มาก
รวม	๓.๕๓	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๕๖)

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ สถาบันการก่อกองกลาทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๖๖) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๐.๖๙) อิทธิพลของสื่อ ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๔) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๗) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๖๖) และนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๗๓) ทุกด้านอยู่ในระดับมากตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองจำแนกเป็นราย
ข้อ

(n=๔๐๐)

ด้านสถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. หน่วยงานของรัฐบาล และ พรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองแก่ท่านในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง	๓.๖๕	๐.๘๙	มาก
๒. สถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความอ่านทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง	๓.๖๐	๐.๗๗	มาก
๓. ประสบการณ์ในการรับรู้รับเจตนาของนักการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง	๓.๕๓	๐.๙๒	มาก
๔. รับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชนทำให้มีความสนใจติดตามข่าวสารเสมอ	๓.๕๗	๐.๘๐	มาก
๕. เคยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น	๓.๕๘	๐.๙๒	มาก
ภาพรวม	๓.๕๘	๐.๖๖	มาก
ด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง			
๑. ผู้สมัครมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง	๓.๖๔	๐.๘๒	มาก
๒. ผู้สมัครมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี	๓.๖๒	๐.๘๕	มาก
๓. ผู้สมัครช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง	๓.๔๐	๐.๙๑	ปานกลาง
๔. ผู้สมัครมีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง	๓.๖๐	๐.๘๙	มาก
๕. ผู้สมัครมีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นกันเอง	๓.๔๘	๐.๘๙	มาก
ภาพรวม	๓.๕๔	๐.๖๙	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการ
เลือกตั้งทั่วไปจำแนกเป็นรายชื่อ (ต่อ)

(n=๔๐๐)

ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. การปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัว	๓.๖๑	๐.๘๓	มาก
๒. การมีเอกสารแนะนำตัวส่งถึงบ้านทำให้เกิดการตื่นตัว	๓.๔๗	๐.๘๔	มาก
๓. การโฆษณาหาเสียงทางวิทยุหรือโทรทัศน์ทำให้เกิดการตื่นตัว	๓.๕๑	๐.๘๙	มาก
๔. การติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่นทำให้เกิดการตื่นตัว	๓.๕๖	๐.๘๐	มาก
๕. การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ทำให้เกิดการตื่นตัว	๓.๕๔	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๓	๐.๖๗	มาก
ด้านนโยบายของพรรคการเมือง			
๑. มีนโยบายชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้	๓.๔๐	๐.๙๑	ปานกลาง
๒. มีนโยบายปรับปรุงค่าแรงขั้นต่ำและเพิ่มรายได้ระดับปริญญาตรี	๓.๔๔	๐.๘๔	มาก
๓. มีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพรักษาฟรี	๓.๕๓	๐.๘๖	มาก
๔. มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ	๓.๕๗	๐.๘๗	มาก
๕. มีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและประกันราคาผลผลิต	๓.๕๑	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๔๙	๐.๗๓	มาก
ด้านพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร			
๑. เป็นพรรคเก่าแก่และมีชื่อเสียง	๓.๕๓	๐.๘๗	มาก
๒. พรรคการเมืองที่ประชาชนทั่วไปให้การยอมรับ	๓.๕๐	๐.๘๑	มาก
๓. สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน	๓.๕๘	๐.๘๒	มาก
๔. เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่	๓.๕๐	๐.๗๙	มาก
๕. หัวหน้าพรรคเป็นที่น่าไว้วางใจของประชาชน	๓.๕๐	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๕๒	๐.๖๖	มาก

ตารางที่ ๔.๓ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปจำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

(n=๔๐๐)

ด้านอิทธิพลของสื่อ	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ข่าวสารทางการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสาร ทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ทำให้ท่านตื่นตัวทาง การเมือง	๓.๕๙	๐.๘๗	มาก
๒. บุคคลในครอบครัว เพื่อนและที่ทำงานทำให้ท่านเกิด การตื่นตัวทางการเมือง	๓.๔๘	๐.๗๔	มาก
๓. ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ทำให้ท่านเกิดการ ตื่นตัวทางการเมือง	๓.๕๘	๐.๘๕	มาก
๔. ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อวิทยุทำให้ท่านเกิดการ ตื่นตัวทางการเมือง	๓.๔๑	๐.๘๒	มาก
๕. ข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ทำ ให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง	๓.๖๐	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๓.๕๓	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านสถาบันการกล่อมเกลางานทางการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๖๖) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ หน่วยงานของรัฐบาล และ พรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองแก่ท่านในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๘๙) รองลงมาคือ สถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความอ่าน ทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๗๗) และเคยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๙๒)

๒. ด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๐.๖๙) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ ผู้สมัครมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมาคือผู้สมัครมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = ๓.๖๒$, S.D. = ๐.๘๕) และผู้สมัครมีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๘๙)

๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๗) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ การปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๘๓) รองลงมาคือการติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่นทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๐.๘๐) และการมีเอกสารแนะนำตัวส่งถึงบ้านทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๘๔)

๔. นโยบายของพรรคการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๗๓) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๕๗$, S.D. = ๐.๘๗) รองลงมาคือมีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพรักษาฟรี ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๘๖) และมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและประกันราคาผลผลิต ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๐.๘๗)

๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๖๖) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมาคือเป็นพรรคเก่าแก่และมีชื่อเสียง ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๘๗) และเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ($\bar{X} = ๓.๕๐$, S.D. = ๐.๘๒)

๖. อิทธิพลของสื่อ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับแรก ได้แก่ ข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ทำให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๘๗) รองลงมาคือข่าวสารทางการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ทำให้ท่านตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๘๗) และข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ทำให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๘๕)

๔.๒.๓ ผลการวิเคราะห์หลักอิทธิบาท ๔

จากการศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองและจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญด้านหลักธรรมและการประยุกต์หลักธรรม เพื่อพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอไปก่อนหน้านี้แล้ว ถัดจากนี้ไปผู้วิจัยจึงนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามเพื่อสอบถามจากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ว่าสามารถนำหลักอิทธิบาทธรรมมาพัฒนาตนก็จะทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง ตามที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้เสนอแนะ และเพื่อยืนยันผลการสัมภาษณ์ ดังนี้

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔

หลักอิทธิบาท ๔ ประกอบด้วย ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น และวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๔ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลหลักอิทธิบาท ๔ โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)			
หลักอิทธิบาท ๔	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	๓.๓๖	๐.๖๔	ปานกลาง
๒. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น	๓.๔๕	๐.๖๗	มาก
๓. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น	๓.๔๙	๐.๖๗	มาก
๔. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น	๓.๕๙	๐.๖๕	มาก
ภาพรวม	๓.๕๓	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๖๕) รองลงมาคือ จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๖๗) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๖๗) และ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ($\bar{X} = ๓.๓๖$, S.D. = ๐.๖๔) ตามลำดับ และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้าน พบผลการศึกษาดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกเป็นรายข้อ

(n=๔๐๐)

ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีความพอใจในการศึกษาและติดตามผลงานและชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓.๒๔	๐.๙๑	ปานกลาง
๒. มีความพอใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพรรคและผู้สมัคร	๓.๒๖	๐.๘๖	ปานกลาง
๓. มีความพอใจในนโยบายของพรรคการเมือง ที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ แก้ปัญหาท้องถิ่นได้จริง	๓.๕๒	๐.๘๙	มาก
๔. มีความพอใจพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร จากผลงานในสมัยที่ผ่านมา	๓.๓๕	๐.๗๙	มาก
๕. มีความพอใจต่อสื่อที่หลากหลายของผู้สมัครในการให้ข้อมูลที่ทำให้สามารถติดตามเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น	๓.๔๓	๐.๘๓	มาก
ภาพรวม	๓.๓๖	๐.๖๔	ปานกลาง
วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น			
๑. พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓.๕๐	๐.๘๒	มาก
๒. พยายามติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	๓.๔๙	๐.๗๙	มาก
๓. พยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓.๔๗	๐.๘๔	มาก
๔. พยายามติดตามพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	๓.๓๘	๐.๗๗	ปานกลาง
๕. พยายามติดตามผู้รับสมัครรับเลือกตั้งจากสื่อที่หลากหลาย	๓.๔๒	๐.๘๔	มาก
ภาพรวม	๓.๔๕	๐.๖๗	มาก
จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น			
๑. พิจารณาคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างจริงจัง	๓.๕๙	๐.๗๗	มาก
๒. มีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	๓.๔๘	๐.๘๒	มาก
๓. มีความเอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง	๓.๕๔	๐.๘๐	มาก
๔. ให้ความสำคัญต่อพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	๓.๔๓	๐.๘๔	มาก
๕. คำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่หลากหลาย	๓.๔๕	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๔๙	๐.๖๗	มาก

ตารางที่ ๔.๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของข้อมูลหลักอิทธิบาท ๔ จำแนกเป็นรายข้อ (ต่อ)

(n=๔๐๐)

วิมังกสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. พิจารณาคัดเลือกคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	๓.๖๖	๐.๘๒	มาก
๒. พิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	๓.๕๑	๐.๗๘	มาก
๓. พิจารณาไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง	๓.๗๙	๐.๘๐	มาก
๔. พิจารณาให้น้ำหนักพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	๓.๔๕	๐.๗๔	มาก
๕. พิจารณาไตร่ตรองสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร	๓.๕๔	๐.๘๖	มาก
ภาพรวม	๓.๕๙	๐.๖๕	มาก
ภาพรวมหลักอิทธิบาท ๔	๓.๕๓	๐.๖๔	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับหลักอิทธิบาท ๔ ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบผลการศึกษาดังนี้

๑. ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ ได้แก่ มีความพอใจในนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๘๙) รองลงมา คือ มีความพอใจต่อสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร ($\bar{X} = ๓.๔๓$, S.D. = ๐.๘๓) และมีความพอใจพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X} = ๓.๓๕$, S.D. = ๐.๗๙)

๒. ด้านวิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๕$, S.D. = ๐.๖๗) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ ได้แก่ พิจารณาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๐$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมา คือ พยายามติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๗๙) และพยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๘๔)

๓. ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๖๗) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ ได้แก่ พิจารณาคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างจริงจัง ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๗๗) รองลงมา คือ มีความเอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๐.๘๐) และมีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๔๘$, S.D. = ๐.๘๒)

๔. ด้านวิมังกสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๙$, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๓ ลำดับ ได้แก่ พิจารณาคัดเลือก

คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๖๖$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมา คือ พิจารณาไตร่ตรองสื่อที่
หลากหลายของผู้สมัคร ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๐.๘๖) และพิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียง
เลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๐.๗๘)

๔.๒.๔ ผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการ
เลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทักษะคติทาง
การเมืองความรู้ทางการเมือง ผลการวิเคราะห์ดังแสดงในตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๖ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน
ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวม

(n=๔๐๐)

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. ความเข้าใจทางการเมือง	๓.๗๕	๑.๒๐	มาก
๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง	๔.๐๔	๐.๗๔	มาก
๓. การมีทัศนคติทางการเมือง	๓.๙๔	๐.๗๑	มาก
๔. ความรู้ทางการเมือง	๓.๗๙	๐.๗๒	มาก
ภาพรวม	๓.๘๘	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง
ของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} =$
๓.๘๘, S.D. = ๐.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยพบผลการศึกษา คือ การมี
ส่วนร่วมทางการเมือง ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D. = ๐.๗๔) รองลงมา คือ การมีทัศนคติทางการเมือง ($\bar{X} =$
๓.๙๔, S.D. = ๐.๗๑) ความรู้ทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๗๙$, S.D. = ๐.๗๒) และความเข้าใจทางการเมือง
($\bar{X} = ๓.๗๕$, S.D. = ๑.๒๐) ตามลำดับและเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อของแต่ละด้านพบผลการศึกษ
ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป จำแนกเป็นรายชื่อ

(n=๔๐๐)

ด้านความเข้าใจทางการเมือง	\bar{X}	S.D.	แปลผล
๑. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย	๓.๘๐	๑.๖๗	มาก
๒. ในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้	๓.๖๐	๐.๗๔	มาก
๓. ออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยโดยสามารถลงคะแนนเสียงให้ใครก็ได้ที่ท่านชื่นชอบ	๓.๘๖	๐.๘๒	มาก
ภาพรวม	๓.๗๑	๐.๘๒	มาก
ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง			
๑. ได้ตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง	๔.๒๔	๐.๘๔	มากที่สุด
๒. ได้ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง	๓.๘๙	๐.๘๔	มาก
๓. ไปเลือกตั้งและติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง	๔.๐๑	๐.๘๗	มาก
ภาพรวม	๔.๐๔	๐.๗๔	มาก
ด้านการมีทัศนคติทางการเมือง			
๑. คิดว่าผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม	๔.๐๑	๐.๘๙	มาก
๒. คาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง	๓.๘๕	๐.๘๔	มาก
๓. ยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง	๓.๙๗	๐.๘๐	มาก
ภาพรวม	๓.๙๔	๐.๗๑	มาก

ตารางที่ ๔.๗ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป จำแนกเป็นรายข้อ

(n=๔๐๐)

ด้านความรู้ทางการเมือง			
๑. ร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ	๓.๕๙	๑.๐๒	มาก
๒. ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง	๓.๘๑	๐.๗๙	มาก
๓. ไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง	๓.๙๙	๐.๙๐	มาก
ภาพรวม	๓.๗๙	๐.๗๒	มาก
ภาพรวมพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป	๓.๘๘	๐.๕๗	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๘๘$, S.D. = ๐.๕๗) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อผลการศึกษา ดังนี้

๑. ด้านความเข้าใจทางการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๗๑$, S.D. = ๐.๘๒) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยโดยสามารถลงคะแนนเสียงให้ใครก็ได้ที่ท่านชื่นชอบ ($\bar{X} = ๓.๘๖$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมา คือ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = ๓.๘๐$, S.D. = ๑.๖๗) และในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้ ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๗๔)

๒. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๔.๐๔$, S.D. = ๐.๗๔) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ได้ตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๔.๒๔$, S.D. = ๐.๘๔) รองลงมา คือ ติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๔.๐๑$, S.D. = ๐.๘๗) และได้ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๘๙$, S.D. = ๐.๘๔)

๓. ด้านการมีทัศนคติทางการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๙๔$, S.D. = ๐.๗๑) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ คิดว่าผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม ($\bar{X} = ๔.๐๑$, S.D. = ๐.๘๙) รองลงมา คือ ยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง (\bar{X}

= ๓.๙๗, S.D. = ๐.๘๐) และคาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง (\bar{X} = ๓.๘๕, S.D. = ๐.๘๔)

๔. ด้านความรู้ทางการเมือง พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับมาก (\bar{X} = ๓.๘๘, S.D. = ๐.๕๗) เมื่อพิจารณาข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ได้แก่ ไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง (\bar{X} = ๓.๙๙, S.D. = ๐.๙๐) รองลงมา คือ ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง (\bar{X} = ๓.๘๑, S.D. = ๐.๗๙) และ ร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ (\bar{X} = ๓.๕๙, S.D. = ๑.๐๒)

๔.๒.๕ ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

สมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (simple linear regression) โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็นการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (Y) และตัวแปรต้นเป็น ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง (X_1) ผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

ตารางที่ ๔.๘ ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็น การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (Y) และตัวแปรต้นเป็นปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง (X_1)

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	X_1^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Y

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.314 ^a	.098	.096	.50501

a. Predictors: (Constant), X_1

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	11.064	1	11.064	43.381	.000 ^b
	Residual	101.505	398	.255		
	Total	112.569	399			

a. Dependent Variable: Y

b. Predictors: (Constant), X₁

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.826	.161		17.551	.000
	X ₁	.296	.045	.314	6.586	.000

a. Dependent Variable: Y

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายข้างต้น ได้สมการการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย คือ

$$Y = ๒.๘๒๖ + ๐.๒๙๖(X_1)$$

โดยมี $F = ๔๓.๓๘๑$, $p\text{-value} = ๐.๐๐๐$, $R\text{-square} = ๐.๐๙๘$ (๙.๘%) และ $\beta_1 = ๐.๓๑๔$

แสดงว่า ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง (X₁) ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ ซึ่ง ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมือง (X₁) สามารถอธิบายความผันแปรของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (Y) ได้ร้อยละ ๙.๘ โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน (β_1) เท่ากับ ๐.๓๑๔

ผลการทดสอบสมมติฐานที่ ๒

สมมติฐานที่ ๒ หลักพุทธธรรม คืออิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

จากการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (simple linear regression) โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็น การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (Y) และตัวแปรต้นเป็น หลักอิทธิบาท ๔ (X_2) ผลการวิเคราะห์ มีรายละเอียดดังนี้ คือ

ตารางที่ ๔.๙ ผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย โดยกำหนดให้ตัวแปรตามเป็น การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (Y) และตัวแปรต้นเป็น หลักอิทธิบาท ๔ (X_2)

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	X_2 ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: Y

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	.467 ^a	.218	.216	.47020

a. Predictors: (Constant), X_2

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	24.577	1	24.577	111.168	.000 ^b
	Residual	87.991	398	.221		
	Total	112.569	399			

a. Dependent Variable: Y

b. Predictors: (Constant), X_2

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.357	.146		16.170	.000
	X ₂	.436	.041	.467	10.544	.000

a. Dependent Variable: Y

จากผลการวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่ายข้างต้น ได้สมการการถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย คือ

$$Y = ๒.๓๕๗ + ๐.๔๓๖(X_2)$$

โดยมี $F = ๑๑๑.๑๖๘$, $p\text{-value} = ๐.๐๐๐$, $R\text{-square} = ๐.๒๘๑$ (๒๘.๑%) และ $\beta_2 = ๐.๔๖๗$

แสดงว่า หลักอิทธิบาท ๔ (X_2) มีผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย (Y) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ ซึ่งหลักอิทธิบาท ๔ (X_2) สามารถอธิบายการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป (Y) ได้ร้อยละ ๒๘.๑ โดยมีสัมประสิทธิ์การถดถอยมาตรฐาน $\beta_2 =$ เท่ากับ ๐.๔๖๗

๔.๓ การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๔.๓.๑ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งจากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณแล้วผู้วิจัยได้ทำการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อยืนยันผลการศึกษาข้างต้นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยคัดเลือกแบบเจาะจงจากพระสงฆ์นักวิชาการทางด้านพระพุทธศาสนา เจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง นักการเมือง ผู้นำท้องถิ่น/ผู้นำชุมชน และ นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ รวมจำนวน ๑๘ รูปหรือคน โดยใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์และนำเสนอตามลำดับ ดังต่อไปนี้

๑) ควรพัฒนาให้ประชาชนมีความเข้าใจทางการเมืองอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้ให้คำตอบที่เป็นผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. แนวทางการพัฒนาให้ประชาชนมีความเข้าใจทางการเมืองและทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง มีดังนี้ ๑) ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมทางการเมือง ตลอดจนการตรวจสอบการใช้อำนาจอรัฐ รู้จักยอมรับในความเห็นทางการเมืองโดยสุจริตที่แตกต่างกัน และให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติ โดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด ๒) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ เพื่อให้พรรคการเมืองพัฒนา เป็นสถาบันทางการเมืองของประชาชนซึ่งมีอุดมการณ์ทางการเมืองร่วมกัน มีกระบวนการให้สมาชิกพรรคการเมืองมีส่วนร่วมและมีความรับผิดชอบอย่างแท้จริงในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองและการคัดเลือกผู้มีความรู้ ความสามารถ ซื่อสัตย์สุจริต และมีคุณธรรมจริยธรรม เข้ามาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ที่ชัดเจนและเป็นรูปธรรม ๓) มีกลไกที่กำหนดความรับผิดชอบต่อพรรคการเมืองในการประกาศนโยบายที่มีได้วิเคราะห์ผลกระทบ ความคุ้มค่า และความเสียหายอย่างรอบด้าน ๔) มีกลไกที่กำหนดให้ผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและรับผิดชอบต่อประชาชนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน ๕) มีกลไกแก้ไขปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองโดยสันติวิธีภายใต้การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๗๑}

๒. ต้องทำให้ประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ยั่งยืน สิ่งที่ยั่งยืนคือประชาธิปไตยมีผลต่อชีวิตความเป็นจริงของเขา เช่น การที่เขาไม่มีงานทำไม่ใช่แค่เรื่องของการทำงานแต่เป็นเรื่องของระบอบการปกครองที่ไม่สามารถบริหารให้เขามีงานทำ การที่พ่อแม่เขาเจ็บไข้ไม่สบายแล้วต้องเสียค่าใช้จ่ายแพงๆ ไม่ใช่แค่เรื่องเขาจน แต่เป็นผลมาจากการบริหารของรัฐบาล การที่ลูกเขาอยากเรียนถึงระดับปริญญาเอกแต่เขาสามารถส่งเรียนได้ถึงแค่มัธยมศึกษา ไม่ใช่ความผิดของเขา เราต้องทำให้เห็นเป็นเพราะผลระบอบไม่ดี ประชาธิปไตยมีปัญหา ถ้าเราสามารถทำให้ประชาธิปไตยตอบชีวิตความเป็นจริงเขาได้ เขาก็จะหวงแหนสิ่งนี้เป็นธรรมชาติ อย่าทำให้ประชาธิปไตยเป็นแค่การเลือกตั้ง อย่าทำให้ประชาธิปไตยเป็นเรื่องของนักการเมือง แต่ต้องทำให้ประชาธิปไตยมีผลกับเขาทั้งในทางเศรษฐกิจ ชีวิตความเป็นอยู่ ครอบครัว ชุมชน ในทางการเมือง อำนาจการกำหนดโอกาส การเข้าถึงทรัพยากร การเข้าถึงสวัสดิการ การเข้าถึงความมั่นคงของความเป็นมนุษย์ หรือแม้กระทั่งเรื่องของสิ่งแวดล้อม เรื่องของวัฒนธรรม เรื่องของอัตลักษณ์ ทำให้เห็นว่าประชาธิปไตยสามารถที่จะปกป้องคุ้มครองสิ่งนี้

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

ได้ ถ้าทำให้เห็นว่าประชาธิปไตยมีคุณค่าสำหรับเขา เขาก็จะหวงแหนมาก ใครจะมาปฏิวัติเขาก็ไม่ยอม เพราะจะทำลายความมั่นคงของเขา ต้องทำให้ประชาธิปไตยกลายเป็นความมั่นคงของชีวิต^{๗๒}

๓. ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และความภูมิใจในความเป็นไทย หลักการเป็นพลเมืองคุณภาพ ที่ยึดหลักการประชาธิปไตย การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตรวจสอบการเลือกตั้งของพลเมือง การใช้ชีวิตในหลักการประชาธิปไตย^{๗๓}

๔. ต้องเน้นการให้ข้อมูลที่ถูกต้องแก่ประชาชนอย่างต่อเนื่อง โดยใช้สื่อที่เข้าถึงง่ายที่สุดในปัจจุบันคือ Social Media เปิดโอกาสให้ได้ร่วมจัดกิจกรรม เพื่อให้เกิดการคิด การถก การตัดสินใจ อันเป็นรากฐานของความเป็นประชาธิปไตย^{๗๔}

๕. ให้ความรู้ ความเข้าใจ นโยบายที่หาเสียงต้องทำได้จริง ส่งเสริมประชาธิปไตยตั้งแต่เด็ก มีหลักสูตรเข้าเสริมประชาธิปไตย การเมือง การปกครอง^{๗๕}

๖. สร้างความตระหนักให้ประชาชนรับรู้คุณค่า โทษ หรือประโยชน์ ของการได้ตัวแทนที่ดี และตัวแทนที่ไม่ดีของเราที่เลือกเข้าไป^{๗๖}

๗. ประชาธิปไตยจะพัฒนาไปได้นั้นประชาชนต้องมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตย และวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย เพราะเมื่อประชาชนรู้จักสิทธิ หน้าที่ และเสรีภาพตามระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแล้วก็จะส่งผลให้ประชาชนสามารถใช้อำนาจของตนได้อย่างถูกต้องภายในขอบเขต โดยไม่ก้าวก่ายผู้อื่น นอกจากนี้การจะพัฒนาประชาธิปไตยให้เจริญมั่นคงประชาชนจะต้องมีความเข้มแข็งทั้งในด้านความคิด สติปัญญาที่รู้อะไรเป็นอะไรและรู้จักการพึ่งตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน ซึ่งความเข้มแข็งที่สำคัญคือเข้มแข็งในวัฒนธรรมประชาธิปไตยโดยมีความคิด ความเชื่อ วิถีและพฤติกรรมที่สอดคล้องเหนียวแน่นกับวัฒนธรรมดังกล่าวอย่างไม่หยุดยั้ง การมีวัฒนธรรมประชาธิปไตยที่เหนียวแน่นนั้นนอกจากจะช่วยสร้างช่วยพัฒนาและช่วยรักษาประชาธิปไตยไว้ได้แล้ว ยังจะช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการพังทลายหรือล่มสลายของประชาธิปไตยอีกด้วย ซึ่งปัจจัยที่จะทำให้ประชาชนเข้มแข็งได้ก็อยู่ที่การศึกษา เพราะการศึกษาจะช่วยให้คนคิดเป็นและมีความคิดเป็นของตนเอง รู้จักเลือก รู้จักตัดสินใจในสิ่งที่ถูกที่ควร และรู้จักใช้เหตุผลในการแก้ไขปัญหาแทนการใช้กำลัง ความรุนแรงรูปแบบต่าง ๆ รวมทั้งยังเป็นเกาะป้องกันทำให้ไม่ถูกชักจูงและถูกครอบงำความคิดจากผู้ที่ไม่หวังดีหรือผู้ที่เข้ามาแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องให้กระทำในสิ่งที่ไม่เป็นผลดีกับ

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

สังคมและประเทศ ปัจจัยอีกประการที่มีผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตย คือ เศรษฐกิจในประเทศนั้น ต้องดีไม่เกิดช่องว่างระหว่างคนรวย คนจน คนเมือง คนชนบทมากเกินไปจนทำให้ประชาชนรู้สึกถึงความไม่เท่าเทียมหรือไม่เสมอภาคจนนำมาซึ่งความแตกแยกแบ่งฝ่ายเกิดขึ้นในสังคม อย่างไรก็ตาม เมื่อประชาธิปไตยพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นเพียงใด การเมืองการปกครองประเทศนั้นก็จะมีเจริญก้าวหน้าตามมาและส่งผลให้สถาบันการเมืองเกิดความเข้มแข็งไม่ล้มลุกคลุกคลานเหมือนที่ผ่านมา ประชาชนเข้มแข็งมีการตื่นตัวทางการเมือง^{๗๗}

๘. การพัฒนาประชาชนในหมู่บ้านนั้นใช้ผู้นำเป็นสำคัญในการเป็นตัวขับเคลื่อนการทำงาน มีการจัดฝึกอบรมให้ความรู้แก่ผู้นำชุมชนและให้ผู้นำชุมชนกระจายความรู้หรือใช้วิธีการใดก็ได้ให้ประชาชนได้เกิดการพัฒนาทางการเมือง^{๗๘}

๙. ในการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมายุวชนคนรุ่นใหม่หรือผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรกที่มีสิทธิเลือกตั้งได้ต้องมีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีบริบูรณ์ เนื่องจากเกิดการว่างเว้นจากการเลือกตั้งมาเป็นเวลาเกือบ ๗ ปี ที่คนมีอายุ ๑๘ ปี ขณะที่ไม่มีมีการเลือกตั้งตอนที่เขาอายุเพียง ๑๑ ปี ครอบครัวมีผลต่อการกล่อมเกลางานการเมืองและมีส่วนทำให้เกิดการตื่นตัว สมมติว่าพ่อแม่บอกลูกว่าการเลือกตั้ง เช่น อายุ ๑๘ ปี ครั้งแรกในชีวิตเป็นครั้งหนึ่งที่จะต้องมีการเลือกตั้งจะต้องออกไปใช้สิทธิเพราะสิ่งเหล่านี้การที่ออกไปใช้สิทธิก็จะมีบันทึกในประวัติทะเบียนราษฎรว่าออกไปใช้สิทธิ ณ วันที่ใดบ้างหรือไม่ได้ออกไปใช้สิทธิข้อมูลเหล่านี้จะไปปรากฏอยู่ในทะเบียนราษฎร ข้อมูลเหล่านี้จะบ่งบอกแล้วฟองในระบบชื่อของคุณ แล้วคุณก็จะเสียสิทธิหลายๆ อย่าง^{๗๙}

สรุปได้ว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองสามารถดำเนินการได้หลายทาง เช่น จากหน่วยงานภาครัฐ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มที่ดำเนินการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ต้องออกมาเป็นรูปธรรมที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๒) การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยวิธีการใดบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้ให้คำตอบที่เป็นผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมือง เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตัวเองและสังคมที่ควรจะได้รับในฐานะพลเมืองที่ทุกคนในสังคมควรได้รับอย่างเป็นธรรม มีดังนี้ (๑) การใช้สิทธิเลือกตั้ง เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองขั้นพื้นฐานตามหลักประชาธิปไตย

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

(๒) สอดส่องการเลือกตั้งให้สุจริตเที่ยงธรรม การส่องส่องการเลือกตั้ง เป็นที่ยอมรับของหลายๆ ประเทศที่พัฒนาแล้ว (๓) รณรงค์ให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมทางการเมือง การส่งเสริมหรือการแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารกับเพื่อนง่ายๆ แลกเปลี่ยนทัศนคติความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์บ้านเมือง (๔) ติดตามข่าวสารและกิจกรรมทางการเมือง ติดตามข่าวสาร ซึ่งในยุคปัจจุบันนี้ ข้อมูลข่าวสารต่างๆ เราสามารถเข้าถึงได้ง่าย^{๘๐}

๒. ก่อนวันเลือกตั้งตรวจสอบรายชื่อผู้มีสิทธิหรือจัดเตรียมบัตรประชาชนหรือบัตรอื่น ศึกษาระบบ วิธีการเลือกตั้ง ขั้นตอนลงคะแนนเลือกตั้ง ร่วมรณรงค์เชิญชวนไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ติดตาม การหาเสียงหรือศึกษาข้อมูลผู้สมัคร สอดส่องดูแล เฝ้าระวังการทุจริตเลือกตั้ง ส่วนวันเลือกตั้งใช้สิทธิ เลือกตั้งอย่างมีคุณภาพ รู้เท่าทัน สังเกตการณ์การทำหน้าที่ กปน. สังเกตการณ์การลงคะแนน นับ คะแนน สำหรับหลังการเลือกตั้งติดตาม ตรวจสอบ เสนอแนะการทำงานของตัวแทน ศึกษาหาข้อมูล รู้เท่าทันการเมือง^{๘๑}

๓. การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีสิทธิในการแสดงออกอย่างเปิดกว้าง เช่น การจัดประชุม อภิปรายสาธารณะ การเปิดโอกาสให้สามารถชุมนุมได้อย่างสงบ ปราศจากอาวุธ โดยข้อเรียกร้องควร มาจากความต้องการของประชาชนเอง ไม่ใช่จากการจัดตั้ง^{๘๒}

๔. ประชาสัมพันธ์ผ่านระบบเสียงตามสายของหมู่บ้าน พบปะพี่น้องประชาชนตามบ้าน เพื่อสร้างความเข้าใจถึงสิทธิ์ตามระบอบประชาธิปไตยของตนเองที่มีอยู่^{๘๓}

๕. การส่งเสริมให้ผู้มีวัฒนธรรมประชาธิปไตยจะต้องรู้จักที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองใน รูปแบบต่าง ๆ ด้วยการกระทำอย่างสมเหตุสมผลตามหลักการประชาธิปไตยเพื่อที่จะให้เกิดความ ถูกต้องเหมาะสมและเป็นประโยชน์ต่อสังคมมากกว่าเป็นโทษ เช่น การมีส่วนร่วมในการใช้สิทธิ ลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ผู้ลงคะแนนแต่ละคนก็ต้องรู้จักเลือกโดยพิจารณาเปรียบเทียบข้อเท็จจริง เกี่ยวกับผู้สมัคร และพรรคการเมืองที่ผู้สมัครสังกัดถ้าไม่ทราบก็ต้องพยายามแสวงหาข้อมูลมาเพื่อให้ ทราบมากที่สุดแล้วลงคะแนนด้วยความรอบคอบเพื่อให้ได้ผู้ที่ดีที่สุด หรือผู้ที่เลวน้อยที่สุด และไม่ลืม เรื่องสิทธิและหน้าที่ว่าแต่ละคนต่างก็มีทั้งสิทธิและหน้าที่ตามหลักการกติกาสถาปัตยกรรมประชาธิปไตย สิทธิ ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้หรือสิ่งที่คนแต่ละคนจะได้จากสังคม ซึ่งคนแต่ละคน จะต้องใช้สิทธิของตนเองให้เหมาะสมโดยไม่ไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น^{๘๔}

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

๖. การฝึกอบรมให้ความรู้โดยวิทยากรผู้มีความรู้ การรณรงค์การมีส่วนร่วมทางการเมือง อย่างเป็นทางการ ประชาสัมพันธ์อย่างสม่ำเสมอ ข้อมูล ข่าวสาร การทำงานเชิงรุกของผู้นำชุมชน ในการมีส่วนร่วม^{๘๕}

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นวิถีทางการเมืองที่สำคัญทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง เพราะเป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถส่งเสริมให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเข้มแข็งได้ในหลายรูปแบบและในที่สุดก็จะสร้างความโปร่งใสทางการเมืองได้อีกด้วย

๓) การปลูกฝังหรือกล่อมเกลาทัศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยวิธีการใดบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้ให้คำตอบที่เป็นผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลาทัศนคติทางการเมือง เป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองรูปแบบหนึ่ง ที่สะท้อนให้เห็นถึงภาพของการเรียนรู้ การสืบทอด เข้าใจ ตระหนัก อันนำไปสู่การสร้างเสริมและแสดงออกซึ่งพฤติกรรมอันเหมาะสมตามวิถีประชาธิปไตยทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง โดยมีวิธีการคือ (๑) การปลูกฝังค่านิยมและปทัสถานทางสังคม (๒) ใช้ระบบการอบรมสั่งสอนการกล่อมเกลาเรียนรู้ในครอบครัว สถาบันการศึกษาและสังคมสื่อมวลชน (๓) การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีประสบการณ์ด้วยการร่วมปฏิบัติ^{๘๖}

๒. เราต้องทำตั้งแต่เด็กๆ ทุกวันนี้เด็กไม่เคยเรียนเรื่องประชาธิปไตยทั้งที่ประเทศเราเองเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตย เราต้องฝึกตั้งแต่เรื่องจิตสำนึก ค่านิยม อุดมการณ์ประชาธิปไตย เมื่อสิ่งเหล่านี้ถูกหล่อหลอม ถูกกล่อมเกลา ผ่านครอบครัว ผ่านชุมชน ผ่านโรงเรียน ผ่านสถาบันการศึกษา ผ่านสังคม ผ่านหน่วยงานของรัฐ ก็จะเกิดกลายเป็นวิถี พอเกิดวิถีแล้วก็จะกลายเป็นวัฒนธรรม พอเป็นวัฒนธรรมก็จะเริ่มซึมลึกเราจะรู้และสามารถประเมินได้ในใจว่าอะไรควร อะไรไม่ควร อะไรถูกหรืออะไรผิด^{๘๗}

๓. การให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้งที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย จัดการอบรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง สร้างการสื่อสารให้ความรู้จากเทคโนโลยี และสื่อต่างๆ กระจายสู่ประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง เพื่อให้รู้สิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และสร้างการมีส่วนร่วม โดยภารกิจสนับสนุน คือ จัดทำสปรอต สารคดีวิทยุ

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ประชาสัมพันธ์ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โซเชียลมีเดีย สร้างเครือข่ายสื่อบุคคลหรือสื่อทางตรง ในชุมชนหมู่บ้าน^{๘๘}

๔. สถาบันที่จะช่วยกล่อมเกลາได้แก่ บ้าน ปลูกฝังบ้านนิยมในการรู้จักคิดอย่างมีเหตุผล การรับฟังเสียงคนในครอบครัว มีระเบียบ วินัย ส่วนวัด ปลูกฝังบ้านนิยมการเคารพในตนเอง การรู้จักผิด ชอบ ชั่ว ดี การสั่งสอนทางความคิด ความเชื่อ รวมถึงโรงเรียน การให้การศึกษ การให้การคิด การมีส่วนร่วม เปิดโอกาสให้เด็กได้ฝึกการอยู่ในสังคมอย่างมีเหตุ มีผล มีส่วนร่วม^{๘๙}

๕. สร้างความตระหนักและสิทธิของประชาธิปไตยที่เรามีอยู่และใช้สิทธิออกไปใช้สิทธิ เพื่อได้คนที่ดีเข้าไปเป็นตัวแทนเรา ได้คนที่มีความตั้งใจบริหารและพัฒนาอย่างแท้จริงและใช้ความรู้ความสามารถอย่างเต็มกำลัง^{๙๐}

๖. การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลาทางการเมืองที่มีอิทธิพลทำให้ประชาชนตื่นตัวมากที่สุดคือ สื่อต่าง ๆ วิทยุ สิ่งพิมพ์ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต และโฆษณาต่าง ๆ การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา สถาบันครอบครัว การกล่อมเกลาทางการเมืองโดยองค์กรต่าง ๆ ในสังคม ปัจจัยเหล่านี้จะเป็นการกล่อมเกลาทางการเมืองทำให้ประชาชนตื่นตัวและมีความสำคัญต่อทัศนคติของประชาชนที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอดการพัฒนาบทบาท แนวคิด หรือการรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมไทยเอาไว้^{๙๑}

๗. การจัดกิจกรรมทางการเมืองและการจัดอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมทางการเมืองหรือการเสวนาทางการเมือง เปิดโอกาสให้คนได้รับรู้และได้แสดงความคิดเห็นในที่เสวนาหรือที่ประชุมทำให้เกิดข้อคิดและข้อยุติได้^{๙๒}

๘. เน้นไปที่สื่อหลัก สื่อกระแสหลัก สื่อโซเชียลมีเดีย สื่อรอง รวมทั้งผู้นำชุมชน ผ่านทางผู้นำชุมชนรวมทั้งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของรัฐบาลเผด็จการ ก็ควรปลูกฝังให้ความรู้ในเรื่องการปลูกฝังหรือกล่อมเกลาทัศนคติทางการเมืองอย่างตรงไปตรงมาอย่างถูกต้อง โดยผ่านผู้นำชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น^{๙๓}

๙. การตื่นตัวเชิงสร้างสรรค์จะต้องเกิดจากจิตสำนึก ถ้ามีจิตสำนึกเราปลูกฝังโดยที่เราเติมความรู้ โดยเติมความรู้ในสิ่งที่ถูกต้องไปให้เขาได้เรียนรู้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่ง และถ้าหากเขาไม่ออกมาใช้สิทธิในการเลือกตั้งคนที่เป็นตัวแทนของเขาโดยที่เขาไม่ได้มีส่วนในการใช้สิทธิเลย กลุ่ม

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙ วันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

เหล่านี้จะไม่สามารถที่จะไปชี้แนะหรือแสดงความประสงค์ การตื่นตัวทางการเมืองก็เป็นอีกส่วนหนึ่ง หรือการกระตุ้นให้เกิดการชี้แนะ^{๙๔}

สรุปได้ว่า การปลูกฝังทัศนคติหรือการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ด้วยเหตุที่ว่า การปลูกฝังหรือการกล่อมเกลาทางการเมืองจะเป็นผลสำเร็จได้นั้น ควรทำตั้งแต่ประชาชนอยู่ในวัยเยาว์โดยสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว ตลอดจนจนถึงองค์กรทางการเมือง ล้วนแต่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังและกล่อมเกลาทางการเมืองได้ตามความเหมาะสม ที่จะช่วยให้เกิดจิตสำนึกความสนใจและใส่ใจทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี

๔) ควรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองที่ดี เช่น ไปออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ด้วยวิธีการใดบ้าง ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้ให้คำตอบที่เป็นผลการวิจัยในประเด็นดังกล่าวสรุปได้ดังนี้

๑. การให้ความรู้เรื่องการส่งเสริมประชาธิปไตยและการเลือกตั้งที่ถูกต้อง ชัดเจน เข้าใจง่าย จัดการอบรมพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องอย่างต่อเนื่อง สร้างการสื่อสารให้ความรู้จากเทคโนโลยี และสื่อต่างๆ กระจายสู่ประชาชน เพื่อสร้างจิตสำนึกพลเมือง เพื่อให้รู้สิทธิ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ และสร้างการมีส่วนร่วม ขยายการสร้างเครือข่ายสื่อบุคคลหรือสื่อทางตรง ในชุมชนหมู่บ้าน^{๙๕}

๒. ต้องใช้ทุกวิธีเพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายทุกระดับ เป็นสื่อหลากหลายอย่าง สื่อบุคคล สื่อ Social กิจกรรมระหว่างเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเดินทางรณรงค์ การเชิญชวนโดยนักเรียน นักศึกษา เชิญชวนผู้ปกครอง เป็นต้น^{๙๖}

๓. ในปัจจุบันการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในหลายลักษณะ เช่น ผลของการให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งที่ถูกต้องและครบถ้วนแก่ประชาชนจะทำให้ประชาชนสามารถออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงได้อย่างถูกต้อง และการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนจะทำให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองสูงขึ้น ทราบว่าสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศเป็นอย่างไร และประชาชนสามารถเข้าไปมีบทบาทได้อย่างไรบ้างทำให้ประชาชนเห็นคุณค่าของการเข้าไปมีส่วนร่วมกำหนดนโยบาย ซึ่งมีผลทำให้สัดส่วนประชาชนที่ออกไปใช้สิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งเพิ่มสูงขึ้น^{๙๗}

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๔. ในปัจจุบันประชาชนสนใจการเมืองมากขึ้น โดยในยุคปัจจุบันการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาประชาชนเข้าถึงการเลือกตั้งมากขึ้น และในปัจจุบันใช้โซเชียลและเทคโนโลยีเข้ามาเกี่ยวข้องในการณรงค์ จึงทำให้พี่น้องประชาชนมีพฤติกรรมในการตื่นตัวมากขึ้นอย่างมาก^{๙๘}

๕. การรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองที่ดีควรเริ่มตั้งแต่การเลือกตั้งทุกคนต้องปฏิบัติในหน้าที่ของพลเมือง ๔ ประการคือ ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้ง ชักชวนคนอื่นไปใช้สิทธิเลือกตั้งโดยอิสระ สอดส่องดูแลไม่ให้มีการโกงเลือกตั้ง หากรู้เห็นว่ามีมีการโกงเลือกตั้งหรือข้อเสียให้แจ้งเจ้าหน้าที่ทันที ดังนั้นพื้นฐานการแสดงออกพฤติกรรมทางการเมืองที่ดีจะส่งผลก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่ดีขึ้น^{๙๙}

๖. การประชาสัมพันธ์การจูงใจของผู้นำชุมชน การบอกประโยชน์และสิทธิจากการเลือกตั้งที่จะได้รับ การทำงานเชิงรุกของผู้นำชุมชน การพูดถึงประโยชน์การเลือกตั้งเพื่อยังผลประโยชน์แก่ส่วนรวม^{๑๐๐}

๗. ต้องทำให้รู้จักความสำคัญของระบอบประชาธิปไตย รู้จักคุณค่าของประชาธิปไตย และจำว่าเราจะมีส่วนร่วมได้อย่างไรบ้าง ซึ่งถ้าเข้าใจเรื่องนี้ก็ถือเวลาการมีส่วนร่วมไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง การนั่งกินกาแฟตอนเช้า พูดคุยกันถึงเรื่องชุมชน พูดคุยกันถึงเรื่องผู้นำ พูดคุยถึงความล้มเหลวของราชการ เหล่านี้ก็ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมือง^{๑๐๑}

สรุปได้ว่า ความรู้ทางการเมืองของประชาชนนั้น สามารถรับรู้วิถีทางการเมือง ด้วยการติดตามข่าวสารทางการเมือง ตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง และที่สำคัญไปออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองเช่นว่านี้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของระบอบประชาธิปไตยก็จะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเป็นกระแสตลอดไป

๔.๓.๒ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม ซึ่งผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (key informants) ได้ให้สัมภาษณ์ถึงประเด็นดังกล่าวข้างต้นนี้ที่ผู้วิจัยสรุปดังต่อไปนี้

๑) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น)

จากการวิเคราะห์ข้อมูลการสัมภาษณ์ในประเด็น ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มากที่สุด จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๙ คน ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

๑. ต้องกระตุ้นทำให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง โดยการเข้าร่วมรับฟังปราศรัยทางการเมือง การรับฟังข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ การสนทนาประเด็นทางการเมือง การร่วมรณรงค์หาเสียง การเข้าร่วมชุมนุมทางการเมือง จนกระทั่งการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และการออกเสียง โดยประชาชนต้องสำรวจตนเองว่า มีความชอบหรือศรัทธาผู้สมัครหรือพรรคการเมืองใด ซึ่งอาจเริ่มต้นง่าย ๆ ด้วยการให้ประชาชนตั้งคำถามกับตัวเองว่าสิ่งที่คาดหวังจากนักการเมืองและพรรคการเมืองคืออะไร เช่น เป็นผู้ที่มีชื่อเสียง สุจริต ไม่โกงกิน ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน มีผลงานทางการเมืองที่เห็นเด่นชัด เป็นผู้ que เข้าถึงได้ง่าย ชอบช่วยเหลือและแก้ปัญหาความเดือดร้อนของชุมชน เป็นผู้ที่เอื้อประโยชน์ต่อชุมชนและท้องถิ่น มีผลงานเป็นที่ยอมรับของประชาชน แก้ไขปัญหาในเรื่องความเป็นอยู่ ปากท้อง และความทุกข์ร้อนของประชาชน และสังกัดพรรคที่มีภาพลักษณ์ในทางที่ดีต่อสังคม ชุมชน เป็นผู้ที่มีอัธยาศัยดี จริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชนเป็นผู้ที่ช่วยเหลือแก้ปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนและชุมชน และเป็นเสมือนญาติพี่น้อง เพื่อประชาชนจะได้มีเวลาค้นหาและปรับเปลี่ยนแนวคิดทัศนคติของตัวเอง หรือปรับศรัทธาของตัวเองให้เข้ากับสิ่งที่ตนเองต้องการ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม การออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งนอกจากจะเป็นสิทธิที่ประชาชนพึงมีและพึงใช้ แต่อีกแง่มุมหนึ่งก็เป็น "หน้าที่" ของปวงชนชาวไทยตามรัฐธรรมนูญด้วย ซึ่งหมายความว่า การไม่ไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ถือเป็นการไม่ปฏิบัติหน้าที่ให้สมบูรณ์ จึงมีผลกระทบที่ตามมาในทางกฎหมายอยู่บ้าง ดังนั้น นอกจากการออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น ถ้าหากประชาชนในวงกว้างมีความเข้าใจ เกิดทัศนคติหรือความศรัทธา มีความพอใจรักใคร่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนเองชอบแล้ว เชื่อได้ว่าจะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก^{๑๐๒}

๒. สื่อสาร สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง^{๑๐๓}

๓. การยึดโยงกับชุมชน โดยผู้สมัครต้องเป็นคน que ประชาชนรู้จัก เข้าถึงได้ง่าย การให้ความช่วยเหลือประชาชนเมื่อได้รับการร้องขอ^{๑๐๔}

๔. แนวคิดของท่านพุทธทาสที่มองว่าคนต้องมีคุณสมบัติด้วย ถ้าเราต้องการสร้างระบอบประชาธิปไตยสิ่งสำคัญก็คือการปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมความคิดความอ่านตั้งแต่วัยเด็กให้รู้จักประชาธิปไตยถึงรากถึงโคนถึงแก่นแท้ของระบอบประชาธิปไตยไม่ใช่แค่เรื่องการเลือกตั้งแต่บ้านเราลดทอนด้วยการเลือกตั้งแต่อย่างอื่นไม่เป็นประชาธิปไตย เราต้องปลูกฝังให้คนเข้าใจการปกครองของประชาชนโดยประชาชนเพื่อประชาชน ดังคำสอนของท่านพุทธทาสเกี่ยวกับหลักธรรมสำคัญในการ

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

สร้างประชาธิปไตย ไม่ใช่สร้างว่ารัฐบาลจะเป็นอย่างไร พรรคการเมืองจะเป็นอย่างไร รัฐบาลจะเป็นอย่างไร สิ่งสำคัญในการสร้างระบบประชาธิปไตยคือสร้างคุณธรรมให้แก่เด็กและเยาวชน ดังคำที่พุทธทาสท่านว่าไว้ คนดีสำคัญที่สุด^{๑๐๕}

๕. ในฐานะที่อยู่บนพื้นฐานของสังคมประชาธิปไตยสิ่งที่มีมนุษย์พึงรับการส่งเสริมให้เกิดหลักการของหน้าที่ฐานะผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการให้ความรู้ความเข้าใจของหลักประชาธิปไตยโดยยึดหลักคุณธรรม^{๑๐๖}

๖. นโยบายของพรรคการเมืองนั้น ๆ ว่าสัมผัสและต้องได้ ประชาชนได้ประโยชน์อย่างไร ความน่าเชื่อถือของพรรคการเมือง ผลงานที่ผ่านมาของพรรคการเมือง ความสามารถ ความรู้ ความน่าเชื่อถือของผู้สมัครทั้งตำแหน่ง นายกรัฐมนตรีและส.ส. รวมทั้งคณะที่จะมาบริหารประเทศ^{๑๐๗}

๗. ต้องพูดและสร้างความเชื่อมั่นในนโยบายในการทำงานของผู้สมัครโดยตรงพูดถึงประโยชน์และโทษของตนที่ไปเลือกและคนที่ไม่ไปเลือก^{๑๐๘}

๘. หลักอิสระแห่งการเลือกตั้งคือการให้อิสระต่อการออกเสียงเลือกตั้งโดยที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกใครหรือพรรคการเมืองใดก็ได้ ผู้สมัครรับเลือกตั้งก็มีสิทธิที่จะเลือกสังกัดพรรคการเมืองใดก็ได้ การเลือกตั้งจะต้องมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน หลักการเลือกตั้งอย่างบริสุทธิ์ ยุติธรรม การเลือกตั้งเป็นไปตามตัวบทกฎหมายไม่มีการโกงหรือใช้อิทธิพลเงินหรืออำนาจหน้าที่ในการบีบบังคับคะแนนเสียงเพื่อตนเองและหมู่คณะ หลักการใช้สิทธิในการเลือกตั้งอย่างเสมอภาค การให้สิทธิแก่ประชาชนโดยไม่มีการกีดกันหรือจำกัดสิทธิบุคคลใดเป็นพิเศษ ทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียง คนละหนึ่งคะแนนและคะแนนทุกเสียงมีน้ำหนักเท่ากัน หลักการออกเสียงโดยทั่วไป การเปิดโอกาสให้มีการออกเสียงเลือกตั้งอย่างทั่วถึงแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า หลักการลงคะแนนลับ การออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนถือเป็นสิทธิของผู้เลือกตั้งโดยเด็ดขาด โดยที่ผู้ออกเสียงเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องบอกผู้อื่นว่าเลือกใคร ทั้งนี้เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปอย่างบริสุทธิ์^{๑๐๙}

๙. การประชาสัมพันธ์แจ้งวัตถุประสงค์ของการเลือกตั้งและความจำเป็นในการเลือกตั้งให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและเพื่อรักษาสิทธิและผลประโยชน์อันที่จะเกิดแก่ประชาชน^{๑๑๐}

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

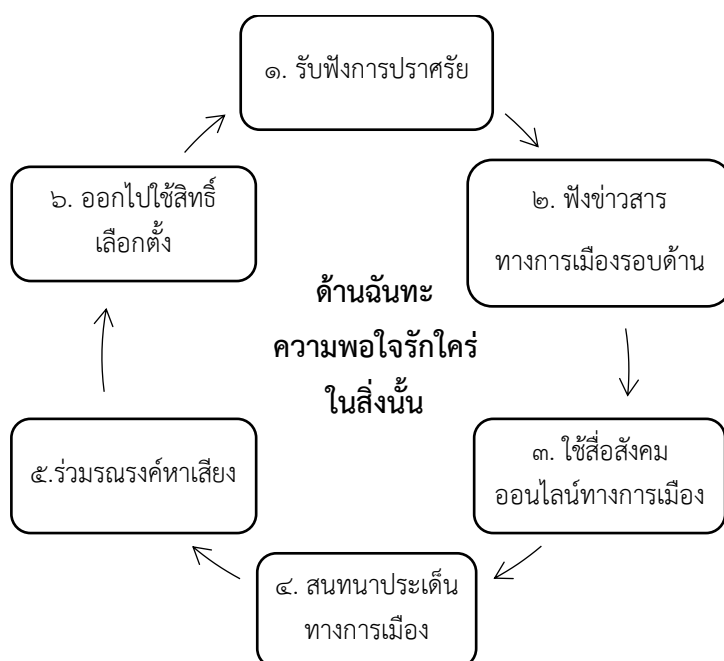
^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) นอกจากการออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ประชาชนจะต้องมีความเข้าใจ เกิดทัศนคติหรือความศรัทธา มีความพอใจรักใคร่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนเองชอบแล้ว จะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑ ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๒) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งให้มากที่สุด จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ คน ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

๑. ปรากฏการณ์ในปัจจุบันนี้นับได้ว่าเป็นสิ่งที่ดีของการเมืองไทย นั่นคือ ความตื่นตัวทางการเมืองไปทั่วทุกองคาพยพของสังคม โดยเฉพาะในประชาชนรากหญ้าหรือชนชั้นล่างของสังคมที่รู้ถึงสิทธิทางการเมือง รู้ว่าเมื่อรวมตัวกันมากขึ้นจะยิ่งเพิ่มพลังในการเรียกร้องจากรัฐ จึงได้พยายามจะเรียกร้องการเลือกตั้ง ต่อต้านการรัฐประหารหรือการที่ทหารจะเข้ามาแทรกแซงทางการเมือง จะไม่

ยอมที่จะถูกดูถูกว่าเป็นตัวถ่วงของประชาธิปไตยอีกต่อไป สภาวการณ์แห่งการตื่นตัวและเรียกร้องนี้ ทำให้ รัฐบาลไม่สามารถทำให้ประชาชนอยู่ในภาวะจำยอมได้อีกต่อไป การตื่นตัวของคนรุ่นใหม่หรือนักกิจกรรมทางการเมือง เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยในการต่อต้านวงจรอุบาทว์ทางการเมือง เป็นการส่งเสริมและรักษาเพื่อยึดมั่นในหลักการประชาธิปไตย โดยให้ความสำคัญในเรื่องของความเท่าเทียม จึงได้มีการแสดงออกทางด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านอนุรักษนิยมหรือเสรีนิยม หรือขว้าย จะยังสามารถอยู่ในแนวทางเดียวกันได้ เพียงแค่ยึดมั่นในกติกากลางที่เป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย พร้อมทั้งไม่ใช้อำนาจในการลิดรอนสิทธิ เสรีภาพของประชาชนภายในประเทศถึงแม้ว่าจะไม่สำเร็จในเร็ววันนี้ แต่ความวิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น การยังได้มาซึ่งประชาธิปไตยแบบครึ่งๆ กลางๆ หากจะสำเร็จได้ด้วยดีเมื่อพลเมืองทุกคนมีความเข้าใจในวิถีประชาธิปไตยและให้ความสำคัญตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองไปพร้อมกัน^{๑๑๑}

๒. สื่อสาร สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย พร้อมเกิดเป็นจิตสำนึกพลเมือง ที่เห็นประโยชน์ส่วนร่วมมากกว่าส่วนตน ไม่ยอมจำนนต่อสิ่งไม่ดี และพร้อมเข้าไปแก้ไขปัญหา และมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งให้มากที่สุด^{๑๑๒}

๓. ผู้สมัครต้องมีผลงานต้องลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งในช่วงที่มีการเลือกตั้งหรือไม่มีก็ตาม เพื่อรับฟังปัญหา ความเดือดร้อน ให้ความช่วยเหลือและต้องไปร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานแต่งงานศพ งานประเพณี เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยตามวิริยะ อุทิศสาหัส อย่างมาก ถ้านักการเมืองใส่ใจประชาชน ประชาชนก็จะรู้สึกชื่นชอบ^{๑๑๓}

๔. ให้ประชาชนได้รับทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วม ให้ประชาชนทราบถึงสิทธิหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วมต่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ให้ประชาชนทราบถึงการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดไว้^{๑๑๔}

๕. ปัจจุบันประชาชนตื่นตัวทางการเมืองอยู่แล้ว เพียงแต่พรรคการเมืองใด ๆ เสนอนโยบายที่ประชาชนคิดว่าจับต้องได้ นำพาความเจริญมาสู่ประชาชนได้จริง ประชาชนยอมให้ความร่วมมือและเข้าร่วมทางการเมืองในด้านการเลือกตั้งแน่นอน^{๑๑๕}

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๖. การเมืองเป็นสิ่งใกล้ตัวประชาชนอย่างมากโดยในยุคปัจจุบัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งมากขึ้น โดยเฉพาะจังหวัดลำพูนเป็นแชมป์ในการที่มีผู้ออกมาใช้สิทธิเลือกตั้ง ๔ ครั้งซ้อน และครั้งที่ผ่านมามีในแต่ละจังหวัดเปอร์เซ็นต์คนออกมามีสิทธิมากขึ้นเกือบทุกจังหวัด^{๑๑๖}

๗. การไปลงคะแนนเลือกตั้ง เป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมากที่สุดรูปแบบหนึ่งของการเลือกตั้งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญมาก การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้นจะต้องเป็นการมีส่วนร่วมแบบสมัครใจ ไม่ใช่เป็นแบบปลุกกระดม สำหรับการมีส่วนร่วมแบบเสรีหรือแบบสมัครใจนี้จะเกิดขึ้นได้เมื่อประชาชนมีความสำนึกทางการเมืองหรือความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน เพราะฉะนั้นจึงต้องใช้วิธีการให้ความรู้ ทรัพยากรประโยชน์ และสิทธิของประชาชน ในความรู้ความเข้าใจในทางการเมือง หน้าที่พลเมืองและรวมถึงสิทธิต่าง ๆ ของพลเมืองภายในประเทศ ความสำคัญของการเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นสื่อ เทคโนโลยี การได้รับข้อมูลข่าวสารทุกชนิด เพื่อให้ประชาชนตื่นตัวและตระหนักถึงความสำคัญของการเลือกตั้งและการมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งให้มากที่สุด^{๑๑๗}

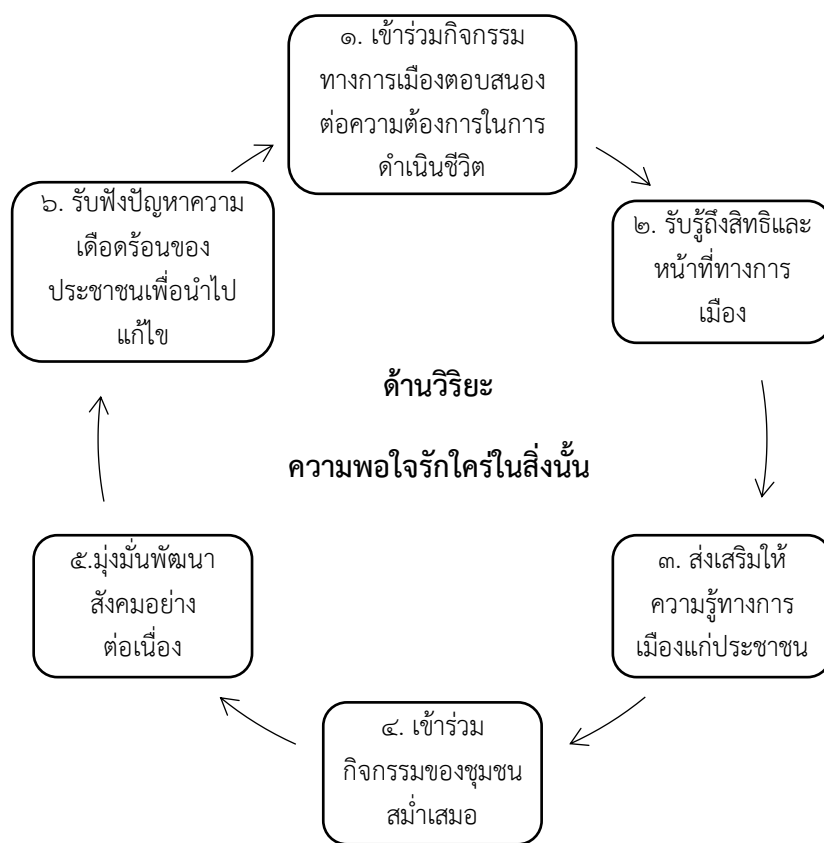
๘. การทำงานเชิงรุกในรูปแบบของตำบลโดยใช้ผู้นำของทุกหมู่บ้านทำงานเชิงรุกและลงพื้นที่ในชุมชนที่รับผิดชอบ โดยให้ผู้นำวางแผนการดำเนินงานเชิงรุกที่สามารถเข้าถึงประชาชนทุกคนในตำบลให้รู้ถึงความสำคัญในการเลือกตั้ง^{๑๑๘}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น) การลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งในช่วงที่มีการเลือกตั้งหรือไม่มีการเลือกตั้ง เพื่อรับฟังปัญหาความเดือดร้อน ให้ความช่วยเหลือและต้องไปร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานแต่ง งานศพ งานประเพณี เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยตามวิริยะ อุตสาหะ อย่างมาก ถ้านักการเมืองใส่ใจประชาชน ประชาชนก็จะรู้สึกถึงความจริงใจ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๒ ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น

๓) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนใส่ใจให้การเลือกตั้งโดยปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๘ คน ผลการสัมภาษณ์ พบว่า

๑. การเลือกตั้งเป็นกลไกสำคัญประการหนึ่งในการปกครองระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการเลือกตั้งทำให้บุคคลมีความรู้สึกรู้ว่า เขาได้เป็นส่วนหนึ่งของสังคม ในการบริหารประเทศ จำเป็นต้องเลือกผู้แทน เพื่อไปทำหน้าที่แทนตนในการบริหารประเทศ ดังนั้น การตัดสินใจเลือกตัวแทนของตนจึงมีความสำคัญยิ่ง การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้งตามความเห็นของประชาชนมีหลายวิธี เช่น การให้สิ่งของ เป็นต้นว่า แจกเสื้อผ้า ของใช้ต่างๆ แจกเงิน แจกอาหารการกิน การให้บริการช่วยเหลือ เช่น ผู้สมัครรับเลือกตั้ง จะหาโอกาสไปเยี่ยมเยียนชาวบ้านในกิจกรรมต่างๆ เช่น งานบวช งานแต่งงาน นอกจากนี้จะมีการพนันขันต่อ และนโยบายประชานิยมของรัฐบาล ถือว่าเป็นการซื้อสิทธิ ขายเสียงแบบมหภาคซึ่งเป็นแบบใหม่ สำหรับแนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงประชาชนจะต้องยึดหลักจิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น ควรให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่ระดับนักเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษาเกี่ยวกับผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง ควรปลูก

จิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ควบยกระดับเศรษฐกิจให้ดีขึ้น สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งควรมีบทบาทในการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงให้มากยิ่งขึ้น ประการสำคัญควรออกกฎหมายลงโทษผู้ขายเสียงและควรเพิ่มโทษให้หนักยิ่งขึ้น^{๑๑๙}

๒. สื่อสาร สร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักรู้ รักและหวงแหน ในสิทธิและหน้าที่ของตนเอง รวมถึงเข้าใจโทษของการทุจริต โกงกินคอร์รัปชัน ซื้อสิทธิขายเสียง พร้อมเกิดเป็นจิตสำนึกพลเมือง ต้องการแก้ไขสังคม พัฒนาการเมืองให้ดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน และไม่ซื้อสิทธิขายเสียง^{๑๒๐}

๓. ความเอาใจใส่ต่อภาระกิจที่ต้องทำของนักการเมืองตลอดจนถึงผู้จัดและดำเนินการเลือกตั้ง การให้ความรู้แก่ประชาชนถึงผลเสียของการทุจริตการเลือกตั้งจะส่งผลอย่างไรบ้าง การให้การศึกษาแก่ประชาชนต้องมีความต่อเนื่องที่สำคัญต้องลงทุนทั้งกำลังกาย กำลังใจ และกำลังทรัพย์^{๑๒๑}

๔. ให้ประชาชนทำหน้าที่โดยปกครองตนเองโดยตรง หลังการเลือกตั้งผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้น ทำให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งและส่วนสำคัญจึงจะทำให้ปราศจากการซื้อสิทธิขายเสียง เป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทุกรูปกระบวนการ^{๑๒๒}

๕. ปกติมีหน่วยงานกำกับดูแลและให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียงอยู่แล้ว แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดคือการปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ได้ทราบถึงความเลวร้ายของการซื้อสิทธิขายเสียง ผลร้ายหากได้ตัวแทนที่ทุจริตเข้าไปบริหารประเทศ และผลกระทบที่ประชาชนจะได้รับ^{๑๒๓}

๖. สร้างความเข้าใจและให้ประชาชนตระหนักถึงการซื้อสิทธิขายเสียงและสร้างความเข้าใจของประชาชนถึงผลประโยชน์ของการซื้อเสียงของนักการเมืองและเพิ่มความเข้มในด้านกฎหมายมากขึ้น^{๑๒๔}

๗. การซื้อสิทธิขายเสียงในการเลือกตั้ง ไม่ว่าจะเป็นการแจกเงิน แจกสิ่งของ ช่วยงานบุญต่าง ๆ เช่น งานแต่งงาน งานบวช งานศพ ตลอดทั้งพาหิวคะแนนไปเที่ยวในที่ต่าง ๆ ตลอดจนผลประโยชน์อื่น ที่จะตอบแทนเมื่อได้การเลือกตั้ง และการพนันคู่แข่งกัน รวมทั้งนโยบายประชานิยมของพรรคการเมือง ถือว่าเป็นการซื้อสิทธิขายเสียงและผิดกฎหมาย แต่ก็ก็เป็นสิ่งที่คู่กับการเลือกตั้งมา

^{๑๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

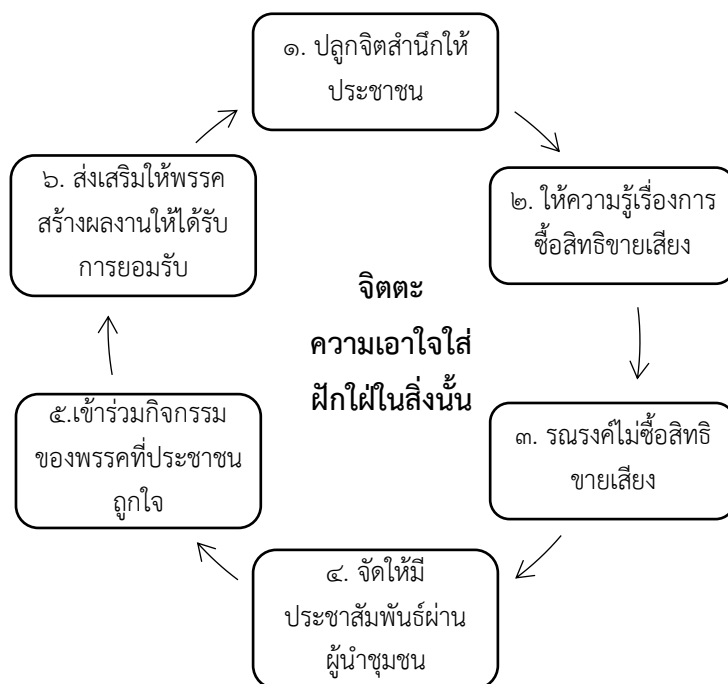
ตลอดทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ตั้งแต่สมัยอดีตจนถึงปัจจุบัน ทั้งที่มีการรณรงค์อย่างเข้มข้น สาเหตุเกิดจากวัฒนธรรมของคนไทยยังมีการเกรงใจ เห็นใจ รับของเขามาต้องช่วยเหลือเขา ระบบหัวคะแนนที่เป็นวัฒนธรรมที่ปลูกฝังกันมาแบบผิด ๆ และแนวทางการป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ควรปลูกจิตสำนึกประชาชนให้คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตน ให้เลือกคนดี มีคุณธรรม มีผลงาน เหมาะสมเป็นผู้แทนของตน ควรรณรงค์ป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียง ควรยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคมเพื่อให้ประชาชนมีรายได้มีฐานะทางสังคมให้ก้าวไปสู่การเป็นคนชั้นกลางให้มีสัดส่วนมากกว่าชนชั้นล่าง ซึ่งชนชั้นกลางจะเน้นเกียรติศักดิ์ศรีและคุณค่า มากกว่าการมีเงินที่ได้โดยผิดกฎหมายของสังคม อีกทั้งสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งระดับจังหวัด ควรจะลงพื้นที่เพื่อให้นโยบายและอบรม อำเภอ หมู่บ้าน เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง ควรหาวิธีป้องกันและแก้ไข นอกจากนี้วิธีป้องกันการซื้อสิทธิขายเสียงคือการออกกฎหมายลงโทษ ผู้ขายเสียงและเพิ่มบทลงโทษตามกฎหมายให้หนักยิ่งขึ้น^{๑๒๕}

๘. การรณรงค์และการประชาสัมพันธ์โดยมอบหมายให้ผู้นำชุมชนผู้ใหญ่บ้านได้รณรงค์แก่ชาวบ้านและประชาสัมพันธ์ในเรื่องของกฎหมายการเลือกตั้งให้ประชาชนเข้าใจและรับรู้ถึงความเสียหายจากการซื้อเสียงขายเสียง^{๑๒๖}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) เป็นการสร้างความเข้าใจและให้ประชาชนตระหนักถึงการซื้อสิทธิขายเสียงและสร้างความเข้าใจของประชาชนถึงผลประโยชน์ของการซื้อเสียงของนักการเมือง ต้องส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่ระดับนักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษา เกี่ยวกับผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง โดยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๓ ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น)

๔) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น)

ประเด็นสัมภาษณ์คือ ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนเฝ้าติดตามกระบวนการเลือกตั้งให้มีความโปร่งใสและบริสุทธิ์ยุติธรรม จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน ๙ คน ผลการสัมภาษณ์พบว่า

๑. สื่อสารสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักรู้ถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รักและหวงแหนในสิทธิของตนเอง รวมถึงเข้าใจโทษของการทุจริตโกงกินคอร์ปชั่น ซื้อสิทธิขายเสียง พร้อมเกิดเป็นจิตสำนึกพลเมือง ต้องการแก้ไขสังคม พัฒนาการเมืองให้ดีขึ้น โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเฝ้าติดตามกระบวนการเลือกตั้งให้มีความโปร่งใสและบริสุทธิ์ยุติธรรม^{๑๒๗}

๒. ต้องเห็นคุณค่าความหมายของการเลือกตั้ง และที่สำคัญต้องไปให้ลึกกลับไปที่รากประชาธิปไตยเห็นคุณค่าว่าระบอบนี้น่าจะเป็นระบอบที่ทำให้มนุษย์มีความหมายทำให้เรามีความหมาย ทำให้ลูกมีความหมาย พ่อแม่มีความหมายและที่สำคัญคือเป็นระบอบที่ทำให้มนุษย์อยู่ด้วยภราดรภาพ ความเป็นพี่ ความเป็นน้อง ในเมื่อเราเห็นคุณค่าจะระบอบประชาธิปไตยเราจะรัก

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕ วันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

และวางแผน พอเรารักและวางแผนเราก็จะคอยเข้าไปติดตามและสอดส่อง เพราะเราต้องการที่
 อยากจะให้คนที่เข้าไปทำหน้าที่แทนเรานั้นทำหน้าที่โดยสมบูรณ์^{๑๒๘}

๓. การเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วม
 ในการจัดและดำเนินการจัดการเลือกตั้งในทุกรูปแบบ^{๑๒๙}

๔. ในทุกระดับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น ผู้เป็นเจ้าของอำนาจคือ
 ประชาชนและผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต้องสามารถที่จะตรวจสอบได้ทุกระบวนการการทำงาน
 ของ กกต. ทุกขั้นตอนต้องให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการบริหารจัดการอย่างแท้จริง และเป็น
 รูปธรรมไม่ใช่เพียงแต่หลักการอย่างเดียวสามารถตรวจสอบได้จริงทุกขั้นตอนการทำงานของ
 กระบวนการยุติธรรมด้วย^{๑๓๐}

๕. การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยอาสาสมัครเข้าไปเป็นนักสังเกตการณ์การ
 เลือกตั้ง สอดส่องการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นที่ยอมรับของหลายๆ ประเทศที่พัฒนาแล้ว มองว่าการเลือกตั้งที่
 ดี ควรโปร่งใส ทุกคนสามารถเข้ามาสังเกตการณ์เลือกตั้งได้ สามารถเข้ามาตรวจสอบได้ จึงจะเกิดการ
 เลือกตั้งที่บริสุทธิ์ยุติธรรม การสอดส่องการเลือกตั้งไม่จำเป็นต้องสอดส่องแค่ช่วงที่เลือกตั้งเท่านั้น แต่
 เราสามารถ สอดส่องตั้งแต่กระบวนการเลือกตั้งทั้งหมด ที่เข้าข่ายไม่มีความยุติธรรมหรือการออกกฎ
 ระเบียบของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ออกมาเอื้อผลประโยชน์ของนักการเมืองบางกลุ่ม
 หรือไม่ นี่แหละคือหน้าที่ของนักสังเกตการณ์การเลือกตั้ง สอดคล้องกับหลัก วิมังสา ความหมั่น
 สอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น รวมไปถึงหลังเลือกตั้งที่เราต้องตรวจสอบการนับคะแนน การเลือกตั้ง
 ซ่อม ไปถึงการตรวจสอบการทำงาน ว่ามีความเป็นธรรมเกิดขึ้นกับทุกฝ่ายหรือไม่^{๑๓๑}

๖. คนจ้องจะทำการทุจริตกับคนเฝ้าขจัดความป้องกันให้เกิดความบริสุทธิ์ยุติธรรมนั้น
 เป็นคนละประเภท คนจะทำทุจริตอย่างไรต้องหาโอกาสทำให้ได้แต่เราจะทำอะไรให้คนที่เฝ้าขจัด
 ความทุจริตมีความกล้าที่จะแจ้งการทุจริตแก่สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งโดยไม่ต้องเกรงกลัว
 ว่าจะมีภัยมาถึงตัว แต่ทุกวันนี้คนรู้ว่ามีทุจริตแต่ไม่มีคนกล้าแจ้งรัฐต้องหาหลักประกันความ
 ปลอดภัยให้คนเชื่อว่าจะไม่เป็นอันตราย^{๑๓๒}

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗ วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖ วันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘ วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

๗. การเมืองของไทยเราทำอย่างไรก็หนีไม่พ้นการทุจริตไปได้ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งจะมีเงินเป็นตัวแปร โดยผ่านผู้มีอำนาจในแต่ละพื้นที่ ดังนั้นคงยากที่การเมืองไทยโปร่งใส ร้อยเปอร์เซ็นต์^{๑๓๓}

๘. ปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวันของประชาชน การได้รับข้อมูลข่าวสารจากช่องทางต่าง ๆ เช่น เฟสบุ๊ก ทวิตเตอร์ สิ่งเหล่านี้สามารถใช้เป็นประโยชน์เป็นเครื่องมือที่เฝ้าควบคุมการส่งข้อมูลข่าวสารที่รวดเร็ว เพื่อป้องกันการทุจริตและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง การตรวจสอบการทำผิดกฎหมายการเลือกตั้งอื่น ๆ จึงส่งผลให้การเฝ้าติดตามกระบวนการเลือกตั้ง ไม่ใช่เรื่องไกลตัวหรือเข้าถึงได้ยาก ส่วนภาครัฐหรือคณะกรรมการการเลือกตั้ง ควรจะมีการจัดตั้งวอร์รูมตั้งขึ้นเพื่อเชื่อมโยงข้อมูลการนับคะแนน ข้อมูลป้องกันการทุจริตเลือกตั้ง โดยมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามา เพื่อตรวจสอบเรื่องเร่งด่วน และยังมีการวางระบบป้องกันสถานการณ์ที่ไม่คาดคิดไว้ในช่วงการเลือกตั้งและคงต้องยอมรับว่ากระแสสังคมมีการเปิดกว้างกับการใช้มาตรการที่เด็ดขาดในการแก้ปัญหาการทุจริตการเลือกตั้งโดยสาเหตุเป็นเพราะการเลือกตั้งเป็นกระบวนการทางการเมืองระบอบประชาธิปไตยที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ซึ่งแสดงถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประชาชนไม่อาจปล่อยให้เกิดการทุจริตในกระบวนการดังกล่าวได้อย่างเด็ดขาด สนับสนุนการใช้ยาแรงเพื่อขจัดมะเร็งร้ายแบบถอนรากถอนโคน และไม่อาจปล่อยให้การทุจริตการเลือกตั้งทำลายระบอบประชาธิปไตยของไทยได้อีกต่อไป^{๑๓๔}

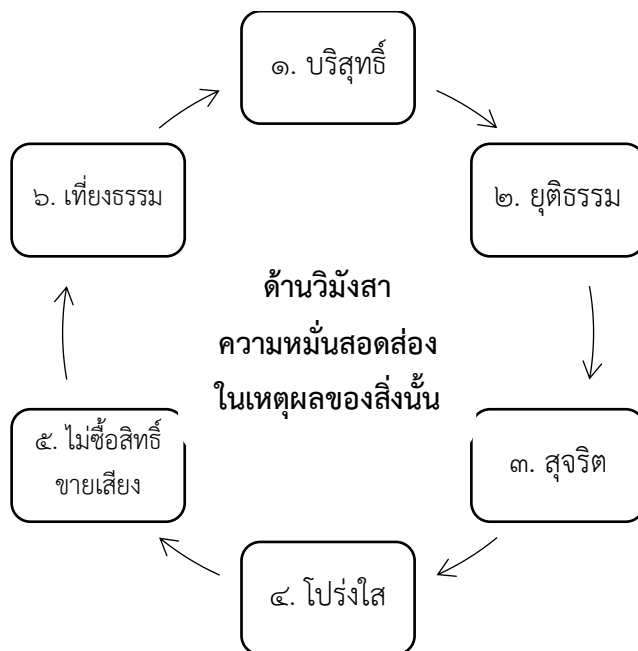
๙. สื่อการนำเสนอการประชาสัมพันธ์ โดยเฉพาะข้อมูลที่นำมาประชาสัมพันธ์ต้องคัดกรองและมีความจริงถูกต้องและต้องมีความสม่ำเสมอในการประชาสัมพันธ์^{๑๓๕}

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง จัดให้มีประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน เข้าร่วมกิจกรรมของพรรคที่ประชาชนถูกใจ ส่งเสริมให้พรรคสร้างผลงานให้ได้รับการยอมรับ ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔ วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓ วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

แผนภาพที่ ๔.๔ ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น)

๔.๔ ผลการสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion) สำหรับการวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ ได้กำหนดจัดให้มีขึ้นเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ โดยกำหนดประเด็นการสนทนากลุ่มเฉพาะ แบ่งออกเป็น ๓ เรื่อง ประกอบด้วย

- ๑) ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป
- ๒) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป
- ๓) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๑๒ รูปหรือคน โดยภาพรวมได้ให้ความเห็นว่า ผลการวิจัยของผู้วิจัย ตอบคำถามการวิจัยและบรรลุวัตถุประสงค์ทั้ง ๓ ข้อแล้ว โดยแต่ละรูปหรือคน มีความเห็นเพิ่มเติมดังต่อไปนี้

๑. การขยายความหรืออธิบายเพิ่มเติมองค์ความรู้ เช่น สถาบันการglomเกลทาทางการเมือง หรือนโยบายของพรรคการเมือง ที่นำเอาผลการวิจัยที่ได้รับมากับข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นใน

สังคม โดยนำมาบูรณาการร่วมกันและการนำหลักอิทธิบาท ๔ มาสังเคราะห์เข้ากับการส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง จนถึงในที่สุดสามารถนำไปพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองได้ ทั้งนี้อาจนำเสนอเป็นรูปธรรมที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างแท้จริงต่อไป^{๑๓๖}

๒. การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งของประชาชนที่เป็นวัยหนุ่มสาวของไทยในยุคปัจจุบันก็เป็นวิถีหนึ่งของระบอบประชาธิปไตย ที่อยู่บนพื้นฐานของระบอบนี้ มีเรื่อง ที่ควรคำนึงถึงว่า สถาบันครอบครัวและสถาบันทางการศึกษาไม่ได้ให้ความสนใจและเอาใจใส่อย่างแท้จริงต่อการปลูกฝังเรื่องของความเป็นประชาธิปไตย อีกทั้งการใช้สื่อก็กลายเป็นเครื่องมือ แลกเปลี่ยนของการซื้อสิทธิ์ขายเสียงในการเลือกตั้งทั่วไป ที่จะปรับปรุงแก้ไขพฤติกรรมทางการเมืองที่ ควรพัฒนาไปสู่การสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองในทางบวก โดยที่มองเห็นชัดเจนจากการวิจัยนี้ ก็คือ การใช้หลักอิทธิบาทธรรมข้อจิตตะ ที่เป็นเรื่องของจิตใจของคน ควรให้มีอุดมการณ์ทางการเมืองที่มี ทัศนคติทางการเมือง ทั้งนี้ จะเห็นได้เป็นข้อสังเกตว่า การเป็นรัฐราชการที่ทำให้คนเบื่อหน่ายทาง การเมือง ไม่ก่อให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ที่ควรแก่การปรับปรุงแก้ไขอย่างยิ่ง^{๑๓๗}

๓. การพัฒนาทางการเมืองของไทย อาจดูบริบททางการเมืองปัจจุบันได้จากประเทศไทย ยังมีความยากจน การศึกษาที่ยังพัฒนาไปอย่างไม่เต็มที่ รวมถึงการใช้ทฤษฎีสัมคบคิดในวงกว้างที่ ทหารยังคงไม่ถอยออกไปจากการเมืองไทย ซึ่งแท้ที่จริง ควรมีเส้นแบ่งที่ชัดเจนว่า ทหารควรมีส่วน เกี่ยวข้องกับการเมืองเพียงแคไหนและอย่างไร จึงจะทำให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง แม้ งานวิจัยจะแสดงให้เห็นถึงการตื่นตัวทางการเมืองแต่มีข้อสังเกตว่าเหตุใด ระบบเศรษฐกิจในยุคโควิด - 19 จึงประสบปัญหาอย่างมาก และอีกประการหนึ่ง งานวิจัยควรแสดงให้เห็นถึง ตัวแปรใดส่งผล มากที่สุดต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปที่อาจได้เห็น ภาพชัดเจนจากการวิจัยครั้งนี้^{๑๓๘}

๔. การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน เมื่อดูจากสื่อโซเชียลมีเดียจะมีการตื่นตัวกันสูง มาก และส่งผลการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีคนไปออกเสียงเลือกตั้งร่วม ๗๐ เปอร์เซ็นต์ แต่ทั้งนี้ ยังเห็นว่าดูจากสื่อสมัยใหม่ควรที่ประชาชนจะมีการตื่นตัวทางการเมืองไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ มากกว่านี้ รวมถึงผลการวิจัยควรแสดงภาพที่ชัดเจนว่า ปัจจัยใดมีอิทธิพลมากที่สุดที่ส่งผลต่อการ พัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของไทย^{๑๓๙}

๕. มีข้อสังเกตจากการใช้สื่อที่เป็นโปรแกรมประยุกต์เข้ามาใช้ในทางธุรกิจทางการเมือง ที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง โดยมีการใช้เงินและสื่อเชื่อมโยงกัน ซึ่งก็สัมพันธ์กับเรื่องปากท้อง

^{๑๓๖} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๗} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๒ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๘} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑๐ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๓๙} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๖ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

หรือธุรกิจทางการเมือง รวมถึงงานวิจัยนี้มีข้อดีที่มีการใช้หลักอิทธิบาทธรรมเข้ามาเชื่อมโยงที่นำไปสู่การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองได้^{๑๔๐}

๖. ปัจจัยที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมือง โดยเฉพาะนโยบายของพรรคการเมือง ข้อที่ระบุ นโยบายสำหรับคนรากหญ้า ซึ่งแท้ที่จริง นโยบายทุกข้อล้วนแล้วแต่เป็นนโยบายสำหรับคนรากหญ้าทั้งสิ้น ที่ผู้วิจัยควรไปตรวจสอบถึงความถูกต้องต่อไป รวมถึงการเรียงลำดับของตัวแปรที่ได้รับจากผลการวิจัยครั้งนี้ ควรดูถึงผลการวิจัยที่ได้มาตามลำดับของค่าเฉลี่ยและการนำหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ที่ส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งควรระบุให้เห็นภาพที่ชัดเจน^{๑๔๑}

๗. สถาบันที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเห็นไปในทำนองเดียวกับผลการวิจัย กล่าวคือ สื่อที่ทำให้เกิดการตื่นตัว แต่ทั้งนี้คงเป็นสื่อที่เป็นอาชีพ เป็นกลางและเป็นสื่อสร้างสรรค์ รวมถึงพรรคการเมืองที่ดำเนินการอย่างโปร่งใสและมีนโยบายที่เป็นรูปธรรม สัมผัส และต้องได้ ก็จะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้ ทั้งนี้ ควรมีการปลูกฝังวัฒนธรรมทางการเมืองด้วยการปลูกฝังศีลธรรมในระบอบประชาธิปไตย เชื่อมมั่นในศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์และมีการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลและสร้างสรรค์^{๑๔๒}

๘. การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองควรมีแผนอย่างน้อย ๒ แผน กล่าวคือ แผนระยะสั้นควรเพียรพยายามให้ประชาชนออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งให้มากที่สุด ส่วนแผนระยะยาวก็คือการปลูกฝังจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ความมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย การรับฟังความคิดเห็นของบุคคลอื่น ฯลฯ โดยมีบรรดา บ้าน วัด โรงเรียนหรือราชการเข้ามาขับเคลื่อนพื้นฐาน ก็จะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้^{๑๔๓}

๙. ผลการวิจัยที่แสดงถึงการนำหลักอิทธิบาทธรรมไปใช้ส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง เป็นความเหมาะสมและเป็นไปได้ตามผลการวิจัยนั้น แต่สิ่งที่ควรคำนึงถึงเพิ่มเติมก็คือสถาบันการศึกษาและนโยบายที่ชัดเจนของพรรคการเมือง เช่น นโยบายเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เสนอการใช้พลังงานแสงอาทิตย์ ซึ่งจะมีผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองได้ และคาดหวังว่าผลการวิจัยนี้จะได้นำไปเผยแพร่สู่การพัฒนาการเมืองต่อไป^{๑๔๔}

๑๐. มีข้อสังเกตว่า การเลือกตั้งหลังการรัฐประหาร ๒ ครั้งที่ผ่านมาที่มีการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งที่ค่อนข้างสูง และบรรยากาศของการเลือกตั้งเมื่อกรณีมีความขัดแย้งทางการเมืองเกิดขึ้น ผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งมักจะไม่ให้ความใส่ใจในนโยบายทางการเมือง แต่จะไป

^{๑๔๐} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๔ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๑} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๗ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๒} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๘ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๓} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๙ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

^{๑๔๔} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑๑ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

แห่งประเด็นความเห็นที่ขัดแย้งกันเป็นหลัก อีกทั้งการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองในเรื่องของการปลูกฝังความรู้ทางการเมืองได้ดำเนินการระดับหนึ่ง แต่เหตุใดประเทศไทยจึงมีบัตรเลือกตั้งเสียมากถึงร่วม ๓ ล้านใบ เป็นเรื่องที่ควรพัฒนาประเด็นนี้อีกด้วย^{๑๔๕}

จากการที่ผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง ๑๐ รูปหรือคนดังกล่าวข้างต้น ได้ให้เห็นถึงความเหมาะสมและเป็นไปได้ของผลการวิจัย โดยแต่ละรูปหรือคนได้ให้ความเห็นเพิ่มเติมซึ่งผู้วิจัยได้สรุปไปแล้วนั้น อย่างไรก็ตามเมื่อนำวิเคราะห์โดยรวมแล้ว ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์และสรุปได้ดังนี้

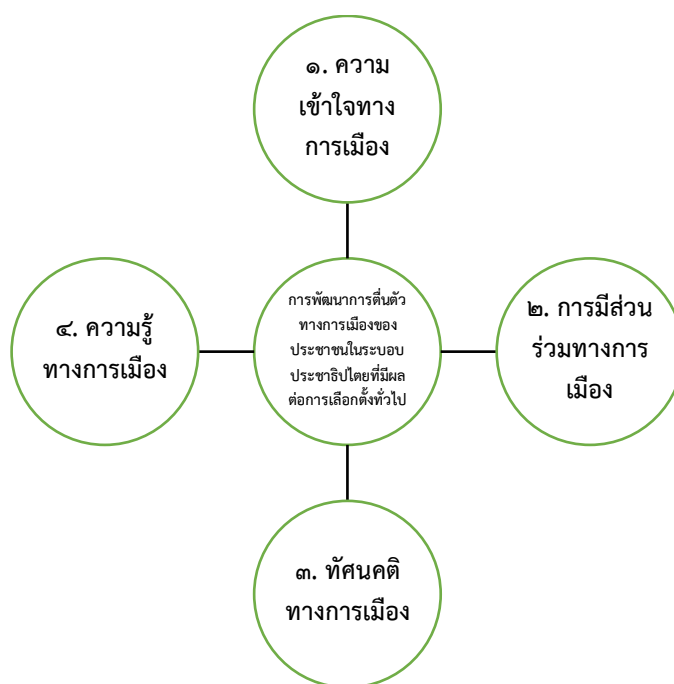
๑. ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย สถาบันกล่อมเกลາทางการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่เป็นต้นสังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้นที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งตรวจสอบได้จากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ โดยสามารถสรุปยืนยันเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๕ ปัจจัยที่ส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

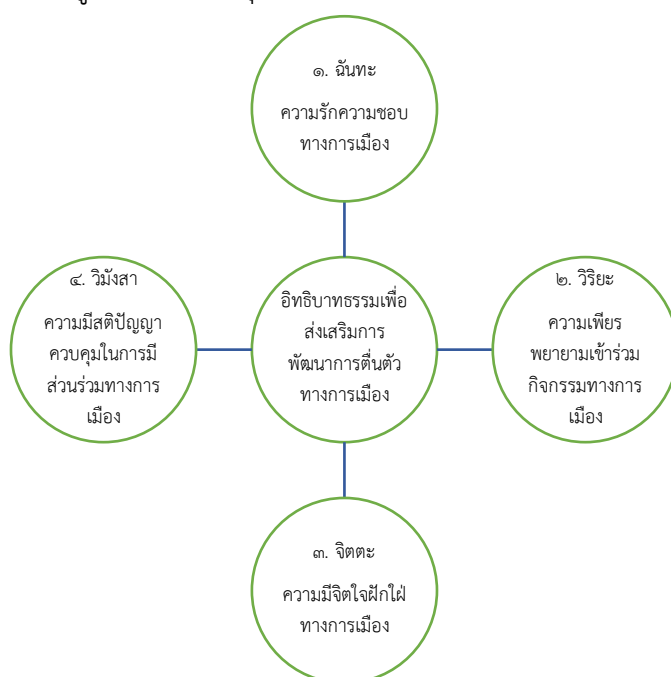
^{๑๔๕} สนทนากลุ่มเฉพาะ ผู้ทรงคุณวุฒิลำดับที่ ๑๒ วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๒. การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย การพัฒนาเรื่องดังต่อไปนี้คือ ความเข้าใจทางการเมือง การมีส่วนร่วมทางการเมือง ทักษะทางการเมือง และความรู้ทางการเมือง ซึ่งหากได้มีการพัฒนาทั้ง ๔ ด้านดังกล่าวนี้โดยชัดเจนแล้ว จะทำให้มีผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยผู้ทรงคุณวุฒิได้มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยสามารถยืนยันสรุปเป็นแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๖ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๓. การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้ให้ความเห็นที่เป็นไปในทิศทางเดียวกับผลการวิจัยที่ได้นำเสนอแล้ว กล่าวคือการใช้หลักอิทธิบาท ๔ มาบูรณาการเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ประกอบด้วย มีความรักความชอบทางการเมือง มีความเพียรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีจิตใจฝักใฝ่ทางการเมือง และมีสติปัญญาควบคุมในการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยผู้วิจัยสามารถสรุปยืนยันเป็นแผนภาพโดยรวมได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๗ อิทธิบาทธรรมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง

๔.๕ องค์ความรู้

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” โดยได้ตอบวัตถุประสงค์ครบทั้งสามข้อที่มาจากการวิจัยแบบผสมวิธีดังกล่าวข้างต้น ซึ่งบัดนี้ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ผลการวิจัยทั้งหมด โดยแบ่งออกเป็นองค์ความรู้ได้ ๒ ประเภท กล่าวคือ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย และองค์ความรู้ที่ได้จากการสังเคราะห์การวิจัย ดังต่อไปนี้

๔.๕.๑ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัยเป็นผลมาจากการศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผู้วิจัยสามารถสรุปวิเคราะห์ในรูปแบบของแผนภาพและมีคำอธิบายขยายความได้ดังนี้

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

การตื่นตัวทางการเมือง

สถาบันการกล่อมเกลางานการเมือง	คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง	การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง	นโยบายของพรรคการเมือง	พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร	อิทธิพลของสื่อ
๑. ให้ความรู้ทางการเมืองในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ๒. สถาบันครอบครัวทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง ๓. สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ ๔. กลุ่มเพื่อนเป็นตัวกระตุ้นและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ๕. สื่อข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์	๑. มีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง ๒. มีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ๓. มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำในสิ่งถูกต้อง ๔. มีภาพลักษณ์ที่มีความซื่อสัตย์ต่อด้านการทุจริต ๕. มีอัธยาศัยดี จริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชน	๑. ปราศรียหาเสียงของนักการเมือง ๒. ติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่น ๓. โฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ๔. เดินเคาะประตูบ้าน ๕. พบปะและร่วมกิจกรรมกับชุมชน	๑. มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ๒. มีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพรักษาฟรี ๓. มีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและประกันราคาผลผลิต ๔. มีนโยบายสำหรับคนรากหญ้า ๕. มีนโยบายด้านเศรษฐกิจ	๑. สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน ๒. เป็นพรรคเก่าแก่และมีชื่อเสียง ๓. เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ๔. เป็นพรรคที่มีความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ ๕. เป็นพรรคของคนรากหญ้า	๑. สื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ ๒. หนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ๓. สื่อโทรทัศน์ ๔. สื่อสาธารณะ เช่น แผ่นพับ ๕. สื่อแบบเผชิญหน้า เช่น เคาะประตูแนะนำตัว

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง

ความเข้าใจทางการเมืองการเมือง ๑. ออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ๒. มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ๓. พัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้	การมีส่วนร่วมทางการเมือง ๑. ตรวจสอบรายชื่อของในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง ๒. ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ๓. ไปเลือกตั้งและติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง	ทัศนคติทางการเมือง ๑. ได้ผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม ๒. ยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ๓. คาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง	พฤติกรรมทางการเมือง ๑. ไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ๒. ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ๓. ร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ
--	---	---	---

หลักอิทธิบาท ๔ เพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ฉันทะ : มีความชอบการเมือง ๑. รับฟังการปราศรัย ๒. ฟังข่าวสารรอบด้าน ๓. ใช้สื่อสังคมออนไลน์ ๔. สนทนาประเด็นทางการเมือง ๕. ร่วมรณรงค์หาเสียง ๖. ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	วิริยะ : พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ๑. มีนโยบายตอบสนองต่อความต้องการในการดำเนินชีวิต ๒. รู้ถึงสิทธิทางการเมือง ๓. ส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ๔. เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ๕. มุ่งมั่นพัฒนาสังคมอย่างต่อเนื่อง ๖. รับฟังปัญหาความเดือดร้อน	จิตตะ : มีใจจดจ่อทางการเมือง ๑. ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชน ๒. ให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง ๓. รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ๔. ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน ๕. สนับสนุนพรรคที่ประชาชนถูกใจ ๖. เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองบ่อยครั้ง	วิมังสา : มีสติปัญญาควบคุมในกิจกรรมทางการเมือง ๑. คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้โปร่งใส ๒. สื่อมวลชนจะต้องรักษาจรรยาบรรณของสื่อที่ดี เป็นกลาง ไม่เอนเอียง ๓. พิจารณาพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดเป็นหลัก ๔. นโยบายที่สนองตอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง ๕. การรณรงค์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความแตกต่างสามารถสร้างความน่าสนใจ
--	---	--	---

แผนภาพที่ ๔.๘ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย

จากแผนภาพองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยดังกล่าวอธิบายได้ว่า

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ๖ ด้าน ประกอบด้วย ๑. สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง ๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ๔. นโยบายของพรรคการเมือง ๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ๖. อิทธิพลของสื่อ นอกจากนี้ยังมีการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง และบูรณาการหลักพุทธธรรม คือ หลักอิทธิบาท ๔ มาใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนมากยิ่งขึ้น

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ๖ ด้าน สามารถขยายความได้มีดังนี้

๑) สถาบันการกล่อมเกลาทางการเมือง ได้แก่ สถาบันให้ความรู้ทางการเมืองในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง สถาบันครอบครัวทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมือง กลุ่มเพื่อนเป็นกลุ่มกระตุ้นและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง สื่อข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์

๒) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ได้แก่ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียงมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี มีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง มีภาพลักษณ์ที่มีความซื่อสัตย์ ต่อต้านการทุจริต มีอัธยาศัยดี จริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชน

๓) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ได้แก่ ปราศรัยหาเสียงของนักการเมือง ติดป้ายหาเสียง โปสเตอร์ที่โดดเด่น โฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก เดินเคาะประตูบ้าน พบปะและร่วมกิจกรรมกับชุมชน

๔) นโยบายของพรรคการเมือง ได้แก่ มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ มีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพฟรี มีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและประกันราคาผลผลิต นโยบายสำหรับคนรากหญ้า มีนโยบายด้านเศรษฐกิจที่เด่นชัดในการแก้ปัญหาปากท้องของชาวบ้าน

๕) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ได้แก่ พรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน เป็นพรรคเก่าแก่ และมีชื่อเสียง เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ เป็นพรรคที่มีความผูกพันกับประชาชนในพื้นที่ เป็นพรรคของคนรากหญ้า

๖) อิทธิพลของสื่อ ได้แก่ สื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ หนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ สื่อโทรทัศน์ สื่อสาธารณะ เช่น แผ่นพับ สื่อแบบเผชิญหน้า เช่น เคาะประตูแนะนำตัว

นอกจากนี้การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ผู้วิจัยสามารถขยายความได้ดังนี้

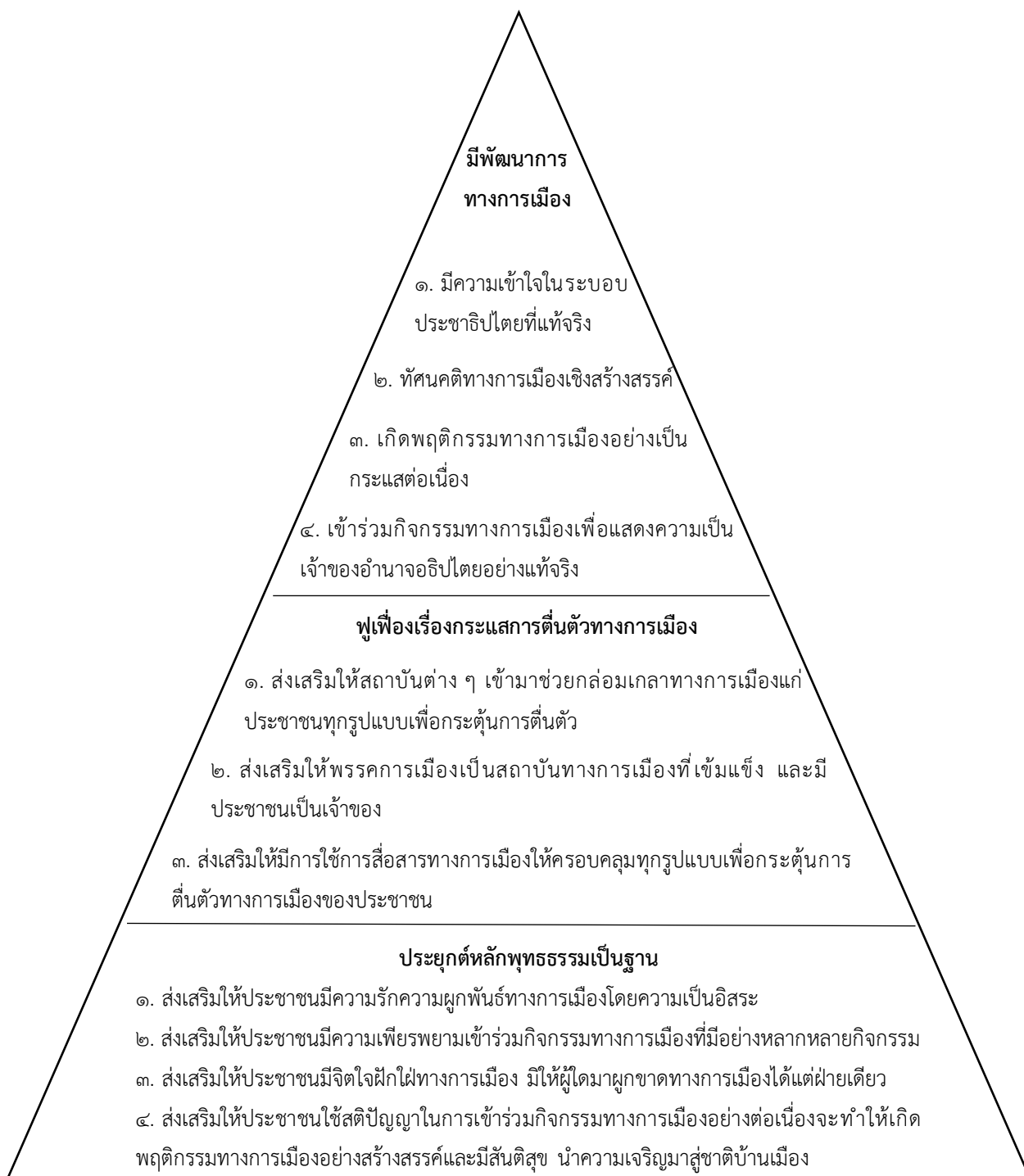
- ๑) ความเข้าใจทางการเมืองการเมือง ได้แก่ ออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย พัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้
- ๒) การมีส่วนร่วมทางการเมือง ได้แก่ ตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ไปออกเสียงเลือกตั้งและติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง
- ๓) ทักษะทางการเมือง ได้แก่ เป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม ยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง คาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน
- ๔) พฤติกรรมทางการเมือง ได้แก่ ไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ

ในขณะที่เดียวกันหลักอิทธิบาท ๔ ที่นำมาเสนออีกเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผู้วิจัยสามารถขยายความจากแผนภาพองค์ความรู้ได้ดังต่อไปนี้

- ๑) ฉันทะ : มีความชอบการเมือง ได้แก่ รับฟังการปราศรัย ฟังข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์ สนทนาประเด็นทางการเมือง ร่วมรณรงค์หาเสียง ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง
- ๒) วิริยะ : พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ มีนโยบายตอบสนองต่อความต้องการในการดำเนินชีวิต รู้ถึงสิทธิทางการเมือง ส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รับฟังปัญหาความเดือดร้อนของประชาชนทุกหมู่เหล่า
- ๓) จิตตะ : มีจิตใจจดจ่อทางการเมือง ได้แก่ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชน ให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน พรรคสังกัดที่ประชาชนถูกใจ สร้างผลงานให้ได้รับการยอมรับ
- ๔) วิมังสา : มีสติปัญญาควบคุมในกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ คัดเลือกผู้สมัครรับเลือกตั้งให้โปร่งใสสื่อมวลชนจะต้องรักษาจรรยาบรรณของสื่อที่ดี เป็นกลาง ไม่เอนเอียง พิจารณาพรรคการเมืองที่ผู้สมัครรับเลือกตั้งสังกัดเป็นหลัก นโยบายที่สนองตอบต่อประชาชนอย่างแท้จริง การรณรงค์ที่เป็นเอกลักษณ์และมีความแตกต่างที่สามารถสร้างความน่าสนใจ

๔.๕.๒ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

องค์ความรู้ใหม่จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำองค์ความรู้จากการวิจัยครั้งนี้ไปสังเคราะห์สร้างเป็นความรู้เชิงนวัตกรรมได้ตั้งแผนภาพต่อไปนี้

แผนภาพที่ ๔.๙ องค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัย

จากการที่ผู้วิจัยได้สร้างแผนภาพที่แสดงองค์ความรู้ที่ได้สังเคราะห์จากการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ซึ่งสามารถขยายความเพิ่มเติมได้ดังนี้

๑. ประยุกต์หลักพุทธธรรมเป็นฐาน หมายถึงว่า ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า หลักพุทธธรรมคือ อธิปไตยธรรมที่นำมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยครั้งนี้สามารถนำมาส่งเสริมด้วยการประยุกต์หรือบูรณาการเข้ากับการส่งเสริมการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองได้ด้วยการนำมาเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งต่อการวางแผนและดำเนินการในกิจกรรมทั้งปวงในทางการเมือง ซึ่งผู้วิจัยสรุปไว้ในเบื้องต้นตามลำดับคือ ให้ประชาชนมีความนิยมชมชอบทางการเมือง มีความมุ่งมั่นเพียรพยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างสม่ำเสมอ มีจิตใจฝักใฝ่ทางการเมืองแบบมีจริยธรรมทางการเมือง และที่สำคัญที่สุดส่งเสริมในทุกวิถีทางให้ประชาชนใช้สติปัญญาเป็นตัวควบคุมในการเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองโดยไม่ใช้อารมณ์เป็นตัวตัดสินใจในทุกกิจกรรมทางการเมืองที่เข้าร่วม ซึ่งเรียกว่าใช้ปัญญานำพาทางการเมือง จะทำให้เกิดการเมืองเชิงสร้างสรรค์และเป็นไปอย่างสันติสุข นำไปสู่การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของไทยได้อย่างยั่งยืนต่อไป

๒. พูเพื่องเรื่องกระแสการตื่นตัวทางการเมือง หมายถึงว่า การที่สังคมการเมืองไทยจะเกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้อย่างเป็นกระแสและต่อเนื่องไม่หยุดไปโดยง่ายนั้น สังคมไทยควรส่งเสริมสถาบันต่าง ๆ อันประกอบด้วยสถาบันครอบครัว สถาบันทางการศึกษา ภาคประชาสังคม กลุ่มเพื่อน รวมถึงวงการสื่อมวลชนทั้งระบบดั้งเดิมและสื่อใหม่ระบบออนไลน์ ควรเข้ามาช่วยกล่อมเกลางานการเมืองในหลากหลายรูปแบบอย่างเป็นกระแสและต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้ประชาชนคนไทยมีความตื่นตัวทางการเมืองต่อไป

๓. มีการพัฒนาการเมือง หมายถึงว่า ผู้วิจัยพิจารณาจากผลของการวิจัยที่เป็นองค์ความรู้นั้น สามารถนำมาสังเคราะห์เพื่อส่งเสริมการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อได้มีการพัฒนาทางการเมืองเกิดขึ้น กล่าวคือ เบื้องต้นก็ควรสร้างความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง ที่ไม่อิงเผด็จการหรืออำนาจนิยมดังที่เป็นอยู่ในหลายประเทศ เพราะหากประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ถูกต้องแล้วก็จะยอมดำเนินการกิจกรรมทางการเมืองที่ถูกต้องชอบธรรมต่อไป อีกประการต่อมาก็คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีทัศนคติทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ ทำให้เป็นระบบการเมืองที่เอื้อต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุดหน้า มิใช่เพื่อผลประโยชน์ตนและพวกพ้อง ประการถัดมาก็คือ การส่งเสริมให้ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองที่เป็นกระแสต่อเนื่อง ไม่เป็นแบบไฟไหม้ฟาง และประการสุดท้ายก็คือ การเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองเพื่อให้ประชาชนแสดงตนว่าเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะพลังของมหาชนหากแสดงออกพร้อมกันย่อมเป็นพลังมหาศาลที่ทรงอิทธิพลต่อความเป็นไปทางการเมืองได้เป็นอย่างดี จึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนา

ทางการเมืองที่เป็นไปอย่างมีระบบจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองอันนำไปสู่การไปใช้สิทธิออกเสียงอย่างท่วมท้นอย่างแน่นอน

นอกจากนี้ ควรส่งเสริมให้พรรคการเมืองไทยเป็นสถาบันทางการเมืองที่เข้มแข็งที่ช่วยทำหน้าที่ให้ความรู้ ปลุกฝังทัศนคติทางการเมืองเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนชาวไทย เพื่อไม่เปิดโอกาสให้แนวคิดเผด็จการนิยมหรืออำนาจนิยมเข้ามาแทรกแซงวิถีแห่งประชาธิปไตยดังที่เคยเกิดขึ้นมา ทั้งนี้ควรให้พรรคการเมืองมีฐานที่ประชาชนเป็นเจ้าของพรรคที่แท้จริงอีกด้วย

ประการสุดท้ายที่สำคัญในการที่จะให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเป็นกระแสต่อเนื่องได้นั้น ควรส่งเสริมให้การสื่อสารทางการเมือง นั่นก็คือเปิดโอกาสให้มีการแสดงความคิดเห็นทางการเมืองในสื่อต่าง ๆ อย่างหลากหลายโดยไม่ปิดกั้นเสรีภาพการสื่อสาร ควรส่งเสริมให้มีการยอมรับความเห็นต่างในสังคมการเมือง ยอมรับการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรมทางการเมืองที่ควรเปิดโอกาสให้มีการสื่อสารทางการเมืองได้อย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมยุคสื่อสารออนไลน์ ควรส่งเสริมให้สังคมยุคนี้มีการนำประเด็นทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์เข้ามาสนทนาเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าตลอดไป

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และ ๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

โดยในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่มีอายุ ๑๘ ปีขึ้นไปใน ๔ ภาค กล่าวคือ ภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดเลย ภาคกลาง จังหวัดราชบุรี และภาคใต้ จังหวัดสุราษฎร์ธานี จำนวน ๔๐๐ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายเปิด และปลายปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สถิติที่ใช้วิเคราะห์การวิเคราะห์การถดถอยเชิงเส้นอย่างง่าย (Simple Linear Regression Analysis) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ สรุปจากผลการศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

จากการสัมภาษณ์สามารถสรุปได้ดังนี้

๑. สถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง

พบว่า สภาพทั่วไปและปัญหาในเรื่องของสถาบันการกล่อมเกลາทางการเมืองต้องได้รับการพัฒนาการเรียนรู้ตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้มีการตื่นตัวให้เกิดความรู้สึกนึกคิดและพฤติกรรมทางความคิด ความเชื่อ ทศนคติ ที่แตกต่าง กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองยังมีข้อผิดพลาดเกี่ยวกับการให้ความรู้ การศึกษา หรือสำนักทางการเมืองของประชาชนที่ยังเพิกเฉยต่อสภาพการณ์ที่เป็นจริงในสังคม โดยไม่ได้ความสนใจทางการเมืองมากนักจะรู้เพียงแค่ว่ารอสอนเท่านั้น ในการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งแต่ในวัยเด็ก เพราะสิ่งที่ได้เรียนรู้และก่อตัวขึ้นในช่วงต้นของชีวิตจะมีผลต่อทัศนคติทางการเมืองและพฤติกรรมทางการเมืองที่จะตามมาในวัยผู้ใหญ่

๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง

พบว่า ปัญหาในเรื่องของคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง กล่าวคือผู้สมัครเก่าไม่มีผลงานเป็นรูปธรรม ผู้สมัครใหม่เป็นคนรุ่นใหม่ขาดประสบการณ์ทำงาน ซึ่งประสบการณ์ของผู้สมัครเป็นสิ่งที่ประชาชนให้ความสนใจในตัวผู้สมัคร แต่คุณลักษณะที่ทำให้เกิดการตื่นตัวของประชาชน คือผู้สมัครจะมีความเป็นกันเองและเดินหาเสียงสามารถเข้าถึงประชาชนทุกหลังคาเรือน มีอัธยาศัยดีจริงใจต่อสังคม ชุมชน และประชาชน ผู้สมัครรับเลือกตั้งเข้าไม่ถึงประชาชน เข้าถึงเฉพาะบางกลุ่มเท่านั้น

๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

พบว่า การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การหาเสียงแบบใช้หวัคะแนน มีจุดแข็งที่มีตัวแทนหรือหวัคะแนนเป็นผู้คอยช่วยเหลือ เป็นที่ปรึกษา และเป็นระบบที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การใช้รถโดยติดเครื่องขยายเสียงและสิ่งต่าง ๆ เช่น วิทยู การติดป้ายตามสถานที่ต่าง ๆ ปัญหาในการใช้ระบบอุปถัมภ์ใช้เครือญาติใช้พรรคพวกก่อให้เกิดกลุ่มอำนาจหรือกลุ่มผลประโยชน์ แต่ปัจจุบันนี้ การใช้โซเชียลมีเดียเป็นสื่อที่มีอิทธิพลมากต่อการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง

๔. นโยบายของพรรคการเมือง

พบว่า นโยบายของพรรคการเมือง เป็นเรื่องที่สำคัญในกระบวนการเลือกตั้ง เพราะหากพรรคการเมืองเสนอนโยบายทางการเมืองที่ดีและน่าสนใจ จะมีผลกระตุ้นให้ประชาชนสนใจไปเลือกตั้ง อีกทั้งนโยบายของพรรคการเมืองที่เสนอต่อประชาชนนั้นต้องเป็นนโยบายที่แก้ไขปัญหาต่าง ๆ อย่างเป็นรูปธรรมที่ประชาชนสามารถสัมผัสหรือรับรู้ได้อย่างแท้จริง

๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร

พบว่า พรรคการเมืองเป็นองค์ประกอบที่สำคัญส่วนหนึ่งของการที่ประชาชนจะตัดสินใจเลือกตั้ง และทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง เพราะหากมีพรรคการเมืองที่น่าเชื่อถือก็จะทำให้เสนอนโยบายที่ดีต่อประชาชน ผลที่ตามมาคือจะมีคนสนใจสมัครเข้ามาเสนอตัวเป็นตัวแทนของพรรคการเมือง เพื่อให้ประชาชนเลือกเป็นผู้แทน ดังนั้นพรรคการเมืองจึงควรเป็นสถาบันทางการเมืองที่จัดตั้งอย่างเป็นทางการและเป็นพรรคที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารให้มากที่สุด

๖. อิทธิพลของสื่อ

พบว่า ในยุคปัจจุบันการสื่อสารถือว่าเป็นยุคที่สังคมอยู่ในโลกของการสื่อสารหรือระบบออนไลน์ จึงถือได้ว่าสื่อมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตทางการเมืองที่สำคัญมาก ก็ด้วยที่ว่าข้อมูลข่าวสารสามารถเข้าถึงประชาชนได้อย่างง่ายมาก หากสื่อกระตุ้นชักจูงให้ประชาชนไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ก็จะทำให้มีผลเกิดการตื่นตัวทางการเมืองที่สูงมากตามไปด้วย

๕.๑.๒ สรุปผลปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน ๒๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๖.๗ อายุ ๑๘-๓๐ ปี มีจำนวน ๑๓๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๓.๔ การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. จำนวน ๑๔๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๓ รายได้ต่อเดือนไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท จำนวน ๒๐๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๐.๔ อาชีพนิสิต/นักศึกษา จำนวน ๙๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๐

๑) ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตย

จากผลการศึกษาปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๖ ด้าน

พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓, S.D. = ๐.๕๖$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สถาบันการกล่อมเกลารวมทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๕๘, S.D. = ๐.๖๖$) คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๔, S.D. = ๐.๖๙$) อิทธิพลของสื่อ ($\bar{X} = ๓.๕๓, S.D. = ๐.๖๔$) การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๕๓, S.D. =$

๐.๖๗) พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X} = ๓.๕๒$, S.D. = ๐.๖๖) และนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๗๓) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านสถาบันการกล่อมเกลາทางการเมือง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๖๖) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หน่วยงานของรัฐบาล และ พรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองแก่ท่านในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = ๓.๖๕$, S.D. = ๐.๘๙) รองลงมาคือ ท่านคิดว่าสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความอ่าน ทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๗๗) และท่านได้เคยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น ($\bar{X} = ๓.๕๘$, S.D. = ๐.๙๒) ตามลำดับ

ด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๔$, S.D. = ๐.๖๙) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้สมัครมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง ($\bar{X} = ๓.๖๔$, S.D. = ๐.๘๒) รองลงมาคือผู้สมัครมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี ($\bar{X} = ๓.๖๒$, S.D. = ๐.๘๕) และผู้สมัครมีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง ($\bar{X} = ๓.๖๐$, S.D. = ๐.๘๙) ตามลำดับ

การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๖๗) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๖๑$, S.D. = ๐.๘๓) รองลงมาคือ การติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่นทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๕๖$, S.D. = ๐.๘๐) และการมีเอกสารแนะนำตัวส่งถึงบ้านทำให้เกิดการตื่นตัว ($\bar{X} = ๓.๔๗$, S.D. = ๐.๘๔) ตามลำดับ

นโยบายของพรรคการเมือง พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = ๓.๔๙$, S.D. = ๐.๗๓) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ ($\bar{X} = ๓.๕๗$, S.D. = ๐.๘๗) รองลงมาคือมีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพรักษาฟรี ($\bar{X} = ๓.๕๓$, S.D. = ๐.๘๖) และมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและประกันราคาผลผลิต ($\bar{X} = ๓.๕๑$, S.D. = ๐.๘๗) ตามลำดับ

พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.52, S.D. = 0.66$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.82$) รองลงมาคือ เป็นพรรคเก่าแก่และมีชื่อเสียง ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.87$) และเป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ($\bar{X} = 3.50, S.D. = 0.82$) ตามลำดับ

อิทธิพลของสื่อ พบว่า การตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือสื่อใหม่ทำให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = 3.60, S.D. = 0.87$) รองลงมาคือ ข่าวสารทางการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ทำให้ท่านตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = 3.59, S.D. = 0.87$) และข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ทำให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ($\bar{X} = 3.58, S.D. = 0.85$) ตามลำดับ

๒) จากผลการศึกษาหลักอิทธิบาท ๔

พบว่า ประชาชนมีระดับการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น ($\bar{X} = 3.59, S.D. = 0.65$) รองลงมาคือ จิตตะ ความเอาใจใส่ฝึกฝนในสิ่งนั้น ($\bar{X} = 3.49, S.D. = 0.67$) วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น ($\bar{X} = 3.45, S.D. = 0.67$) และฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น ($\bar{X} = 3.36, S.D. = 0.64$) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.53, S.D. = 0.64$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีความพอใจในนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.52, S.D. = 0.89$) รองลงมา คือ มีความพอใจต่อสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.43, S.D. = 0.83$) และมีความพอใจพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.35, S.D. = 0.79$) ตามลำดับ

ด้านวิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45, S.D. = 0.67$) เมื่อ

พิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ติดตามคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.50$, S.D. = 0.82) รองลงมา คือ พยายามติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.79) และพยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.47$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

ด้านจิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.49$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พิจารณาคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างจริงจัง ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.77) รองลงมา คือ มีความเอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.80) และมีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.48$, S.D. = 0.82) ตามลำดับ

ด้านวิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.55$, S.D. = 0.65) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ พิจารณาคัดเลือกคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.66$, S.D. = 0.82) รองลงมา คือ พิจารณาไตร่ตรองสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร ($\bar{X} = 3.54$, S.D. = 0.86) และพิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.51$, S.D. = 0.78) ตามลำดับ

๓) ผลการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

จากผลการศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๔ ด้าน

พบว่า ประชาชนมีระดับการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.88$, S.D. = 0.57) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ การมีส่วนร่วมทางการเมือง การเมือง ($\bar{X} = 4.04$, S.D. = 0.74) รองลงมา คือ ทศนคติทางการเมือง ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.71) ความรู้ทางการเมือง ($\bar{X} = 3.79$, S.D. = 0.72) และความเข้าใจทางการเมือง ($\bar{X} = 3.75$, S.D. = 0.60) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านความเข้าใจทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.71, S.D. = 0.52$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถถ่วงคะแนนเสียงให้ใครก็ได้ที่ท่านชื่นชอบ ($\bar{X} = 3.86, S.D. = 0.52$) รองลงมา คือ มีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย ($\bar{X} = 3.80, S.D. = 0.67$) และในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้ ($\bar{X} = 3.60, S.D. = 0.74$) ตามลำดับ

ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.04, S.D. = 0.74$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ได้ตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.24, S.D. = 0.54$) รองลงมา คือ ติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.57$) และได้ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง ($\bar{X} = 3.89, S.D. = 0.54$) ตามลำดับ

ด้านทัศนคติทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94, S.D. = 0.71$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ คิดว่าผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม ($\bar{X} = 4.01, S.D. = 0.59$) รองลงมา คือ ยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ($\bar{X} = 3.97, S.D. = 0.50$) และคาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง ($\bar{X} = 3.85, S.D. = 0.54$) ตามลำดับ

ด้านพฤติกรรมทางการเมือง พบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.12, S.D. = 0.73$) เมื่อพิจารณาในแต่ละข้อพบว่าข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ($\bar{X} = 3.99, S.D. = 0.50$) รองลงมา คือ ติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.81, S.D. = 0.79$) และร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ ($\bar{X} = 3.59, S.D. = 0.62$) ตามลำดับ

๔) ปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป มีรายละเอียดดังนี้คือ

สมมติฐานที่ ๑ ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยที่ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปสามารถอธิบายความผันแปรของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ได้ร้อยละ ๙.๘

สมมติฐานที่ ๒ หลักอิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า หลักอิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ โดยที่หลักอิทธิบาท ๔ ส่งผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปสามารถอธิบายความผันแปรของการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ได้ร้อยละ ๒๘.๑

๕.๑.๓ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

๑) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ดังนี้

พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองสามารถดำเนินการได้หลายทาง เช่น จากหน่วยงานภาครัฐ พรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มที่ดำเนินการทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ความรู้ความเข้าใจเรื่องนี้ออกมาเป็นรูปธรรมที่ประชาชนเข้าใจได้ง่าย จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นวิถีทางการเมืองที่สำคัญทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมือง เพราะเป็นการทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนของระบอบประชาธิปไตย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเลือกตั้ง ซึ่งสามารถส่งเสริมให้กระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเข้มแข็งได้ในหลายรูปแบบและในที่สุดก็จะสร้างความโปร่งใสทางการเมืองได้อีกด้วย

พบว่า การปลูกฝังทัศนคติหรือการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นขั้นตอนพื้นฐานที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ด้วยเหตุที่ว่าการปลูกฝังหรือการกล่อมเกลาทางการเมืองจะเป็นผลสำเร็จได้นั้น ควรทำตั้งแต่ประชาชนอยู่ในวัยเยาว์โดยสถาบันการศึกษาและสถาบันครอบครัว ตลอดจนถึงองค์กรทางการเมือง ล้วนแต่มีบทบาทสำคัญที่จะช่วยปลูกฝังและกล่อมเกลาทางการเมืองได้ตามความเหมาะสม ที่จะช่วยให้เกิดจิตสำนึกความสนใจและใส่ใจทางการเมืองของประชาชนได้เป็นอย่างดี

พบว่า ความรู้ทางการเมืองของประชาชน สามารถรับรู้ทางการเมืองด้วยการติดตามข่าวสารทางการเมือง ตรวจสอบการทำงานของนักการเมือง และที่สำคัญไปออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง เป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมทางการเมืองเช่นว่านี้ ควรส่งเสริมให้ประชาชนแสดงออกถึงความเป็นเจ้าของระบอบประชาธิปไตยก็จะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองเป็นกระแสตลอดไป

๒) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

(๑) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) พบว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านฉันทะ (ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น) นอกจากการออกไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งที่เป็นหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญแล้วนั้น จำเป็นต้องสร้างความรู้ความเข้าใจให้ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญในสิทธิและหน้าที่ของประชาชนคนไทย รวมถึงโทษที่จะเกิดขึ้นหากไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งประชาชนจะต้องมีความเข้าใจ เกิดทัศนคติหรือความศรัทธา มีความพอใจรักใคร่ผู้สมัครหรือพรรคการเมืองที่ตนเองชอบแล้ว จะทำให้ประชาชนมีความพึงพอใจไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งในแต่ละครั้งเป็นจำนวนมาก

(๒) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น) พบว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิริยะ (ความพากเพียรในสิ่งนั้น) การลงพื้นที่อย่างต่อเนื่องทั้งในช่วงที่มีการเลือกตั้งหรือไม่ก็ติดตาม เพื่อรับฟังปัญหาความเดือดร้อน ให้ความช่วยเหลือและต้องไปร่วมกิจกรรมของชุมชน เช่น งานแต่ง งานศพ งานประเพณี เป็นต้น ซึ่งต้องอาศัยตามวิริยะ อุทิศส่ำ อย่างมาก ถ้านักการเมืองใส่ใจประชาชน ประชาชนก็จะรู้สึกถึงความจริงใจ

(๓) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) พบว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านจิตตะ (ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น) เป็นการสร้างความเข้าใจและให้ประชาชนตระหนักถึงการซื้อสิทธิขายเสียงและสร้างความเข้าใจของประชาชนถึงผลประโยชน์ของการซื้อเสียงของนักการเมือง ต้องส่งเสริมให้การศึกษาแก่ประชาชน ตั้งแต่ระดับนักเรียนประถมศึกษา มัธยมศึกษาเกี่ยวกับผลเสียของการซื้อสิทธิขายเสียง โดยปลูกจิตสำนึกให้ประชาชนคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วน

(๔) หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) พบว่า การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนสามารถประยุกต์ใช้หลักอิทธิบาท ๔ ด้านวิมังสา (ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น) ปลูกจิตสำนึกให้ประชาชน ให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขาย

เสียง รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง จัดให้มีประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชนเข้าร่วมกิจกรรมของพรรคที่ประชาชนถูกใจ ส่งเสริมให้พรรคสร้างผลงานให้ได้รับการยอมรับ

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๒.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

สภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย สถาบันกล่อมเกลາทางการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่เป็นต้นสังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้นที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี มีลักษณะเมินเฉยต่อความเป็นไปของการเมืองที่กำลังเกิดขึ้น หรือเรียกอีกอย่างว่าไม่ยินดียินร้ายกับการเมือง เหตุผลสำคัญที่เป็นเช่นนั้นเนื่องจากประชาชนได้เห็นสถานการณ์ทางการเมืองทุกระดับทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ที่มีการแก่งแย่งแข่งขันกันทำให้สังคมแตกแยกทางความคิดขาดความรักความสามัคคี และไม่ได้ดำเนินการไปตามกรอบกติกาที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึงการเห็นพฤติกรรมทางการเมืองของนักการเมืองที่มาจากการเลือกตั้งหรือการรัฐประหารมีลักษณะไม่แตกต่างกัน อาทิ การแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์เพื่อตนเองและพวกพ้อง การทุจริตคอร์รัปชัน เป็นต้น การตื่นตัวทางการเมืองที่มีความโดดเด่นและประชาชนให้ความสนใจมากที่สุด ได้แก่ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อสังคมออนไลน์ทุกประเภท^๑ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วัฒนา แซ่โพเราะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔” ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนมีการกล่อมเกลາทางการเมือง คือ ด้านสถาบันการศึกษา สถาบันสื่อมวลชน สถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการเมือง และกลุ่มเพื่อนและชุมชน^๒

^๑ ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์, “สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี”, วารสารการบริหารท้องถิ่น, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๖๐-๖๕.

^๒ วัฒนา แซ่โพเราะ, “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔”, ดุษฎีนิพนธ์

และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ พิมพันธ์ิน โตไพบูลย์ และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๔” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยด้านพรรคการเมือง นโยบายหรือภาพลักษณ์พรรคการเมืองมีผลต่อการเลือกตั้งในพื้นที่ และได้มีการสนับสนุนการหาเสียงของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปัจจัยด้านการเลือกตั้งการหาเสียงเลือกตั้งที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนใหญ่เป็นการเข้าพบปะประชาชนในพื้นที่ บอกกล่าวนโยบายการรณรงค์หาเสียงที่ทำให้ประชาชนลงคะแนนให้ นั้น เป็นการชี้แจงถึงนโยบายให้ประชาชนทราบ เป็นคนในพื้นที่รวมถึงการทำงานที่ต่อเนื่อง และประชาชนมีความสนิทสนมกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วย^๓

๕.๒.๒ จากผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากในด้านสถาบันการกล่อมเกลாத่าง ด้านคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ด้านอิทธิพลของสื่อ ด้านการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง ด้านพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร และด้านนโยบายของพรรคการเมือง ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเนื่องจาก รัฐบาล ครอบครั้ว กลุ่มเพื่อน สถาบันการศึกษา สื่อ ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง รัฐบาลและพรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชนในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง ในส่วนของครอบครั้วผู้ปกครองมีการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองมีการตัดสินใจร่วมกันในครอบครั้ว กลุ่มเพื่อนเป็นตัวกระตุ้นและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ในด้านสถาบันการศึกษามีการสอนและสร้างทัศนคติทางสังคม ซึ่งจะช่วยกระตุ้นให้มีการตื่นตัวให้เกิดความรู้สึกรู้สึกคิดและพฤติกรรมทางความคิด ความเชื่อ ทัศนคติ และสื่อข้อมูลข่าวสารผ่านทางโลกออนไลน์ โทรทัศน์ทำให้เกิดการเรียนรู้และความเข้าใจทางการเมืองของประชาชน โทรทัศน์เป็นสื่อที่รวดเร็วทันใจเสนอข่าวอย่างตรงไปตรงมา ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กมลวรรณ คารมปราษฎ์ ดุษฎี โยเหลาและคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการอบรมกล่อมเกลாத่างการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร” ผลการวิจัยพบว่า ตัวการการอบรมกล่อมเกลาท่างการเมืองด้านจริยธรรมให้กับกรณีศึกษาทั้ง ๓ ราย ได้แก่ สถาบันครอบครั้ว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา

ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารการเมือง), (วิทยาลัยสื่อสารทางการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๘-๒๐๐.

^๓ พิมพันธ์ิน โตไพบูลย์ และคณะ, “ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พ.ศ. ๒๕๔๔-๒๕๕๔”, การประชุมนำเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษา ครั้งที่ ๑๒ ปีการศึกษา ๒๕๖๐, บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยรังสิต วันพฤหัสบดีที่ ๑๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๖๐, หน้า ๑๐๗๘ - ๑๐๘๖.

สื่อมวลชน และพรรคการเมือง โดยมี (๑) สถาบันครอบครัวมีบิดามารดา บรรพบุรุษ และเครือญาติ เป็นต้นแบบใน ๓ ประเด็น คือ (๑) มีความเชื่อและวิถีชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา (๒) การเสียสละทำงานเพื่อส่วนรวม และ (๓) การสนับสนุนพรรคการเมือง ประกอบกับภายในครอบครัวมีบรรยากาศหรือมีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย (๒) สถาบันศาสนาได้ผ่านการเป็นพระภิกษุ และสามเณร ส่งผลให้กรณีศึกษาได้รับการอบรมกล่อมเกลาจิตใจให้มีความบริสุทธิ์ มีจิตใจฝักใฝ่ในพระพุทธศาสนา มีความเมตตา กรุณา มีการละเว้นและละอายต่อการกระทำชั่ว การทุจริตและประพฤติมิชอบ (๓) สถาบันการศึกษามีการเรียนในคณะรัฐศาสตร์ และคณะนิติศาสตร์ ทำให้มีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการเมืองการปกครอง (๔) สื่อมวลชนมีการเปิดรับข่าวสารทางการเมืองเกี่ยวกับสถานการณ์ทางการเมือง การทำงานของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมืองมาตั้งแต่วัยเด็กส่งผลให้กรณีศึกษาให้ความสำคัญทางการเมือง ความรู้สึกมีประสิทธิภาพทางการเมือง และมีความผูกพันต่อพรรคการเมือง และ (๕) พรรคการเมืองที่สังกัดมีการเรียนรู้ทางการเมืองจากพรรคเหล่านั้น ด้วยการมีส่วนร่วมในโครงการของพรรคก่อนเข้าเป็นสมาชิกของพรรค และภายหลังจากที่เป็นสมาชิกของพรรค แล้วกรณีศึกษาได้เรียนรู้การเมืองผ่านกระบวนการต่าง ๆ ภายในพรรคจนทำให้เกิดความรู้สึกมีความผูกพันต่อพรรคดังกล่าว^๔ ซึ่งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตนิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัญหาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดนนทบุรี เช่น การสื่อสารของนักการเมืองกับประชาชนที่สื่อสารไม่ตรงกัน นักการเมืองเข้าไม่ถึงประชาชน พฤติกรรมและการกระทำของนักการเมืองที่ประชาชนได้รับรู้จากข่าวต่างๆ การวิพากษ์วิจารณ์จากสื่อและนโยบายของนักการเมือง บางนโยบายอาจจะทำได้หรือทำไม่ได้ ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง และต่อความไว้วางใจของประชาชน^๕ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พ.ต.ท. ชุมพล เพ็งศิริ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา ประกอบด้วย ๑) ด้านการดำเนินการเลือกตั้ง ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมือง สร้างการเปลี่ยนแปลงโดยเลือกตั้งนักการเมืองที่มีความมุ่งมั่นในการพัฒนาท้องถิ่น ๒) ด้านการร่วมรณรงค์เลือกตั้งกลุ่มการเมืองภาคประชาชน มีส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้ประชาชนได้

^๔ กมลวรรณ คารมปราชญ์ ดุษฎี โยเหลาและคณะ, “กระบวนการอบรมกล่อมเกลากิจกรรมทางการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”, วารสารพฤติกรรมศาสตร์, ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๔): ๓๑ – ๕๔.

^๕ ร้อยเอก ไพบุลย์ สุขเจตนิ, “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี”, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

เข้ามามีส่วนร่วมกิจกรรมในการเลือกตั้งซึ่งเป็นการแสดงออกตามวิถีประชาธิปไตย ๓) ด้านการตัดสินใจในทางการเมือง ตัดสินใจเลือกตัวแทนนักการเมือง โดยดูจากหลักการนโยบายของกลุ่มการเมืองที่แสดงถึงความมีคุณธรรม สร้างความยุติธรรมให้กับชุมชน^๖

สมมติฐาน ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๑ ทั้งนี้เป็นเพราะว่าปัจจัยการตื่นตัวทางการเมืองที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ประกอบด้วย สถาบันกล่อมเกลາทางการเมือง คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง นโยบายของพรรคการเมือง พรรคการเมืองที่เป็นต้นสังกัดของผู้สมัคร และอิทธิพลของสื่อ ล้วนแล้วแต่เป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้นที่มีผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย ซึ่งตรวจสอบได้จากการเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาในปี พ.ศ. ๒๕๖๒ สอดคล้องกับงานวิจัยของ **วัฒนา แซ่โพเราะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔” ผลการวิจัยพบว่า การกล่อมเกลາทางการเมืองผ่านสถาบันการเมือง สถาบันสื่อมวลชน สถาบัน ครอบครัว สถาบันการศึกษา และกลุ่มเพื่อน มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความตื่นตัวทางการเมือง และการกล่อมเกลາทางการเมืองและความตื่นตัวทางการเมือง มีความสัมพันธ์เชิงเส้นตรงกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ๐.๐๑ และสามารถสร้างสมการเชิงพยากรณ์ได้ กล่าวคือ ความรู้ความเข้าใจพฤติกรรมทางการเมือง และสถาบันครอบครัว ที่ส่งผลต่อการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย^๗ ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ **วัลลภ รัฐฉัตรานนท์และนพพล อัครชาติ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล” ผลการวิจัยพบว่า การตื่นตัวทางการเมืองส่งผลต่อความรู้สึกรับสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ สังคมไทยในปัจจุบันข้อมูลข่าวสารทางการเมืองได้มีการแพร่กระจายช่องทางต่าง ๆ ไปสู่การรับรู้ของผู้สนใจในประเด็นต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะการสื่อสารออนไลน์ ความรู้ ทักษะ ทักษะ ทักษะ ที่แสดงออกในปัจจุบันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ

^๖ พ.ต.ท.ชุมพล เพ็งศิริ, “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา”, **ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓).

^๗ วัฒนา แซ่โพเราะ, “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานบันการศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๔”, **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (สื่อสารการเมือง)**, (วิทยาลัยสื่อสารทางการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕), หน้า ๑๘๘-๒๐๐.

แพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารและการรับรู้ดังกล่าวด้วย และเป็นแหล่งที่มาของการตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ใช้เป็นหน่วยในการศึกษา ได้แก่ กลุ่มนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตพื้นที่ที่มีระดับความเจริญทางเศรษฐกิจสูง ยิ่งทำให้ได้รับข้อมูลข่าวสารและมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับสูงตามไปด้วยซึ่งสิ่งดังกล่าวมีผลต่อความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยตามไปด้วย^๘ สอดคล้องงานวิจัยของ **พระมหาชาติ ชาคชโย** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย ดังนี้ ด้านความศรัทธาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ส่วนด้านจิตสำนึกในความยุติธรรม ด้านสิทธิเสรีภาพ อยู่ในระดับปานกลาง ตามลำดับ ๒. พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ การศึกษา และอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการตื่นตัวทางการเมืองในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปของประชาชนในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี โดยรวมไม่แตกต่างกัน จึงไม่ยอมรับสมมติฐานการวิจัย^๙ **ชลิท วงษ์สกุล** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ในอำเภอหนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนมีการตื่นตัวจากการglomเกลตาทางการเมืองด้านสื่อมวลชน สถาบันการเมือง ครอบครัวและเพื่อน ชุมชน โดยการที่ประชาชนได้ความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองในสิทธิหน้าที่ของตน รับรู้ข่าวสาร การมีส่วนร่วมทางการเมือง การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ส่งผลให้เกิดการส่งเสริมให้ประชาชนมีการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น โดยการส่งเสริมให้ประชาชนใช้หลักอภิธานิธรรม 7 ควรส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน ให้ประชาชนรับรู้ข่าวสารทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยการให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองได้จากสื่อมวลชน สถาบันการเมือง เมื่อประชาชนได้รับข่าวสารทางการเมืองจากสื่อมวลชน หรือสถาบันการเมืองแล้ว ทำให้ประชาชนแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางการเมืองกับครอบครัว ประชาชนมีความรู้ รับรู้ข่าวสารทางการเมืองแล้ว ประชาชนจะมีส่วนร่วมทางการเมือง

^๘ วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และ นพพล อัครชาติ, “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”, **วารสารการบริหารปกครอง**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๓๖.

^๙ พระมหาชาติ ชาคชโย, “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี”, **การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings)**, หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๘๑ - ๕๙๐.

เมืองที่ดีขึ้น ส่งผลให้ประชาชนมีการการตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีและถูกต้อง เพราะเกิดจากมีความรู้ทางการเมืองที่ดี^{๑๐}

๕.๒.๓ จากผลการวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน ในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไปโดยการบูรณาการตามหลักพุทธธรรม พบว่า หลักอริยบท ๔ สามารถนำมาพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ดังนี้ ด้านฉันทะ มีความชอบการเมือง ได้แก่ รับฟังปราศรัย ฟังข่าวสาร สื่อสังคมออนไลน์ สนทนาประเด็นทางการเมือง ร่วมรณรงค์หาเสียง ออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้านวิริยะ พยายามเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ มีนโยบายตอบสนองต่อความต้องการในการดำเนินชีวิต รู้ถึงสิทธิทางการเมือง ส่งเสริมให้ความรู้ทางการเมืองแก่ประชาชน เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน มุ่งมั่นพัฒนาอย่างต่อเนื่อง รับฟังปัญหาความเดือดร้อน ด้านจิตตะ มีใจทางการเมือง ได้แก่ ปลุกจิตสำนึกให้ประชาชนให้ความรู้เรื่องการซื้อสิทธิขายเสียง รณรงค์ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ประชาสัมพันธ์ผ่านผู้นำชุมชน พรรคสังกัดที่ประชาชนถูกใจ สร้างผลงานให้ได้รับการยอมรับ ด้านวิมังสา มีสติปัญญาควบคุมในกิจกรรมทางการเมือง ได้แก่ บริสุทธิ์ ยุติธรรม สุจริต โปร่งใส ไม่ซื้อสิทธิขายเสียง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พชรี ศิลารัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้สิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๖” ผลการวิจัยพบว่า เยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ดส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นคือควรมีการอบรมให้ความรู้ในเรื่องสิทธิบาท ๔ ควรให้มีการปฏิบัติที่ใช้ได้จริง และการนำหลักสิทธิบาท ๔ มาใช้ในการส่งเสริมประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ดี ส่วนข้อเสนอแนะของเยาวชนนั้น คือ ควรมีกิจกรรมที่ส่งเสริมการใช้สิทธิบาท ๔ อย่างต่อเนื่อง ควรมีการส่งเสริมการใช้สิทธิบาท ๔ ในการเรียนรู้ประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องและชัดเจน และควรมีการให้ความรู้ในการนำหลักสิทธิบาท ๔ ไปใช้ส่งเสริมการเรียนรู้ประชาธิปไตยที่ชัดเจน^{๑๑} และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การใช้หลักสิทธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอ

^{๑๐} ชลิต วงษ์สกุล, “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอหนองผาง จังหวัดอุทัยธานี”, การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม (Proceedings), หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๖๔ : ๕๓๔ - ๕๔๓.

^{๑๑} พชรี ศิลารัตน์, “การใช้หลักสิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๖”, วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๒๙-๓๘.

กุมภาพันธ์ จังหวัดอุดรธานี” ผลการวิจัยพบว่า มีแนวทางพัฒนาการใช้หลักแนวทางการใช้หลักกิติธิบาท ๔ ในการจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี่อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี คือ จากการสัมภาษณ์ ๑) ด้านฉันทะ (ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้ความพอใจในสิ่งที่มีอยู่พิจารณาในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นอย่างรอบครอบและทำการตัดสินใจอย่างมีเหตุผล ๒) ด้านวิริยะ (ความเพียรพยายาม) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความจริงใจในการบริหารจัดการท้องถิ่นและสร้างเสริมความรับผิดชอบในตัวบุคลากร ๓) ด้านจิตตะ (ความตั้งใจในสิ่งที่ทำอยู่) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรมีความเสียสละตั้งใจในการบริหารจัดการท้องถิ่น เพื่อประโยชน์ขององค์กรเสริมศักยภาพในการบริหารจัดการเสริมสร้างความเข้าใจ ๔) ด้านวิมังสา (ความไตร่ตรองหาเหตุผล) จำเป็นจะต้องให้บุคลากรใช้สติกำกับในการควบคุมอารมณ์ในการบริหารจัดการส่วนท้องถิ่นที่ได้รับมอบหมายรับผิดชอบร่วมกัน เสริมสร้างลักษณะนิสัยในทางบวก^{๑๒} สอดคล้องงานวิจัยของ **ดอนลาร์ เสนา** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก” ผลการวิจัยพบว่า ภาวะผู้นำตามหลักกิติธิบาท ๔ เป็นธรรมะพื้นฐานสำหรับคนทำงานทุกระดับที่จะสามารถประสบความสำเร็จได้ เพราะเป็นการพึงพอใจในงานที่ตนทำอยู่ มีทั้งความพอใจ ความตั้งใจ และการไตร่ตรอง ส่งผลเชิงบวกต่อการพัฒนาองค์กร ผู้นำต้องมีความขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่กับการทำงานและผู้ร่วมงาน ต้องมีภาวะผู้นำแสดงให้เห็นถึงความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์และสุจริตให้การพัฒนาองค์การประสิทธิภาพสูง มีการพัฒนาอย่างยั่งยืนตามหลักธรรม มีความจำเป็นและมีความสำคัญ เนื่องจากเป็นพื้นฐานของบุคคลเฉพาะด้าน ควรมีกับผู้นำทุกสถานการณ์^{๑๓} และสอดคล้องงานวิจัยของ **พิชิต บุรีมาตร** ได้ศึกษาเรื่อง สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการศึกษาพบว่า การปรับปรุงสมรรถนะที่เหมาะสมต่อการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า บุคลากรมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือสามารถนำหลักธรรมทางพุทธศาสนาไปปรับใช้กับการให้บริการวิชาการแก่สังคม ได้แก่ หลักกิติธิบาท ๔ ทำให้จิตใจมีความสมดุลมั่นคง มีความเชื่อมั่นในงาน มีความเพียรพยายาม มีสติระลึกรู้ได้ มีความตั้งมั่นไม่หวั่นไหวแม้เกิดปัญหาอุปสรรค มีความพิจารณาวิเคราะห์อย่างรอบครอบทำความเข้าใจความเป็นเหตุเป็นผลที่เกิดจากการให้บริการวิชาการแก่สังคม และตัดสินใจบนพื้นฐานความถูกต้อง จากนั้น

^{๑๒} พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา, “การใช้หลักกิติธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี่อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”, **วารสารมหาจุฬานาครธรรม์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๕ (กรกฎาคม ๒๕๖๒) : ๒๔๕๕-๒๔๘๐.

^{๑๓} ดอนลาร์ เสนา, “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก”, **วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (ฉบับพิเศษ) (เมษายน - มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๘๓ - ๑๙๔.

นำหลักอิทธิบาท ๔ มาปฏิบัติให้บริการวิชาการแก่สังคม และตัดสินใจบนพื้นฐานความถูกต้อง จากนั้น นำหลักอิทธิบาท ๔ มาปฏิบัติให้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างพลังผลักดันให้เกิดการบริการแก่สังคมอย่างต่อเนื่อง จะเห็นได้ว่าแนวทางที่ต้องปรับปรุงสมรรถนะที่มีต่อการให้บริการแก่สังคมนั้น ผู้ปฏิบัติต้องปรับปรุงตนเองโดยการปฏิบัติตามหลักการของอินทรี ๕ และอิทธิบาท ๔ ดำเนินการให้ตนเองมีสมรรถนะสูงเริ่มจากการตั้งเป้าหมายสำหรับการปฏิบัติงานในการให้บริการวิชาการแก่สังคม^{๑๔}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะอันเนื่องมาจากผลการวิจัยดังนี้

๑) จากสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ควรที่ภาครัฐจะได้ส่งเสริมให้สถาบันต่าง ๆ ได้เข้ามาจัดให้มีการกลมเกลียวทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมือง มีส่วนร่วมทางการเมือง มีการปลูกฝังทัศนคติทางการเมืองและปลูกฝังให้เกิดพฤติกรรมทางการเมืองที่ดี

๒) พรรคการเมืองในประเทศไทย ควรพัฒนาคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง และการเสนอนโยบายของพรรคการเมืองเพื่อเป็นตัวกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองซึ่งจะมีผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งต่อไป

๓) สื่อสารมวลชนในทางการเมือง ควรที่จะได้วางตนเป็นกลาง โดยเสนอข่าวสารทางการเมืองให้ครอบคลุมทุกด้าน ไม่เอนเอียงไปฝักใฝ่ในฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ซึ่งหากสื่อกระตุ้นทั้งคนรุ่นเก่าและรุ่นใหม่ก็จะเป็นผลให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๔) การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมือง ควรที่ทุกภาคส่วนกล่าวคือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคมจะได้มีการบูรณาการหรือประยุกต์หลักพุทธธรรม เช่น หลักอิทธิบาทธรรมเข้ามาส่งเสริมจัดกิจกรรมทางการเมือง ซึ่งจะก่อให้เกิดการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองเชิงสร้างสรรค์ที่จะนำไปสู่ผู้คนในสังคมการเมืองออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไป

^{๑๔} พิชิต ปุริมาตฺร, “สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ในกำกับของรัฐในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, *ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขารัฐประศาสนศาสตร์*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗).

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

ผู้วิจัยเมื่อนำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเป็นเบื้องต้นแล้วจึงขอเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ดังนี้

๑) สถาบันในสังคมไทย ประกอบด้วยสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อน เป็นต้น ควรเข้ามามีบทบาททำหน้าที่กล่อมเกลາทางการเมือง ด้วยการปลูกฝังทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจและจัดกิจกรรมทางการเมืองที่เหมาะสมกับสถานะของกลุ่มบุคคลนั้น ๆ เช่น สถานศึกษาควรจัดกิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยให้แก่นิสิต นักศึกษาหรือนักเรียน ตามวาระหรือโอกาสที่สมควร

๒) ควรแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการเลือกตั้งหรือกฎหมายเกี่ยวกับพรรคการเมือง ที่กำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง การนำเสนอนโยบายของพรรคการเมือง รวมถึงการดำรงอยู่ของพรรคการเมืองไทย ที่ให้เป็นปัจจุบันที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย

๓) ควรที่ภาครัฐจะเปิดกว้างให้ประชาชนชาวไทยใช้สื่ออย่างกว้างขวาง มีเสรีภาพภายใต้กรอบของกติกาที่เป็นธรรม โดยไม่แทรกแซงหรือบิดเบือนการเสนอข่าวสาร อีกทั้งยังยอมรับความเห็นต่างทางการเมืองที่ทุกฝ่ายควรรับฟังซึ่งกันและกันได้ จะทำให้เกิดบรรยากาศการตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มมากขึ้น

๔) ควรที่จะได้มีการปฏิรูปทางการเมืองของไทย ด้วยการมีแผนปฏิบัติการเป็นขั้นตอนที่ชัดเจนที่มุ่งไปสู่การสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน เช่น การให้ประชาชนเข้าร่วมกิจกรรมทางการเมืองอย่างมีเสรีภาพทางการเมือง ทั้งนี้ ควรให้ภาครัฐมีหน่วยงานที่ดูแลเรื่องนี้เป็นการเฉพาะ อันจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยได้ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว พิจารณาเห็นว่า ควรจะได้มีข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป ดังนี้

๑) ควรศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในจังหวัดที่มีผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับต่ำมากของประเทศไทย เพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขปัญหาค่าการไม่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในจังหวัดเหล่านั้น

๒) ควรศึกษาเจาะลงไปถึงนโยบายของพรรคการเมืองที่ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนสนใจนโยบายของแต่ละพรรคการเมืองเสนออันก่อให้เกิดการตื่นตัวทางการเมืองได้

๓) การพัฒนาทางการเมืองเพื่อกระตุ้นให้ประชาชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ควรศึกษาหลักธรรมหมวดอื่น ๆ นอกจากอิทธิบาทธรรมเพื่อนำประยุกต์ใช้ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาทางการเมืองที่ดีได้

๔) ควรศึกษาเปรียบเทียบการตื่นตัวทางการเมืองที่วัดได้จากการออกไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไประหว่างจังหวัดที่มีผู้ไปลงคะแนนมากที่สุดของแต่ละภูมิภาค เพื่อนำมากำหนดกลยุทธ์สร้างความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนต่อไป

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย. ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กนก วงษ์ตระหง่าน. การเมืองในระบบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
๒๕๓๐.

คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและ
พัฒนาวิทยาลัย. ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ชุดวิชาการวิจัยชุมชน. กรุงเทพมหานคร
: เอส. อาร์. พรินติ้ง, ๒๕๔๖.

คะนิงนิจ ศรีบัวเอี่ยม. แนวทางการเสริมประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ : ปัญหา อุปสรรค และทางออก. นนทบุรี : สถาบัน
พระปกเกล้า, ๒๕๔๕.

จรรยา สุภาพ. หลักรัฐศาสตร์. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๒๗.

จุมพล หนิมพานิช. กระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองกับทัศนคติทางการเมืองของคนไทย. เอกสาร
การสอนชุดวิชาพื้นฐานทางสังคมและวัฒนธรรมของเมืองไทย หน่วยที่ ๕
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๓๓.

เจมส์ แอล เครย์ตัน. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน. แปลโดย
วันชัย วัฒนศัพท์. พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.

ฉอาน วุฑฒิกกรมรักษา. หลักการรายงานข่าว. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๖.

ชนิดา จิตตรุทธะ. วัฒนธรรมประมิตกับการทำให้เป็นประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร :
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ณรงค์ สิ้นสวัสดิ์. จิตวิทยาการเมือง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ถวิลวดี บุรีกุล. การให้บริการสาธารณะโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตย ความหมายปัจจัยเอื้ออำนวยและการสร้างจิตใจ. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๑๗.
- ทินพันธ์ นาคะตะ. ประชาธิปไตยไทย. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนสหขายบล็อกและการพิมพ์, ๒๕๕๓.
- นันทนา นันทวโรภาส. รศ.ดร. สื่อสารการเมือง : ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. พระนคร ศรีอยุธยา : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- เบญจรัตน์ แซ่ฉั่ว และพงษ์เลิศ พงษ์วนานต์. การเลือกตั้งทั่วไปของประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๒. กรุงเทพมหานคร: KP Printing, ๒๕๖๒.
- ปรีชา เรืองจันทร์. การเมือง เศรษฐกิจ และสังคม Politics. Economy and Society. พิมพ์ครั้งที่ ๒. พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร, ๒๕๖๐.
- ปัญญา ใช้บางยาง. ธรรมาธิบายหลักธรรมในพระไตรปิฎก. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๘.
- พรรคดี ผ่องแผ้ว. “การเลือกตั้งกับการพัฒนาทางการเมือง”. ใน เอกสารการสอนชุดวิชาปัญหาการ พัฒนาทางการเมืองไทย. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๔.
- พรรคดี ผ่องแผ้วและ สายทิพย์ สุคติพันธ์. ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย. กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖.
- พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตโต. พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์บริษัทสหธรรม มิก จำกัด, ๒๕๔๖.
- _____. ธรรมนุญชีวิต. พิมพ์ครั้งที่ ๔๖. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๕.
- พระราชญาณวิสิฐ เสริมชัย ชยมงคโล. ความสำเร็จ หลักธรรมสู่ความสำเร็จและสันติสุข. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๔๕.
- ระวีวรรณ ประกอบผล. การสื่อสารทางการเมือง: เอกสารประกอบการบรรยาย. กรุงเทพมหานคร : คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๐.
- ลิขิต อีร์เวคิน. วัฒนธรรมทางการเมืองและการกลมกลืนการเรียนรู้ทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

วรทิพย์ มีมาก และ ชีวินทร์ ฉายาชวลิต. **หน้าที่พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้ง, ๒๕๔๗.

วรรณธรรม กาญจนสุวรรณ. **วัฒนธรรมทางการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : วิ.เจ.พรินติ้ง, ๒๕๔๔.

วัชรา ไชยสาร. **ระบบการเลือกตั้งกับการเมืองไทยยุคใหม่**. กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, ๒๕๔๑.

วินัย ครุวรรณพัฒน์. **ทัศนคติของคนไทยในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่มีต่อประเทศสหพันธ์มาเลเซีย**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๓.

วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น. **คู่มือปฏิบัติหน้าที่สมาชิกรัฐสภาเรื่อง การดำเนินการกิจการของพรรคการเมืองไทย**. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔.

_____. **แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.

_____. **ประชาธิปไตย: แนวความคิดและตัวแบบประเทศประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๓.

สนอง วรอุไร. **ทำให้ชีวิตได้ดีและมีสุข**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์อัมรินทร์, ๒๕๕๐.

สมบัติ จันทรวงศ์. **การเมืองเรื่องเลือกตั้ง : กรณีศึกษาการเลือกตั้งทั่วไป พ.ศ. ๒๕๓๙**. กรุงเทพมหานคร : มุลินิธีเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา, ๒๕๓๐.

_____. **การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม, ๒๕๔๖.

_____. **ทัศนคติทางการเมืองของเด็กและเยาวชนในกรุงเทพมหานคร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โครงการเอกสารและตำรา คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๙.

_____. **วัฒนธรรมทางการเมืองของชนชั้นกลางในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๓๖.

สิทธิพันธ์ พุทธหุน. **การเมือง: ทฤษฎีพัฒนาการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : แสงจันทร์การพิมพ์, ๒๕๓๖.

สุจิต บัญบงการ. **การพัฒนาการเมืองไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สุชีพ ปุญญานุภาพ. **คุณลักษณะพิเศษแห่งพระพุทธศาสนา**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.
- สุนทรียา เหมือนพะวงศ์. **สารานุกรมรัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. ๒๕๕๐ การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๒.
- สุภาภรณ์ ตังอินทร์. “กลยุทธ์การสื่อสารการเมืองของสมาชิกวุฒิสภา ส.ว. ที่เคยดำรงตำแหน่งกำนัน. หน้า ๑๘.
- สุรพงษ์ โสธนะเสถียร. **การสื่อสารทางการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร : ประสิทธิ์ภัณฑ์ แอนด์พริ้นติ้ง, ๒๕๔๕.
- เสถียร เขยประทับ. **การสื่อสารทางการเมือง: เน้นสังคมประชาธิปไตย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.
- เสรี วงษ์มณฑา. **การประยุกต์ทฤษฎีการสื่อสาร ใน เอกสารการสอนชุดวิชา หลักและทฤษฎีการสื่อสาร หน่วยที่ ๙-๑๕**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๓. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, ๒๕๔๐.
- อนุสรณ์ ลิ้มมณี และทิพาพร พิมพ์สุทธิ. **พฤติกรรมทางการเมือง**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๐.
- อมร รักษาสัตย์ และคณะ. **ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.
- _____ . **การเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๔.

(๒) ดุษฎีนิพนธ์ :

- เจษฎา วีระพงศ์. “การสื่อสารการเมืองของพรรคเพื่อไทย: ศึกษาในห้วงเวลาระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๔”. **ปรัชญาดุฎีบัณฑิต สื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๐.
- ชุติมา ศิริเมธาวิ. “ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดลพบุรี: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. ๒๕๖๐”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรดุฎีบัณฑิต สาขาวิชาสื่อสารการเมือง**. วิทยาลัยสื่อสารการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ปัญญมณีสาร์ องค์กรปรัชญากุล. “การพัฒนาารูปแบบการบริหารจัดการการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนของ
กลุ่มบริษัทประกันภัยตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการ
ประกอบธุรกิจประกันภัย”. **ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.**
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- พ.ต.ท.ชุมพล เพ็งศิริ. “การส่งเสริมความเข้มแข็งการเมืองภาคประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา”.
ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- พิชิต ปุริมาตร. “สมรรถนะการให้บริการวิชาการแก่สังคมของมหาวิทยาลัยสงฆ์ในกำกับของรัฐในภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ”. **ดุष्ฎินิพนธ์พุทธศาสตร์ดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.**
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.
- เฟื่องทิพย์ ชัยโฉม. “การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ : ศึกษาเฉพาะ
กรณีเขตเลือกตั้งที่ ๑๘ เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ปริญญา
ศิลปศาสตรดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
รามคำแหง, ๒๕๕๙.
- ร้อยเอก ไพบูลย์ สุขเจตนี้. “การพัฒนาความไว้วางใจทางการเมืองของประชาชนที่มีต่อนักการเมือง
ระดับท้องถิ่นในจังหวัดนนทบุรี”. **ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์.** บัณฑิต
วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.
- วัฒนา แซงไพบเราะ. “ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถานบันการศึกษาในเขต
กรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ช่วงปี พ.ศ.
๒๕๔๙-๒๕๕๔”. **ดุष्ฎินิพนธ์ปรัชญาดุष्ฎิบัณฑิต สื่อสารการเมือง.** วิทยาลัยสื่อสาร
ทางการเมือง : มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕.
- สรยุทธ วัฒนวิสุท. การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการจัดการธุรกิจสำหรับผู้นำธุรกิจไทย. **ดุष्ฎินิพนธ์
พุทธศาสตร์ดุष्ฎิบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.
- สุบัณฑิต จันทรสว่าง. “การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมเพื่อการส่งเสริมความสมานฉันท์ในการบริหาร
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัดนครสวรรค์”. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตร์ดุष्ฎิบัณฑิต
สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์.** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย, ๒๕๖๑.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) บทความ :

- กมล เข็มนาจิตร. “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่นขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดเพชรบูรณ์”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยธนบุรี. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑๗ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๘๐.
- กมลวรรณ คารมปราษฎ์ ดุษฎี โยเหลาและคณะ. “กระบวนการอบรมกลุ่มเกษตรกรทางการเมืองด้านจริยธรรมของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร”. วารสารพฤติกรรมศาสตร์. ปีที่ ๑๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม ๒๕๕๔) : ๓๑ – ๕๔.
- คงฤทธิ์ กุลวงษ์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลหนองบ่อ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม”. วารสารวิชาการบัณฑิตวิทยาลัยสวนดุสิต. ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๖๑) : ๑๐๙.
- ชลิต วงษ์สกุล. “การตื่นตัวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในอำเภอนองฉาง จังหวัดอุทัยธานี”. การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม Proceedings. หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๙ เมษายน ๒๕๖๔) : ๕๓๔ - ๕๔๓.
- ดอนลาร์ เสนา. “การพัฒนาภาวะผู้นำตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในจังหวัดพิษณุโลก”. วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ ฉบับพิเศษ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๘๓ - ๑๙๔.
- ถิรวัฒน์ แจ่มกระจ่าง. “ความสัมพันธ์ของการสื่อสารที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดสมุทรปราการ”. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์ ฉบับมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗) : ๔๖.
- ธรรมรัตน์ ธรรมยาฤทธิ์. “สภาพการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในเขตเทศบาลนครอุดรธานี”. วารสารการบริหารท้องถิ่น. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๒ (เมษายน – มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๖๐-๖๕.
- ปริญญา เทวานฤมิตรกุล. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในรัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับความ เป็นประชาธิปไตยทางตรง.” วารสารกฎหมายปกครอง. (สิงหาคม ๒๕๔๑) : ๖๐.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พรสวรรค์ สุตะคาน. “การกล่อมเกลາทางการเมืองและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่างของประเทศไทย”. วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น. ปีที่ ๑๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๑๕๑.
- พระทรงวุฒิ รัตนะ. “การกล่อมเกลາทางการเมืองของประชาชนที่มีผลต่อการใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน”. การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม Proceedings. หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๒๙ เมษายน ๒๕๖๔) : ๕๙๑ - ๖๐๒.
- พระบุญเพ็ง สิทธิวงษา. “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการบริหารจัดการท้องถิ่นของบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลสี้อ อำเภอกุมภวาปี จังหวัดอุดรธานี”. วารสารมหาจุฬานาครทรรณ. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๕ (กรกฎาคม ๒๕๖๒) : ๒๔๕๙-๒๔๘๐.
- พระมหาชาติ ชาติชโย. “การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในการไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั่วไปในอำเภอสามโคก จังหวัดปทุมธานี”. การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม Proceedings. หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๙ เมษายน ๒๕๖๔) : ๕๘๑ - ๕๙๐.
- พระมหาเรวัต อกคทาโร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในอำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี”. การประชุมวิชาการที่มีรายงานการประชุม Proceedings. หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (๒๙ เมษายน ๒๕๖๔) : ๕๗๐ - ๕๘๐.
- พัชรี ศิลารัตน์. “การใช้หลักอิทธิบาท ๔ ในการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยของเยาวชนเทศบาลเมืองร้อยเอ็ด พ.ศ. ๒๕๕๖”. วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗) : ๒๙-๓๘.
- พิชิต กันยารวรรณ ธรรมนิตย์ วราภรณ์. “การกล่อมเกลາทางการเมือง และวัฒนธรรมทางการเมือง ที่ส่งผลต่อประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในเขตพื้นที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ของประเทศไทย”. วารสารมนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๖๐) : ๑๘๐ - ๑๘๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- พิชณุ บุญนิยม. “การกล่อมเกลாதองการเมืองของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร”. **วารสารพิภูล**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๖) : ๒๒ – ๓๕.
- ไพบุลย์ โพธิ์หวังประสิทธิ์. “การกล่อมเกลาทองการเมืองในสังคมการเมืองไทย : ข้อสังเกตบางประการจากการศึกษาวิจัยที่มีอยู่”. **วารสารเทคโนโลยีภาคใต้**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน. ๒๕๕๖) : ๖๗ – ๑๑๐.
- พาดิมาไทยเศรษฐ. “สถาบันในกระบวนการกล่อมเกลาทองการเมืองที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาระดับอุดมศึกษา จังหวัดกาญจนบุรี”. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**. ปีที่ ๓๗ ฉบับที่ ๒ ๒๕๖๐ : ๒๔๙ - ๒๖๘.
- วัชรินทร์ ชาญศิลป์. “ความเป็นพลเมืองของเยาวชนไทย”. **วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑) : ๑๘๗ – ๒๐๙.
- วัฒนั ภูวทิศ. “ผู้สื่อข่าวกับการใช้ประโยชน์และความน่าเชื่อถือของข้อมูลในสื่อสังคมออนไลน์เพื่อรายงานข่าวสาร”. **วารสารศรีนครินทร์วิโรฒวิจัยและพัฒนา สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑๗ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๑๓๕.
- วัฒนา นนทชิต. “การสื่อสารทางการเมืองกับการมีส่วนร่วมทางเมืองการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองท่าข้าม อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี”. **วารสารนวัตกรรมการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘) : ๔๒-๔๖.
- วัลลภ รัฐฉัตรานนท์ และ นพพล อัครฮาด. “ความสัมพันธ์เชิงสาเหตุระหว่างการตื่นตัวทางการเมืองกับความรู้สึกมีสมรรถนะทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของนิสิตนักศึกษาในระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล”. **วารสารการบริหารปกครอง**. ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๒) : ๓๖.
- วิเชียร ช่วยหนู ได้ทำการศึกษาเรื่อง “การสื่อสารทางการเมือง ยุทธศาสตร์และกลยุทธ์ของนายชูวิทย์ กมลวิศิษฎ์”. **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเชีย ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๙๙.
- สำราญ วิเศษ. “กระบวนการมีส่วนร่วมทางเมืองของนักศึกษาระดับปริญญาตรี สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม”. **วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม**. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๕๖) : ๕.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อุทิสรา ภิญาญทรัพย์. “การเสริมสร้างความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนอายุ ๑๘-๑๙ ปีกรณีศึกษาเทศบาลตำบลบ้านเพชรภูเขียว อำเภอภูเขียว อำเภอภูเขียว จังหวัดชัยภูมิ”. การประชุมวิชาการและเสนอผลงานวิจัยระดับชาติและระดับนานาชาติ ครั้งที่ ๒/๒๕๕๗. คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ : วิทยาลัยบัณฑิตเอเชีย. ๒๕๕๗. หน้า ๒๒๑๐.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์ :

เข้มทอง ต้นสกุลรุ่งเรือง. สถาบันพระปกเกล้า ” พรรคการเมือง”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=พรรคการเมือง>. [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

บุญเสริม นาคสาร. “หลักประชาธิปไตยของพรรคการเมืองไทย”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://www.public-law.net/publaw/view.aspx?id=๑๒๓๗>. [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

วิทยากร เชียงกุล. หลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.Witayakorndub.wordpress.com/> /2007/06/democratic [๘ เมษายน ๒๕๖๒].

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน. “พรรคการเมืองไทย: ความหมายของพรรคการเมือง”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://kanchanapisek.or.th/kp6/sub/book/book.php?book=31&chap=4 &page=t31-4-infodetail01.html>. [๒๙ สิงหาคม ๒๕๖๓].

สารานุกรมบริแทนนิกา Encyclopedia of Britannica. อำนาจอธิปไตย. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://en.wikipedia.org/wiki/Sovereignty> [๒๑ มีนาคม ๒๕๖๒].

สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง. การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไป เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๖๕๒. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.ect.go.th/ect_th/ [๗ มกราคม ๒๕๖๔].

อำนวยการ สุธงษ์. การพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนบนวิกฤตความขัดแย้งทางการเมือง ประเทศไทย ระหว่างปี พ. ศ. ๒๕๔๙-๒๕๕๗. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <file:///C:/Users/Sumalee/Downloads/177302-Article%20Text-504465-1-10-20190312.pdf> [๑๐ กันยายน ๒๕๖๓].

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สัมภาษณ์ :

สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมอาจารย์, รศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

ดร.ฐิติเชษฐ หนูชานา, กรรมการการเลือกตั้ง (กกต), ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายดุขฎิ พรสุขสวัสดิ์, รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง, ๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

นาย นพดล สุยะ, ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดลำพูน, ๑๕ มีนาคม ๒๕๖๔.

ว่าที่ ร.ต. ดร.สัมพันธ์ แสงคำเลิศ, ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดหนองคาย, ๑๗ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายกฤษฎา ตันเทิดทิตย, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดหนองคาย, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

นายประสิทธิ์ มะหะหมัด, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กรุงเทพมหานคร, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายแพทย์เรวัต วิศรุตเวช, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทบัญชีรายชื่อ, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

นางสาวธนพร โสมทองแดง, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ประเภทบัญชีรายชื่อ, ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายรังสรรค์ มณีรัตน์, สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดลำพูน, ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายประกาศิต รังสรรค์, ปลัดเทศบาลต้นธง ปฏิบัติหน้าที่นายกเทศมนตรีเทศบาลต้นธง, ๒๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

นายอรรณพ อินวรรณ, กำนันตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

นายอาคม ณ ลำพูน, ผู้ใหญ่บ้านศรีชัย้อย หมู่ ๔ ตำบลต้นธง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน, ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔.

นางสมพร ทองชมภู, กำนันตำบลพระธาตุบังพวน อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

นายตะวัน โพธิจินดา, ผู้นำท้องถิ่น, ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

รศ.ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว, อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา, ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ว่าที่ พ.ต. ดร.ไพฑูรย์ ปริญาธรรมกุล, ผู้อำนวยการกองวิชาการและแผนงาน เทศบาลนครแม่สอด, ๘ มีนาคม ๒๕๖๔.

(๖) สทนากลุ่ม :

สทนากลุ่มเฉพาะ พระปลัดระพิน พุทธิสารโร, ผศ.ดร. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

ศ.ดร.บุญทัน ดอกไธสง. อดีตรองประธานวุฒิสภา สมาชิกวุฒิสภาจังหวัดนครราชสีมา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์. ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต. เลขาธิการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชารัฐศาสตร์, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

รศ.ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจตุ. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

อาจารย์ ดร.อภิญา ฉัตรช่อฟ้า. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

อาจารย์ ดร.บวร ชมขุนศรี. อาจารย์ประจำหลักสูตรบัณฑิตศึกษา, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

พลเอกปภิตน์ สันตินิยม. หัวหน้าพรรคสร้างชาติ, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

ดร.ฐิตารีย์ พ่วงดวงงาม. อาจารย์พิเศษคณะสังคมศาสตร์ มจร, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

ดร.สิทธิพงษ์ สิทธิภัทรประภา. อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔.

๒. ภาษาอังกฤษ

Secondary Sources

(I) Books:

Adam F. Simon. **The Wining Message**. London: Cambridge University Press, 2002.

Almond. G.A. & Verba. S.. **The civic culture**. Boston: little Browe, 1965.

Almond. Gabriel A. and G. Bringham Powell. **Comparative Politics: A Developmental Approach**. Boston: Little Brown, 1966.

Brian McNair. **An Introduction to Political Communication**. 2nd edition. New York: Routledge, 1999.

Bruce I. Newman. **The Marketing of the President**. California: Sage Publications Ltd., 1999.

Converse. P.. **The Nature of Belief Systems in Mass Publica**. In D. Apter Ed.. Ideology and Discontent. New York: The Free Press, 2000.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Dawson. Richard E.. and Prewitt. Kenneth. **Political Socialization**. Boston: Little Brown and Co, 1969.
- Easton and Dennis Jack. **Children in the Political System**. New York: McGraw – Hill, 1969.
- Gabriel Almond and Bingham Powell. **Comparative Politics Today: A World View**. Boston: Little. Brown and Company, 1980.
- Greenstein. F. I.. “ **Political Socialization.**” in **International Encyclopedia of the Social Sciences**. New York: MacMillan, 1968.
- Joseph La Palombara & Myron Wiener. **Political Parties and Political Development**. Princeton: Princeton University Press, 1966.
- Lange. D.. **Politik oder Politikbewusstsein**. In A. Bsand Ed.. **Politische Bildung Reloaded. Perspektiven und Impulse fur die Zukunft**, 2006.
- Lester W. Milbrath and M. L. Goel. **Political Participation: How and Why Do People Get Involved in Politics**. Chicago: Rand McNally College Publishing Company, 1977.
- Lyaman Towwr Sargen. **Contemporary Political Ideologies: A Comparative Analysis**. New York : The Dorsey Press, 1984.
- Manhiem, Jarol B. **Political within**. New Jersey: Prentice-Hall, 1975.
- Pasek. J.. Kenski. K.. Romer. D.. & Jamieson. K. H.. “ America’ s Youth and Community Engagement” . **Communication Research**. Vol. 33 No. 2 2006: 115 – 135.
- Pye. Lucian W.. **Communication and Political Development**. Princeton: Princeton University Press, 1966.
- Pye. Lucian. **Politics. Personality. and Nation Building: Burma’ s Search for Identity**. New Harven: Yale University Press, 1962.
- Robert E. Lane. **Political Ideology**. New York: The Free Press. 1962. pp. 13-14.
- Robert E. Denton and Gary C. Woodward. **Political Communication in America**. New York: Praeger, 1990.
- Rosenberg. M. J. & Hovland. C. I.. **Attitude Organization and Change**. New Haven: Yale University, 1960.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- Rosenbuam. Walter A. **Political Culture**. London: Thomas Nelson and Son, 1975.
- Shaun Bowler & David M. Farrell. **Party Discipline and Parliamentary Government**. Columbus: Ohio State University Press, 1998.
- Warren K. Agee. Phillip H. **Ault and Edwin Emery' s Introduction to Mass Communications**. New York: Harper & Row, 1976.
- William I. Goodman and Eric C. Freund. **Principles and Practice of Urban planning**. N.W.: Institute for Training in Munciple Administration, 1968.
- Zaller. John R.. **The Nature and Origins of Mass Opinion**. New York: Cambridge University Press, 1992.

(II) Articles:

- Abdo-katsipis. C. B.. “ Women. Political Participation. and the Arab Spring: Political Awareness and Participation in Democratizing Tunisia ”. **Journal of Women. Politicae & Policy**. Vol. 38 No. 4 2017: 413-429.

(III) Electronics:

- Michel Rush and Phillip Athoff. “ **Political Socialization** ”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://www.schq.mi.th /ndc / thinkank/defence/pulic_knowledge.htm [๑๕ กันยายน ๒๕๖๓].

ภาคผนวก ก

เครื่องมือการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย
เพื่อประกอบการศึกษาหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ตอนที่ ๑ ข้อมูลเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview)

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....ฉายา/นามสกุล.....
 ตำแหน่งหน้าที่ปัจจุบัน.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 วันที่ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ คำถามเกี่ยวกับการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๑. การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

๑.๑ สถาบันการกล่อมเกลางานการเมือง เช่น รัฐบาล ครอบครัว สถาบันการศึกษา
 กลุ่มเพื่อน อาชีพ สื่อ ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง ได้โดยวิธีการใดบ้าง

๑.๒ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมามีคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง ที่ทำให้เกิด
 การตื่นตัวทางการเมือง เป็นคุณลักษณะเช่นใดบ้าง

๑.๓ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งทำได้โดยวิธีการ
 ใดบ้างที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๑.๔ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา นโยบายของพรรคการเมืองเช่นใดที่ทำให้เกิด
 การตื่นตัวทางการเมือง

๑.๕ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา พรรคที่สังกัดของผู้สมัครได้ทำอะไรบ้างจึงทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๑.๖ ในการเลือกตั้งทั่วไปครั้งที่ผ่านมา อิทธิพลของสื่อทำได้โดยวิธีใดบ้างจึงทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๒. การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๓.๑ ควรพัฒนาให้ประชาชนมีความเข้าใจทางการเมืองอย่างไรบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๓.๒ การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยวิธีการใดบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๓.๓ การปลูกฝังหรือกล่อมเกลாதศนคติทางการเมืองของประชาชนโดยวิธีการใดบ้าง จึงจะทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง

๓.๔ ควรรณรงค์ให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองที่ดี เช่น ไปออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง ด้วยวิธีการใดบ้าง

๓. หลักอิทธิบาท ๔

๒.๑ ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น : ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนมีความเข้าใจทางการเมืองเพื่อไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งให้มากที่สุด

๒.๒ วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น : ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนมีความตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองในช่วงการเลือกตั้งให้มากที่สุด

๒.๓ จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น : ทำอย่างไรจึงจะทำให้ประชาชนทัศนคติทางการเมืองใส่ใจให้การเลือกตั้งโดยปราศจากการซื้อสิทธิ์ขายเสียง

๒.๔ วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น : ทำอย่างไรจึงจะให้ประชาชนมีความรู้ทางการเมืองโดยเฝ้าติดตามกระบวนการเลือกตั้งให้มีความโปร่งใสและบริสุทธิ์ยุติธรรม

ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสัมภาษณ์เพื่อประโยชน์ในการวิจัย

หมายเหตุ : การให้สัมภาษณ์ของท่านจะไม่มีข้อความใดเป็นไปในเชิงลบแก่ผู้ให้สัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยจะได้ทำวิจัยโดยคำนึงถึงจริยธรรมการวิจัยโดยเคร่งครัด

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

ผู้วิจัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ ๑. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปและปัญหาอุปสรรคการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป ๒. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และ ๓. เพื่อนำเสนอการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๕ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ตอนที่ ๓ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ตอนที่ ๔ หลักอิทธิบาท ๔

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุด ข้อมูลที่ได้จะถือเป็นความลับเนื่องจากนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป และผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวม ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียหายใด ๆ แก่ผู้ตอบทั้งสิ้น โดยโปรดตอบให้ครบทุกตอน จักเป็นพระคุณยิ่ง

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

นางสาวสุมาลี บุญเรือง

นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ รุ่นที่ ๓

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย
ที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

๑) ชาย

๒) หญิง

๒. อายุ

๑) ๑๘-๓๐ ปี

๒) ๓๑-๔๐ ปี ๓) ๔๑-๕๐ ปี

๔) ๕๑-๖๐ ปี

๕) มากกว่า ๖๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

๑) ประถมศึกษา

๒) มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช.

๓) อนุปริญญา / ปวส.

๔) ปริญญาตรี

๓) ปริญญาโท

๔) ปริญญาเอก

๕) อื่นๆ (โปรดระบุ).....

๔. รายได้ต่อเดือน

๑) ไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท

๒) ๑๐,๐๐๑ - ๑๕,๐๐๐ บาท

๓) ๑๕,๐๐๑ - ๒๐,๐๐๐ บาท

๔) ๒๐,๐๐๑ - ๒๕,๐๐๐ บาท

๕) ๒๕,๐๐๑ - ๓๐,๐๐๐ บาท

๖) ๓๐,๐๐๑ บาทขึ้นไป

๕. อาชีพ

๑) นิสิต/นักศึกษา

๒) เกษตรกร

๓) พนักงานเอกชน

๔) รับจ้าง

๕) รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ

๖) ธุรกิจส่วนตัว

๗) อื่น ๆ (โปรดระบุ)

ตอนที่ ๒ ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงความคิดเห็นหรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป		ระดับความคิดเห็น				
		มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. สถาบันการกล่อมเกลாதทางการเมือง						
๑	หน่วยงานของรัฐบาล และ พรรคการเมืองให้ความรู้ทางการเมืองแก่ท่านในเรื่องการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง					
๒	ท่านคิดว่าสถาบันครอบครัวเป็นจุดเริ่มต้นของความคิดความอ่าน ทำให้เกิดความสนใจทางการเมือง					
๓	ท่านมีประสบการณ์ในการรับรู้รับเจตนาของนักการเมืองที่ลงสมัครรับเลือกตั้ง					
๔	ท่านได้รับข่าวสารทางการเมืองผ่านสื่อมวลชน ทำให้มีความสนใจติดตามข่าวสารเสมอ					
๕	ท่านได้เคยสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองกับเพื่อนๆ หรือบุคคลอื่น					
๒. คุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง						
๑	ผู้สมัครมีประสบการณ์ทางการเมืองและมีชื่อเสียง					
๒	ผู้สมัครมีการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี					
๓	ผู้สมัครช่วยเหลือประชาชนอย่างต่อเนื่อง					
๔	ผู้สมัครมีความเป็นผู้นำ กล้าคิด กล้าทำ ในสิ่งถูกต้อง					
๕	ผู้สมัครมีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เป็นกันเอง					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการ เลือกตั้งทั่วไป		ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
๓. การรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง						
๑	การปราศรัยหาเสียงของนักการเมืองที่ทำให้เกิด การตื่นตัว					
๒	การมีเอกสารแนะนำตัวส่งถึงบ้านทำให้เกิดการ ตื่นตัว					
๓	การโฆษณาหาเสียงทางวิทยุหรือโทรทัศน์ทำให้ เกิดการตื่นตัว					
๔	การติดป้ายหาเสียงโปสเตอร์ที่โดดเด่นทำให้เกิด การตื่นตัว					
๕	การโฆษณาทางสื่อสังคมออนไลน์ เช่น เฟสบุ๊ก ทำให้เกิดการตื่นตัว					
๔. นโยบายของพรรคการเมือง						
๑	มีนโยบายชัดเจนสามารถนำไปปฏิบัติได้					
๒	มีนโยบายปรับปรุงค่าแรงขั้นต่ำและเพิ่มรายได้ ระดับปริญญาตรี					
๓	มีนโยบายด้านหลักประกันสุขภาพฟรี					
๔	มีนโยบายด้านสวัสดิการแก่ผู้สูงอายุ					
๕	มีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรด้านเงินทุนและ ประกันราคาผลผลิต					
๕. พรรคที่สังกัดของผู้สมัคร						
๑	เป็นพรรคเก่าแก่และมีชื่อเสียง					
๒	พรรคการเมืองที่ประชาชนทั่วไปให้การยอมรับ					
๓	สังกัดพรรคการเมืองที่มีนโยบายชัดเจน					
๔	เป็นพรรคการเมืองขนาดใหญ่					
๕	หัวหน้าพรรคเป็นที่น่าไว้วางใจของประชาชน					

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการตื่นตัวทางการเมืองของ ประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการ เลือกตั้งทั่วไป		ระดับความคิดเห็น				
		มาก ที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปาน กลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อย ที่สุด (๑)
๖. อิทธิพลของสื่อ						
๑	ข่าวสารทางการเมืองจากการอ่านหนังสือพิมพ์ นิตยสารทางการเมือง และวารสารอื่น ๆ ทำให้ ท่านตื่นตัวทางการเมือง					
๒	บุคคลในครอบครัว เพื่อนและที่ทำงานทำให้ ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง					
๓	ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อโทรทัศน์ทำให้ท่าน เกิดการตื่นตัวทางการเมือง					
๔	ข่าวสารทางการเมืองจากสื่อวิทยุทำให้ท่านเกิด การตื่นตัวทางการเมือง					
๕	ข่าวสารทางการเมืองจากสื่ออินเทอร์เน็ตหรือ สื่อใหม่ทำให้ท่านเกิดการตื่นตัวทางการเมือง					

ตอนที่ ๓ การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการ
เลือกตั้งทั่วไป

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ลงในช่อง ที่ตรงความคิดเห็น
หรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป		ระดับความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๑. ความเข้าใจทางการเมือง						
๑	ท่านมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอันเป็น สิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตย					

การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนใน ระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป		ระดับความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๒	ท่านในฐานะสมาชิกของสังคมประชาธิปไตยสามารถพัฒนาสร้างสรรค์สังคมหรือประเทศชาติที่เราอาศัยให้ดีขึ้นได้					
๓	ท่านออกเสียงเลือกตั้งโดยอิสระตามสิทธิขั้นพื้นฐานในระบอบประชาธิปไตยโดยสามารถลงคะแนนเสียงให้ใครก็ได้ที่ท่านชื่นชอบ					
๒. การมีส่วนร่วมทางการเมือง						
๑	ท่านได้ตรวจสอบรายชื่อของท่านในบัญชีรายชื่อก่อนการเลือกตั้ง					
๒	ท่านได้ฟังการปราศรัยหาเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้งเพื่อเป็นข้อมูลประกอบการตัดสินใจในการเลือกตั้ง					
๓	ท่านติดตามผลการนับคะแนนผลการออกเสียงเลือกตั้ง					
๓. ทักษะทางการเมือง						
๑	ท่านคิดว่าผู้นำประเทศที่ดีควรเป็นผู้นำที่มีความรู้คู่คุณธรรม					
๒	ท่านคาดหวังกับนักการเมืองที่ดีหรือพรรคการเมืองที่ดีในทางการเมือง					
๓	ท่านยึดหลักในหลักการประชาธิปไตยอย่างแท้จริง					
๔. ความรู้ทางการเมือง						
๑	ท่านร่วมชุมนุมทางการเมืองหรือแสดงออกซึ่งการคัดค้านในสิ่งที่ปฏิบัติไม่ถูกต้องอยู่เสมอ					
๒	ท่านติดตามข่าวสารทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง					
๓	ท่านไปลงคะแนนออกเสียงเลือกตั้งทุกครั้ง					

ตอนที่ ๔ หลักอิทธิบาท ๔

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความต่อไปนี้โดยละเอียด แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ที่ตรงความคิดเห็น หรือความรู้สึกของท่านซึ่งเป็นจริงมากที่สุดเพียงข้อเดียว

หลักอิทธิบาท ๔		ระดับความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. ฉันทะ ความพอใจรักใคร่ในสิ่งนั้น						
๑	ท่านมีความพอใจในการศึกษาและติดตามผลงานและชื่อเสียงของผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
๒	ท่านมีความพอใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้งที่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับพรรคและผู้สมัคร					
๓	ท่านมีความพอใจในนโยบายของพรรคการเมืองที่เอื้อประโยชน์ต่อประชาชนในพื้นที่ แก้ปัญหาท้องถิ่นได้จริง					
๔	ท่านมีความพอใจพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร จากผลงานในสมัยที่ผ่านมา					
๕	ท่านมีความพอใจต่อสื่อที่หลากหลายของผู้สมัครในการให้ข้อมูลที่ทำให้สามารถติดตามเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพื่อประกอบการตัดสินใจเลือกตั้งได้ง่ายขึ้น					
๒. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น						
๑	ท่านติดตามคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
๒	ท่านพยายามติดตามการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง					
๓	ท่านพยายามติดตามนโยบายของพรรคการเมืองของผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
๔	ท่านพยายามติดตามพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร					
๕	ท่านพยายามติดตามผู้รับสมัครรับเลือกตั้งจากสื่อที่หลากหลาย					

หลักอิทธิบาท ๔		ระดับความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๓. จิตตะ ความเอาใจใส่ฝักใฝ่ในสิ่งนั้น						
๑	ท่านพิจารณาคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้งอย่างจริงจัง					
๒	ท่านมีความสนใจในการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง					
๓	ท่านมีความเอาใจใส่ไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง					
๔	ท่านให้ความสำคัญต่อพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร					
๕	ท่านคำนึงถึงอิทธิพลของสื่อที่หลากหลาย					
๔. วิมังสา ความหมั่นสอดส่องในเหตุผลของสิ่งนั้น						
๑	ท่านพิจารณาคัดเลือกคุณลักษณะของผู้สมัครรับเลือกตั้ง					
๒	ท่านพิจารณาตรวจสอบการรณรงค์หาเสียงเลือกตั้ง					
๓	ท่านพิจารณาไตร่ตรองนโยบายของพรรคการเมือง					
๔	ท่านพิจารณาให้น้ำหนักพรรคที่สังกัดของผู้สมัคร					
๕	ท่านพิจารณาไตร่ตรองสื่อที่หลากหลายของผู้สมัคร					

ตอนที่ ๕ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป

ความคิดเห็น

ปัญหา อุปสรรค

ข้อเสนอแนะ

*** ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม ***

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบเครื่องมือ

ภาคผนวก ค

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC
(Index of item Objective Congruence)

ผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ ตามวัตถุประสงค์ (OC) ของแผนดำเนินงาน
เรื่อง การพัฒนาศักยภาพบุคลากรของหน่วยงานระดับจังหวัด
ปีงบประมาณ ๒๕๖๒

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๑-๓๓ cover topics like 'เพิ่มความสามารถของบุคลากร', 'สร้างความรู้ความเข้าใจ', and 'ส่งเสริมวัฒนธรรมองค์กร'.

Handwritten signature in blue ink.

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๓๔-๔๖ cover topics like 'ดำเนินการเพื่อโครงการที่ส่งผลกระทบต่อผู้พิการ', 'ดำเนินการเพื่อโครงการที่ส่งผลกระทบต่อผู้สูงอายุ', and 'ดำเนินการเพื่อโครงการที่ส่งผลกระทบต่อผู้ด้อยโอกาส'.

Handwritten signature in blue ink.

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๑-๒๖ cover various activities and goals related to staff development and organizational culture.

Handwritten signature in blue ink.

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๑-๒๖ cover various activities and goals related to staff development and organizational culture.

Handwritten signature in blue ink.

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๒๗-๕๓ cover a wide range of organizational activities, from training to infrastructure development.

Handwritten signature in blue ink.

Table with 7 columns: ลำดับที่, คำถาม, ผู้เชี่ยวชาญ (๑-๕ รวม), ค่า IOC, เปรียบผล. Rows ๕๔-๖๖ cover organizational activities, including community outreach and infrastructure.

Handwritten signature in blue ink.

ภาคผนวก ง

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบค่าความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถาม (Try Out)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๐๑๐

สำนักงานเทศบาลตำบลบ้านเพชร
 205
 9 ส.ค. 2564
 18.00 น.
 หลักสูตรบัณฑิตศึกษา สาขาวิชา รัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
 มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง 8-504
 เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางแพ
 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
 โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
 Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
 Website : gps.mcu.ac.th
 E-mail : gps@mcu.ac.th

๑๔ มกราคม ๒๕๖๔

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถาม
 เรียน นายกเทศมนตรีตำบลบ้านเพชร จังหวัดชัยภูมิ
 สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย นางสาวสมาลี นามสกุล บุญเรือง รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๑๐๔๑๒๔ นิสิตหลักสูตร
 ปรัชญาคุณภิรมย์บัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง
 “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป” เพื่อ
 เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากประชาชนในพื้นที่การบริหารของท่าน
 จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อ
 ตรวจสอบความเที่ยงตรงของแบบสอบถามในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตร
 ปรัชญาคุณภิรมย์บัณฑิต สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะ
 ได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
 จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

เรียน นายกเทศมนตรี

ขอแสดงความนับถือ

เพื่อโปรดพิจารณา
 - นิสิต (บัณฑิตศึกษา) หลักสูตรบัณฑิต
 สาขาวิชา รัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
 นามสกุล บุญเรือง รหัสประจำตัวนิสิต ๒๒๐๑๑๐๔๑๒๔
 นิสิต

(รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)
 ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
 สาขาวิชา รัฐศาสตร์

เพื่อโปรดพิจารณาให้ทราบ
 ชื่อ นิสิต นางสาวสมาลี บุญเรือง

ผู้ประสานงาน : นางสาวสมาลี บุญเรือง
 โทร : ๐๘๘-๓๔๔๕-๐๓๕

- ทราบ
- แจ้งผู้เกี่ยวข้อง
- ถ้อยปฏิบัติ
- ดำเนินการ

(นายกิตติพงศ์ ธรรมโสภารัตน์)
 นายกเทศมนตรีตำบลบ้านเพชร

ภาคผนวก จ

ผลการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการ
เลือกตั้งทั่วไป”

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.948	62

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted					
A1	219.93	675.067	.530	.947	E2	220.03	667.034	.532	.947
A2	219.86	675.123	.440	.948	E3	220.07	667.209	.506	.947
A3	220.14	669.123	.510	.947	E4	220.03	660.534	.617	.947
A4	219.93	680.709	.242	.949	E5	219.90	665.453	.712	.947
A5	220.07	672.709	.507	.947	F1	220.00	671.143	.429	.948
B1	219.86	678.623	.406	.948	F2	220.10	667.239	.644	.947
B2	220.00	674.929	.340	.948	F3	219.83	664.076	.682	.947
B3	220.10	678.810	.265	.949	F4	220.10	675.810	.384	.948
B4	219.97	667.677	.464	.948	F5	219.76	666.118	.620	.947
B5	219.90	676.882	.370	.948	G1	220.00	668.929	.605	.947
C1	220.10	666.525	.662	.947	G2	220.10	664.310	.678	.947
C2	220.00	677.714	.539	.948	G3	220.17	670.505	.651	.947
C3	219.93	672.638	.463	.948	G4	220.03	675.177	.477	.948
C4	219.76	668.190	.571	.947	G5	220.17	675.219	.516	.948
C5	219.93	665.281	.757	.947	H1	220.28	675.921	.473	.948
D1	219.86	683.337	.256	.948	H2	220.38	672.101	.530	.947
D2	219.90	685.239	.162	.949	H3	220.28	667.421	.512	.947
D3	219.72	669.207	.484	.948	H4	220.24	666.547	.549	.947
D4	219.76	665.261	.581	.947	H5	220.21	666.027	.611	.947
D5	219.83	673.219	.386	.948	I1	220.00	672.357	.390	.948
E1	219.93	676.781	.351	.948	I2	220.17	673.862	.481	.948
					I3	220.17	661.291	.683	.947
					I4	220.21	668.241	.670	.947
					I5	220.24	673.690	.528	.947
					J1	220.07	669.924	.544	.947
					J2	219.97	669.249	.642	.947
					J3	219.90	674.096	.434	.948
					J4	220.03	677.677	.362	.948
					J5	220.03	675.749	.432	.948
					K1	219.66	675.877	.448	.948
					K2	219.90	679.025	.362	.948

K3	219.69	676.936	.438	.948
L1	219.55	680.470	.282	.948
L2	219.97	677.963	.382	.948
L3	219.97	664.177	.623	.947
M1	219.55	678.970	.253	.949
M2	219.62	679.530	.288	.948
M3	219.45	679.685	.313	.948
N1	220.72	667.707	.357	.949
N2	220.24	673.404	.359	.948
N3	219.48	674.616	.379	.948

ภาคผนวก ฉ

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ภาคผนวก ข

หนังสือขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ

ภาคผนวก ซ

ประมวลภาพจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

สัมภาษณ์ พระเมธีธรรมจารย์, รศ.ดร.
รองอธิการบดีฝ่ายวางแผนและพัฒนา
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๖๔

พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและ
บริการสังคม มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

นายดุขฎิ พรสุขสวัสดิ์
รองเลขาธิการคณะกรรมการการเลือกตั้ง
วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔

ดร.ฐิติเชษฐ หนูชนากู
กรรมการการเลือกตั้ง (กกต)
วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๖๔

รศ.ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว
อาจารย์ประจำสาขารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๔.

ภาคผนวก ฅ

ประมวลภาพการสนทนากลุ่มเฉพาะ

การสนทนากลุ่มเฉพาะ (Focus Group Discussion)

วันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๖๔ เวลา ๐๙.๐๐ น. ผ่านระบบออนไลน์ Zoom ID: 4567898993

DEVELOPMENT OF PEOPLE'S POLITICAL ALERTNESS IN DEMOCRACY AFFECTING TO GENERAL ELECTION

นางสาวสุภาณี บุณริ้ง
นักศึกษาระดับปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา (ต่อ)

แสดงสถิติผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งในรอบ ๕ ครั้งที่ผ่านมา

ปี	การเลือกตั้งครั้งที่	เมื่อวันเดือนปี	จำนวนผู้ลงทะเบียน	จำนวนไปใช้สิทธิออกเสียง	คิดเป็นร้อยละ
๒๕	๒	เมษายน ๒๕๕๔	๔๙,๐๐๘,๕๖๒	๒๗,๐๘๘,๒๐๙	๖๙.๕๗
๒๕	๒๓	ธันวาคม ๒๕๕๐	๔๕,๖๕๘,๑๓๐	๓๕,๘๔๘,๒๙๒	๗๘.๕๑
๒๖	๓	กรกฎาคม ๒๕๕๔	๔๖,๑๑๘,๓๐๙	๓๕,๒๐๓,๑๐๗	๗๖.๑๓
๒๗	๒	กุมภาพันธ์ ๒๕๕๗	๔๓,๐๒๔,๐๐๐	๒๐,๓๓๐,๙๒๙	๔๖.๗๙
๒๕	๒๕	มีนาคม ๒๕๖๒	๕๑,๒๓๕,๖๓๘	๓๘,๒๖๘,๓๗๕	๗๔.๖๓

ขอบคุณ ผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่าน

ประวัติผู้วิจัย

- ชื่อ - นามสกุล : นางสาวสุมาลี บุญเรือง
- วัน/เดือน/ปีเกิด : วันเสาร์ที่ ๒๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๓๑
- ภูมิลำเนา : ตำบลบ้านยาง อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์
- เบอร์โทร : ๐๘๘-๓๔๔๕๐๓๕
- E-Mail : sumalee31130@hotmail.com
- การศึกษา : - ธ.ศ.ตรี
- ธ.ศ.โท
- พ.ศ. ๒๕๕๔ จบการศึกษาระดับปริญญาตรี บริหารธุรกิจบัณฑิต (สาขาวิชาการเงิน) มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลอีสาน จังหวัดนครราชสีมา
- พ.ศ. ๒๕๖๐ จบการศึกษาระดับปริญญาโท บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ ศูนย์พระนครศรีอยุธยา วาสูกี จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ผลงานวิชาการ : ๑. สุมาลี บุญเรือง, “จริยธรรมทางการเมือง : วิถีทางแห่งความสำเร็จในการพัฒนาทางการเมืองของไทย”, งานประชุมวิชาการระดับชาติ MCU Congress 3, (หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย : ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๒) : ๓๔๑-๓๕๒.
๒. สุมาลี บุญเรือง, “รัฐศาสตร์แนวพุทธ: วิเคราะห์เสรีภาพในระบอบประชาธิปไตย”, วารสารบัณฑิตวิทยาลัยปริทรรศน์, ปีที่ ๑๖ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๖๓) : ๓๐-๔๑
๓. สุมาลี บุญเรือง, “วิถีทางแห่งการส่งเสริมและพัฒนาประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน” วารสาร มจรสังคมศาสตร์ปริทรรศน์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๓ (กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๖๓) : ๓๑๗ – ๓๓๑.

๔. สุมาลี บุญเรือง, “รัฐศาสตร์แนวพุทธว่าด้วยการปกครองตามหลักทศพิธราชธรรม”, **วารสารวิจัยวิชาการ**, ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มีนาคม ๒๕๖๔) : ๒๓๓-๒๔๑.

๕. สุมาลี บุญเรือง และคณะ, “จิตวิทยาการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร”, **นิตยสารพุทธจักร (ฉบับพิเศษ)**, เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัย พระพุทธศาสนาสิรินทรราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา (๒๗ มีนาคม ๒๕๖๔) : ๒๑๖-๒๒๗.

ผลงานวิจัย : ๑. สุมาลี บุญเรือง, “การพัฒนาการตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่มีผลต่อการเลือกตั้งทั่วไป”, **วารสารมหาจุฬานาค** **รทรรศน์**, ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๖ (มิถุนายน ๒๕๖๔) : ๓๖๓-๓๗๙.

๒. สุมาลี บุญเรือง, “การเสริมสร้างและปลูกฝังจิตสำนึกค่านิยมวัฒนธรรมทางการเมืองภาคพลเมือง”, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร**, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๕) :

ที่อยู่ปัจจุบัน : หมู่บ้านวิลาจีไอ ๘๙/๒๐๗ ตำบลบ้านกรด อำเภอบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ๑๓๑๖๐